

T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
HADİS BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

CABİR b. SEMURE’NİN HAYATI ve HADİS İLMİNDEKİ YERİ

MERYEM EBRU KOCA YAVUZ

TEZ DANIŞMANI
DOÇ. DR. ABDULLAH TAHA İMAMOĞLU

EDİRNE 2021

T.C
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
HADİS BİLİM DALI

Yüksek Lisans Tezi

**CABİR b. SEMURE’NİN HAYATI ve
HADİS İLMİNDEKİ YERİ**

MERYEM EBRU KOCA YAVUZ

TEZ DANIŞMANI
DOÇ. DR. ABDULLAH TAHA İMAMOĞLU

EDİRNE 2021

ÖZET

Cabir b. Semure'nin Hayatı ve Hadis İlmindeki Yeri

Cabir b. Semure'nin (r.a.) hayatı ve rivayetlerinin incelendiği bu çalışma; giriş, iki bölüm ve sonuçtan oluşmaktadır. Girişte, sahâbe kavramı ve çocuk sahâbiler hakkında bilgi verilmiştir. Birinci bölümde Cabir b. Semure'nin (r.a.) çocukluğu, ailesi ve yaşadığı bazı önemli olaylar incelenmiştir. Çocuk sahâbi olan Cabir b. Semure (r.a.) naklettiği yüz kırk altı rivayetle, yüzün üzerinde rivayet yapan yirmi dokuz sahâbe arasında olmuştur. Ancak ismi çok meşhur olmadığından bilimsel bir çalışmaya konu olmamıştır. Mekke'den ayrılıp Kûfe'ye göç eden ve bu şehirde hayatını devam ettiren Cabir b. Semure'nin (r.a.) yaşadıkları ve Mekke dışında gerçekleşen olaylar hakkında bilgi sahibi olunmasını da sağlamıştır. Veda' Hacc'ında bulunup rivayet ettiği on iki imam hadisi, dayısı Sa'd b. Ebi Vakkâs'ın (r.a.) Kûfe valiliği zamanında gerçekleşen olaylar, Hz. Ömer'in (r.a.) Câbiye Hutbesi, katılmış olduğu Kadisiye savaşı ve Medâin'in fethi hakkındaki rivayetleri de İslam tarihine katkı sağlamıştır.

İkinci bölümde, kendisinin Hz. Peygamber'den (s.a.v.) ve diğer sahâbeden naklettiği hadisler *Kütüb-i Tis'a* içinden tespit edilmiş, bunlardan sıhhat derecesi en kuvvetli olan rivayetler esas kabul edilerek tetkik edilmiştir. *Kütüb-i Tis'a* içerisinden dört yüz yirmi üç hadis tahriç edilmiş, bunlardan elli bir tane hadis konu başlığına uygun olarak ele alınmıştır. Üç yüz yetmiş iki hadiste mükerrer olarak rivayet edilmiştir. Tahriç edilen hadisler konu olarak incelendiğinde abdest, namazla alakalı bir çok mevzu, aşure orucu, bayram namazı, cenaze namazının bulunduğu ibadet konuları; müslüman ve yahudilerin recmi ile ilgili ukûbat konuları; cenazeye katılmak, lukâta deve, nesie satışı bahislerinin bulunduğu muamelat konuları; rivayetleriyle isminin ön plana çıktığı şemâil hadisleri; Hz. Peygamber'in (s.a.v.) kıyametle alakalı haberlerinin olduğu, gelecekte haber verdiği mucizeleri, güzel ahlak konularının da içinde olduğu hadislerde diğer konular olarak maddelere ayrılmıştır. Mükerrer olarak zikredilen rivayetlerdeki metin farklılıkları da ayrıca ele alınmıştır.

Bölüm içerisinde yer alan alt başlıklarda ve her konunun sonunda hadislerin sıhhat durumları ve konuyla alakalı hadisleri ilk rivayet eden tâbiin râvilerin rivayet sayılarını gösteren tablolar eklenmiştir. Hadisleri Cabir b. Semure'den (r.a.) rivayet eden tâbiin râvilerin biyografileri de çalışmaya dahil edilmiştir. Çalışmanın sonunda Cabir b. Semure'den (s.a.v.) ilk nakleden râvilerin rivayet sayıları ve hadislerin konularının *Kütüb-i Tis'a* içinde sayısal

dağılımı birer tablo halinde verilmiştir. Sonuç bölümünde ise, Cabir b. Semure'nin (r.a.) hayatı ve hadis ilmine katkısı genel olarak değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Hadis, Kütüb-i Tis'a, Çocuk Sahâbi, Kufe, Cabir b. Semure

ABSTRACT

Jabir b. study examining Semure's life and narrations; It consists of an introduction, two parts and a conclusion. In the introduction, information was given about the concept of Companions and child companions. In the first chapter, Jabir b. Semure's childhood, family and some important events she went through were examined. Jabir b. With 146 narrations narrated by Semure, he was among 29 Companions who made more than a hundred narrations. However, since its name is not very famous, it has not been the subject of a scientific study. Jabir b. It also provided information about Semure's experiences and events outside of Mecca. Twelve hadiths of imams he reported during his Farewell Hajj, his uncle Sa'd b. The events that took place during the time of Ebi Vakkâs as the governor of Kufa, Hz.Umar's narrations about the Sermon of Jabba, the Battle of Kadisiye and the conquest of Madain also contributed to the history of Islam.

In the second part, he himself Hz. The hadiths he reported from the Prophet and other companions were determined from within the Kutub-i Tis, and the narrations with the strongest degree of health were considered as the basis. 423 hadiths were translated into Kutub-i Tis, 51 of them were dealt with in accordance with the subject heading, and 372 hadiths were reported repeatedly. When the narrated hadiths are examined as a subject, many issues related to ablution, prayer, ashura fasting, eid prayers, subjects of worship where the funeral prayers are included, the subjects of obedience related to the smash of Muslims and Jews, attendance at the funeral, the sale of the camel to the funeral, the issue of the sale of nesie, Shamail hadiths, in which Hz. The hadiths in which the prophet had news about the apocalypse, the miracles he told about the future, and the subjects of good morality were also divided into items as other subjects. The text differences in the rumors that are mentioned repeatedly are also discussed. In the sub-headings in the chapter and at the end of each subject, tablesshowing the health status of the hadiths and the number of narrations of the narrators who first narrated the hadiths related to the subject are added. The hadiths of Jabir b. The biographies of the narrators of the subject who narrated from Semure were also included in the study. At the end of the study, Jabir b. The number of narrations of the first narrators from Semure and the numerical distribution of the subjects of the hadiths in the Kutub-i Tis are given in tables. In the conclusion part, Jabir b. Semure's life and contribution to the science of hadith has been evaluated in general.

Keywords: Hadith, Kutub-i Tis, Child Companion, Kufa, Jabir b. Semure

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	
ABSTRACT.....	
ÖNSÖZ.....	
KISALTMALAR.....	
GİRİŞ.....	1
I. Araştırma Konusunun Önemi.....	3
II. Konunun Kaynakları.....	4
III. Araştırmada Uygulanacak Metod.....	5
IV. Sahâbe Kelimesinin Anlamı ve Sahâbenin Önemi.....	6
V. Sahâbe Tabakaları.....	9
VI. Çocuk Sahâbiler.....	12
VII. Cabir b. Semure'nin Hayatı ve Kişiliği.....	20
VIII. İsmi, Künyesi ve Çocukluğu.....	20
IX. Nesebi ve Ailesi.....	22
X. Veda' Haccı.....	24
XI. Câbiye Hutbesi.....	25
XII. Kadisiye Savaşı ve Medâin'in Fethi.....	26
XIII. Sa'd b. Ebi Vakkas'ın Hz. Ömer'e Şikayet Edilmesi.....	28
XIV. Vefatı.....	29

BİRİNCİ BÖLÜM

CABİR B. SEMURE'NİN İBADET VE MUÂMELATLA İLGİLİ RİVAYETLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

1.1. İbadetlerle İlgili Rivayetlerin Değerlendirilmesi.....	32
1.1.1. Deve Etinden Dolayı Abdest Almak	32

1.1.2. Namazı İlk İki Rek'atta Uzun Tutma ve Son İki Rek'atta Kısa Tutma.....	37
1.1.3. Namazda Okunan Sureler.....	42
1.1.4. Elbisedeki Necasetle Namaz Kılmak.....	46
1.1.5. Sabah Namazından Sonra Oturmak.....	48
1.1.6. Namazı Geciktirmek.....	51
1.1.7. Namazda Gözleri Göğe Çevirmek.....	54
1.1.8. Namazda Elleri Kaldırarak Selam Almak.....	56
1.1.9. Şeytanın Namazda Gelmesi.....	61
1.1.10. Namazı Oturarak Kılmak.....	62
1.1.11. Namazın Kılındığı Vakit.....	63
1.1.12. Safların Düzeltilmesi.....	66
1.1.13. Hz. Peygamber'in Hutbesi.....	68
1.1.14. Bayram Namazı.....	74
1.1.15. Cenaze Namazı.....	76
1.1.16. Oruç.....	80
1.2. Muamelatla İlgili Rivayetlerin Değerlendirilmesi.....	81
1.2.1. Hilâfet ve Emirlik.....	81
1.2.2. Nesie Satışının Nehyi.....	91
1.2.3. Çölde Bulunan Deve.....	92
1.2.4. Ölen Devenin Durumu	93
1.2.5. Cenazeye Katılmak.....	94

İKİNCİ BÖLÜM

UKÛBAT, ŞEMÂİL VE DİĞER KONULARLA İLGİLİ RİVAYETLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

2.1. Ukûbatla İlgili Rivayetlerin Değerlendirilmesi.....	96
--	----

2.1.1. Müslüman Zâniye Recm Cezası.....	96
2.1.2. Yahudi Zâniye Recm Cezası.....	100
2.2. Şemâil ile İlgili Rivayetlerin Değerlendirilmesi.....	101
2.2.1. Hz. Peygamber'in Yaratılışı.....	101
2.2.2. Hz. Peygamber'in Parmakları.....	103
2.2.3. Hz. Peygamber'in Güzel Kokusu.....	104
2.2.4. Hz. Peygamber'in Mührü.....	105
2.2.5. Hz. Peygamber'in Saçı.....	106
2.2.6. Hz. Peygamber'in Saçının Beyazlığı.....	107
2.2.7. Hz. Peygamber'in Gözlerinin Sürmeli Olması.....	109
2.2.8. Hz. Peygamber'in Elbisesi Hakkında.....	110
2.2.9. Hz. Peygamber'in Oturuşu.....	112
2.2.10. Hz. Peygamber'in Gülmesi.....	113
2.2.11. Hz. Peygamber'in Havuzu.....	115
2.2.12. Hz. Peygamber'in Gelecekte Haber Veren Mucizeleri.....	116
2.3. Diğer Konularla İlgili Rivayetlerin Değerlendirilmesi.....	123
2.3.1. Güzel Ahlak.....	123
2.3.2. Çocuğu Terbiye Etmek.....	124
2.3.3. Medine'nin İsimlendirilmesi.....	125
2.3.4. Ashâba İyi Davranmak.....	127
2.3.5. Kadir Gecesi.....	129
2.3.6. Sarımsak Yemek.....	130
2.3.7. Ümmetim İçin Üç Şeyden Korkuyorum Hadisi.....	132
2.3.8. Mescidde Oturma Adâbı.....	133
2.3.9. Halka Halinde Mescidde Dağınık Oturmak.....	134
2.3.10. Kıyamet Konusu.....	136

2.3.11. Curmukâni Adlı Kişi.....	141
---	------------

EKLER:

Tablo 1. Cabir b. Semure'den İlk Nakilde Bulunan Râvilerin Kütüb-i Tis'a İçindeki Rivayet Sayısı.....	151
--	------------

Tablo 2. Rivayetlerin Konularının Kütüb-i Tis'a İçindeki Dağılımı.....	153
---	------------

Tablo 3. Râvi ve Rivayetlerinin Oran Tablosu.....	155
--	------------

Tablo 4. Senedlerde Geçen Diğer Tâbiin Râvilerin Rivayet Sayısı.....	156
---	------------

SONUÇ.....	153
-------------------	------------

KAYNAKÇA.....	155
----------------------	------------

KISALTMALAR

a.g.e	: Adı geçen eser
a.mlf	: Aynı müellif
b./bnt	: Bin / bint
bk.	: Bakınız
bsk	: Baskı
c.	: Cild
DİA	: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
H.	: Hicri
H.z.	: Hazreti
m.	: Milâdi
Nşr.	: Neşreden /Nâşir
ö.	: Ölüm tarihi
r.a.	: Radıyallâhu anh
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
thk.	: Tahkik eden,
trc.	: Tercüme eden
ts.	: Tarihsiz
vb.	: Ve benzeri

ÖNSÖZ

Hız. Peygamber tüm yaratılmışlara gönderilen son elçidir. O, Allah'tan başka ilah olmadığını sadece O'na ibadet edilmesi gerektiğini ve ahiret hayatıyla da hesaba çekileceklerini kendilerine bildirmiştir. Allah "sizin için Allah'ın Resul'ünde güzel bir örnek vardır." buyurarak elçisinin yaşantısını mahlûkata bilhassa model olarak işaret etmiştir. Sünnet; takip edilmesi alışkanlık edinilen yol, normal hayat içinde bulunulan hal ve tavır, adet demektir. Resulullah'ın sünneti denildiğinde ise, O'na ait söz, fiil ve yanında meydana gelen bir durum karşısında onay verdiği veya karşı çıkmadığı takrirleri anlaşılmaktadır. Sözle ifadesinin karşılığı dini ilimlerde Hadis ismini almaktadır.

Hız. Peygamber (s.a.v.) almış olduğu ilâhi görevi insanlara tebliğ etmeye başladıktan sonra, kendisini doğrulayıp destek olan insanlar sahâbedir. Allah'ın elçisini dikkatli bir şekilde dinlemeye, takip etmeye ve anlamaya itina göstermişlerdir. Her bir sahâbinin Resulullah'ı (s.a.v.) anlayışı ve O'na bakış açısı kendilerinin insani durum, yaş, zeka ve yaşam tarzlarından dolayı farklılık göstermiştir. Sahâbe arasında da, İslam'ı öğrenme ve anlama noktasında özel emek sarfedenler olmuştur. Kimisi Hız. Peygamber'in (s.a.v.) her zaman yanında hazır bulunmuşken, kimisi sadece bir defa görmüştür. Bu da sahâbenin tabaka ve kısımlara ayrılmasına sebep olmuştur.

Sahâbe, dinin temel kaynakları olan Kur'an ve sünneti tahrife uğratmadan zamanlarından ötesine taşımıştır. Allah'ın övdüğü ve Resul'ün haklarında güzel konuşun tavsiyesinde bulunduğu şerefli insan topluluğudur. Bu çalışmada Hız. Peygamber'den (s.a.v.) rivayet sayısı fazla olduğu halde tarafımızca fazla tanınmayan Cabir b. Semure'nin (r.a.) hayatı ve hadis ilmine katkısı araştırılmıştır. Yaşadığı dönemde peygamber örneğini düstur edinmiş ve bu şekilde insanlara önder olmuş, içinde bulunduğu olaylar İslam tarihine ışık tutmuştur. Rivayet ettiği hadislerin konuları itibariyle İslami ilimlere kaynaklık etmiştir. Her bir sahâbinin hayatı ve naklettiği rivayetler Hız. Peygamber'i (s.a.v.) anlama ve hayatını öğrenme noktasında hazine değerindedir.

Tezimi hazırlarken araştırmanın başından sonuna kadar sabrını ve bilgisini benden esirgemeyen kıymetli hocam Doç Dr. Abdullah Taha İmamoğlu'na, tez çalışmama katkılarıyla değer katan Dr. Fatih Çimen ve Dr. M. Fatih Soysal hocalarıma teşekkürlerimi sunuyorum. Ayrıca maddi ve manevi katkılarından dolayı sevgili aileme minnetimi ifade ediyorum.

Hamdlerin en güzeli ilim aşkını kalplerimize düşüren Rabbimize olsun.

GİRİŞ

Allah Teâlâ, insanoğluna yeryüzünü inşa etme ve geliştirme görevi vermiştir. Ona verilen sayısız özellikler ve nimetlerin içerisinde en önemlisi hilafet özelliğidir. Hilafet; bir kimsenin başkasının yerine geçmesi, onun imkanlarını kullanması demektir. İnsanın dünyadaki hilafeti, Allah Teâlâ'nın mâliki olduğu yeryüzünde, onun isteklerine uygun hayatını sürdürmesi, karşılıklı ilişkilerinde birbirlerine izin verildiği ölçüde tasarrufta bulunmasıdır. Bir de Allah'ın dinini yeryüzünde temsil etmesi, onun adına yeryüzünde hüküm vermesi halifeliğin asli anlamlarından olsa gerek! Bu ölçüleri Allah Teâlâ, peygamberleri vasıtasıyla insanlara ulaştırmıştır.

Son din olmasından dolayı İslam, geçmişteki hükümlerin hepsini kaldırmıştır. Kendisinden sonra bir din gelmeyecek olması, hükümlerinin tüm zamanlara ve insanlığa cevap verecek şekilde uygulanabilirliğe sahip olmasını gerektirir. Bu uygulamalar Hz. Peygamberin (s.a.v.) hayatında ve çevresindeki insanlarla olan ilişkilerinde, konuşmalarında, O'nun örnekliliğiyle yaşanmıştır. Hayatın içerisinde, insanlarla yaşayan bir resul olması, olumlu olumsuz birçok durumla karşılaşmasını gerektirmiştir.

Hz. Peygamber (s.a.v.) sahabesini, kendisine bilinçsizce bağlanıp, sorgusuz ve bilinçsizce peşinden gelen kalabalıklar olarak değil, Kur'an'ın rehberliğinde, kendi hayat tecrübelerinden çözümler üretebilecek kâbiliyette yetiştirmiştir. Bu da Hz. Peygamber'in (s.a.v.) fetânet vasfıyla yüzyıllar sonrasına dahi hitâp edebilecek, vahiy kültürünü yüklenecik neslinin eğitim modelidir.

Hz. Peygamber'in (s.a.v.) örneğinde ki eğitim modeli, müslümanın yaşamında "Sünnet" ifadesiyle hayat bulmuştur. Bu da Allah'ın verdiği emirlerin yaşantıdaki ilk örneğidir. Kendisinden sonra gelen insanlığa, bu sünneti taşıyacak olan da sahâbe denenen kutlu nesil olmuştur. Sahâbe, Allah'ın kendilerinden razı olduğu, her zaman peygamberlerine sahip çıkan, güzide insanlardır. Kur'an'ın ve Resûl mirasının yegâne taşıyıcılarıdır.

Sünnetin sözle ifadesi olan hadis, Kur'an-ı Kerimle birlikte insanlığa dünya yaşantısında yönünü gösteren birer yol işaretidir. Kısa ve derin anlamlar içeren konuşmasıyla Hz. Peygamber, sözlerinin ilk zamanlarda olmasa dahi sonrasında yazılmasına müsâde etmiştir.

Kendisi hayatta iken izin verdiği bazı istisnalar da olmuştur. Daha çok şifâhi olarak bizlere ulaşan Hadis ilmini, bize ulaştıran yine kıymetli sahâbilerdir. Yaşamına, duygularına, durumlara göre hallerine şahitlik ettikleri peygamberlerini, birebir gözlemlemişler ve aynı hallerle şekillenebilmeyi başarabilmişlerdir.

Kimisi daha çok gözlemleyip ilmi anlamda kendini geliştirmişken, kimisi de kendisine ve ailesine yetecek kadar iktifa etmiştir. İsimleri meşhur olan ilmi, fıkhi bilgisi hayranlık uyandıran sahâbiler olduğu gibi, kendi halinde sadece duyduğu hadisleri rivayet eden sahâbiler de olmuştur. Bu çalışmada hayatı ve rivayet ettiği hadisleri incelenecek olan Cabir b. Semure de (r.a.), ismi meşhur olmayan kıymetli bir sahâbidir. Ancak rivayeti yüzden fazla olan yirmi dokuz sahâbeden biri olmakla önemli bir yere sahiptir. Hadis kaynaklarından anlaşıldığına göre kendisinden rivayet edilen hadis sayısı yüz kırk altıdır. Özellikle şemâil hadislerinde ismi göze çarpan Cabir b. Semure'yi (r.a.), bu çalışmayla ilim tâliplerinin bilgisine sunmak amaçlanmıştır.

Babası da kendisi gibi sahâbe olan Cabir b. Semure (r.a.), rivayet ettiği hadislerle fıkıh, şemâil, muâmelat konularında önemli bir merci olmuştur. Naklettiği rivayetlerin sayısının fazlalığı sebebiyle kendisi hakkında böyle bir çalışma yapılmasına karar verilmiştir. Hadislerinin tespiti ve hadis ilmi açısından incelenmesi, ilim dünyasına katkı sağlayacaktır. Mezkur sahâbenin tüm rivayetlerini bulmak bu araştırmanın sınırlarını zorlayacağından dolayı, *Kütüb-i Tis'a* olarak sınırlandırılması uygun bulunmuştur. Bu çalışmada, hadis külliyyâtının en önemli eserlerini kapsayan *Kütüb-i Tis'a* içinde, Cabir b. Semure'nin (r.a.) günümüze ulaşan hadisleri tespit edilecektir. Sonrasında bu rivayetler tahric edilip değerlendirmeye tâbi tutulacaktır. Ulaşılan rivayetlerden, sahâbenin hayatına dâir bilgiler edinilmeye çalışılacaktır. Bu araştırma yapılırken eş-Şâmî bilgisayar programındaki *Kütüb-i Tis'a* kitapları kaynak olarak kullanılacaktır.

Bu araştırma; giriş ve iki bölümden müteşekkildir. Girişte, araştırma konusunun önemi, kullanılan metot ve kaynakları hakkında bilgi verilecek olup sahâbe hakkında da genel bir mâlumat verilecektir. Birinci bölümde Cabir b. Semure'nin (r.a.) hayatı ve içinde bulunduğu önemli olaylar hakkında, tabâkat, terâcim, ensâb, siyer ve meğâzi kaynaklarından elde edilen bilgiler verilecektir. İkinci bölümde Cabir'in (r.a.) *Kütüb-i Tis'a'da* bulunan rivayetleri sistemli bir sıra içerisinde numaralandırılıp değerlendirilecektir. Cabir b. Semure'nin (r.a.) rivayetleri konulara ayrılarak sınıflandırılacak ve hadislerin tahrici yapılacaktır. Her hadisin

değerlendirmesi rivayetin sonunda verilecektir. Ayrıca hadisleri rivayet eden râvilerin sayıları, isnada dair değerlendirmeleri ve bu râvilerin rivayet sayıları da bir tablo halinde verilecektir.

I. Araştırma Konusunun Önemi

Müslümanlar, fikirlerinin olgunlaşmasını sağlamak için Kur'an ve sünneti iyi bilmekle mükelleftirler. Kur'an ve sünneti bize ulaştıran en sağlam halka ise Sahâbe neslidir. Sadece Peygamberin sözlerini, hallerini bize nakletmekle kalmayıp örnekliliğini de bize aktarmışlardır. Onun öncesinde Kur'an'ın şeksiz ve şüphesiz naklini gerçekleştirmişlerdir. Hz. Peygamberin (s.a.v.) yaşantısını, sözlerini adeta ruhlarına sindirmişlerdir. Peygamberin yaşamdaki örnekliliğini, gittikleri diğer beldelerde O'nun gibi yaşayarak devam ettirmişlerdir. Hz. Peygamber'i (s.a.v.) göremeyenler, sahâbenin varlığıyla ruhen ve şeklen müslüman kimliğini anlamışlardır

Medine'de kalmayıp, İslam'ın diğer beldelerde örnekliliğini gösteren sahâbilerden birisi de, bu araştırmaya konu olan Cabir b.Semure'dir (r.a.). Babasıyla Kûfe'ye gidip orayı kendisine yurt edinen sahâbi, oradaki müslümanlara en güzel örneklerden birisi olmuştur. Kendisinden peygamberin vasfı veya bir durum karşısındaki tavrı sorulduğunda, Hz. Peygamber'den (s.a.v.) duyduğu hadisleri onlara rivayet etmiş ve sorunlarını çözmüştür.

Sahâbeden, yeni kurulan şehirlere ve başka beldelere gidenler, hicretin devamını sağlamışlardır. Âdetleri ve yaşam şekilleri farklı olan milletler, bu sahâbiler vesilesiyle Kur'an ve Sünneti öğrenmişlerdir. Sahâbe, gittikleri memleketlerde alışık olmadıkları bir hava ve yaşam kültürüyle karşılaşmışlar ve hayatlarını o şartlara göre sürdürmenin sıkıntısını da çekmişlerdir. Cabir b. Semure (r.a.), Sa'd b. Ebi Vakkas'ın (r.a.) yeğeni olması sebebiyle, yönetimden ve yapılan uygulamalardan haberdâr olmuş, bununla alakalı o dönemde yaşanan bir kısım olaylara da şahitlik etmiştir. Kendisinin rivayet ettiği hadislerden; Veda' Haccı, Kadisiyye Savaşı ve Hz. Ömer'in (r.a.) Câbiye Hutbesinde de bulunduğu anlaşılmaktadır. Naklettiği on iki halife/ imam rivayetiyle Şii çevrelerinin de dikkatini çekmiş ve onların inanç esaslarından on iki imam kabullerine zemin teşkil etmiştir. Hz. Peygamber'le (s.a.v.) çok namaz kılmasından dolayı, namazla alakalı rivayetleri de azımsanmayacak sayıdadır.

Cabir b. Semure, Şemâil konusundaki rivayetlerde de ismi geçen sahâbedendir. Diyanet İslam Ansiklopedisi'nde¹ bu konuda mâlumat vardır. Kıyamet alametleri ve geleceğe dâir Hz. Peygamberin (s.a.v.) verdiği haberlerin olduğu hadisler de, Onun günümüze ulaştırdığı konuları ihtiva eder. İbadet, muâmelat, ukûbat, şemâil ve diğer birçok alandan hadis rivayetleri bulunan Cabir b. Semure'nin (r.a.), hem kendisi hem de rivayet ettiği hadislerin hakkında çalışma yapılarak onun hadis ilmindeki yeri hakkında bilgi edinilecektir.

II. Konunun Kaynakları

Cabir b. Semure'nin (r.a.), Mekke'nin fethiyle başladığı anlaşılan ihtida hayatını ve yaşantısını incelerken tarih, tabâkat, hadis, ensâb, siyer ve biyografi kitaplarından, kendisinden zamanımıza ulaşan hadislerin tespit edilip tahlili yapılırken hadis eserleri, tabâkat ve terâcim kitaplarından faydalanılacaktır. Bu araştırmada, hadislerin tespiti ve onlar üzerindeki çalışmalar için kullanılacak kaynakların geneli Arapça yazılmış eserlerdir. Bu kaynaklara ulaşmak için ise eş-Şâmile isimli bilgisayar programından faydalanılacaktır. Kısmi olarak Türkçe kaynaklar da kullanılacaktır. Hadis rivayetlerinin tespiti, bu hadislerin sened ve metin tenkidi ve râviler hakkında edinilecek bilgiler için başlıca şu kaynaklardan faydalanılacaktır:

Hadis Kitapları: Buhârî'nin (ö. 256/870) ve Müslim b. Haccac'ın (ö. 261/875) *el-Câmi'u's-Sahih*leri, Ebû Dâvûd (ö. 275/888), Tirmizî (ö. 279/892), Nesâî (ö. 303/915), İbn Mâce (ö. 273/887), Dârimî'nin (ö. 255/869) *es-Sünen*leri ile Ahmed b. Hanbel'in (ö. 241/855) *Müsnedi* faydalanılacak eserlerdir.

Cerh ve Ta'dil Kitapları: İbn Sa'd'ın (ö. 230/846) *et-Tabâkat'ı*, İclî'nin (ö. 261/875) *Ma'rifetü's-Sikat'ı*, İbn Ebi Hatim'in (ö. 327/938) *Kitabü'l-Cerh ve't-Ta'dil'i*, İbn Hibban'ın (ö. 354/965) *el-Mecrûhin mine'l-Muhaddisin'i*, İbn Adi'nin (ö. 365/976) *el-Kâmil'i*, Mizzi'nin (ö. 742/1342) *Tehzibü'l-Kemâl'i*, Zehebi'nin (ö. 748/1348) *Mizânu'l-İ'tidal'i*, İbn Hacer'in (ö. 852/1449) *Lisânu'l-Mizân'ı*, *Takribu't-Tehzib'i* ve *Tehzibü't-Tehzib'i*, İbn Kesir'in (ö. 774/1373) *Ma'rifetü's-Sikât'ı* başlıca kullanacağımız kaynak eserlerdir.

Hadis İlmine dâir açıklamalarında; Subhi es-Sâlih'in *Hadis İlimleri ve Istılahları*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınlarının *Dini Kavramlar Sözlüğü* ve Abdullah Aydın'ın *Hadis Istılahları*

¹ M. Yaşar Kandemir, "Şemâil", DİA, C. 38, S. 497

Sözlüğü'nden faydalanılacaktır. Ansiklopedik bir bilgiye ulaşmak istendiğinde *Diyanet İslam Ansiklopedisi* başvuru kaynağı olacaktır. Çalışma yapılırken kullanılacak bilgisayar programı eş-Şâmile olacaktır.

III. Araştırmada Uygulanacak Metod

Bu çalışmada, Cabir b. Semure'nin (r.a.) isminin çok bilinmemesinden, önemli olaylar içinde ön planda olmayışından dolayı, hayatı, ailesi ve kişiliği hakkında çok fazla bilgiye ulaşamamıştır. Naklettiği hadis rivayetlerinden yola çıkılarak ulaşılan bilgilerle mâlumat sahibi olunulmuştur. Aslında günümüze ulaşan hadis rivayeti sayısı ile hatırı sayılır bir yere sahip olduğu görülmüştür. Bu araştırmada, geniş olan çalışma alanını daraltılarak *Kütüb-i Tis'a* özelinde bulunan hadisleri bir araya getirme yoluna gidilmiştir. İlk olarak *Kütüb-i Sitte* şeklinde belirlenen literatüre, Cabir b. Semure'nin (r.a.) daha fazla sayıda hadisini görmek amacıyla Dârimi'nin (ö. 255/869) *es-Sünen*'ini, İmam Mâlik'in (ö. 179/795) *el-Muvatta'*ı ve Ahmed b. Hanbel'in (ö. 241/855) *Müsned*'i de eklenmiştir. Bu üç eser incelendiğinde İmam Malik'in *Muvatta'*asında Cabir b. Semure'ye (r.a.) ait hadis bulunamamıştır. Ancak Ahmed b. Hanbel'in *Müsned*'inde diğer hadis kitaplarında bulunan rivayetlerle beraber farklı hadislerle de ulaşılmış, bunların sonucunda tekrarlarıyla beraber oldukça fazla sayıya ulaşılmıştır. Bu doğrultuda izlenecek metod şu şekilde olacaktır:

Birinci bölümde, Cabir b. Semure'nin (r.a.) hayatı, ailesi, kendisinin de içinde bulunduğu savaş ve târihi olaylar hakkında; tabâkat, terâcim, tarih, siyer ve şemâil kitaplarındaki bilgiler kısaca aktarılacaktır. İkinci bölümde, Cabir b. Semure'nin (r.a.) rivayetleri *Kütüb-i Tis'a*'dan tespit edilecek, bu rivayetler sırasıyla ibadetler, muâmelat, ukûbat, şemâil ve diğer konular şeklindeki başlıklar altında sınıflandırılacaktır. İlk nakli yapılan rivayetin Arapça ve Türkçe metni zikredilecektir. Asıl olarak yazılan hadisin tekrarlarının sayıları da parantez içinde verilecektir. Mükerrer olan hadislerde metin farklılığı veya anlam kaymasına neden olan bir kelime veya cümle olduğunda, sırası geldiğinde ilk tarikle karşılaştırması yapılarak yazılacaktır.

Tespiti yapılan rivayetlerin Tâbiin râvileri de incelenecektir. Hadislerin senedinde bulunan Tâbiin râvilerin biyografileri, hadisin sıhhat durumları ve hadisi ilk nakleden râvinin rivayet sayısının gösterildiği tablolar çalışmanın sonunda verilecektir. Bu incelemeler yapılırken cerh ve ta'dil kitaplarından faydalanılacaktır. Bu çalışmada sadece Cabir b. Semure'nin (r.a.)

rivayet ettiği hadisler öncelik olarak belirlenecektir. Hadisin başka sahâbilerden rivayeti varsa ve tespit edilmişse, değerlendirme yapılırken belirtilecektir. Hadisin sonunda sıhhat derecesi de eklenecektir.. Bununla alakalı yapılan açıklamalar dipnot kısmında yazılacaktır,

İkinci bölümün sonunda, tüm hadislerin konularıyla gösterildiği genel bir tablo verilecektir. Devamında bu rivayetlerin hangi râvi tarafından kaç tekrarla zamanımıza ulaştığını gösteren başka bir tablo eklenecektir. Çalışma yapılırken kullanılan kaynaklar dipnotta yazılacaktır. İlk yazılan eser ve müellif tam isimleriyle yazılırken, tekrarlarında bunların kısaltılmış hali sunulacaktır. *Kütüb-i Tis'a* müelliflerinin dipnotta ilk yazımı isimleriyle, sonraki kullanımlarında kitap ismi yazılacaktır. Çalışmanın sonunda araştırmayla alakalı bir değerlendirme ve sonuç yazılarak tamamlanacaktır.

IV. Sahâbe Kelimesinin Anlamı ve Sahâbenin Önemi

Sahâbi kelimesi “ص ح ب” fiilinden gelen, bir arada bulunan, arkadaşlık yapan kimse demektir. Çoğulu Ashâb, sahâbe² olarak gelir. Bu kelimenin tekili sahâbî'dir. Sahâbe; Hz. Peygamber'in (s.a.v.), İslam ile emredildiği günden itibaren yanında olan, O'na inanan, dostluk yapan, O'nun dertlerini kendi derdi gibi gören, İslam emânetini yüklenmede Hz. Peygamber'e (s.a.v.) destek olan insanlardır. O zamanın şartlarında, zenginliğin zirvesinde olan, başka bir insanın kölesi olan ya da hükmü altındaki topluluğa reis olan sahâbeden her biri bulundukları makamı bırakıp O'nun yanında sorgusuz sualsiz saf tutmuşlardır. Yeni bir dinin yaşanmasıyla oluşan zorluklar, saldırılar, onları yollarından çevirmemiş, bilakis daha da sıkı bir şekilde, vahyin insanda zuhur edişine tanıklık etmişlerdir.

Kur'an'ı Kerim'de geçen sâhib kelimesinin anlamı; birlikte yaşanan bir arkadaş, güvenilen bir dost olarak anlaşılır. Yüce Allah “ O ikisi, mağarada iken O arkadaşına (lisâhibihi) üzülme! Allah bizimle beraberdir. diyordu”³ buyurarak bize bunu âşık ediyor. Hz. Peygamber (s.a.v.) ve arkadaşları da Ashab kelimesini kullanmışlar ve daha sonra ki nesillerde de bu kavram dillerine yerleşmiştir.

²İbn Manzur Muhammed b. Mukrim b. Ali, Ebu'l-Fadl (ö. 711/1311), *Lisânu'l-Arab*, Daru Sâdır, Beyrut, 1414, c. 1, s. 519

³ Tevbe 9/40

Sahâbi olmanın şartı âlimlere göre değişiklik göstermiştir. Hz. Peygamber’le (s.a.v.) uzunca bir zaman geçirmek veya O’nu bir müddet olsa da görmek, sahâbi olmak için yeterli olup olmadığı, hadis âlimleri ve diğer âlimler arasında farklı fikirlerin oluşmasına neden olmuştur.⁴ Bir kısım hadis âlimi Hz. Peygamber’le (s.a.v.) bir ortamda müslüman olduğu halde bulunan kimsedir. Ali b. el-Medini’ye göre, O’nu gören veya görmediği halde O’nunla aynı havayı teneffüs eden sahâbi olarak kabul etmiştir.⁵ Said b. Müseyyeb (ö. 93/711) gibi kimi âlimler de uzunca bir zamanı bir veya iki seneyi veya bir gaza veya iki gazada beraber bulunmayı şart koşmuşlardır. İbn Ömer (r.a.) dedi ki; “ *İlim ehli derler ki, her Rasulullah’ı (s.a.v.) gören ergenliğe ulaşmış ve peşinden Müslüman olmuş, dinin işlerine akıl erdirip kabul etmişse, bizim görüşümüze göre sahabedendir. Rasulullah’ı (s.a.v.) gördüğü vakit gündüzden bir saat olsa dahi.*”⁶

Enes b. Malik’e (ö. 93/711) “Bu zamanda Hz. Peygamber’in (s.a.v.) ashabından senden başka bir kimse kalmış mıdır?” diye sorulduğunda kendisi “Onu gören bazı Araplar vardır. Fakat O’nunla sohbeti bulunan kimse, hayır cevabını vermiştir.”⁷ Hafız İbn’i Kesir’e göre, Enes b. Mâlik’in (r.a.) bu cevabı, Hz. Peygamber’le (s.a.v.) sohbet edenlerin artık hayatta olmadıklarını, lakin çoğu âlimin açıklamalarında, sadece görme üzerine olan sahâbi olma derecesini kaldırmıştır. Yapılan sahâbi tanımlarının en kapsamlısı ve âlimlerin ortak kabul ettikleri görüş “Sahâbi; Hz. Peygamber’le (s.a.v.) müslüman olarak bir araya gelen ve bu şekilde din üzere ölen kimsedir.”⁸

Diğer âlimlere göre, kısa bir zaman beraberlik yeterli fakat örfi bakış açısına göre arkadaşlık, uzunca bir zaman birarada olmayı gerektirir. Çünkü bir insanla karşılaşp onu görmek, dinlemek ayrı telakki edilmiştir. O insanın sohbetinde, yaşantısında yanında olmak, onu anlamak açısından daha gerekli olduğuna karar vermişlerdir. Buna Usul âlimleri uzunca zaman dilimini şart koşmuşlardır. Dışarıdan Hz. Peygamber’i (s.a.v.) görmeye gelip

⁴ Ebu’l-Fadl Zeynuddin Abdurrahim b. el-Hüseyn b. Abdurrahman b. Ebibekr b. İbrahim el-İrâki, thk. el-Arabiyyu ed-Dâizu el-Feryâti, *Elfiyetü’l-İrâki*, Mektebetü Daru’l-Minhac, el-Memleketü’l-Arabiyyeti, 1431, s. 164

⁵ Muhammed b. Ali b. el-Kâdi Muhammed Hamid b. Muhammed Sâbiru’l-faruki el-Hanefi et-Tehânevi, thk. Ali Dehruç, *Keşşâfu Istılâhâti’l-Fünun ve’l-Ulum*, Beyrut, 1433, c. 2, s. 1060

⁶ Ebubekr Ahmed b. Ali b. Sabit b. Ahmed b. Mehdi el-Hâtib el-Bağdâdi (ö. 463/1070), thk. Ebu Abdullah es-Surki- İbrahim Hamdi el-Medeni, *el-Keşşâfetü fi İlmî’r-Rivayeti*, el-Mektebetü’l-İlmiyyeti, el-Medinetü’l-Münevvera, 1431, s. 50

⁷ İbnu’s-Salah, Ebu Amr Osman b. Abdurrahman, thk. Nuruddin Atr, *Ulumu’l-Hadis, (Mukaddime)*, Dâru’l-Fikr, Beyrut, 1986, s. 294

⁸ İbnu’s-Salah, *Mukaddime*, s. 293

mâruzatlarını bildiren ve fazladan yanında vakit geçirmeyip dönen heyetleri ve bedevileri sahâbe tanımını içerisine koymamışlardır. Rasul ile altı ay veya daha uzun süre yan yana olmayı şart koşmuşlardır.⁹

Bir insanı ve her yönüyle hareketlerindeki anlama muttali olmak, ancak o insanla uzunca zaman geçirmeye bağlıdır. Kişiyi tanımak ve kendisi hakkında fikir sahibi olmak beraber geçirilen kısa zamanla mümkün değildir. Dolayısıyla Hz. Peygamber'le (s.a.v.) müslüman olarak karşılaşmak, bir müddet sohbet etmek sahâbi olarak derece yükselmesine sebep olsa da, bu dinin temel taşları olan hükümleri, inanç esaslarını bizlere ulaştıran sahâbe, her daim Rasul'ün yaşamına şahitlik eden arkadaşlarıdır.

Sahâbenin sayısı konusunda âlimler arasında görüş birliği yoktur. Ebû Zür'a er-Râzi'ye (ö. 264/877) göre Hz. Peygamber'i (s.a.v.) hayatta gören 114.000 kişi vardı. er-Râfi ise bunun 60.000 olduğunu tespit etmiştir. Görülen şudur ki, sahâbenin sayısı on binler üzerinde belirtilmiştir. Ancak isimleri günümüze intikal eden sahâbe sayısı, sahâbe biyografilerini veren âlimlerden İbn Abdilberr'in (ö. 463/1070) tespiti 4225, İbnu'l-Esir'in (ö. 630/1232) tespiti 7703, İbn Hacer de (ö. 852/1448) 12.295 olarak belirtmiştir. Bunun dışında savaflara katılan, Veda' Hacci'nda bulunan, topluluk halinde müslüman olup geri dönen binlerce sahâbe bulunmaktadır. Bu sahâbenin sayısı hakkında hiçbir mâlumat bulunmamaktadır. Kendilerinden dine ait bir şey öğrenilmediği gibi isimleri dahi bilenememektedir.¹⁰

Sayıları yüzbinlerle ifade edilen sahâbeden en fazla 1300 tanesi hadis rivayetinde bulunmuştur. Bu insanlardan sekiz yüz tanesinin bir veya dokuz arasında hadis rivayetinde bulunduğu göz önüne alındığında, iki yüz tanesinin on veya daha fazla hadis rivayet ettiğinden söz edilebilir. Yedi tanesi; binin üzerinde, dört tanesi; beş yüzün üzerinde, yirmi dokuz tanesi; yüzün üzerinde ve yüz doksan dört kişi de; onun üzerinde rivayette bulunmuşlardır.¹¹

Sahâbenin tanınma yolları şu şekilde bilinmektedir:

a: tevâtür yoluyla

⁹ Tehânevi, Muhammed el-Faruki, *Keşşâfu Istılahatı'l-Fünun*, Sahâbe maddesi, thk: Lutfi Abdülbedi', Mısır, 1977, IV, s. 200

¹⁰ Bünyamin Erul, *Sahâbenin Sünnet Anlayışı*, II. Türkiye Diyanet Vakfı Yay., Ankara, 2000, s. 8

¹¹ Suyuti, Celaleddin Abdurrahman, *Tedribu'r-Ravi fi şerhi takribi'n-Nebevi*, thk. Abdulvahhab Abdullatif, el-Medinetü'l-Münevvera, 1972, c. 2, s. 220

b: Meşhur haber yoluyla

c: Ahad haber yoluyla

d: Kendi bildirmesi yoluyla

e: Hz. Peygamber'den (s.a.v.) sonraki zamanda meydana gelen savaşlarda sadece sahâbeden sayılanlar komutan olmuştur. Bu da komutanlık görevini yerine getiren kişinin sahâbe olduğunu gösterir.

f: Hz. Peygamber (s.a.v.) zamanında doğan çocuklar O'na muhakkak getirilirdi.

g: Hicri 10. Yılda Mekke ve Taif'te herkes müslüman olmuş ve hepsi de Veda Haccı'nda hazır bulunmuşlardır. Toplanan insanların tümünü, Hz. Peygamber (s.a.v.) görmese de, onlar O'nu görmüşlerdir. Onlar da sahâbe tanımına bu şekilde girmişlerdir.¹²

Sahâbenin önemi, onları metheden ayetler ve hadisi şeriflerden anlaşılmaktadır. Allah Teâlâ "O ağacın altında sana bağlılık sözü verdikleri sırada o müminlerden Allah razı olmuştur. Gönüllerinde olanı bilmiş, onlara huzur ve güven vermiş, pek yakın bir fetihle ve elde edebilecekleri birçok ganimetle de kendilerini ödüllendirmiştir. Allah, izzet ve hikmet sahibidir."¹³ Bu ve diğer bazı ayetlerde¹⁴ sahâbenin kıymetine vurgu yapılmıştır. Hz. Peygamber (s.a.v.) de ümmetine emir buyurmuştur ki; "Size ashabıma, sonra onların peşinden gelenlere, sonra da onların peşinden gelenlere iyi davranmanızı tavsiye ederim. Bunlardan sonra ki nesillerde yalan yayılacaktır. O derece ki kendilerinden istenmediği halde yemin edecekler, yine istenmediği halde şahitlik yapacaklardır."¹⁵ Bu hadisi Hz. Ömer (r.a.) Câbiye hutbesinde müslümanlara nakletmiştir.

V. Sahâbe Tabakaları

¹² ebu'l-Fadl Zeynuddin Abdurrahim b. el-Hüseyn b. Abdurrahman b. Ebibekr b. İbrahim el-İrâki, thk. El-Arabiyyu ed-Dâizu el-Feryâti, *Elfiyetü'l-İrâki*, Mektebetü Dâru'l-Minhac, el-Memleketü el-Arabiyyetü es-Suudiyyetü, 1431, s. 164

¹³ Fetih , 48/18

¹⁴ Meselâ, Bakara 2/143, Âl-i İmrân 3/110, Enfâl 8/64, Tevbe 9/100, Vâkıa 56/10, Haşr 59/8

¹⁵ Nesâi, "İşreti'n-Nisâi", 99

Muhaddisler, sahâbileri İslam'a girmede ve hizmetleri bakımından, derece ve fazilet bakımından, tabakalara ve kısımlara ayırmışlardır. Bu ayırma şekillerinde bir birliktelik olmamakla beraber Hâkim en-Nîsâbü'rî'nin sahâbiler arasında on iki tabaka belirlemesi ve bunu kronolojik olarak sıralaması, çok ilgi görmüştür.¹⁶

a: Mekke'de İslam'ı kabul edenler,

b: Hz. Ömer'in (r.a.) İslam'ı kabulünden sonra müslüman olanlar,

c: Habeşistan'a hicret edenler,

d: Birinci Akabe'de biat edenler,

e: İkinci Akabe'de biat edenler,

f: Hz. Peygamber (s.a.v.) Medine'ye daha girmezden evvel, Kuba'da bulunduğu haldeyken, kendisine ulaşan Müslümanlar,

g: Bedir Savaşına iştirak edenler,

h: Bedir savaşı ile Hudeybiye Antlaşması arasındaki zaman diliminde hicret edenler,

ı: Bey'atu'r-Rıdvan'da bulunanlar,

i: Hudeybiye ile Mekke Fethi arasındaki zamanda hicret edenler,

j: Mekke Fethi döneminde İslam'ı kabul edenler,

k: Mekke Fethi ile Veda' Haccı arasında bulunan zaman diliminde İslam'a girenler,

Sahâbenin daha özlü bir biçimde derecelerini göstermesi bakımından üç tabaka halinde kısımlandırılması, âlimler arasında daha uygun görülmüş ve meşhur olmuştur.¹⁷ Bu kısımları şu şekilde verebiliriz,

1. Büyük Sahâbe Tabakası: Aşere-i Mübeşşere yani cennetle yaşarken müjdelenenler ve Hulefa-i Râşidin gibi sahâbenin önde gelenleridir.

¹⁶ el-Hakim Ebu Abdullah Muhammed b. Abdullah en-Nisâburi, *Kitabu Ma'rifeti'l-Ulumi'l-Hadis*, Beyrut, 1977, s. 22-24

¹⁷ Nuruddin Itr, *Menhecü'n-Nakd fi ulûmi'l-Hadis*, Dâru'l-Fikr, Suriye, 1981, s. 120

2. Orta Sahâbe Tabakası: Bu tabakanın alt kısmında olup sahâbeden kalan diğer kısımdır.

3. Küçük Sahâbe Tabakası: Hz. Peygamber'in (s.a.v.) son dönemlerinde müslüman olan veya Hz. Peygamber (s.a.v.) zamanında henüz çocuk denilecek yaşta küçük olan kimselerin bulunduğu tabakadır.

Bu tabakalandırmaya göre, özellikle Mekke'nin fethi döneminde Müslüman olanlar üzerinde durulacaktır. Çünkü hakkında araştırma yapılan sahâbi Cabir b. Semure'nin (r.a.) babası Semure b. Cünâde (r.a.) Mekke'nin fethinde müslüman olanlardandır.

Mekke fethedildiği gün Hz. Peygamber (s.a.v.) buradaki evine gitmeyip Hacun'da kendisi ve ailesi için kurulan çadırda konaklamıştır. Daha sonra Mescid-i Haram'a girmiş ve Kâbe'yi tavaf etmiştir. Kâbe'nin içinde ve çevresinde bulunan putları yıktırması, temizlendikten sonra da içinde namaz kılmıştır.¹⁸ Kâbe putlardan temizlenmiş olduğu halde fethin ikinci günü öğle namazının ardından, yirmi yıldır Müslümanlara her türlü zulmü reva görenleri saf saf olmuş halde karşısında bulmuştur. Burada Mekke halkına bir hutbe irâd etmiş ve onlara, hiç kimseye zulmedilmeyeceğini ve hepsinin affedildiğini ilan etmiştir.¹⁹ Hutbenin sonunda Mekke'lilere merhamet örneği olarak "Benimle sizin haliniz Yusuf'un (a.s.) kardeşlerine dediği gibi, ben de " Size bugün hiçbir başa kakma ve ayıplama yoktur. Allah sizi yargılasın! O, esirgeyicilerin en esirgeyicisidir!²⁰ Gidiniz, sizler serbestsiniz" buyurmuştur.²¹

Allah Teâlâ, yıllarca mü'minlere zulmeden Mekke'li müşrikleri ayaklarının dibine düşürmüş, zelil ve hakir bir hale getirmiş olduğu halde, yüce gönüllüğünü gösterip, onları bağışlamış ve serbest bırakmıştır. Bu yüzden Mekke'lilere "Tuleka: Azad edilmişler" adı verilmiştir.²²

Hz. Peygamber (s.a.v.) Mekke'yi fethettiği zaman halk, çocuklarını kendisine dua ettirmek için getirmiş ve O da çocukların başlarını okşayıp, sıvazlayarak dua etmiştir.²³ Mekke'nin fethi, sadece İslam'ın o topraklarda hâkimiyeti ele geçirmesini değil, aynı zamanda İslam'ın

¹⁸ Mehmet Nur Akdoğan, *Mekke'nin Fethi*, (Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslam Tarihi ve Sanatları Ana Bilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Diyarbakır 2008, s. 80-84

¹⁹ Muhammed b. Ömer b. Vâkidi es-Sehmi el-Eslemi, Ebu Abdullah el-Vâkidi (ö. 207/822), *Meğazi'l-Vâkidi*, thk. Marsden Cons, Dâru'l-A'lâmi, Beyrut, 1989, c. 2, s. 835

²⁰ Yusuf 12/62

²¹ Vâkidi, *Meğazi*, c. 2, s. 835

²² İbnü'l-Esir, el-Kamil, c. II, s.165; Muhammed b. Cerir b. Yezid b. Kesir b. Ğalib el-Âmili Ebu Ca'fer et-Taberi (ö. 310/922), *Tarihu't-Taberi*, Beyrut, 1387, c. 3, s. 61

²³ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, c. 4, s. 32

mutlak gücünü de temsil etmektedir. Önceden dine karşı en büyük düşmanlıkları gösterenler artık bu dine girme hususunda yarışır hale gelmişlerdir. Bu fetihle birlikte, durdurulamayan fetihler hareketi başlamış oluyordu.

VI. Çocuk Sahâbiler

Sahâbenin terim anlamı; Hz. Peygamber'i (s.a.v.) risâleti döneminde mü'min olarak görüp, bu hâl üzere ölen kişilerdir. Bu tarifi hadis âlimleri tarafından yapılmıştır. Yalnız mümeyyiz olmayan çocuklar sahâbeden sayılmamışlardır.²⁴ Bünyamin Erul kitabında sahâbenin faziletine dair ayetleri sıraladıktan sonra, bu ayetlerden hareketle sahâbeyi beş sınıfa ayırmış "küçük çocukları" da Mekke fethi sonrasında Müslüman olanların sınıfında zikretmiştir.²⁵

Hz. Peygamber'in (s.a.v.) yedi yaşına kadar gelen çocuğa namazı tavsiye edip, on yaşına geldiğinde, çocuğa bu konuda daha kararlı olunmasını tavsiye etmiştir. Bundan anlaşılıyor ki, yedi yaşta ayırt etme gücüne sahip olmaya başlayan çocuk, on yaşında tamamen bu vasfı kazanmış olmaktadır. Ahmed b. Hanbel'de çocuğun on yaşından itibaren namaz ve oruçla mükellef sayılacağını kabul etmiştir.²⁶ İslam âlimleri de mümeyyiz çocuğun mükellef olsun veya olmasın, imanının ve yerine getirdiği ibadetlerinin sahih olduğunu kabul ederler. Mûtezile mezhebi, temyiz çağından itibaren kişiye, Allah'a iman etmenin vacib olduğu görüşünü savunurlar. Hz. Peygamber'in yedi yaş olarak başlangıç gösterdiği sınır, mümeyyiz olma sınırıdır. Yedi yaştan bulûğa kadar mümeyyiz çocuk olarak kabul edilmektedir.

İsviçre ve Türk Medeni Kanun'larında temyiz gücüyle alakalı doğrudan bir tanım yapılmayıp *"Yaşının küçüklüğü yüzünden veya akıl hastalığı, akıl zayıflığı, sarhoşluk ya da bunlara benzer sebeplerden biriyle akla uygun davranma biçiminden yoksun olmayan herkes bu kanuna göre ayırt etme gücüne sahiptir."* denilmiştir.²⁷ Bir insanın yetişmesinde kişilik gelişimi, kalıtım ve çevre tarafından oluşur. Birden fazla faktör kişiliğin oluşumunda önemli ve etkilidir. Bu etkileyen faktörleri şu şekilde sıralayabiliriz.

²⁴ Tehanevi, *Keşşafu Istılâhâtî'l-Fünun*, c. 2, s. 1060

²⁵ Bünyamin Erul, *Sahâbenin Sünnet Anlayışı*, s. 12

²⁶ Hayreddin Karaman, *İlmihal İman ve İbadetler*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2006, c. 1, s. 158

²⁷ Türk Medeni Kanunu, md.13

a: Kalıtımsal Faktörler: Kişinin bedensel ve zihinsel sahip olduğu bazı özellikler kalıtımsal olarak geçmektedir. Boy, göz rengi, saç rengi örnek verilebilir.²⁸

b: Sosyo-Kültürel Faktörler: Kişilik oluşurken çevre, toplum ve içinde yaşanılan kültürün önemi büyüktür.

c: Aile Faktörü: Aile, insan yavrusunun toplum içinde sergilediği davranışları kazandığı ilk okuldur. İnsanın yaşadığı aile ortamı, karakterini ciddi oranda etkiler.

d: Coğrafi ve Fiziki Faktörler: İklim ve doğal yapı gibi fiziki şartlarda bir etken olarak değerlendirilir.

e: Dini Faktörler: Diğer faktörlerin yanında din olgusu, insanın kişiliğinin gelişmesinde önemli bir yer tutar.²⁹

Büyüme çağında, kişilik ve karakter oluşumu zamanında olan çocuk sahâbiler, örnek olarak karşılarında âlemlere rahmet olan Hz. Peygamber'i (s.a.v.) görmüş, O'nun sohbetlerine katılıp yanında oturmuşlardır. Kendilerine karşı olan nebevi sevgi ve saygıyı içlerinde hissetmişlerdir. İslam dininin nasıl yaşanılacağına bizzat şahit olmuşlar ve Hz. Peygamber'den (s.a.v.) sonra da ayna misali bu yaşantıyı insanlara karşı olan tavırlarında aksettirmişlerdir.

İslam dininin tebliğinin başlandığı ilk dönemde, dine girenlerin içinde çocuk denilecek yaşta insanlar mevcuttur. Çünkü Hz. Peygamber (s.a.v.) gençlere ve çocuklara özel bir önem vermiştir. Bu sebeple yeni dine girenlerin çoğunluğunu gençler oluşturmuştur. Nitekim ilk müslümanlardan birkaç kişi elli yaşlarda, birkaç kişi otuz beş yaşın üzerinde, geri kalan kısım ise otuz yaşın altında bulunuyordu. Mesela genç ve hatta çocuk yaşta İslam'a girenlerden; Hz. Ali (r.a.) on yaşında, Abdullah b. Ömer (r.a.) ve Ubeyde b. Cerrah (r.a.) on üç yaşında, Ukbe b. Amir (r.a.) on dört yaşında³⁰ Cabir b. Semure (r.a.) on yaşında idi.

Bunların yanında Hz. Peygamber'in gönüllü hizmetkârı Enes b. Mâlik (r.a.), Ebû Said el-Hudrî (r.a.), Hz. Peygamber'in (s.a.v.) evlatlığının oğlu Üsâme b. Zeyd (r.a.), mü'minlerin

²⁸ Nesrin Gökben Çetin, Ertan Beceren, (2007): "*Lider Kişilik: Gandhi*", Süleyman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3(5), s. 113

²⁹ Hayati Hökelekli, *Din Psikolojisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 1998, s. 251

³⁰ İbrahim Sarıçam, *Evrinsel Mesaj*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2003, s. 339-340

annesi Hz. Aişe de (r.a.) çocuk sahâbenin içinde sayılabilir. Her biri bu yeni gelen dinin atmosferinde büyümüş, bütün hayatlarını sadece Hz. Peygamber'den (s.a.v.) gördükleri şekliyle tanzim etmişlerdir. Yaşlarının büyümesiyle de, kazandıkları birikimleri, onları İslam dininin önderleri konumuna yükseltmiştir. İslam dini gençlerin omuzlarında taşındı ve onların dimağlarını sadece Allah'ın ve Resul'ünün işlediği şekilde şekillendirdi.

Küçük yaşlarına rağmen Peygamber mescidinde, onunla oturup sohbetlerine katılan, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) imam olduğu namazlarda arkasında saf tutan, tamamen Allah Resul'ünün konuşmasına, gülmesine, yemesine, insanlara karşı tavrına şahit olarak birer gözetmen olmuşlardır. Yetişkinlerden daha fazla nebevi yaşam şeklini hayatlarına yerleştirmişlerdir. Çünkü Hz. Peygamber (s.a.v.) çocuklara karşı sanki bir yetişkinmiş gibi davranırdı. Onlara özel selam verir ve saçlarını okşayarak sevgisini gösterirdi.³¹ Bu çocuk sahâbeden bazılarının hayatlarından kısaca bahsedilecektir.

1. Hz. Ali (r.a.): İsmi; Ali b. Ebi Tâlib b. Abdulmuttalib b. Hâşim Abd-i Menaf el-Kureyşi el-Hâşimi'dir (ö.40/661). Mekke'de dünyaya gelen Hz. Ali (r.a.), risâletten on yıl önce doğmuştur.³² Hz. Peygamber'in (s.a.v.) amcası ve koruyucusu olan Ebû Tâlib'in en küçük çocuğudur.³³ Hz. Peygamber'in kızı Fâtıma (r.a.) ile evlenmiştir. Lakâbı Ebû Turâb'dır.

Hz. Peygamber (s.a.v.) amcası Ebû Tâlib'in geçim yükünü hafifletmek için Hz. Ali'yi (r.a.) beş yaşında yanına almış ve hicrete kadar yanında büyüttüştür. İslam'a giren ilk dört kişinin içinde ismi geçen Hz. Ali'nin (r.a.) ilk Müslüman olan kişi olduğunu da âlimlerin çoğu söylemiştir.³⁴ Hz. Peygamber (s.a.v.) hicrete çıkmadan önce, yanında bulunan emanetleri vermesi ve yokluğunda müşrikleri oyalaması için Hz. Ali'yi (r.a.) yerine bırakmıştır. Daha sonrasında Peygamber (s.a.v.) kızı Fâtıma (r.a.), annesi ve diğer müslümanlarla beraber kendisi de hicret etmiştir.³⁵

³¹Mehmet Emin Özafşar, *Hadislerle İslam*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, c. 4, s. 146-147

³²İbn Hacer, Ebu'l-Fadl Şihabuddin Ahmed b. Ali b. Muhammed b. Ahmed b. Hacer el-Askalani (ö. 852/1448), thk. Adil Ahmed Abdülmecid, Muhammed Muavved, *el-İsabe fi Temyizi's-Sahabe*, Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 1995, c. 4, s. 464

³³İbn Sâ'd, Ebu Abdullah Muhammed b. Sâ'd b. Meni'el-Katib el-Hâşimi el-Basri el-Bağdâdi (ö. 230/846), *Kitabü't-Tabakâti'l-Kebir*, thk. Muhammed Abdulkadir Ata, Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 1990, c. 3, s. 17

³⁴İbn Hacer, *el-İsabe*, c. 4, s. 464

³⁵İbn Sa'd, *Tabakatü'l-kübra*, c. 3, s. 17

Bedir, Uhud, Hendek, Hayber ve Mekke'nin fethi başta olmak üzere bütün gazve ve seriyyelere iştirak etmiştir. Peygamber sancağını taşımıştır.³⁶ Hz. Peygamber'den (s.a.v.) sonraki üç halife zamanında herhangi bir resmi görev almamıştır. Kendisini dini ilimlerle meşguliyyete vermiştir. Fakat Hz. Ebûbekir (r.a.) ve Hz. Ömer'in (r.a.) halifelikleri zamanında özellikle fıkhi konularda onlara danışmanlık yapmıştır. Asker olarak fedâkarlık ve cesurluğuyla herkesi hayrette bırakan bir savaşçı iken, ilmi ile de zamanının âlimliğini yapmıştır. Hz. Peygamber'in (s.a.v.) tedrisatında yetişen Hz. Ali (r.a.), büyüdüğünde her şeyiyle mükemmel bir müslüman örnekliği sergilemiştir.

2. Enes b. Mâlik (r.a.): İsmi; Mâlik b. Nâdir b. Damdam b. Zeyd b. Haram b. Cündeb b. Amir b. Ğanm b. Adiyy b.Neccâr el-Ensâri'dir.³⁷ Kendisi "Muksirun"³⁸ ismini alan yedi sahâbeden biridir.³⁹ Basra'da en son vefat eden sahâbi olarak düşünülen Enes b.Mâlik (r.a.) yüz yıldan fazla yaşaması hasebiyle "Muammerun"⁴⁰dan kabul edilmiştir.⁴¹ İmam, fetva verecek derecede ilim sahibi, Kur'an muallimi, hadis rivayet eden, geniş bilgiye sahip bir kimsedir. Medine'li olup, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) hizmetçisi, öğrencisi olup, hanımları tarafından akrabasıdır.⁴²

Enes b. Mâlik (r.a.), hicretten on sene önce (612) Medine'de doğmuştur. Sekiz ya da dokuz yıl önce doğmuş olduğuna dair rivayetlerde vardır.⁴³ Rasulullah'ın (s.a.v.) hicretinden bir yıl önce Medine'ye gelmiştir. Enes b. Mâlik (r.a.) şöyle dedi: *"Ben on yaşında iken Hz. Peygamber (s.a.v.) Medine'ye geldi ve ben yirmi yaşında iken vefat etti. Annelerim (Hz. Peygamber'in hanımları) beni, O'na hizmet etmek için yönlendirirlerdi. Bir gün bizi ziyarete geldi, biz koyundan süt sağıp içine biraz su katıp ikramda bulunduk. Hz. Peygamber (s.a.v.) bunu içti. Sol yanında Hz. Ebûbekir (r.a.) vardı ve Hz. Ömer (r.a.) evvela O'na vermesini*

³⁶ İbn Sa'd, *Tabakatü'l-Kübra*, c. 3, s. 16

³⁷ Yusuf b. Abdurrahman b. Yusuf Ebu'l-Haccac Cemaluddin İbnu'z-Zekıyyu Ebi Muhammed el-Kadâi el-Kelbi el-Mizzi (ö. 742/1341), *Tehzibu'l-kemal fi Esmâi'r-Ricâl*, thk. Beşşâr Avvâd Ma'ruf, Müessesetü'r-Risale, Beyrut, 1980, c. 3, s. 353

³⁸ **Muksirun:** Binden fazla hadis rivayet etmiş sahâbiler, Çok hadis rivayet etmiş kimseler; Abdullah Aydın, *Hadis İstılahları Sözlüğü*, İfav Yayınları, Bsk. 5, İstanbul, 2011, s. 208

³⁹ İbn Hacer, *el-İsabe*, c. 1, s. 88

⁴⁰ **Muammerun:** Uzun ömürlü olan, özellikle ömrü yüz seneyi aşmış olan kimse

⁴¹ İbrahim Canan, *Enes b. Malik*, DİA, İstanbul, 1995, c. 11, s. 234;

⁴² Zehebi, Şemsüddin Ebu Abdullah Muhammed b. Ahmed b. Osman b. Kâimaz ez-Zehebi (ö. 748/1347), thk. Muhammed Avvame Ahmed Muhammed, *Siyeru A'lami'n-Nübelâ*, Daru'l-Kıbleti li's-Sekâfeti'l-İslamiyyeti, Cidde, 1992, c. 3, s. 396

⁴³ İbnu'l-Esir, *Üsdü'l-Ğabe fi ma'rifeti's-Sahabe*, c. 2, s. 151

söylediği halde, Hz. Peygamber (s.a.v.) sağ tarafındaki bedeviye ikram ederek başladı. Sonra da “sağdan sola doğru sırayla” buyurdu. ⁴⁴ Annesi, İkinci Akabe biatı sırasında müslüman olmuştu. Kocasını İslam’a girmede ve karısını terk edip Şam’a gitti. Enes b. Mâlik (r.a.) annesi vesilesiyle İslam’a girmiş bir çocuktur. Anne daha sonrasında kendisine talip olan Ebû Talha’yı müşrik olduğu için kabul etmemiş ancak müslüman olursa evleneceğini söylemiştir. Böylelikle ikisi arasında evlilik gerçekleşmiştir. ⁴⁵

Allah Resul’ünün (s.a.v.) himayesinde yetişen Enes b. Mâlik’in (r.a.) hayatı, Resul’ün (s.a.v.) çocuklara karşı terbiye metodunun, sevgi ve müsamaha olduğunu göstermektedir. Çocuk sahâbiler Hz. Peygamber’den (s.a.v.), insan hangi yaşta olursa olsun saygı görmeyi hak eder prensibini tecrübe ederek öğrenmişlerdir. Enes b. Mâlik (r.a.) şöyle anlatıyor “ *Allah Resul’üne on sene hizmet ettim. Bana hiçbir zaman öf bile dememiştir. Yanlış bir iş yapsam niçin yaptın demezler, lüzumlu bir işi terk ettiğim zaman niçin terk ettin demezlerdi. Resulullah (s.a.v.), insanların en güzel ahlaklısı idi. Beni hiçbir zaman azarlamazdı.* ” ⁴⁶

3. Abdullah b. Ömer (r.a.): İsmi; Abdullah b. Ömer b. Hattâb b. Nufeyl b. Abduluzza b. Rezah b. Adiyy b. Ka’b b. Lüey b. Ğalib el-Kureşi el-Adevi el-Medeni’dir. ⁴⁷ O Abâdile-i Erbaa’dandır. Onlar da; Abdullah b. Ömer (r.a.), Abdullah b. Zübeyr (r.a.), Abdullah b. Abbas (r.a.) ve Abdullah b. Amr b. As’tır (r.a.). ⁴⁸ Hadis İlminde de Abdullah ismi mücerred olarak sadece Abdullah b. Ömer (r.a.) için kullanılır.

İbn Ömer (r.a.), Peygamberliğin ikinci ya da üçüncü yılında Mekke’de doğmuştur. Babası Ömer b. Hattâb (r.a.), annesi ise, mü’minlerin annesi Hafsa bnt. Ömer’in (r.a) annesi olan, Zeynep bnt. Ma’zûn’dur (r.a.). ⁴⁹ İbn Ömer (r.a.), Hz. Peygamber’in yakın arkadaşı ve ikinci halife olan Hz. Ömer’in (r.a.) oğlu olması sebebiyle, İslam’ın tebliğine birebir şahitlik etmiştir. Hz. Peygamber’den (s.a.v.) gördüğü her tavra ve hale zâhiri olarak sıkı bağlılığını

⁴⁴ Müslim b. el-Haccac Ebu’l-Hasen el-Kuşeyri en-Nisaburi (ö. 261/874), thk. Muhammed Fuad Abdulbaki, *El-Müsnedü es-Sahihu el-Muhtasaru bi nakli’l-adli ilâ Rasulillah, “Eşribe”*, 17, Daru İhyâu’t-Türasi, Beyrut, 1421

⁴⁵ Zehebi, *Siyerü A’lami’n-Nübela*, c. 2, s. 305

⁴⁶ Ebu Davud Süleyman b. el-Eşas b. İshak b. Beşir b. Şeddad b. Amr el-Ezdi es-Sicistani (ö. 275/888), thk. Muhammed Muhyiddin Abdurrahman, *Sünenü Ebu Davud, Edeb*, 1, el-Mektebetü’l-Asriyye, Beyrut, t.y. ; Müslim, *“Fedail”*, 54

⁴⁷ İbn Sa’d, *Tabakat*, c. 4, s. 106; İbn Hacer, *Tehzibu’t-Tehzib*, c. 5, s. 328

⁴⁸ İbn Hacer, *Tehzibu’t-Tehzib*, c. 9, s. 172; Suyuti, *Tedribu’r-Ravi*, c. 3, s. 679

⁴⁹ İbn Hacer, *el-İsabe*, c. 4, s. 156

korumuştur. İleriki yaşlarında da bu konuda taviz vermemiştir.⁵⁰ İbn Ömer (r.a.), namazda bağdaş kurarak oturmuş, bu şekilde kendisini gören genç oğlu da aynı şekilde oturunca, O'nu bundan nehy etmiş ve “*namazın sünneti, sağ ayağını dikmen ve solu yatırmandır.*” demiş ve ayaklarının gövdesini taşımadığından dolayı böyle yaptığını ifade etmiştir.⁵¹ Hayatını Hz. Peygamber'in (s.a.v.) örneğinde yaşadığı için, insanlar daima O'nu takip ediyorlardı. Kendisi de bunun farkında olduğundan, berberde çok kıllı olan boynunu, kollarını ve boğazını traş ettirirken izleyen insanlara “*Ey insanlar! Bu sünnet değildir, ama ben kıllarımdan rahatsızlık duyduğum için traş ettiriyorum.*” demek suretiyle yaptığı işin sünnet olmadığını, kendisiyle alakalı bir durum olduğunu izah etme gereği duymuştur.⁵²

4. Üsâme b. Zeyd (r.a.): Tam ismi; Üsâme b. Zeyd b. Hârise b. Şurâhil'dir. Künyesi Ebû Muhammed'dir. Hz. Peygamber'in (s.a.v.) taktığı lakabı da “ el-Hib İbnü'l-Hib”dir. Yani Hz. Peygamber'in (s.a.v.) en sevdiği kişi ve O'nun oğlu demektir.⁵³ Üsâme b. Zeyd (r.a.), hicretten 8 yıl önce M. 614'te Mekke'de doğdu.⁵⁴

Babası Zeyd b. Hârise b. Şurâhil (r.a.), Hz. Peygamber'in hanımı Hz. Hatice'nin (r.a.) kölesi idi. Hz. Hatice (r.a.) ile evlendiklerinde Zeyd b. Hârise'yi (r.a.) Hz. Peygamber'e (s.a.v.) hediye etti. Hz. Peygamber (s.a.v.) de O'nu bir evlat gibi sevdi ve korudu. Ta ki O'na ileriki zamanlarda sahâbiler, “Hibbu'r-Resul” yani “Resulullah'ın en sevdiği” diye hitab etmişlerdir.⁵⁵ Yıllarca O'nu arayan ailesi, yerini öğrenip almaya geldiklerinde Zeyd b. Hârise (r.a.), Hz. Peygamber'in (s.a.v.) yanında kalmayı tercih etti. Hz. Peygamber de (s.a.v.) O'nu kölelikten azat etti ve evlat edindi.⁵⁶

⁵⁰ İbn Sa'd, *Tabakat*, c. 4, s. 107

⁵¹ Buhari, “*Ezan*”, 145

⁵² İbn Sa'd, *Tabakat*, c. 4, s. 116; Bünyamin Erul, *Sahabenin Sünnet Anlayışı*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, bsk. 2, Ankara, 2000, s. 73

⁵³ İbnü'l-Esir Ebu'l-Hasen Ali b. Ebi'l-Kerim Muhammed b. Muhammed b. Abdülkerim b. Abdulvahid eş-Şeybani el-Cezeri (ö. 630/1232), *Üsdü'l-Ğabe fi Ma'rifeti's-Sahabe*, thk. Ali Muhammed Muavvad, Adil Ahmed Abdulmevcud, Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1994, c. 1, s. 194; İbn Hacer, *el-İsabe*, c. 1, s. 202; İbn Hacer, *Tehzibu't-Tehzib*, c. 1, s. 208; İbn Abdilberr, *el-İstiab*, c. 1, s. 75

⁵⁴ İbn Hacer, *el-İsabe*, c. 1, s. 202

⁵⁵ İbn Sa'd, *Tabakat*, c. 3, s. 32

⁵⁶ İbn Sa'd, *Tabakat*, s. 225; Seyyid Kutub, *Fî Zilal-il-Kuran*, Hikmet Yayınları, İstanbul, c. 11, s. 549; Bayraktar Bayraklı, *Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri*, Bayraklı Yayınları, İstanbul, 2005, c. 15, s. 249

Annesi Ümmü Eymen (r.a.) Hz. Peygamber'in (s.a.v.) dadısı idi. Hz. Peygamber'e (s.a.v.) gönülden bağlı iki insanın evladı olan Üsâme b. Zeyd (r.a.),⁵⁷ nebevi terbiyenin gölgesinde yetişen çocuklardan biridir. Hiç bir dinle tanışmadan İslam'ı tertemiz kabullenmiştir. Küçük yaşlardan itibaren müşriklerin zulmünden nasibini alması, dinine olan bağlılığını artırmıştır. Üsâme b. Zeyd (r.a.), Hz. Peygamber'in (s.a.v.) her daim takipçisi idi. Öyle ki seferlerde Resulullah (s.a.v.) O'nu bineğinin terkesine alıyordu. Mekke fethi'nde de aynı şekilde bineğinde bulunmuştur. Hz. Peygamber'in (s.a.v.) ahlakını kendisinde içselleştiren Üsâme b. Zeyd (r.a.), yaşadığı hayatında da ahlakın en güzeliyle bezenmiştir. Kötü sözü söylemekten ve duymaktan ziyadesiyle kaçınmıştır. Dindar ve takvalı biri olarak yaşamıştır.⁵⁸

Hz. Peygamber (s.a.v.) vefatının yaklaştığı sırada Bizans'a karşı göndereceği ordunun başına O'nu komutan yapmıştır. Hz. Peygamber'in (s.a.v.) vefatından sonra da Hz. Ebûbekir (r.a.), komuta görevini ondan almayıp,⁵⁹ Üsâme b. Zeyd'i (r.a.) uğurlarken, kendisi yaya, O binekte olduğu halde yolcu etmiştir. Her ne kadar Üsâme b. Zeyd (r.a.) buna karşı çıksa da Hz. Ebûbekir (r.a.), "Bırak da Allah yolunda ayaklarım tozlansın" buyurmuştur.⁶⁰ Bedir Savaşında on iki yaşında olduğu için katılamamış, Uhud'a da yaşı küçük olduğu için kabul edilmemiştir. Nihayet Hendek Savaşına katılması için izin verilmiştir.⁶¹ Birçok savaşlara iştirak eden Üsâme b. Zeyd (r.a.) İslam Tarihine büyük bir komutan olarak adını yazdırmıştır.

4. Hz. Aişe (r.a.): İsmi; Aişe bnt. Ebûbekir es-Sıddık'tır.⁶² Künyesi çocuğu olmadığı için Hz. Peygamber'den (s.a.v.) kendisine bir künye istemiş, Hz. Peygamber'de (s.a.v.), Hz. Aişe'nin (r.a.) kız kardeşi Esmâ'nın oğlu Abdullah'ı işaret ederek "Ümmü Abdullah" yani "Abdullah'ın annesi" olarak künye vermiştir.⁶³ Doğumu genel bilgiye göre hicretten sekiz yıl önce 614'te Mekke'de dünyaya gelmiştir. Hz. Aişe'nin (r.a.) "*Ben kendimi bildim bileli anne babamı Müslüman buldum*"⁶⁴ sözünden anlaşılıyor ki, İslam'ın olduğu bir evde doğmuş ve bu bilinçle

⁵⁷ İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-Ğâbe fi Ma'rifeti's-Sahabe*, c. 1, s. 194; İbn Sa'd, *Tabakat*, c. 8, s. 179; İbn Abdilberr, *el-İstiab*, c. 1, s. 75

⁵⁸ Şemsüddin Ebu Abdullah Muhammed b. Ahmed b. Osman b. Kâimâz ez-Zehebî (ö. 748/1347), *Siyeru A'lami'n-Nübela*, thk. Muhammed Avvâme Ahmed Muhammed nemru'l-hatib, Dâru'l-minhac, el-Memleketü'l-Arabiyye, 1431, c. 1, s. 76

⁵⁹ İbn Hacer, *Tehzibu't-Tehzib*, c. 1, s. 208; İbn Sa'd, *Tabakat*, c. 2, s. 192

⁶⁰ İbn Sa'd, *Tabakat*, c. 4, s. 62

⁶¹ İbn Sa'd, *Tabakat*, c. 4, s. 58

⁶² Zehebî, *Siyeru A'lami'n-Nübela*, c. 2, s. 135

⁶³ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 4/211; İbn Hacer, *Tehzibu't-Tehzib*, c. 12, s. 433

⁶⁴ Buhari, "Kefâlet", 4

yetiştirilmiştir. Çocukluğuna dair fazla bir bilgi yoktur. Hicretin 2. yılında Allah'ın isteğiyle Hz. Peygamber (s.a.v.), Hz. Aişe (r.a.) ile evlenmiştir. Hz. Peygamber (s.a.v.) bu konuda " *Seni üç gece rüyamda gördüm melek seni ipek bir elbise içerisinde getirerek verdi*" ve " *Allah'tan geldi*" dedi. Ben de " *Allah hayırlı eylesin* " dedim⁶⁵, şeklinde Hz. Aişe'ye (r.a.) haber vermiştir.

H. Aişe (r.a.) ile olan evliliğiyle Hz. Peygamber (s.a.v.), bütün müslüman hanımlara İslam dinini anlatacak zeki, genç ve dinamik bir örnek sunmuştur. Hz. Aişe (r.a.) dini hükümleri anlamada o kadar ileri seviyeye ulaşmıştır ki,⁶⁶ Hz. Peygamber'in (s.a.v.) vefatından sonra yalnızca hanımlara değil, bütün müslümanlara fetva verecek makama ulaşmıştır. ⁶⁷ Birçok savaşa, askere geri planda yardım etmek için katılmıştır. Hz. Peygamber'in (s.a.v.) eşi olması sebebiyle en yakını olması, sünnetlerini ileri nesillere ulaştırmada güzel bir görev üstlenmiştir. O'nun keskin zekası ve detaylı düşünmesi İslam'ı anlama noktasında sahâbe için kolaylıklar sağlamıştır.⁶⁸

Örnekleriyle anlatılmaya çalışılan, her biri İslam Dini için birer kaynak olan bu temiz nesil, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) yaşayan temsilcileri olmuştur. Sadece birkaç isim olarak zikredilen çocuk sahâbe, Hz. Peygamber'den (s.a.v.) sonraki nesillere İslam'ın ulaştırılmasında öncülük etmişlerdir. Fetihlerle genişleyen beldelere ulaşan bu sahâbiler, nerdeyse Hz. Peygamber'den (s.a.v.) bir asır sonrasına kadar uzanan zaman diliminde, İslam Dinini anlatma vazifesini yerine getirmişlerdir.

⁶⁵ Buhari, "Nikah", 9; Zehebi, *A'lami'n-Nübela*, c. 1, s. 229

⁶⁶ Zehebi, *Siyerü A'lami'n-Nübela*, c. 2, s. 135

⁶⁷ İbn Sa'd, *Tabakat*, c. 2, s. 286

⁶⁸ İbn Hacer, *el-İsabe*, c. 1, s. 56

VII. Cabir b. Semure'nin Hayatı ve Kişiliği

Cabir b. Semure (r.a.) Mekke fethinde babasıyla beraber İslâm'la şereflenen çocuk sahâbidir. Kendisi müslüman olduktan sonra Hz. Peygamber'i (s.a.v.) adım adım takip eden bundan dolayı şemâille ilgili rivayetler de ismi sıkça görülen, gerek ibadetlerle gerek sosyal hayatla alakalı rivayetleri ziyade olan bir peygamber aşığıdır. Babasıyla beraber bulunduğu Veda' Haccı, ailesiyle Kûfe'ye yerleşen Cabir b. Semure'nin (r.a.), dayısı Sa'd b. Ebi Vakkâs'ın (r.a.) Kûfe'de olan valilik dönemine şahitliği, Kadisiye savaşına katılması ve ganimetlerinden elde etmesi, Hz. Ömer'in (r.a.) Câbiye Hutbesine şahitlik etmesi de yapmış olduğu rivayetlerden anlaşılmaktadır.

VIII. İsmi, Künyesi ve Çocukluğu

Sahâbenin tam ismi; Cabir b. Semure b. Cünâde b. Hucayr b. Riâb b. Habib b. Sûvâe b. Amir b. Sa'saa el-Amiriyy'dir.⁶⁹ Riâb olan ismini, Riyâb olarak kaydedenler de olduğu gibi bazıları da, nisbesinden Habib ismini düşürmüşlerdir.⁷⁰ Bazı kaynaklarda bu isim Ribâb olarak da geçmektedir.⁷¹ Hadis kaynaklarında, rivayetleri incelenirken, sahâbinin isminin hem Cabir b. Semure hem de Cabir b. Semure es-Sûvâi olarak geçtiği görülmüştür. Tabâkat ve Terâcim kitaplarının çoğunda iki ismin aynı kişi için kullanıldığı anlaşılmıştır. Fakat iki ismin iki ayrı sahâbi olarak yazılmış olduğu da anlaşılmaktadır.⁷²

Cabir b. Semure'nin (r.a.) künyesinde ihtilaf edilmiştir. Bazı âlimler künyesini Ebû Abdullah olarak verirken kimileri de Ebû Hâlid olarak zikretmiştir.⁷³ Kimi eserlerde Ebû Hâlid, Ebû Abdullah es-Sûvâi şeklinde de geçmektedir. Sûvâi, Sûvâe b. Amir b. Sa'saa'ya nisbetle

⁶⁹ İbn Sa'd, *Tabâkât*, c. 1, s. 625-625; İbn Hacer, *el-İsâbe fî Temyizi's-Sahâbe*, c. 1, s. 542

⁷⁰ el-Kurtubi Ebu Ömer Yusuf b. Abdullah b. Muhammed b. Abdilberr b. Asım en-Nemiri el-Kurtubi (ö. 463/1070), thk. Ali Muhammed el-Becavi, *el-İstiab fî ma'rifeti'l-Ashab*, Daru'l-Ceyl, Beyrut, 1992, c. 1, s. 224; Ebu Nuaym Ahmed b. Abdullah b. Ahmed b. İshak b. Musa b. mihran el-İsbehani (ö. 430/1038), thk. Adil b. Yusuf el-Azâzi, *Ma'rifetü's-Sahabe*, Daru'l-Vatan, Riyad, 1998, c. 2, s. 544

⁷¹ Ebu Zekerîyya Muhyiddin Yahya b. Şeref en-Nevevi (ö. 676/1277), *Tehzibü'l-Esmâi ve'l-Luğat*, Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, c. 1, s. 142

⁷² Ali b. Muhammed İbnü'l-Esir el-Cezeri İzzuddin Ebu'l-Hasen (ö. 630/1232), thk. Ömer Abdü's-Selam Tedmiri, *el-Kâmil fî't-Tarih*, Daru'l-Kütübi'l-Arabi, Beyrut, 1997, c. 3, s. 326-418

⁷³ Ebu'l-Fadl Ahmed b. Ali b. Muhammed b. Ahmed b. Hacer el-Askalani (ö. 852/1448), *Tehzibu't-Tehzib*, Matbaatu Dâiretü'l-Mearif en-Nizâmiyye, el-Hindi, 1326, c. 2, s. 39; İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-Ğabe fî ma'rifeti's-Sahabe*, c. 1, s. 488; Zehebi, *Siyerü A'lami'n-Nübela*, c. 17, s. 155

söylenmiştir.⁷⁴ Yapılan araştırma neticesinde Cabir b. Semure'nin (r.a.) doğumuyla alakalı bilgilere ulaşılamamıştır. Babası Semure b. Cünâde (r.a.), Mekke fethinde müslüman olanlardandır.⁷⁵ Sahâbinin naklettiği rivayetlerden, kendisinin çocuk yaşta sahâbi olduğu anlaşılmaktadır. Babasıyla beraber İslâm Dinine girdiği düşünülen sahâbiden günümüze ulaşan şu rivayette; Hammâd b. Talha el-Kannâd'ın Esbat'tan, O da İbn Nasrî'l-Hemdâni den, Simâk b. Harb'den, Cabir b. Semure (r.a.) demiştir ki; *"Resulullah(s.a.v.) ile birlikte namaz kıldım. Sonra O ehline gitti ben de onunla çıktım. O'nu bir kısım çocuklar karşıladı, derken onların yanaklarını bir bir okşamaya başladı. Benim yanağımı da okşadı. Elinde bir serinlik ve hoş bir koku hissettim. Elini sanki attar havanından çıkarmış gibiydi."*⁷⁶

Müslüman olduktan sonra, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) vefatına kadar O'nunla bolca vakit geçirdiği şu rivayetlerden anlaşılmaktadır. Cabir b. Semure (r.a.) şöyle buyurmuştur. *"Şüphesiz Resulullah (s.a.v.), ayakta hutbe verirdi. Sonra oturur sonra tekrar kalkardı. Ayakta hutbe verirdi. Kim O'nun oturarak hutbe verdiğini söylerse muhakkak yalan söylemiştir. Allah'a yemin olsun ki, Resulullah'la (s.a.v.) iki binden fazla namaz kıldım."*⁷⁷ Şerik, Simâk b.Harb'den, O da Cabir b. Semure'den (r.a.) rivayet etti ki; *"Nebi (s.a.v.) ile yüzden fazla oturdum."* Taberâni bunu tahriç etti.⁷⁸ Örnek olarak verilen bu rivayetlerden ve çalışması yapılan diğer rivayetlerden anlaşılan şudur ki; Cabir b. Semure (r.a.) on yaşları civarında bir çocuk olmalıdır. Daha küçük yaştaki bir çocuğun Hz. Peygamber'i (s.a.v.) bu şekilde istikrarlı bir şekilde takip edip, izlemesi zor bir durumdur. Bu durumda doğum yılının, hicretten bir veya iki yıl öncesinde olduğu söylenebilir.

⁷⁴ Ebu Kasım Ali b. Hasen b. Hibetillah İbn Asakir (ö. 571/1175), thk. Amr b. Garam el-Amrevi, *Tarihu Dimaşk*, Daru'l-Fikr, 1994, c. 2, s. 199; Taberi Muhammed b. Cerir b. Yezid b. Kesir b. Ğâlib el-Emeli Ebu Ca'feri et-Taberi (ö. 310/922), *Tarihu't-Taberi: Tarihu'r-Rusuli ve'l-Mülûki ve Siletü Tarihu't-Taberi*, Daru't-Türasi, Beyrut, 1387, c. 2, s. 675

⁷⁵ İbn Hacer, *el-İsabe*, c. 4, s. 236; Şah Muinuddin Ahmed Nedvi ve Said Sâhib Ansari, hzr. Eşref Edip, *Asr-ı Saadet Peygamberimizin Ashabı*, Sebilürreşad Neşriyat, İstanbul, 1963, c. 2, s. 38-42

⁷⁶ Müslim b. Haccac Ebu'l-Hasen el-Kureşî en-Nisaburiy (ö. 261/874), thk. Muhammed b. Fuad Abdalbaki, *el-Müsnedü es-Sahihu el-Muhtasaru bi nakli'adli ani'l-akdi ilâ Rasulillahi*, Daru İhyau't-Türasi el-Arebi, Beyrut, c. 4, s. 1814

⁷⁷ Ebu Davud Süleyman b. el-Eşas b. İshak b. Beşir b. Şeddad b. Amr el-Ezdi es-Sicistani (ö. 275/888), thk. Muhammed Muhyiddin Abdurrahman, *Sünenü Ebu Davud*, el- Mektebetü'l-Asriyye, Beyrut, c. 1, s. 286, (No:1093); Ahmed b. Hanbel Ebu Abdullah Ahmed b. Muhammed b. Hanbel b. Hilal b. esedü's-Şeybani (ö. 241/855), thk. Şuayb el-Arnaût, Adil Mürşid ve diğerleri, *Müsnedü el-İmam Ahmed b. Hanbel*, Müessesetü'r-Risale, 2001, c. 34, s. 456

⁷⁸ Şemsüddin Ebu'l-Hayr Muhammed b. Abdurrahman b. Muhammed b. Ebi Bekr b. Osman Muhammed es-Sehavi, *et-Tuhfetu'l-Latifeti fi Tarihi'l-Medineti's-Şerife*, el-Kütübü'l-İlmiyye, Beyrut Lübnan, 1993, c. 1, s. 233

Cabir b. Semure 'den (r.a.) rivayet edilen başka bir haberde; "Hz. Peygamber'le (s.a.v.) yüzden fazla oturdum. O'nun ashâbı yanında, şiirler okurlar, cahiliye işlerinden bazı şeyler anlatırlardı. O da onları sessiz ve tebessüm eder şekilde dinlerdi."⁷⁹ Yine bir rivayetinde " Mescidde Nebi ile yüzden fazla beraber bulundum. Ashâbı şiir okurlar, cahiliye işlerinden şeyler anlatırlar, onları tebessümle dinlerdi."⁸⁰ buyurmuştur. Bu rivayetler dikkatle okunduğunda, büyüklerin rahat bir şekilde konuşabildiği sohbet ortamına girebilecek yaş ve anlayışta olduğu kabul edilebilir.

IX. Nesebi ve Ailesi

Cabir b. Semure'nin (r.a.) babası, Semure b. Cünâde b. Cündüb b. Sûvâe b. Amir b. Sa'saa es-Sûvâi'dir.⁸¹ Baba ve oğlu, ikisi de sahâbi olmaktadır. Yani Cabir b. Semure es-Sûvâi (r.a.), sahâbi oğlu sahâbidir.⁸² Oğlu gibi kendisinin de hadis rivayeti vardır.⁸³ Sahâbe onunla alakalı konuşmuşlardır. Hz. Peygamber'in (s.a.v.) arkadaşıdır. Hz. Peygamber (s.a.v.) O'nu güneşte dururken gördü ve " Gölgeye dön o daha iyidir." diye söylemiştir.⁸⁴ Bunlar, Sûvâe b. Amir b. Sa'saa oğullarındandır.⁸⁵ Beni Zühre müttelikidirler. Oğlu Cabir'le Kûfe'ye yerleşmiştir. Orada kendilerine yer edinip, hayatını orada devam ettirmiştir. Vefatı da Kûfe'de olmuştur. Baba Semure b. Cünâde (r.a.) ile bilgi bu kadardır daha fazlasına ulaşılamamıştır.⁸⁶

Cabir b. Semure (r.a.), Peygamber Mescidinde, babasıyla beraber bulunduğu halde ki rivayetleri de mevcuttur. Şöyle demiştir: " Ben Nebi'nin (s.a.v.) de bulunduğu mescidde idim.

⁷⁹ Muhammed b. İsa b. Sevra b. Musa b. ed-Dahhâk et-Tirmizi Ebu İsa (ö. 279/892), thk. Beşşar Avvad Ma'ruf, *el-Câmiu'l-Kebir Sünenü't-Tirmizi, "Edepe"*, Daru'l-Ğarbi'l-İslami, Beyrut, 1998, c. 4, s. 2850

⁸⁰ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/436, (No. 20852)

⁸¹ İbnü'l-Esir, *Usdü'l-Ğabe*, c. 2, s. 553; Muhammed b. Hibban b. Ahmed b. Hibban b. Muaz b. Ma'bed et-Temimi Ebu Hâtem ed-Dârimi el-Busti, *es-Sikat*, Dairetü'l-Mearif, Hindistan, 1973, c. 3, s. 175; Ebu Abdullah Muhammed b. İshak b. Muhammed b. Yahya b. Mende el-Abdi (ö. 395/1004), thk. Amir Hasan Sabri, *Ma'rifetü's-Sahabe li ibni Mende*, Matbatu Câmiâtü'l-İmârâti, el-Arabiyyetü'l-Müttehide, 2005, c. 1, s. 812

⁸² Yusuf b. Hasen b. Ahmed b. Hasen b. Abdilhadi es- Salihi Cemaluddin İbnu'l-Mebrâdi'l-Hanbeli (ö. 909/1503), thk. Abdulaziz b. Muhammed b. Abdulmuhsin, *Mahdü's-Savabi fi fedâili Emiri'l-Mü'minine Ömer b. Hattab*, İmâdetü'l-Bahsi'l-İlmi bi'l-Câmiati'l-İslamiyyeti, el-Medinetü'l-Münevvera, 2000, c. 2, s. 523

⁸³ İsmail b. Ömer b. Kesir, *el-Bidaye ve'n-Nihaye*, Mektebetü'l-Mearif, Beyrut, 1990, c. 8, s. 812; İbn Hacer, *el-İsabe*, c. 1, s. 542

⁸⁴ Ebu Abdullah, *Tabakatü'l-Kübra*, c. I, s. 626

⁸⁵ Ebu Mahmud Ali b. Ahmed b. Said b. Hazm el-Endülüsi el-Kurtubi (ö. 456/1063), *Cumhurâtu'l-Ensâbu'l-Arab*, Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 1983, c. 1, s. 273

⁸⁶ İbn Hacer, *Tehzibu't-Tehzib*, c. 2, s. 39; Abdulcelil Alpkıray, *Sahâbenin Yerleşim ve Vefat Yerleri*, (Yüksek Lisans Tezi),Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri, Kayseri, 2005, s. 127

*Babam da önümde oturuyordu. Ve Resul'ü (s.a.v.) söylerken işittim: " Çirkin işler ve çirkin işleri yapmak, İslam'dan olan bir şey değildir. İslam olarak insanların en güzeli, onlardan ahlak olarak en güzel olanıdır." diye buyurmuştur.*⁸⁷

Cabir b. Semure'nin (r.a.) annesi, Hâlîde bnt. Ebi Vakkas'tır (r.a.). Sa'd b. Ebi Vakkâs'ın (r.a.) babadan bir kız kardeşidir. Utbe b. Ebi Vakkâs'ın anne ve babadan bir kız kardeşidir.⁸⁸ Annesi Hâlîde bnt. Ebi Vakkâs (r.a.), Beni Zühre'den olan babası münasebetiyle, Kilâb b. Mürre'de Hz. Peygamber'le (s.a.v.) nesebi birleşmiştir. Sa'd b. Ebi Vakkâs (r.a.) ve Hâlîde bnt. Ebi Vakkâs'ın (r.a.) dedesi olan Vüheyb b. Abdümenâf b. Zühre, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) annesinin amcasıdır. Bu sebepten dolayı Hz. Peygamber (s.a.v.), Sa'd b. Ebi Vakkâs'a (r.a.) dayı diye hitap ederdi. Cabir b. Semure'nin (r.a.) dayısı olan meşhur sahâbinin tam ismi; Sa'd b. Ebi Vakkâs Mâlik b. Vüheyb b. Abdimenâf b. Zühre b. Kilâb b. Mürre'dir (ö. 55/674).⁸⁹ Kendisi Aşere-i Mübeşşere'den olan bu büyük sahâbi, risâletin ilk zamanlarında müslüman olmuştur. Her zaman Hz. Peygamber'in (s.a.v.) yılmaz bir destekçisi olmuş, en sevdiği annesini dahi, İslam'dan ayrılması yönündeki baskılarına rağmen dinlememiştir.⁹⁰

Cabir b. Semure'nin (r.a.), Sa'd b. Ebi Vakkâs'ın (r.a.) yeğeni olmasından dolayı, O'nun Kûfe valiliği sebebiyle, Kûfe'ye yerleşmiş olması kuvvetle muhtemeldir. Sa'd b. Ebi Vakkâs'ın (r.a.) yakınında olduğunu, Sa'd'ın (r.a.) Hz. Ömer'e (r.a.) Kûfe halkının yaptığı şikayetlerine tanıklığından ve Kadisiye Savaşı'na katılmasından anlayabiliyoruz. *Diyanet İslam Ansiklopedisi* Sa'd b. Ebi Vakkas bölümünde, Cabir b. Semure'nin (r.a.) annesi Hâlîde bnt. Ebi Vakkâs'ın (r.a.), Semure b. Cündeb (r.a.) ile evli olduğu yazılıdır.⁹¹ Aslında Semure b. Cünâde b. Cündeb (r.a.) ile evlidir. Semure b. Cündeb (r.a.), ismi DîA'da geçen meşhur bir sahâbidir. Semure b. Cünâde (r.a.) ise, hakkında araştırma yaptığımız Cabir b. Semure'nin (r.a.) babasıdır ve hayatı hakkında fazla bilgi yoktur.

⁸⁷ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/478, (No. 20943-20831); Muhammed b. İsmail b. İbrahim el-Câfi el-Buhari, *Tarihu'l-Kebir*, Dairetü'l-Mearif, el-Osmaniyye, 2009, c. 6, s. 291

⁸⁸ İbnu'l-Esir, *Usdü'l-Ğabe*, c. 1, s. 488; İbn Hibban, *es-Sikat*, c. 3, s. 52; es-Sehavi, *et-Tuhfetü'l-Latifeti, fi tarihi'l-Medineti's-Şerife*, c. 1, s. 233; Ebu Nuaym, *Ma'rifetü'Sahabe*, c. 1, s. 49; el-Kurtubi, *el-İstiab fi Ma'rifeti'l-Ashab*, c. 1, s. 224

⁸⁹ İbn Sa'd, *Tabakat*, c. 3, s. 101

⁹⁰ İbrahim Hatiboğlu, "Sa'd b. Ebi Vakkas", *DîA*, c. 35, s.372-373

⁹¹ İbrahim Hatiboğlu, "Sa'd b. Ebi Vakkas", *DîA* c. 35, s. 373

Cabir b. Semure'nin (r.a.) üç oğlu kaynaklarda geçmektedir. Oğullarının isimleri; Hâlid, Talha ve Mesleme 'dir. Mesleme'ye Ebû Sevr'de denilmektedir.⁹² Oğlu Mesleme'nin ismi Selm diye de geçmektedir.⁹³ Kaynaklarda oğullarıyla alakalı daha fazla bilgi bulunamamıştır. Torunlarından Ca'fer b. Ebi Sevr, kendisinden rivayette bulunmuştur. Künyesi Ebû Sevr'dir. Babasının adı İkrime'dir. Babası olan Ebû Sevr künyeli Mesleme ismi, burada İkrime olarak yer almaktadır. Ondan da Eşas b. Selim, Muhammed b. Kays ve Osman b. Abdullah b. Mevheb rivayette bulunmuşlardır.⁹⁴

Cabir b. Semure'nin İçinde Bulunduğu Önemli Olaylar

X. Veda' Haccı

Hz. Peygamber (s.a.v.) Hicretten sonra Medine'de yaşadığı süre içerisinde sadece bir defa hac görevini yerine getirmiştir. Hicretin onuncu yılında hac için hazırlanmıştır. Bunun üzerine, Medine'ye sâir beldelerden pek çok insan gelmiştir. Her biri Hz. Peygamber'le (s.a.v.) beraber hac ibadetini yapmak istiyordu. Amellerini O'na benzetmek istiyorlardı.⁹⁵ Bu Hacc'a kaynaklarda Veda' Haccı, İslam Haccı, Belağ Haccı, Kemal Haccı ve Temâm Haccı ismi de verilmiştir. Hz. Peygamber'le (s.a.v.) kırk bin kişilik bir insan topluluğu, dokuz gün süren bir yolculuk yapmışlardır. Hz. Peygamber (s.a.v.), Arafat'ta yüz binden fazla kişiye hutbe irâd etmiştir. Ve bu hutbe neticesinde İslam dışı olan her kötü ve çirkin iş kaldırılmıştır.

Mina'ya geldiğinde muhacirleri sağ tarafına, ensârı sol tarafına, geriye kalanları da karşıya dizerek, ikinci bir hutbe irâd etmiştir. Ve son olarakta Bayramın ikinci günü Mina'da İslam'ı kabul eden bu kutlu nesle, üçüncü konuşmasını yapmıştır. Bütün bu hutbelerden sonra insanlarla vedalaşmıştır.⁹⁶ Cabir b. Semure'den (r.a.) gelen bir rivayette : “ *Rasulullah'ı (s.a.v.) Veda' Haccı'nda söylerken işittim “Bu din, ümmetimden on iki halife gelip geçinceye kadar, O'na karşı çıkana aziz ve korunaklı olmaya devam edecektir. O kişi ayrılık ve*

⁹² el-Kurtubi, *Cumhuru't-Ensab*, c. 1, s. 273; Muhammed b. İsmail b. İbrahim b. el-Muğira el-Buhari Ebu Abdullah (ö. 256/869), thk. Mahmud İbrahim Zaid, *et-Tarihu'l-Evsat*, Mektebetü Daru't-Türasi, Kahire, 1977, c. 1, s. 195

⁹³ Ebu Abdulah, *Tabakatu'l-Kübra*, c. 1, s. 625; Ahmed b.Ebi'l-Hayr b. Abdilalim el-Hazreci el-Ensari es-Sâidiel-Yemeni (ö. 923/1517), thk. Abdulfettah Ebu Gudde, *Hulasatü Tezhibu Tehzibi'l-Kemal fi Esmâ'r-Rical*, Mektebü'l-Matbaâtü'l-İslamiyyeti, Daru'l-Beşâir, Beyrut, 1416, c. 1, s. 59

⁹⁴ İbn Hibban, *es-Sikat*, c. 4, s. 105

⁹⁵ Muhammed b.Ömer b. Vakidi es-Sehmi el-Eslemi bi'l-velâi el-Medeni Ebu Abdullah el-Vakidi (ö. 207/822), thk. Marsden Vons, *Meğâzi'l-Vakidi*, Daru'l-A'lami, Beyrut, 1989, c. 3, s. 1088

⁹⁶ Dr. Dursun Hakkı Yıldız, *Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi*, Çağ Yayınları, İstanbul, 1986, c. 1, s. 538

muhaletetiyle zarar veremez.” Sonra bir şey söyledi, ben onu anlamadım. Babama “ne dedi? ” diye sorduğumda “Onların hepsi Kureyş’tendir.” dedi.⁹⁷ Bu rivayetin benzer senedlerini Buhârî, Müslim, Tirmizî ve Ebû Dâvûd tahrîç etmişlerdir. Bu hadislerde Veda’ Haccı olarak geçen bir kısım görülmemiştir.

XI. Câbiye Hutbesi

Hiz. Ömer (r.a.) hicri 16 senesinin Safer ayında Câbiye’ye gitti. Orada namazları kısaltarak yirmi gece kaldı. Beytül-Makdis’in fethi için geldi. Ganimetleri Câbiye’de dağıttı. ⁹⁸ Süfyân b. Vehb el-Havlânî’ye, Câbiye gününden sorulduğunda O şöyle dedi.” Ganimet toplandı, ordu komutanları Ömer b. Hattâb’a (r.a.), onları kendilerine takdim etmesini istediler. O da takdim etti. Allah’a hamd ve sena ettikten sonra şöyle dedi: “ Bundan böyle biz, Allah bu ganimetleri kime ayırdıysa adaletle taksim ettik. Hakkı olmayan iki kısım hariç.⁹⁹

Câbiye, Dimaşk’ın Havran bölgesindeki Cevlan’da, Neva’dan görülebilecek yakınlığa sahip olan bir yerleşim yeridir. Câbiyetü’l-Cevlan da denilir.¹⁰⁰ Seyf Siyak’ında şu şekilde bahsetmiştir. Hiz. Ömer (r.a.), Medine’den atına bindi, yerine Hiz. Ali’yi (r.a.) vekil bıraktı ve hızlı bir şekilde Câbiye’ye geldi. Orada indi ve bekleyen halka uzun ve açık bir hutbe verdi. Sonra Hiz. Ömer (r.a.) Câbiye ehline sulh verdi ve Beyt-i Makdis’e yolculuk yaptı. Ordu komutanlarına kendisiyle Câbiye’de buluşmak üzere yazdı ve onlarla orada biraraya geldi. Onları Beyt-i Makdis’ten bir ordu ve onlarla aynı düşüncede olan bir topluluk karşıladı. Hiz. Ömer’den (r.a.) sulh ve eman istediler. Hiz. Ömer de (r.a.) komutanlarıyla fikir alışverişinden sonra bunu kabul etti ve yazdırdı. Bu vaka on beş senesinde vâki olmuştur. Bu kabulden sonra halkı cizyeye bağladı.¹⁰¹

Bu meşhur hutbede farklı dilleri konuşan insanlar için, ilk defa tercümanlar kullanılmıştır. Cabir b. Semure’den (r.a.) bizlere gelen bir haberde şöyle demiştir: “ Ömer b. Hattâb (r.a.), bize Câbiye’de hutbe verdi. Ve dedi ki “ Şüphesiz Resulullah (s.a.v.), benim yaptığım gibi

⁹⁷ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/409

⁹⁸ İbn Sa’d, *Tabakat*, c. 3, s. 214

⁹⁹ Ebu Yusuf, Yakub b. Süfyan b. Cevvan el-Farisi el-Fesevi (ö. 277/890), thk. Ekrem Ziya el-Umri, *el-Ma’rifetü ve’t-Tarih*, Müessesetü’r-Risale, Beyrut, 1981, c. 1, s. 464

¹⁰⁰ Şihabüddin Ebu Abdullah Yakut b. Abdullah er-Rumi el-Hamevi (ö. 626/1228), *Mu’cemu’l-Buldan*, Daru Sadır, Beyrut, 1995, c. 2, s. 91

¹⁰¹ Ebu’l-Fida İsmail b.Ömer b. Kesir el-Kuraşi el-Basri ed-Dimeşki (ö. 774/1372), thk. Abdullah b. Abdulmuhsin et-Turki, *el-Bidaye ve’n-Nihaye*, Daru Hicru li’t-tabâati ve’n-neşri ve’t-tevzi’i ve’l-i’lani, y.y., 1997, c. 9, s. 658

aramızda durup şöyle buyurdu: “ Size ashabıma, sonra onların peşinden gelenlere, sonra da onların peşinden gelenlere iyi davranmanızı tavsiye ederim. Bunlardan sonraki nesillerde yalan yayılacaktır. O derece ki kendilerinden istenmediği halde insanlar şahitlik yapacaklardır.¹⁰²

XII. Kadisiye Savaşı ve Medâin'inin Fethi

Bu meydan savaşıyla müslümanlar, Kuzey Irak ve İran fetihlerine müyesser olmuşlardır. (15/636) Sa'sani'lerin müslümanlardan fethettikleri toprakları geri alma niyetleri, müslümanlar için de Sevâd arazilerinde yaşayan halkın antlaşmaya uymamaları savaş nedeni olarak görülmektedir.¹⁰³ Sa'd b. Ebi Vakkâs (r.a.), ordusunu Seyraf mevkiinde savaş düzenine soktukten sonra, Kûfe'ye otuz kilometrelik mesafede bulunan, bugün harabe olarak bulunan Kadisiye'ye geldi. İran ordusunu buraya çekmek için yağmalar yapıldı. Halk İran Kisrası'ndan yardım isteyince İran Kisra'sı III. Yezdigird, ünlü komutan Rüstem'i müslümanların üstüne yolladı.¹⁰⁴

Hız. Ömer (r.a.) evvela elçiler göndererek İslam'a davet yahut cizye teklifi sunulmasını emir buyurdu. İran Kisra'sı elçilere küçümser ve alay eder bir tavırla karşılık verdi. Görüşmenin neticesinde savaş kararı alındı. İran ordusu ve müslümanlar arasında geçen dört günlük şiddetli savaşın ardından, savaş müslümanların zaferiyle sonuçlandı.¹⁰⁵ Kadisiye Savaşı'nda, Ka'ka b. Amr (r.a.), Hilal b. Alkame (r.a.) gibi kahraman komutanlar olduğu gibi, Hız.Ömer'in (r.a.) gönderdiği askerlerin içinde Arab'ların o zamanın meşhur iki pehlivanı da bulunmaktaydı. Hız. Ömer (r.a.), Tuleyha b. Hâlid (r.a.) ve Amr b. Ma'dikerib (r.a.) isminde olan bu sahâbileri, Kadisiye'ye yolladığında, Sa'd b. Ebi Vakkâs'a (r.a.) “Sana iki bin atlı gönderiyorum” demişti. ¹⁰⁶ Kadisiye Savaşı'nda o zamana kadar görülmemiş bir ganimet elde edildi.

Sa'd b. Ebi Vakkâs (r.a.) bir zaman Kadisiye'de kalarak savaş eksiklerinin tamamladı. Devamında Übülle (Apolopos), Babil ve Behreşir şehirlerinin fethini gerçekleştirdikten sonra

¹⁰² İbn Mace Ebu Abdullah Muhammed b Yezid el-Kazvini (ö. 273/886), thk. Muhammed Fuad Abdulbaki, *Sünenü İbn Mace*, Daru İhyau'l-Kütübi'l-Arabiyye, c. 2, s. 791; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 1/310

¹⁰³ Hayrettin Yücesoy, “Kadisiye Savaşı”, *DİA*, c. 24, s. 136

¹⁰⁴ Hayati Ülkü, *Başlangıçtan Günümüze İslam Tarihi*, Akit yay., t.y., c. 1, s. 405

¹⁰⁵ Hayati Ülkü, *Başlangıçtan Günümüze İslam Tarihi*, s. 406

¹⁰⁶ Mevlana Şibli, *Büyük İslam Tarihi Asr-ı Saadet*, trc. Ömer Rıza Doğru, Eser Neşriyat, İstanbul, 1978, c. 4, s. 505

Sasani'lerin merkezi olan Medâin (Ctesiphon) şehrine geldi ve zaptetti.¹⁰⁷ Behreşir şehri ile Medâin arasında Dicle nehri bulunmaktaydı. İran'lılar karşıya geçecek bütün köprü ve geçitleri yok etmişlerdi. Sa'd b. Ebi Vakkâs (r.a.) askerlerine: " *Düşman nehrin karşı tarafına sığınmış bulunuyor. Onu orada mağlub edersek zaferimiz tam olur.*" ¹⁰⁸ buyurmuş ve devamında yanyana askeri nizamda, nehrin şiddetli akıntısına rağmen karşı tarafa geçmişlerdir. Bunu gören İran askerleri dehşete kapılmış ve şiddetli bir mukavemet gösteremeyip yok olmuşlardır. Sa' b Ebi Vakkâs (r.a.) Medâin şehrini boşaltılmış bir halde buldu ve teslim aldı.¹⁰⁹ Medâin Şehri, bugünkü Bağdat'a yakın olan bir bölgededir. Yedi ayrı şehirden kurulmuş ve her bir şehir birbirine taş veya duba köprülerle bağlanmıştır. Arapçada anlamı şehirler demek olan Medâin, Aramiler tarafından da Arapçaya uyarlanarak aynı şekilde kullanılmıştır. İslam Kaynaklarında geçen Beytü'l-Ebyaz isimli Kisra'nın sarayı bu şehirde bulunmaktaydı.¹¹⁰

Kadisiye Savaş'ından ve sonrasında yapılan Medâin'inin fethinden elde edilen bu bol ganimetten, Cabir b. Semure'nin'de (r.a.) nasiplendiği görülmektedir. Hz. Peygamberin (s.a.v.) gelecekte haber verdiği, mucize mâhiyetinde olan bir rivayette, Cabir b. Semure (r.a.) şöyle demiştir: "Resulullah (s.a.v.) buyurdu: " *Müslümanlardan bir topluluk Kisra'nın hazinelerini elde edeceklerdir.*" Ebu Nuaym dedi "Beyaz Saray'daki hazineler" ve devamında Cabir b. Semure (r.a.) dedi " *ben de orada bulundum ve bana da bin dirhem isabet etti.*" ¹¹¹ Bu hadisin benzer rivayetleri Müslim ve Ahmed b. Hanbel'de geçmektedir. Bu hadislerin metinlerinde " *Bana da isabet etti*" kısmı yer almamaktadır. Müslim'de bulunan Amir b. Sa'd b. Ebi Vakkâs'tan (r.a.) gelen rivayette ki O da Sa'd b. Ebi Vakkâs'ın (r.a.) oğlu olup, Cabir b.Semure'nin (r.a.) dayısının oğludur. Gelen rivayette "Müslümanlardan küçük bir topluluk Beyaz Saray'ı, Kisra'nın veya Kisra Hanedanı'nın sarayını fetheder."¹¹² Alimler, bu rivayetle alakalı olarak, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) gelecekte haber veren ve gerçekleşen bir mucizesi olarak fikir beyan etmişlerdir.¹¹³

XIII. Sa'd b. Ebi Vakkâs'ın (r.a.) Hz. Ömer'e (r.a.) Şikayet Edilmesi

¹⁰⁷ Hayati Ülkü, *Başlangıçtan Günümüze İslam Tarihi*, s. 407

¹⁰⁸ Mevlana Şibli, *Büyük İslam Tarihi*, s. 261

¹⁰⁹ Mevlana Şibli, *Büyük İslam Tarihi*, s.262; Casim Avcı, *Medâin*, DİA, c.28, s. 289

¹¹⁰ Casim Avcı, *Medâin*, DİA, c. 28, s. 289

¹¹¹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/505

¹¹² Müslim, "Fiten", 2919

¹¹³ *Sahih-i Müslim Muhtasarı*, trc. Abdullah Feyzi Kocaer, Hüner Yayınları, Konya, 2005, s. 104

Hiz. Ömer (r.a.), Medâin'in fethiyle bu bölgeye yerleşen müslümanların, oranın havasına ve halkın yaşam tarzına ayak uyduramamaları, kendisine haber verilince, hem denize hem de şehre yakın bir yerde Kûfe Şehrini kurulması emrini verdi. Hicretin on yedinci senesinde 40 bin kişinin yerleşebileceği evler inşa edildi. Kûfe Şehri Hiz. Ömer (r.a.) zamanında dahi o kadar ilerlemişti ki O'na "Re'sü'l-İslam" yani İslam'ın başı denilmiştir. ¹¹⁴

Hiz. Ömer (r.a.), Sa'd b. Ebi Vakkâs'ı (r.a.) Kûfe'ye vali ta'yin etti. Hicretin 21. Senesinde Kûfe ahâlisi O'nun hakkında şikayette bulundu. Bu hâdisi Cabir b. Semure'nin (r.a.) rivayetinde şu şekilde geçmektedir. *"Kûfe ahâlisinden bazıları Sa'd b. Ebi Vakkâs'ı (r.a.), Ömer'e (r.a.) şikayet ettiler. Ömer (r.a.) O'nu azledip yerine Ammâr b. Yâsir'i (r.a.) üzerlerine âmil tayin etti. Kûfe'liler şikayeti o kadar ileri götürmüşlerdi ki, namazı bile güzel kıldırıyor, demişlerdi. Hiz. Ömer (r.a.) O'na bir haberci gönderip getirtti. Ve "Yâ Ebâ İshak! Bu adamlar sen namazı güzel kıldırıyorlarsun diye iddia ediyorlar" diye sordu. Sa'd (r.a.): "Vallahi ben onlara Rasulullah'ın (s.a.v.) namazını kıldırıp, hiçbir şey eksiltmezdim. Yatsı namazını yahud öğle ile ikindiye kıldırırken ilk iki rek'atlerde biraz çokça dururdum, son iki rek'atta hafif tutardım." Dedi. Hiz. Ömer (r.a.) "Senin hakkındaki zannımız bu idi, Yâ Ebâ İshak," dedi. Müteâkiben (meseleyi tahkik için) birini ya da birkaç kimseyi kendisiyle birlikte Kûfe'ye gönderdi. Gönderilen zât Kûfe ahâlisinden Sa'd'ın (r.a.) halini sordu. Hiçbir mescid bırakmadı ki, oradan Sa'd'ın (r.a.) halini sormasın. Onlar da hep hayırlı övgülerde bulundular. Nihayet Abs oğullarına aid bir mescide girdi. Ebâ Sâ'de künyesiyle anılan Üsâme b. Katâde isminde biri ayağa kalktı ve "Madem ki bize and verip, bildiğimizi söylemeye çağırdın (söyleyelim): Sa'd (r.a.) askerin başına geçip harbetmez. Mal taksim ederken müsâvât gözetmez. Hükümde adalet etmez," dedi. Bunun üzerine Sa'd da (r.a.): "Madem ki böyle söyledin, ben de vallahi (senin aleyhine) üç dua edeceğim. Yâ Allah! Senin bu kulun yalancı ise, riyâ ve sum'a olsun diye ayağa kalktı ise, ömrünü uzat, fakirliğini çoğalt, fitnelere uğrat." Dedi. Râvi Abdülmelik b. Umeyr dedi ki: "Sonraları o adama hâli sorulduğu vakit: "Kocamış, fitneye uğramış, yaşlı bir kimseyim. Bana Sa'd'ın (r.a.) bedduası isabet etti." der idi. Cabir'den (r.a.) bu hadisi rivayet eden Abdülmelik b. Umeyr dedi ki: "Sonraları onu ben de gördüm. Yaşlılıktan kaşları gözlerinin üzerine sarkmış olduğu halde, yollarda rast geldiği kızlara sataşır, onları çimdiklerdi." demiştir.¹¹⁵ Cabir b. Semure'den (r.a.) gelen bu rivayette*

¹¹⁴ Mevlana Şibli, *Büyük İslam Tarihi*, s. 378

¹¹⁵ Zeynu'd-din Ahmed b. Abdillatif Zebidi, *Sahih-i Buhari Muhtasarı ve Tecrid-i Sarih Tercemesi*, trc. Ahmed Nâim, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Bsk. 2, Ankara, 1963, c. 2, s. 727-732, "Sıfetu's-salât", 13, (No. 755)

gelişen olayları detaylarıyla öğrenmiş olmaktadır. Aynı konuyla alakalı Buhâri’de, Müslim de, Ebû Dâvûd da, Nesâî de ve Ahmed b. Hanbel de çeşitli rivayetler çok sayıda bulunmaktadır. İkinci bölümde kendisine ayrılan kısımda ayrıntılı olarak yazılacaktır.

XIV. Vefatı

Cabir b. Semure’nin (r.a.) vefatı ile alakalı farklı rivayetler mevcuttur. Abdülmelik b. Mervân’ın hilâfeti zamanında, Bişr. b. Mervân’ın Irak’a valiliği zamanında vefat etmiştir.¹¹⁶ Halife’nin (73/692) senesinde, Cabir b. Semure’nin (r.a.) de (76/695) senesinde vefat ettiği haber verilmiştir.¹¹⁷ Kaynakların büyük çoğunluğu, Cabir b. Semure’nin (r.a.) vefatının (74/693) senesinde olduğunu söyleyenlerdir.¹¹⁸ (72/691) yılında vefat ettiğini bildirenler de vardır.¹¹⁹ Kaynakların bir kısmı da (66/685) senesi olduğunda hem fikirdir.¹²⁰ İbnu’l-Esir el-Cezeri *el-Kâmil* kitabında iki ayrı Cabir b. Semure’den (r.a.) bahsettiği için, Cabir b. Semure (r.a.) için (66/685) yılını vefat tarihi olarak vermiştir. Cabir b. Semure es-Süvâî (r.a.) için de Bişr b. Mervân emirliği döneminde öldüğünü söyler.¹²¹ Cabir b. Semure (r.a.) yaşadığı yer olan Kûfe’de vefat etmiştir.¹²² Cenaze namazını Amr b. Hâris (r.a.) kıldırmasıdır.¹²³

¹¹⁶ İbn Hibban, *es-Sikat*, c. 3, s. 175; Ebu Abdullah, *Tabakatü’l-Kübra*, c. 1, s. 625; İbn Hacer, *el-İsabe*, c. 1, s. 542-543; İbnu’l-Esir, *Üsdü’l-Ğabe*, c. 1, s. 488; es-Sehavi, *et-Tuhfetü’l-latifeti fi Medineti’s-Şerife*, c. 4, s. 233; İbn Sa’d, *Tabakatü’l-Kübra*, c. 6, s. 101; Ebu’l-Kasım Abdullah b. Muhammed b. Abdulaziz b. el-Merzuban b. Sâbun b. Şâhinşah el-Begâvi (ö. 317/929), thk. Muhammedu’l-Emin b. Muhammed el-Cekni, *Mu’cemu’s-Sahabe*, Mektebetü Daru’l-Beyan, Kuveyt, 2000, c. 1, s. 464

¹¹⁷ İbn Hacer, *Tehzibü’t-Tehzib*, c. 2, s. 39

¹¹⁸ İbn Hacer, *el-İsabe*, c. 1, s. 543; İbn Hibban, *es-Sikat*, c. 3, s. 173; Ebu’l-Hasen Ahmed b. Abdullah b. Salih el-İcli el-Kufi (ö.261), *Tarihu’s-Sikat*, Daru’l-Bâz, yy., 1984, c. 1, s. 81; es-Sehavi, *et-Tuhfetü’l-latifeti*, c. 1, s. 233

¹¹⁹ Şemsuddin Ebu Abdullah Muhammed b. Ahmed b. Osman b. Kâimâz ez-Zehebi (ö. 748/1347), thk.

Muhammed Avâme Ahmed Muhammed nemru’l-Hatib, *el-Kâşif fi ma’rifeti lehu rivayetun fi kütübi’s-Sitte*, Daru’l-Kibleti li’s-sekâfi’l-İslamiyyeti, Müessesetü Ulumi’l-Kur’an, Cidde, 1992, c. 1, s. 287

¹²⁰ İbn Kesir, *el-Bidaye ve’n-Nihaye*, c. 8, s. 312; İbnu’l-Esir, *Üsdü’l-Ğabe*, c. 1, s. 488; en-Nevevi, *Tehzibü’l-Esmâi ve’l-Luğat*, c. 1, s. 142; el-Kurtubi, *el-İstiab*, c. 1, s. 224

¹²¹ İbnu’l-Esir, *el-Kamil*, c. 3, s. 326; c. 3, s. 418

¹²² İbn Sa’d, *Tabakatü’l-Kübra*, c. 6, s. 101; İbnu’l-Esir, *el-Kamil*, c. 3, s. 418; İbn Hacer, *Tehzibü’t-Tehzib*, c. 2, s. 39

¹²³ Ebu’l-Hasen Nuruddin Ali b. Ebi Bekr b. Süleyman el-Heysemi (ö. 870/1404), thk. Hüsâmuddin el-Kuddûsi, *Mecmâu’z-Zevâid ve Menbe’i’l-Fevâid*, Mektebetü’l-Kudsi, Kahire, 1994, c. 3, s.32; Ebu Nuaym Ma’rifetü’l-Ş-Sahâbe, c. 2, s. 49; İbn Hibban, *es-Sikât*, c. 3, s. 173

BİRİNCİ BÖLÜM

CABİR B. SEMURE’NİN RİVAYETLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

1.1. ibadetlerle İlgili Rivayetlerin Değerlendirilmesi

Bu bölümde, Cabir b. Semure’nin (r.a.), Hz. Peygamber’den (s.a.v.) duyduğu (müşâfehe), bizzat şahit olduğu (müşahede) ve mevkufen naklettiği rivayetlerin isnad analizi yazılacaktır. Bu rivayetler *Kütüb-i Tis’a* içerisinde tespit edilip tahriç edildikten sonra, konularına göre tasnif edilecektir. Bu bağlamda söz konusu hadisler; **a)İbadetler**, **b)Muamelat**, **c)Ukûbat**, **d)Şemâil**, ve **e)Diğer** konularla ilgili rivayetler şeklinde beş kısımda ele alınacaktır. Devamında bu beş bölüm kendi içinde, anlaşılması kolay olması açısından, konularına göre ayrılıp, hadisler aslı ve tekrarlarıyla beraber yazılacaktır.

Asıl hadis numarası parantez dışında belirtilecek, parantezin içindeki sayı, açıklaması yapılan kaynağın içindeki hadisin tekrar sayısını verecektir. Mükerrer hadislerde ki metin farklılıkları üzerinde ayrıca durulacak, rivayetler zikredildikten sonra, isnadlarda öne çıkan râviler hakkında da bilgi verilecektir. Hadislerin sıhhat dereceleri verilecek olup, aynı hadisi rivayet eden başka bir sahâbi var ise, o sahâbi de konu içinde yazılacaktır.

Kütüb-i Tis’a içinde yer alan, İmam Mâlik’in *el-Muvatta*’ında, Cabir b. Semure’nin (r.a.) rivayetinin bulunmadığı daha önce ifade edilmişti. *el-Muvatta* hariç diğer sekiz kitaptan tespit edilen hadisler tahriç edilecektir. Tespit edilen hadislerin elli bir tanesi konu başlığı olarak zikredilecektir. Hadislerin toplamı tekrarlarıyla beraber dört yüz yirmi üç tanedir. Konularına göre ayrılan bu hadislerin tahriç ve değerlendirmesine geçilecektir.

1.1.1. Deve Etinden Dolayı Abdest Almak

1. Hadis:¹²⁴ Müslim’in *Sahih*’inde deve etinden dolayı abdest almayla alakalı iki rivayet tahriç edilmiştir.

حدثنا أبو كامل فضيل بن حسين الجحدري، حدثنا أبو عوانة، عن عثمان بن عبد الله بن موهب، عن جعفر بن أبي ثور، عن جابر بن سمرة، أن رجلاً سأل رسول الله (ص) أَلَتَوْضَأُ مِنْ لُحُومِ الْغَنَمِ؟ قَالَ: “إِنْ شِئْتَ فَتَوَضَّأْ، وَإِنْ شِئْتَ فَلَا تَوَضَّأْ” قَالَ أَتَوْضَأُ مِنْ

¹²⁴ Rivayetlerin aslı olan hadis maddeler halinde konu başlığı olarak verilecektir. Parantezin içindeki sayı da asıl kabul edilen hadisin tekrar sayısını gösterecektir.

لحوم الإبل؟ قال: “ نعم فتوضاً من لحوم الإبل ” قال: أصلى في مَرَابِضِ الغنم؟ قال: “ نعم ” قال: أصلى في مَبَارِكِ الإبل؟ قال: “ لا ”¹²⁵

Ebû Kâmil Fudayl b. Huseyn el-Cahderi → Ebû Avâne → Osman b. Abdullah b. Mevheb → Ca'fer b. Ebi Sevr → Cabir b. Semure (r.a.) (Demiş ki):

“Bir kimse Resulullah'a (s.a.v.) : “Koyun etinden dolayı abdest alayım mı?” diye sormuş o da: “İstersen abdest al, istemezsen alma” buyurmuştur. O kimse: “Deve etinden dolayı abdest alayım mı?” demiş, o da “Evet deve etinden dolayı abdest al” buyurmuştur. Yine o kimse: “Koyun ağıllarında namaz kılayım mı? demiş, O da: “Evet kıl” buyurmuştur. Yine o kimse: “Deve ağıllarında namaz kılayım mı?” demiş, O da: “Hayır kılma” buyurmuştur.”

(Mükerrer hadis 1) Ebû Bekir b. Ebi Şeybe → Muâviye b. Amr → Zâide → Simâk ح el-Kâsım b. Zekeriyya → Ubeydullah b. Musa → Şeybân → Osman b. Abdullah b. Mevheb → Eşa's b. Ebi eş-Şa'sâe → Ca'fer b. Ebi Sevr → Cabir b. Semure (r.a.) → Nebi (s.a.v.)¹²⁶

(1) Tirmizî'nin *Sünen*'inde bir rivayet zikredilmiştir.

(Mükerrer hadis 2) Hennâd → Ebû Muâviye → A'meş → Abdullah b. Abdullah → Abdurrahman b. Ebi Leyla → Berâ b. Azib (r.a.)¹²⁷

Bu hadis, asıl olarak alınan hadisin ihtisarı olarak gelmiştir.

Bu babda, Cabir b. Semure'den (r.a.) ve Üseyd b. Hudayr'dan (r.a.) hadis rivayeti vardır. İshak: “Bu babda, Resulullah'dan (s.a.v.) gelen en sahih iki hadis, Berâ b. Azib (r.a.) ve Cabir b. Semure'nin (r.a.) hadisleridir.” demiştir.¹²⁸

(1) İbn Mâce'nin *Sünen*'inden bir rivayet tahriç edilmiştir.

(Mükerrer hadis 3) Muhammed b. Beşşâr → Abdurrahman b. Mehdi → Zâide → İsrâil → Eşa's b. Ebi eş-Şa'sâe → Ca'fer b. Ebi Sevr → Cabir b. Semure (r.a.)¹²⁹

Hadiste bulunan أَمَرْنَا ifadesiyle bu hükmün, kendilerine emir olarak geldiği bilgisi verilmiştir.

Müslim'in *Sahih*'inde abdest ile alakalı hadis “Deve etinden sonra abdest babı”, Tirmizî'nin *Sünen*'inde “Deve etinden sonra abdest babı”, İbn Mâce'nin *Sünen*'inde geçen hadis “Deve etinden dolayı abdest gerekli mi babı” başlığı altında kaydedilmiştir.

(13) Ahmed b. Hanbel'in *Müsned*'inde on üç tekrarla gelmiştir.

¹²⁵ Müslim, “Hayz”, 360

¹²⁶ Müslim, “Hayz”, 360; Ebu Kâmil'in, Ebu Avâne tarikiyle gelen 360 no'lu hadisin aynısı, sıralanan bu senedle de rivayet edilmiştir.

¹²⁷ Tirmizi, “Tahâret”, 60

¹²⁸ Tirmizi, “Tahâret”, 60

¹²⁹ İbn Mâce, “Tahâret”, 67

(Mükerrer hadis 4) Abdullah b. el-Velid → Müemmel → Süfyân → Simâk b. Harb → Ca'fer b. Ebi Sevr → Cabir b. Semure (r.a.)¹³⁰

Metinde devenin yaşadığı yer أعطان ve koyunun yaşadığı yer مراح olarak farklı kelimelerle yazılmıştır.

(Mükerrer hadis 5) Hammâd b. Seleme → Simâk → Ca'fer b. Ebi Sevr b. Cabir b. Semure (r.a.)¹³¹

Hadisin metninde soru ve cevaplar aynı olmakla beraber, devenin مبارك ve koyunun مباءة yaşadığı yer isimleri farklı kullanılmıştır.

Senedde, Cabir b. Semure'den (r.a.) hadis nakleden, torunu Ca'fer b. Ebi Sevr'in olduğu görülmektedir.

(Mükerrer hadis 6) Muhammed b. Ca'fer → Şu'be → Simâk b. Harb → Ebû Sevr b. İkrime → Dedesi Cabir b. Semure (r.a.)¹³²

Bu hadisin metninde Rasulullah (s.a.v.) sorulan sorulara dilerse yaparsın, dilemezsen yapmazsın şeklinde cevap vermiştir. Hadisin senedinde Ca'fer b. Ebi Sevr, babasının da ismi verilerek geçmiştir. Cabir b. Semure'nin (r.a.) torunu senedde belirtilmiştir. Hakkında ki bilgiler rivayetlerin sonunda verilecektir.

(Mükerrer hadis 7) Hâşim b. el-Kâsım → Şeybân → Eşa's → Ca'fer b. Ebi Sevr → Cabir b. Semure (r.a.)¹³³

Hadis, tümüyle emir olarak gelmiştir. دمن kelimesi koyun barınağı olarak kullanılmıştır.

(Mükerrer hadis 8) Abdullah → Muhammed b. Süleyman Lüveyn → Ebû Avâne → Osman b. Mevheb → Ca'fer b. Ebi Sevr → Cabir b. Semure (r.a.)¹³⁴

Hadiste sorular topluluk tarafından soruluyor ve cevabı da topluluğa veriliyor. Sorular أنتوضا cevapları da إن شئت şeklinde gelmiştir.

(Mükerrer hadis 9) Abdullah → Ebu Bekir Hallâd b. Esleme → en-Nadru b. Şümeyl → Şu'be → Simâk → Ebû Sevr b. İkrime b. Cabir b. Semure (r.a.)¹³⁵

Ca'fer b. Ebi Sevr, senedde babasının ismi Ebu Sevr b. İkrime ile yazılmıştır.

(Mükerrer hadis 10) Abdurrahman → Zâide → Simâk → Ca'fer b. Ebi Sevr → Cabir b. Semure (r.a.) → Nebi (s.a.v.)¹³⁶

¹³⁰ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/406

¹³¹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/443

¹³² Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/447

¹³³ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/463

¹³⁴ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/470

¹³⁵ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/484

(Mükerrer hadis 11) Abdullah b. el-Velid ve Müemmel → Süfyân → Simâk b. Harb → Ca'fer b. Ebi Sevr → Cabir b. Semure (r.a.)¹³⁷

Bu ve bundan önceki hadisin metni diğer hadislerle aynıdır. Hadis; sahih liğayrihi'dir. İsnadı; Abdullah b. el-Velid, Simâk b. Harb ve Ca'fer b. Ebi Sevr yönünden hasen'dir. Hadisin isnadı; Müemmel yönünden de zayıftır.¹³⁸

(Mükerrer hadis 12) Abdullah → Amr en-Nâkıd → İshak b. Mansûr es-Selûli → İsrâil → Eşa's b. Ebi eş-Şa'sâe → Ca'fer b. Ebi Sevr → Dedesi Cabir b Semure (r.a.)¹³⁹

(Mükerrer hadis 13) Abdullah → İbrahim b. el-Haccâc → Hammâd b. Seleme → Simâk → Ca'fer b. Ebi Sevr → Dedesi Cabir b. Semure (r.a.)¹⁴⁰

(Mükerrer hadis 14) Hâşim → Şeybân → Eşa's → Ca'fer b. Ebi Sevr → Cabir b. Semure (r.a.)¹⁴¹

(Mükerrer hadis 15) Affân → Ebû Avâne → Osman b. Abdullah b. Mevheb → Ca'fer b. Ebi Sevr → Cabir b. Semure (r.a.)¹⁴²

(Mükerrer hadis 16) Abdurrahman b. Mehdi → Zâide → Simâk → Ca'fer b. Ebi Sevr → Cabir b. Semure (r.a.)¹⁴³

Bu hadis sahih liğayrihi'dir. İsnadı Ca'fer b. Ebi Sevr'den dolayı hasen'dir.¹⁴⁴

Deve Etinden Dolayı Abdest Almak Hadisleri		
Sahâbi Râvi	Tâbiin Râvi	Rivayet Sayısı
Cabir b. Semure (r.a.)	Ca'fer b. Ebi Sevr	16
Berâ b. Azib (r.a.)	Abdurrahman b. Ebi Leyla	1
	Toplam	17

1. Cabir b. Semure'nin (r.a.) Tâbiin Râvileri ve İsnadların İncelenmesi

¹³⁶ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/484

¹³⁷ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/485

¹³⁸ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/485

¹³⁹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/493

¹⁴⁰ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/496; Bu hadis, diğer hadislerin ihtisarı olarak verilmiştir.

¹⁴¹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/513

¹⁴² Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/515

¹⁴³ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/527

¹⁴⁴ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/527

Ca'fer b. Ebi Sevr

İsmi, Ca'fer b. Ebi Sevr'dir. Babasının adı İkrime'dir. Ca'fer b. Ebi Sevr dedesi Cabir b. Semure'den (r.a.) hadis rivayet etmiştir. Ondan da Eşa's b. Selim, Muhammed b. Kays ve Osman b. Abdullah b. Mevheb rivayette bulunmuştur.¹⁴⁵ Künyesi Ebû Sevr'dir, üçüncü tabakadan makbul bir kişidir.¹⁴⁶

Osman b. Abdullah b. Mevheb

İsmi; Osman b. Abdullah b. Mevheb et-Teymi'dir. Tâbiin ve sikadır.¹⁴⁷ İbn Amr (r.a.), Ümmü Seleme (r.a.),¹⁴⁸ Ebû Hureyre'den (r.a.) rivayette bulunmuştur. Ondan; Sevri, Ebû Avâne, Sellâm b. Ebi Muti' hadis rivayet etmiştir. Aslen Medine'li olan Osman b. Abdullah için Yahya b. Ma'in sika demiştir.¹⁴⁹

Simâk b. Harb (ö. 123/741)

Simâk b. Harb b. Evs b. Hâlid ez-Zühli'dir.¹⁵⁰ Künyesi Ebû Muğira'dır. Kûfe ehliendir.¹⁵¹ Cabir b. Semure'den (r.a.), Nu'mân b. Beşir'den (r.a.) rivayette bulunmuştur. Resulullah'ın (s.a.v.) ashabından seksen tanesine yetişmiştir.¹⁵²

Yahya b. Ma'in'e; Simâk b. Harb sorulduğunda sika'dır, demiş, Ebû İshak Hemdâni da; ilmi Simâk b. Harb'den alınız, demiştir. Ahmed b. Hanbel'in görüşü; Simâk'ın, Abdülmelik b. Umeyr'den hadis olarak daha sağlam olduğudur.¹⁵³ Sadûk'tur.¹⁵⁴ Zehebi; Onun sika olduğunu fakat hıfzının kötü olduğunu söylemiştir. İbnü'l-Mübarek ise onun hadisini zayıf bulmuş, Şu'be de zayıf olduğunu söylemiştir. Bir cemaat onu kavi bulmuştur. (123/741) senesinde vefat etmiştir.¹⁵⁵

Eşa's b. Ebi eş-Şa'sâe (125/743)

¹⁴⁵ İbn Hibbân, *es-Sikât*, c. 4, s. 105

¹⁴⁶ İbn Hacer, *Takribu't-tehzib*, s. 140

¹⁴⁷ İcli, *es-Sikât*, c. 2, s. 129

¹⁴⁸ Kelâbâzi, *Ma'rifetü's-Sikât*, c. 2, s. 519

¹⁴⁹ İbn Ebi Hâtim, *el-Cerh ve't-Ta'dil*, c. 6, s. 155

¹⁵⁰ İbn Sa'd, *Tabakâtu'l-Kübra*, c. 1, s. 131

¹⁵¹ İbn Hibbân, *es-Sikât*, c. 4, s. 339; Zehebi, *el-Kâşif*, c. 1, s. 465

¹⁵² İbn Hibbân, *es-Sikât*, c. 4, s. 339; Zehebi, *el-Kâşif*, c. 1, s. 465

¹⁵³ Ebu Hâtim, *el-Cerh ve't-Ta'dil*, c. 4, s. 279

¹⁵⁴ İbn Sa'd, *Tabakât*, c. 1, s. 131

¹⁵⁵ Zehebi, *el-Kâşif*, c. 1, s. 465

İsmi; Süleym b. Esved el-Muhâribî'dir.¹⁵⁶ Kûfelidir, Abdurrahman b. Ebi's-Şa'sâe'nin kardeşidir. Babası Ebu's-Şa'sâe Cabir b. Zeyd el-Ezdi el-Basri'dir.¹⁵⁷ Esved b. Hilâl (r.a.), Ca'fer b. Ebi Sevr, Hasen b. Sa'd, Said b. Cübeyr (r.a.), babasından rivayette bulunmuştur. Kendisinden İsrâil b. Yunus, Zâide b. Kudâme, Süfyân es-Sevri, Ebu'l-Ahvas, Şerik b. Abdullah ve diğer birçok kişi rivayette bulunmuştur.

Ahmed b. Hanbel, Yahya b. Main ve Ebû Hâtim onu sika bulmuşlardır. Ahmed b. Abdullah el-İclî'ye göre, Kûfeli şeyhlerin sikalarındandır. Çok hadisi yoktur ama kendisi büyük bir şeyhtir.¹⁵⁸ (125/743) senesinde Yusuf b. Ömer'in valilik döneminde Kûfe'de ölmüştür.¹⁵⁹ İbn Sa'd onu Kûfe ehlinde üçüncü tabakada zikretmiştir.

Süleymân b. Mihrân el-A'meş (148/765)

İsmi Süleymân b. Mihrân el-A'meş, Beni Kâhil'in Mevlasıdır. Künyesi Ebû Muhammed'dir.¹⁶⁰ Onun aslı Taberistan'dır. Enes b. Mâlik (r.a.) ve Ebû Bekir es-Sekafi'yi (r.a.) görmüştür. Ebân b. Ayyâş, İbrahim et-Temîmi, İbrahim en-Nehâi, İsmâil b. Ebi Hâlid, Enes b. Mâlik, Temim b. Seleme, Abdullah b. Ebi Evfa ve birçok isimden rivayette bulunmuştur.¹⁶¹

Ondan; el-Hakem b. Uteybe, Zübeyd el-Yâmi, Ebu İshak es-Sebi', Şu'be, Süfyân es-Sevri, Süfyân b. Uyeyne, İbrahim b. Tahmân, İsrâil, Zâide, İbn Mübârek, İsa b. Yûnus, Fudayl b. İyâd ve onların dışında büyük bir kalabalık rivayette bulunmuştur. Ebû Nuaym onun (148/765) yılında öldüğünü söylemiştir.¹⁶² Nesâi ve Yahya b. Ma'in ona sika, sebt demişlerdir.¹⁶³

1.1.2. Namazı İlk İki Rek'atta Uzun Tutma ve Son İki Rek'atta Kısa Tutma

(2) **2.Hadis:** Buhârî'nin *Sahih*'inde konuyla alakalı asıl olarak alınan hadisin rivayeti;

¹⁵⁶ İbn Sa'd, *Tabâkât*, c. 6, s. 315

¹⁵⁷ Mizzi, *Tehzibü'l-Kemal*, c. 33, s. 403

¹⁵⁸ Mizzi, *Tehzibü'l-Kemal*, c. 3, s. 272

¹⁵⁹ İbn Sa'd, *Tabâkât*, c. 6, s. 315

¹⁶⁰ İbn Hibbân, *Sikât*, c. 4, s. 402

¹⁶¹ Mizzi, *Tehzibu'l-kemal*, c. 12, s. 76-90

¹⁶² İbn Hacer, *Tehzibu't-tehzib*, c. 4, s. 222

¹⁶³ Mizzi, *Tehzibu'l-kemal*, c. 12, s. 90

حَدَّثَنَا مُوسَى، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ عُمَيْرٍ، عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ، قَالَ: شَكَأَ أَهْلُ الْكُوفَةِ سَعْدًا إِلَى عُمَرَ: فَعَزَلَهُ، وَاسْتَعْمَلَ عَلَيْهِمْ عَمَارًا، فَشَكُوا حَتَّى ذَكَرُوا أَنَّهُ لَا يَحْسَنُ يَصَلِّي، فَارْسَلُ إِلَيْهِ فَقَالَ: يَا أَبَا إِسْحَاقَ إِنْ هَؤُلَاءِ يَزْعُمُونَ أَنَّكَ لَا تَحْسَنُ تَصَلِّي، قَالَ أَبُو إِسْحَاقَ: أَمَّا أَنَا وَاللَّهِ ” فَإِنِّي كُنْتُ أَصَلَّى بِهِمْ صَلَاةَ رَسُولِ اللَّهِ (ص) مَا أَخْرَمَ عَنْهَا، أَصَلَّى صَلَاةَ الْعِشَاءِ، فَارْكَدْ فِي الْأَوَّلِينَ وَ أَخْفُ فِي الْآخِرِينَ ،، قَالَ: ذَاكَ الظَّنُّ بِكَ يَا أَبَا إِسْحَاقَ، فَارْسَلْ مَعَهُ رَجُلًا أَوْ رَجُلًا إِلَى الْكُوفَةِ، فَسَأَلْ عَنْهُ أَهْلَ الْكُوفَةِ وَلَمْ يَدْعُ مَسْجِدًا إِلَّا سَأَلَ عَنْهُ، وَ يُثْنُونَ مَعُوفًا، حَتَّى دَخَلَ مَسْجِدًا لِبْنِي عَبْسٍ، فَقَامَ رَجُلٌ مِنْهُمْ يُقَالُ لَهُ اسْمُهُ بَن قَتَادَةَ يُكْنَى أَبَا سَعْدَةَ قَالَ: أَمَا إِنْ نَشْنُتْنَا فَإِنْ سَعْدًا كَانَ لَا يَسِيرُ بِالسَّرِيَّةِ، وَلَا يَقْسِمُ بِالسَّوِيَّةِ، وَلَا يَعْدِلُ فِي الْقَاضِيَّةِ، قَالَ سَعْدٌ: أَمَا وَلِلَّهِ لَأَدْعُوَنَّ بِثَلَاثٍ: اللَّهُمَّ إِنْ كَانَ عَبْدُكَ هَذَا كَاذِبًا، قَامَ رِيَاءً وَ سُمْعَةً، فَاطْلُ غُمْرَهُ، وَ اظْلُ فَقْرَهُ، وَ عَرِّضْهُ بِالْفِتَنِ، وَ كَانَ بَعْدَ إِذَا سُئِلَ يَقُولُ: شَيْخٌ كَبِيرٌ مَفْتُونٌ، أَصَابَتْنِي دَعْوَةُ سَعْدٍ، قَالَ عَبْدُ الْمَلِكِ: فَإِذَا رَأَيْتَهُ بَعْدَ، قَدْ سَقَطَ حَاجِبَاهُ عَلَى عَيْنَيْهِ مِنَ الْكِبَرِ، وَ إِنَّهُ لَيَتَعَرَّضُ لِلْجَوَارِي فِي الطَّرْقِ يَغْمُرُهُنَّ¹⁶⁴

Mûsa→ Ebû Avâne → Abdûlmelik b. Umeyr → Cabir b. Semure (r.a.) (Demiş ki):

“Kûfe ahalisinden bazıları Sa’d b. Ebi Vakkâs’ı (r.a.) Ömer’e (r.a.) şikayet ettiler. Ömer (r.a.) O’nu azledip, yerine Ammâr b. Yâsir’i (r.a.) üzerlerine yönetici tayin etti. Kûfeliler şikayeti o kadar ileri götürmüşlerdi ki, namazı bile güzel kıldırıyor, demişlerdi. Ömer (r.a.) O’na adam gönderip getirtti, ve: Ya Ebâ İshak, bu adamlar sen namazı güzel kıldırıyorlarsun diye iddia ediyorlar? Diye sordu. Sa’d (r.a.): Vallahi ben onlara Resulullah’ın (s.a.v.) namazını kıldırıp, ondan hiçbir şey eksiltmezdim. Yatsı namazını yahud öğle ile ikindiye kıldırırken ilk iki rek’atlarda biraz çokça dururdum, son iki rek’atta hafif tutardım, dedi. Ömer (r.a.): Senin hakkında ki zannımız da bu idi, ya Ebâ İshak, dedi. Devamında sorunu araştırması için birini yahud birkaç kimseyi kendisiyle birlikte Kûfe’ye gönderdi. Gönderilen zât Kûfe ahalisinden Sa’d’ın (r.a.) halini sordu. Hiçbir mescid bırakmadı ki, oradan Sa’d’ın (r.a.) halini sormasın. Onlar da hep hayırlı övgülerde bulundular. Nihayet Abs oğullarına aid bir mescide girdi. Ebâ Sâde künyesiyle anılan Üsâme b. Katâde isminde biri ayağa kalktı ve: Madem ki bize and verip bildiğimizi söylemeye çağırdın (söyleyelim): Sa’d (r.a.) askerin başına geçip harbetmez. Mal taksim ederken eşitlik gözetmez. Hükümde adalet etmez, dedi. Bunun üzerine Sa’d da (r.a.): Madem ki böyle söyledin, ben de vallahi (senin aleyhine) üç dua edeceğim: Yâ Allah, senin bu kulun yalancı ise, riyâ ve itibârsız olarak yaşasın, ömrünü uzat, fakirliğini çoğalt, fitnelere uğrat dedi. Râvi Abdûlmelik b. Umeyr dedi ki: Sonraları o adama hali sorulduğu vakit: Kocamış, fitneye uğramış yaşlı bir kimseyim. Bana Sa’d’ın (r.a.) bedduası isabet etti, der idi. Cabir’den (r.a.) bu hadisi rivayet eden Abdûlmelik b. Umeyr dedi

¹⁶⁴ Muhammed b. İsmail Ebu Abdullah el-Buhari el-Câfi, *el-Câmiu el-Müsne'dü es-Sahihu el-Muhtasar min Umûri Rasulullah (s.a.v) ve Sünenihi ve Eyyâmihi Sahihu'l-Buhari*, thk. Muhammed Zübeyr b.Nâsir en-Nâsir, Dârü Tûku’n-Necâti, 1422, “Sifâtü’s-Salât”, 13

ki: Sonraları onu ben de gördüm. Yaşlılıktan kaşları gözlerinin üzerine sarkmış olduğu halde, yollarda rast geldiği kızlara sataşır, onları çimdiklerdi.”¹⁶⁵

Buhârî'nin *Sahih*’inden tahriç edilen iki rivayetin isnad grubu şu şekildedir:

(Mükerrer hadis 1) Ebû Nu'mân → Ebû Avâne → Abdülmelik b. Umeyr → Cabir b. Semure (r.a.)¹⁶⁶

(Mükerrer hadis 2) Süleymân b. Harb → Şu'be → Ebû Avn Muhammed b. Ubeydullah es-Sekafi → Cabir b. Semure (r.a.)¹⁶⁷

Asıl olarak verilen metinden ihtisar edilmişlerdir. İsnadı Cabir b. Semure'den (r.a.), Abdülmelik b. Umeyr ve Ebû Avn başlatmıştır. Buhari'de zikredilen iki rivayette, ilk hadisin ihtisarı olarak gelmiştir. İlk hadiste **أَحْذَفَ** kelimesi, ikinci hadiste **وَلَا أَلَوْ مَا اقْتَدَيْتَ** kelimesi farklı olarak kullanılmıştır.

(3) Müslim'in *Sahih*’inden bu konuyla alakalı tahriç edilen üç hadisin isnad grubu şöyledir:

(Mükerrer hadis 3) Yahya b. Yahya → Hüseyim → Abdülmelik b. Umeyr → Cabir b. Semure (r.a.)¹⁶⁸

(Mükerrer hadis 4) Muhammed b. el-Müsenna → Abdurrahman b. Mehdi → Şu'be → Ebû Avn → Cabir b. Semure (r.a.)¹⁶⁹

(Mükerrer hadis 5) Ebû Kurayb → Bişr → Mis'ar → Abdülmelik, Ebû Avn → Cabir b. Semure (r.a.)¹⁷⁰

Senedinde **عَنْ حَدَّثَنَا أَخْبَرَنَا** sigaları bir arada kullanılmıştır. Metin mana olarak Buhârî hadisleriyle aynıdır fakat Müslim'de geçen hadislerin ilkinde, **فَذَكَرَ مَا عَابَهُ بِهِ مِنْ أَمْرِ الصَّلَاةِ** kısmı, üçüncü hadisin metninde **تَعْلَمُنِي الْأَعْرَابُ بِالصَّلَاةِ** kısmı, diğer metinlerde bulunmamaktadır.

(1) Ebû Dâvûd'un *Sünen*’inde bir tane olan hadisin isnad grubu şöyledir:

¹⁶⁵ Zeynu'd-din Ahmed b. Ahmed b. Abdillatif Zebidi, *Sahih- Buhari Muhtasari ve Tecrid-i Sarih Tercemesi*, trc. Ahmed Nâim, Bsk. 2, Türk Tarih Kurumu Basimevi, Ankara, 1963, c. 2, s. 727-732, "Sıfetu's-Salât", 13

¹⁶⁶ Buhari, "Sıfetu's-salât", 13

¹⁶⁷ Buhari, "Sıfetu's-Salât", 21

¹⁶⁸ Müslim, "Salât", 158

¹⁶⁹ Müslim, "Salât", 159

¹⁷⁰ Müslim, "Salât", 160

(Mükerrer hadis 6) Hafs b Ömer → Şu'be → Muhammed b. Ubeydullah Ebi Avn → Cabir b. Semure (r.a.)¹⁷¹

(2) Nesâî'nin *Sünen*'inden tahriç edilen iki hadisin isnad grubu şu şekildedir:

(Mükerrer hadis 7) Amr b. Ali → Yahya b. Said → Şu'be → Ebû Avn → Cabir b. Semure (r.a.)¹⁷²

(Mükerrer hadis 8) Hammâd b. İsmâil b. İbrahim b. Uleyye Ebu'l-Hasen → Babası → Dâvûd et-Tâi → Abdülmelik b. Umeyr → Cabir b. Semure (r.a.)¹⁷³

Metin olarak iki hadiste diğer hadislerle benzerlik göstermiştir. İsnadında *حدثنا أخبرنا عن* sigaları bir arada kullanılmıştır. Namazın ilk iki rek'atta uzun tutma ve son iki rek'atta kısaltma konusuyla ilgili hadisler, Buhârî'nin *Sahih*'inde "İmam ve cemaate namazda vacip olan kıraat babı" ve "İlk iki rek'atta uzatma, son iki rek'atta kısaltma babı", Müslim'in *Sahih*'inde "İlk iki rek'atta uzun tutma babı", Ebû Dâvûd'un *Sünen*'inde "Son iki rek'atı hafif tutma babı", Nesâî'nin *Sünen*'inde "İlk iki rek'atta ağır olma babı" başlığı altında zikredilmiştir.

(4) Ahmed b. Hanbel'in *Müsned*'inde bu konuyla alakalı hadislerin isnad grubu şöyledir:

(Mükerrer hadis 9) Muhammed b. Ca'fer → Şu'be → Ebû Avn → Behz → Cabir b. Semure (r.a.)¹⁷⁴

(Mükerrer hadis 10) Abdürrazzak → Süfyân → Abdülmelik b. Umeyr → Cabir b. Semure (r.a.)¹⁷⁵

(Mükerrer hadis 11) Süfyân → Abdülmelik → Cabir b. Semure (r.a.)¹⁷⁶

Bu hadiste, *صلاة الظهر و العصر* kısmı diğer metinlerden açık bir şekilde yazılmıştır. Senesinde Behz b. Esedü'l-Ammi, diğer isnadlardan farklı olarak gelmiştir.

¹⁷¹ Ebu Davud, "Salât", 129; Hadisin metni, diğer metinlerle aynıdır.

¹⁷² Nesâî, "Mesâcid", 210

¹⁷³ Nesâî, "Mesâcid", 210

¹⁷⁴ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 3/9

¹⁷⁵ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 3/104

¹⁷⁶ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 3/124

(Mükerrer hadis 12) Cerir b. Abdülhamid → Abdülmelik b. Umeyr → Cabir b. Semure (r.a.)¹⁷⁷

Bu hadis; hem Elbâni'ye göre,¹⁷⁸ hem Şeyhayn'ın şartıyla sahih'dir.¹⁷⁹

Namazı İlk İki Rek'atta Uzun Tutma Son İki Rek'atta Kısa Tutma Hadisleri		
Sahâbi Râvi	Tâbiin Râvi	Rivayet Sayısı
Cabir b. Semure (r.a.)	Abdülmelik b. Umeyr	7
	Muhammed b. Ubeydullah Ebû Avn	5
	Behz	1
	Toplam	13

2. Cabir b. Semure'nin (r.a.) Tâbiin Râvileri ve İsnadların İncelenmesi

Abdülmelik b. Umeyr (ö. 136/753)

İsmi; Abdülmelik b. Umeyr b. Süveyd b. Câriyeti'l-Kureşi el-Lahmi'dir. Ebû Amr da denilir. Ali b. Ebi Tâlib'i (r.a.) ve Ebû Mûsa el-Eş'ari'yi (r.a.) gördü. Buhâri, O insanların en fasihidir, demiştir.¹⁸⁰ Onun sikâlığında ittifak vardır. Kûfe'de hukuk alanında hüküm verenlerindendir. Kûfe'lidir, tâbiin'dir, sikadır.¹⁸¹

Nesâi ve diğerleri, O'nda bir sıkıntı yoktur dediler. Şa'bi'nin vefatından sonra, Şa'bi'nin makamına geçerek Kûfe'de hüküm verme işlerine devam etti. Ebû Hâtim, hafız değildir demiştir. Zilhiccede (136/753) senesinde vefat etmiştir.¹⁸²

Ebû Avn (ö.110/728)

¹⁷⁷ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 3/130

¹⁷⁸ Ebu Davud, "Salât", 129

¹⁷⁹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 3/97

¹⁸⁰ Yusuf b. Abdurrahman b. Yusuf Ebu'l-Haccac Cemâluddin İbnu'z-Zeki Ebi Muhammed el-Kadâi el-Kelbi el-Mizzi, *Tehzibu'l-Kemal fi Esmâ'ir-Rical*, thk. Beşşar Avvad Ma'ruf, Müessesetü'r-Risale, Beyrut, 1980, c. 18, s. 370

¹⁸¹ Ebu'-Hasen Ahmed b. Abdullah b. Salih el-İcli el-Kufi (ö. 261/874), *Tarihu's-Sikat*, Dâru'l-Bâz, 1984, c. 1, s. 311

¹⁸² Şemsuddin Ebu Abdullah Muhammed b. Ahmed b. Osman b. Kâimâz ez-Zehebi (ö. 748/1347), *Tezkiratu'l-Huffaz*, Dâru'-Kütübü'l-İlmiyye, Beyrut, 1998, c. 1, s. 102

İsmi; Muhammed b. Ubeydillah Ebû Avn es-Sekafi'dir. Cabir b. Semure'den (r.a.) ve bir topluluktan rivayet etmiştir.¹⁸³ Kendisinden, Şu'be b. el-Haccâc ve diğerleri rivayette bulunmuştur.¹⁸⁴ İbn Ma'in, Ebû Zûr'a ve Nesâi sikadır dediler. İbn Hibbân es-Sikât'ında O'nu zikretti. İbn Şâhin, Ebû Avn sikalarındandır ve Abdülmelik b. Umeyr'den daha sikadır dedi. İbn Kani' ve diğerleri (110/728) senesinde öldüğünü söylemişlerdir.¹⁸⁵

Behz b. Esedu'l-Ammi, Ebu'l-Esved (ö.197/815)

Basra'lı olup Mualla b. Esed'in kardeşidir. Ebû Bekir b. Ebi Hayseme, Yahya b. Ma'in, Nesâi, onun sika olduğunu söylemiş, Ebû Hâtim, O'nun için imam, sadûk ve sika demiştir. Ondandır bir topluluk rivayette bulunmuştur.¹⁸⁶ Zehebi, onun için imam, hâfız ve sikadır dedi. Ondandır Ahmed b. Hanbel, Muhammed b. Beşşâr, Ahmed b. Sinan el-Kattân, Abdurrahman b. Bîşr, Abdullah b. Hâşim et-Tûsi ve diğerleri rivayette bulunmuştur. Zehebi de (197/815) senesinde öldüğünü söylemiştir.¹⁸⁷

Behz b. Esedü'l-Ammi'nin vefat tarihi olarak tâbiin olmadığı anlaşılmaktadır. Fakat Cabir b. Semure'den (r.a.) bir rivayeti mevcuttur. Şuayb el-Arnaût bu hadisin sıhhatiyle alakalı bir açıklama yapmamıştır. Bu sebeplerden dolayı çalışmaya tâbiin olarak biyografisi eklenmiştir.

1.1.3. Namazda Okunan Sureler

(3) **3.Hadis:** İmam Müslim'in *es-Sahih*'inde bulunan, namazda okunan surelerle alakalı rivayetleri:

و حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ سَمَاكِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ (ص) يَقْرَأُ فِي الظُّهْرِ بِاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَى، وَ فِي الْعَصْرِ نَحْوَ ذَلِكَ. وَ فِي الصُّبْحِ أَطْوَلَ مِنْ ذَلِكَ.¹⁸⁸

¹⁸³ Şemsüddin Ebu Abdullah Muhammed b. Ahmed b.Osman b. Kâimâz ez-Zehebi (ö. 748/1347), *el-Kâşif fi Ma'rifeti lehu rivayetun fi'l-Kütübi's-Sitte*, thk. Muhammed Avvâme Ahmed Muhammed nemru'l-Hatib, Dâru'l-Kıbleti li's-Sekâfeti'l-İslamiyyeti, Cidde, 1992, c. 2, s. 197

¹⁸⁴ Mizzi, *Tehzibu'l-Kemal fi Esmâ'i'r-Rical*, s. 34

¹⁸⁵ İbn Hacer, *Tehzibu't-Tehzib*, c. 9, s. 322

¹⁸⁶ Mizzi, *Tehzibu'l-Kemal*, c. 4, s. 257

¹⁸⁷ Zehebi, *Siyeru A'lâmi'n-Nübela*, c. 7, s. 588

¹⁸⁸ Müslim, "Salât", 170

Muhammed b. el-Müsenna → Abdurrahman b. Mehdi → Şu'be → Simâk → Cabir b. Semure (r.a.)

“Hz. Peygamber (s.a.v.), öğle namazında”Leyl Suresini”; ikinci de onun gibi bir sure; sabah namazında ise bunlardan daha uzun (bir sure) okurdu.”¹⁸⁹

(Mükerrer hadis 1) Ebû Bekir b. Ebi Şeybe → Hüseyin b. Ali → Zâide → Simâk b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.)¹⁹⁰

“Gerçekten Peygamber (s.a.v.) sabah namazında; “Kâf, şanlı Kur'an'a yemin ederim ki.” Suresini okurdu. Ondan sonraki namazları hafif kıldıırırdı.”¹⁹¹

Bu hadisin metni, asıl olarak verilen hadisin metninden farklı olarak gelmiştir. Sabah namazında okunan sure ismi belirgin bir şekilde verilmiştir. Hz. Peygamber'in (s.a.v.) namazıyla alakalı bilgi de verilmiştir.

(Mükerrer hadis 2) Ebû Bekir b. Ebi Şeybe ve Muhammed b. Râfi' → Yahya b. Adem → Züheyr → Simâk → Cabir b. Semure (r.a.)¹⁹²

Hadiste Hz. Peygamber'in namazı كان يخفف الصلاة ولا يصلي صلاة هؤلاء şeklinde farklı verilmiştir. Sabah namazında Kâf suresi aynen tekrar edilmiştir.

(Mükerrer hadis 3) Ebû Bekir b. Ebi Şeybe → Ebû Dâvûd et-Tayâlisi → Şu'be → Simâk → Cabir b. Semure (r.a.)¹⁹³

Bu hadiste, öğle namazında okunan sure A'la suresi olarak, sabah namazında da bundan daha uzun sure okunduğu haber verilmiştir.

(1) Tirmizî'nin *Sünen*'inde asıl olarak alınan hadis bir tekrarla zikredilmiştir.

(Mükerrer hadis 4) Ahmed b. Meni' → Yezid b. Hârun → Hammâd b. Seleme → Simâk b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.)¹⁹⁴

¹⁸⁹ Ahmed Davudoğlu, *Sahih-i Müslim Tercüme ve Şerhi*, Sönmez Neşriyat, Bsk. 2, İstanbul, c. 3, s. 459

¹⁹⁰ Müslim, “Salât”, 168

¹⁹¹ Ahmed Davudoğlu, *Sahih-i Müslim Tercüme ve Şerhi*, c. 3, s. 238

¹⁹² Müslim, “Salât”, 169

¹⁹³ Müslim, “Salât”, 171

¹⁹⁴ Tirmizi, “Salât”, 229

“Resulullah (s.a.v.) öğle ve ikinci namazlarında “Burûc Sûresi” , “Târik Sûresi” ve benzeri sureleri okurdu.”¹⁹⁵ Bu hadiste sure isimleri, diğer hadislerdeki sure isimlerinden farklı verilmiştir. Bu babda Habbâb (r.a.), Ebû Said (r.a.), Ebû Katâde (r.a.), Zeyd b. Sâbit (r.a.) ve el-Berâ’dan (r.a.) hadis rivayet edilmiştir. Cabir b. Semure’nin (r.a.) hadisi hasen-sahih’tir. Resulullah’ın (s.a.v.), öğle namazının kıraatını Secde suresinin miktarı kadar okuduğu da rivayet edilmiştir.¹⁹⁶

(2) Ebû Dâvûd’un *Sünen*’inde asıl hadis, iki tekrarla gelmiştir.

(Mükerrer hadis 5) Mûsa b. İsmâil → Hammâd → Simâk b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.)¹⁹⁷

(Mükerrer hadis 6) Ubeydullah b. Muaz → Babası → Şu’be → Simâk → Cabir b. Semure (r.a.)¹⁹⁸

Bu hadisin metninde إذا دحضت الشمس صلى الظهر kısmı, diğer hadislerden farklı olarak zikredilmiştir.

(2) Nesâî’nin *Sünen*’inde iki tekrarla verilmiştir.

(Mükerrer hadis 7) Amr b. Ali → Hammâd b. Seleme → Simâk → Cabir b. Semure (r.a.)¹⁹⁹

(Mükerrer hadis 8) İshak b. Mansûr → Abdurrahman → Şu’be → Simâk → Cabir b. Semure (r.a.)²⁰⁰

Nesâî’de geçen iki rivayette de metin farklılığı yoktur. Her iki hadisin senesinde أخبرنا، حدثنا، عن sigaları bir arada kullanılmıştır.

(11) Ahmed b. Hanbel’in *Müsned*’inde bu hadis on bir tekrarla gelmiştir.

(Mükerrer hadis 9) Süleymân b. Dâvûd → Şu’be → Simâk → Cabir b. Semure (r.a.)²⁰¹

¹⁹⁵ Osman Zeki Mollamehmetoğlu, *Sünen-i Tirmizi Tercemesi*, Yunus Emre Yayınevi, İstanbul, t.y., “Salât”, 227

¹⁹⁶ Tirmizi, “Salât”, 229

¹⁹⁷ Ebu Davud, “Salât”, 130; Bu hadisin metni, Tirmizi rivayetinin metniyle aynıdır.

¹⁹⁸ Ebu Davud, “Salât”, 130

¹⁹⁹ Nesâî, “Mesâcid”, 196

²⁰⁰ Nesâî, “Mesâcid”, 196

²⁰¹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/404

Bu hadisin metninde, öğle namazında A'la suresi okunduğu rivayet edilmiştir.

(Mükerrer hadis 10) Ebû Kâmil → Züheyr → Simâk b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.)²⁰²

(Mükerrer hadis 11) Abdurrahman b. Mehdi → Şu'be → Simâk → Cabir b. Semure (r.a.)²⁰³

(Mükerrer hadis 12) Yahya b Adem → Züheyr → Simâk → Cabir b. Semure (r.a.)²⁰⁴

(Mükerrer hadis 13) Yezid b. Hârûn → Hammâd b. Seleme → Simâk b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.)²⁰⁵

(Mükerrer hadis 14) Abdurrahman b. Mehdi → Zâide → Simâk b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.)²⁰⁶

(Mükerrer hadis 15) Hüseyin b. Ali → Zâide → Simâk → Cabir b. Semure (r.a.)²⁰⁷

Bu hadisin metninde bulunan إذا صلى الفجر قعد في مصلاه حتى تطلع الشمس "Sabah namazını kıldığı zaman, güneş doğuncaya kadar namazgâhından kalkmazdı" kısmı, diğer hadislerde bulunmamaktadır.

(Mükerrer hadis 16) Behz → Hammâd b. Seleme → Simâk → Cabir b. Semure (r.a.)²⁰⁸

(Mükerrer hadis 17) Abdurrahman → Şu'be → Simâk → Cabir b. Semure (r.a.)²⁰⁹

(Mükerrer hadis 18) Abdurrahman ve Affân → Hammâd b. Seleme → Simâk → Cabir b. Semure (r.a.)²¹⁰

(Mükerrer hadis 19) Abdürrezzâk → İsrâil ve Yahya b. Adem → İsrâil → Simâk b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.)²¹¹

²⁰² Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/430

²⁰³ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/487

²⁰⁴ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/492

²⁰⁵ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/497

²⁰⁶ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/501

²⁰⁷ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/511

²⁰⁸ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/517

²⁰⁹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/528

²¹⁰ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/528

²¹¹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/504

Bu hadiste *يصلى الصلوات كنحو من صلاتكم التي تصلون اليوم, ولكنه كان يخفف* kısmı, diğer metinlerden farklı gelmiştir. Sabah namazında okunan surenin Vâkıa suresi olduğu haber verilmiştir.

(1) Dârimi'nin *Sünen*'inde sadece bir rivayet zikredilmiştir.

(Mükerrer hadis 20) Ebu'l-Velid et-Tayâlisi → Hammâd b. Seleme → Simâk b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.)²¹²

Dârimi'de geçen bu rivayetin metninde bir farklılık yoktur. Bu hadisin hükmü; Elbâni'ye göre hasen-sahih'dir.²¹³ Şuayb el-Arnaut'a göre sahih liğayrihi olup, isnadı Simâk b. Harb'den dolayı hasen'dir. Ahmed b. Hanbel'in *Müsned*'inde geçen senedlerin ricâli, Simak hariç Şeyhayn'ın sika ricâlidir.²¹⁴

Namazda okunan sureler bahsiyle alakalı hadisler, Müslim'de "Sabah namazında kıraat babı", Tirmizî'de "Öğle ve ikindi namazında okunanlar babı", Ebû Dâvûd'da "Öğle ve ikindi namazında kıratın miktarı babı", Nesâî'de "İkinci namazının ilk iki rek'atında kıraat babı", Dârimi'de "Öğle namazındaki kıratın miktarı babı" başlığı altında verilmiştir.

Hz. Peygamber'in Namazda Okuduğu Sureler Hadisleri		
Sahâbi Râvi	Tâbiin Râvi	Rivayet Sayısı
Cabir b. Semure (r.a.)	Simâk b. Harb	21
	Toplam	21

3. Cabir b. Semure'nin (r.a.) Tâbiin Râvileri ve İsnadların İncelenmesi

Simâk b. Harb (123/741)²¹⁵

1.1.4. Elbisedeki Necasetle Namaz Kılmak

4.Hadis: İbn Mâce'nin *Sünen*'inde bu konuyla alakalı bir rivayet tespit edilmiştir.

²¹² Dârimi, "Salât", 62

²¹³ Nesâî, "Mesâcid", 196

²¹⁴ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/404

²¹⁵ Bkz. Sayfa 35

حدثنا محمد بن يحيى قال: حدثنا يحيى بن يوسف الرَّمِّي، ح و حدثنا أحمد بن عثمان بن حكيم قال: حدثنا سليمان بن عبيد الله الرَّقِّي، قال: حدثنا عبيد الله بن عمرو، عن عبد الملك بن عمير، عن جابر بن سمرة قال: سأل رجل النبي (ص): يصلى في الثوب الذى يأتى فيه أهله؟ قال: “نعم، إلا أن يرى فيه شيئا فيقبضه.”²¹⁶

Muhammed b. Yahya → Yahya b. Yusuf ez-Zimmi ح Ahmed b. Osman b. Hakîm → Süleymân b. Ubeydullah er-Rakkî → Ubeydullah b. Amr → Abdülmelik b. Umeyr → Cabir b. Semure (r.a.) (Demiş ki):

“Bir kişi Nebî'ye (s.a.v.) gelip: ailesiyle beraber olduğu elbiseyle namaz kılınır mı? Diye sordu. Resulullah (s.a.v.) evet, ancak üzerinde bir şey (necaset) görürsen, onu yıkarsın, buyurdu.”

Bu hadis; sahih'dir. Ancak hadisin merfu ya da mevkuf rivayet edilmesinde ihtilaf edilmiştir. İmam Ahmed ve Ebû Hâtim'e göre mevkufur. İbn Hibbân ve Bûsiri merfu olmasını tercih ettiler.²¹⁷ Bu hadis “Kendisiyle cima' edilen elbiseyle namaz babı” başlığı altında kaydedilmiştir.

(3) Ahmed b. Hanbel'in *Müsned*'inde hadisin üç tekrarı zikredilmiştir.

(Mükerrer hadis 1) Abdullah b. Meymûn Ebû Abdurrahman er-Rakkî²¹⁸ → Ubeydullah b. Amr → Abdülmelik b. Umeyr → Cabir b. Semure (r.a.)²¹⁹

Bu metinde bir kişi soru soruyor أهلئ şeklinde ben ifadeleriyle, cevabı da تغسله şeklinde sen ifadeleriyle verilmektedir.

(Mükerrer hadis 2) Abdullah → Ebû Ahmed Mahled b. el-Hasen- İbn Ebi Zümeyl- → Ubeydullah b. Amr er-Rakki → Abdülmelik b. Umeyr → Cabir b. Semure(r.a.)²²⁰

(Mükerrer hadis 3) Abdullah b. Meymun Ebû Abdurrahman er-Rakki → Ubeydullah b. Amr → Abdülmelik b. Umeyr → Cabir b. Semure (r.a.)²²¹

Bu ve bundan önceki metin, ben ve sen ifadeleriyle aynı şekilde gelmiştir. Hadis sahih'dir, isnadı kavidir. Hadisin merfu veya mevkuf olması noktasında ihtilaf edilmiştir.²²²

Elbisedeki Necasetle Namaz Hadisleri

²¹⁶ İbn Mâce, “Tahâret”, 83

²¹⁷ İbn Mâce, “Tahâret”, 83

²¹⁸ Abdullah b. Meymun, meçhul olup sika kabul eden bir kişi yoktur. Lakin Mütâbî'dir.

²¹⁹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/417

²²⁰ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/468

²²¹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/468

²²² Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/468

Sahâbi Râvi	Tâbiin Râvi	Rivayet Sayısı
Cabir b. Semure (r.a.)	Abdûlmelik b. Umeyr	4
	Toplam	4

4. Cabir b. Semure'nin (r.a.) Tâbiin Râvileri ve İsnadların İncelenmesi

Abdûlmelik b. Umeyr (136/753)²²³

1.1.5. Sabah Namazından Sonra Oturmak

5. Hadis: Müslim'in *Sahih*'inde sabah namazından sonra oturmayla alakalı tek rivayet zikredilmiştir.

وحدثنا أبو بكر بن أبي شيبة، حدثنا وكيع، عن سفيان، قال: أبو بكر: وحدثنا محمد بن بشر، عن زكريا، كلاهما عن سمك، عن جابر بن سمرة: "أن النبي (ص) إذا صلى الفجر جلس في مصلاه حتى تطلع الشمس حسنا."²²⁴

Ebû Bekir b. Ebi Şeybe → Veki' → Süfyân عEbu Bekir → Muhammed b. Bişr → Zekeriyya → Simâk → Cabir b. Semure (r.a.) (Demiş ki):

"Nebi (s.a.v.) sabah namazını kıldığı vakit, güneş iyice doğuncaya kadar namazgâhında otururdu."²²⁵

(1) Tirmizî'nin *Sünen*'inde bir rivayet vardır.

(Mükerrer hadis 1) Kuteybe → Ebu'l-Ahvas → Simâk → Cabir b. Semure (r.a.)²²⁶

Bu hadis metninde قعد fiili جلس fiilinin yerine kullanılmıştır. حسنا kelimesi de bu metinde yoktur.

(2) Ebû Dâvûd'un *Sünen*'inden iki hadis tahriç edilmiştir.

²²³ Bkz. Sayfa 41

²²⁴ Müslim, "Mesâcid", 287

²²⁵ Ahmed Davudoğlu, *Sahih-i Müslim Tercüme ve Şerhi*, c. 4, s. 35; Hadisin metninde geçen تطلع حسنا kısmını, Muhammed Fuad Abdülbâki güneşin yükselmesi olarak şerh etmiştir.

²²⁶ Tirmizi, "Sefer", 412

حدثنا ابن نُفَيْلٍ, و أحمد بن يونس, قالَا: حدثنا زهير, حدثنا سِمَاك, قال: قلت لجابر بن سمرة: أكنت تجالسُ رسول الله (ص)؟ قال: نعم كثيرا, ” فكان لا يقوم من مصلاه الذي صلى فيه الغداة حتي تطلع الشمس فإذا طلعت قام صلى الله عليه و سلم.“²²⁷

(Mükerrer hadis 2) İbn Nüfeyl ve Ahmed b. Yunus → Züheyr → Simâk → Cabir b. Semure (r.a.)

“Simâk b. Harb; Cabir b. Semure’ye (r.a.) “Resulullah’la (s.a.v.) oturur muydun?” Diye sordum. O “Evet çoğunlukla; sabah namazını kıldığında, güneş doğuncaya kadar namazgâhından kalkmazdı. Güneş doğduktan sonra kalkardı.” demiştir.”²²⁸ Bu hadisin metninde kelimeler diğer metinlerden farklı olarak verilmiştir. Bundan dolayı metni ve tercümesi birlikte yazılmıştır.

(Mükerrer hadis 3) Osman b. Ebi Şeybe → Ebû Dâvûd el-Haferi → Süfyân es-Sevri → Simâk b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.)²²⁹

Bu metinde تربيع في مجلسه farklı kullanılmıştır. Namazgâh kelimesi değişmiş ve bağdaş kurarak oturmak şeklinde bilgi verilmiştir.

(1) Nesâî’nin *Sünen*’inde bir tekrar tespit edilmiştir.

(Mükerrer hadis 4) Kuteybe b. Said → Ebu’l-Ahvas → Simâk → Cabir b. Semure (r.a.)²³⁰

Bu hadisin metni diğer hadis metinleriyle aynıdır. Sabah namazından sonra namazgâhda oturmak konusuyla ilgili hadisler, Müslim’de “Sabah namazından sonra namaz yerinde oturmanın fazileti babı”, Tirmizî’de “Sabah namazından sonra güneş doğana kadar mescide oturmanın müstehab olması babı”, Ebû Dâvûd’da “Bağdaş kurup oturan kişi hakkında bab”, Nesâî’de “Selamdan sonra imamın namazgâhında oturması babı” başlığı altında kaydedilmiştir.

(7) Ahmed b. Hanbel’in *Müsned*’inde yedi tekrarla zikredilmiştir.

(Mükerrer hadis 5) Muhammed b. Ca’fer → Şu’be → Simâk b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.)²³¹

²²⁷ Ebu Davud, “Salât”, 300

²²⁸ Bu metinde, asıl alınan hadisten kelime farkları olsa da mana olarak aynı olmaktadır.

²²⁹ Ebu Davud, “Edep”, 28

²³⁰ Nesâî, “Mesâcid”, 321

Bu hadis, Cabir b. Semure'ye (r.a.) Resulullah'ın (s.a.v.) sabah namazından sonra ne yaptığı sorusuna bir cevap olarak gelmiştir. **يقعد في مقعده** kısmı farklı olarak gelmiştir.

(Mükerrer hadis 6) Hüseyin b. Ali → Zâide → Simâk → Cabir b. Semure (r.a.)²³²

Hadis metni aynı şekilde olup, devamında Resulullah'ın (s.a.v.) sabah namazında Kâf suresini okuduğu ve namazı da hafif kıldırıldığından bahsedilmiştir.

(Mükerrer hadis 7) Abdullah → Halef b. Hişâm el-Bezzâr el-Mukriû → Ebu'l-Ahvas → Simâk → Cabir b. Semure (r.a.)²³³

(Mükerrer hadis 8) Abdullah → Osman b. Muhammed → Ebû Dâvûd → Süfyân → Simâk b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.)²³⁴

Bu hadisin metninde geçen **لم يرجع** kısmı, diğer metinlerde bulunmamaktadır.

(Mükerrer hadis 9) Yahya → Şu'be → Simak → Cabir b. Semure (r.a.)²³⁵

Bu hadis sorulan soruya cevap verme şeklinde gelmiştir.

(Mükerrer hadis 10) Yahya b. Said → Süfyân → Simâk b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.)²³⁶

Metinde sabah namazı **الغداة** kelimesiyle yazılmıştır.

(Mükerrer hadis 11) Abdurrahman → Süfyân → Simâk → Cabir b. Semure (r.a.)²³⁷

ترتفع الشمس kısmı, diğer hadislerden farklı olarak kullanılmıştır. Hadisin hükmü Elbâni'ye göre sahih²³⁸, isnadı, Simâk b. Harb'den dolayı hasen'dir.²³⁹

Sabah Namazı Sonrasında Namazgahda Oturma Hadisleri		
Sahâbi Râvi	Tâbiin Râvi	Rivayet Sayısı
Cabir b. Semure (r.a.)	Simâk b. Harb	12

²³¹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/414

²³² Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/431

²³³ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/465

²³⁴ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/481

²³⁵ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/487

²³⁶ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/490

²³⁷ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/524

²³⁸ Nesâi, "Mesâcid", 321

²³⁹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/524

	Toplam	12
--	--------	----

5. Cabir b. Semure'nin (r.a.) Tâbiin Râvileri ve İsnadların İncelenmesi

Simâk b. Harb (123/741)²⁴⁰

Ebu'l-Ahvas (179/797)

İsmi; Sellâm b. Süleym Ebu'l-Ahvas'dır.²⁴¹ Kûfe ehlinde olup Hanefî'dir.²⁴² Ebû İshak, Mansûr'dan,²⁴³ Simâk b. Harb, Ziyâd b. İlâka'dan rivayet etmiştir.²⁴⁴ Ondandır; Vekî',²⁴⁵ Ebu'l-Velid, Müsedded,²⁴⁶ Kuteybe b. Said ve Irak ehli rivayette bulunmuştur. (179/797) senesinde vefat etmiştir.²⁴⁷ İbn Ma'in Ebu'l-Ahvas için sika ve güvenilir ifadesini kullanmıştır.²⁴⁸ Ebu'l-Ahvas'ın "Namazda elleri kaldırarak selam almak" konusunda Abdullah b. Ömer'den (r.a.) rivayeti olması sebebiyle tâbiin olarak biyografisi eklenmiştir.

1.1.6. Namazı Geciktirmek

(1) **6.Hadis:** İmam Müslim'in *Sahih*'inde bulunan, namazı geciktirmek ile ilgili hadis rivayetleri:

و حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، وَ أَبُو كَامِلٍ الْجَحْدَرِيُّ، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ، عَنْ سَمَّاكِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ، قَالَ: "كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) يَصْلِي الصَّلَاةَ نَحْوًا مِنْ صَلَاتِكُمْ، وَ كَانَ يُؤَخِّرُ الْعَتَمَةَ بَعْدَ صَلَاتِكُمْ شَيْئًا، وَ كَانَ يَخْفَفُ الصَّلَاةَ." وَ فِي رِوَايَةِ أَبِي كَامِلٍ يَخْفَفُ.²⁴⁹

Kuteybe b. Said ve Ebû Kâmil el-Cahderi → Ebû Avâne → Simâk → Cabir b. Semure (r.a.)

²⁴⁰ Bkz. Sayfa 35

²⁴¹ Buhari, *Târihu'l-Kebir*, c. 4, s. 135

²⁴² İbn Hibbân, *es-Sikât*, c. 6, s. 417

²⁴³ İbn Hibbân, *es-Sikât*, c. 6, s. 417; Buhari, *Târihu'l-Kebir*, c. 4, s. 135

²⁴⁴ Ebu Hâtim, *el-Cerh ve't-Ta'dil*, c. 4, s. 260

²⁴⁵ Buhari, *Târihu'l-Kebir*, c. 4, s. 135; Ebu Hâtim, *el-Cerh ve't-Ta'dil*, c. 4, s. 260

²⁴⁶ Ebu Hâtim, *el-Cerh ve't-Ta'dil*, c. 4, s. 260

²⁴⁷ İbn Hibbân, *es-Sikât*, c. 6, s. 417

²⁴⁸ Ebu Hâtim, *el-Cerh ve't-Ta'dil*, c. 4, s. 260

²⁴⁹ Müslim, "Mesâcid ve Mevâdii's-Salât", 227

“Resulullah (s.a.v.) namazları, sizin namazınız gibi kılardı. Yalnız yatsı namazını sizin kıldığınızdan biraz sonraya geciktirirdi. Namazı hafif kıldırırdı.” Ebû Kâmil’in bir rivayetinde, “hafif tutardı.” denilmiştir.²⁵⁰

(Mükerrer hadis 1) Yahya b. Yahya → Kuteybe b. Said ve Ebû Bekir b. Ebi Şeybe → Ebu’l-Ahvas → Simâk → Cabir b. Semure (r.a.)²⁵¹

Bu hadisin metninde صلاة العشاء belirgin olarak verilmiştir.

‘ (1) Tirmizî’nin *Sünen*’inde bir tekrarla gelmiştir.

(Mükerrer hadis 2) Hennâd → Abde → Ubeydullah b. Ömer → Said el-Makburî → Ebu Hureyre (r.a.)²⁵²

“Nebi (s.a.v) şöyle buyurdu: Ümmetime güçlük getirmemiş olsaydım, onlara yatsı namazını gece üçte birinin veya yarısının geçmesine kadar geciktirmelerini emrederdim.” Bu hadiste, yatsı namazının ertelenmesi önemle tavsiye edilir nitelikte gelmiştir. Bu babda Cabir b. Semure (r.a.), Cabir b. Abdullah (r.a.), Ebû Berze (r.a.), İbn Abbâs (r.a.), Ebû Said el-Hudri (r.a.), Zeyd b. Hâlid (r.a.) ve İbn Ömer’den (r.a.) birer hadis rivayet edilmiştir.²⁵³

Cabir b. Semure’nin (r.a.) rivayetinin de olduğu bu hadisin, Ebû Hureyre’den (r.a.) gelen isnadı hasen-sahih’tir. Hz. Peygamber’in (s.a.v) ashâbı, tâbiin ve sonraki dönem ilim adamlarının çoğu yatsı namazının tehir edilmesi görüşündedirler.

(1) Nesâî’nin *Sünen*’inde bir tekrarı vardır.

(Mükerrer hadis 3) Kuteybe → Ebu’l-Ahvas → Simâk → Cabir b. Semure (r.a.)²⁵⁴

Namazı geciktirmekle alakalı hadisler Müslim’in *Sahih*’inde “Yatsı namazının vakti ve onu geciktirmek babı”, Tirmizî’nin *Sünen*’inde “Yatsı namazının geciktirilmesi babı” başlığı altında kaydedilmiştir.

(5) Ahmed b. Hanbel’in *Müsned*’inde beş tekrar zikredilmiştir.

²⁵⁰ Ahmed Davudoğlu, *Sahih-i Müslim Tercüme ve Şerhi*, c. 3, s. 647

²⁵¹ Müslim, “Mesâcid ve Mevâdii’s-Salât”, 226

²⁵² Tirmizî, “Salât”, 124

²⁵³ Tirmizî, “Salât”, 124

²⁵⁴ Nesâî, “Mevâkit”, 20; Bu metin mükerrer 1. Hadisin metniyle aynıdır.

(Mükerrer hadis 4) Abdullah b. Muhammed → Ebu'l-Ahvas → Simâk → Cabir b. Semure (r.a.)²⁵⁵

(Mükerrer hadis 5) Abdullah → Dâvûd b. Amr ed-Dabbî → Sellâm Ebu'l-Ahvas → Simâk → Cabir b. Semure (r.a.)²⁵⁶

(Mükerrer hadis 6) Abdullah → Dâvûd b. Amr → Ebu'l-Ahvas Sellâm b. Süleym → Simâk → Cabir b. Semure (r.a.)²⁵⁷

(Mükerrer hadis 7) Hüseyin b. Muhammed → Eyyüb, O İbn Cabir → Simâk → Cabir b. Semure (r.a.)²⁵⁸

Bu hadisin metninde, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) namazının kısalığı ve uzunluğu hakkında bilgi verilmiştir.

(Mükerrer hadis 8) Yahya b. Hammâd ve Affân → Ebû Avâne → Simâk → Cabir b. Semure (r.a.)²⁵⁹

Bu metinde yatsı namazı açık bir şekilde yazılmamıştır. Hadis sahih liğayrihi'dir, Simak b. Harb'den dolayı isnadı hasen'dir.²⁶⁰

Namazı Geciktirmek Hadisleri		
Sahâbi Râvi	Tâbiin Râvi	Rivayet Sayısı
Cabir b. Semure (r.a.)	Simâk b. Harb	8
Ebû Hureyre (r.a.)	Said el-Makburî	1
	Toplam	9

6. Cabir b. Semure'nin (r.a.) Tâbiin Râvileri ve İsnadların İncelenmesi

Simâk b. Harb (123/741) ²⁶¹

²⁵⁵ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/418

²⁵⁶ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/450

²⁵⁷ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/455

²⁵⁸ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/418

²⁵⁹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/510

²⁶⁰ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/418; 20826 no'lu hadis, senedde bulunan Eyyüb b. Cabir'in za'findan dolayı isnadı zayıf görülmüştür.

Ebu'l-Ahvas (179/797)²⁶²

1.1.7. Namazda Gözleri Göğe Çevirmek

7.Hadis: Müslim'in *Sahih*'inde, namazda gözleri göğe çevirmek ile alakalı bir rivayet zikredilmiştir.

حدثنا أبو بكر بن أبي شيبة، و أبو كُرَيْبٍ، قالَا: حدثنا أبو معاوية، عن الأعمش، عن المسيب، عن تميم بن طرفة، عن جابر بن سمرة، قال: قال رسول الله (ص) ”لَيُنْتَهَيْنَ أَقْوَامٌ يَرْفَعُونَ أَبْصَارَهُمْ إِلَى السَّمَاءِ فِي الصَّلَاةِ، أَوْ لَا تَرْجِعَ إِلَيْهِمْ.“²⁶³

Ebû Bekir b. Ebi Şeybe ve Ebû Kurayb → Ebû Muâviye → A'meş → Müseyyeb → Temim b. Tarafe → Cabir b. Semure (r.a.) (Demiş ki):

“Namazda gözlerini semaya diken bir takım kimseler ya bundan vazgeçerler yahut gözleri kendilerine dönmez, buyurdu.”²⁶⁴

(1) Ebû Dâvûd'un *Sünen*'inde bir rivayet zikredilmiştir.

(Mükerrer hadis 1) Müsedded → Ebû Muâviye ح Osman b. Ebi Şeybe → Cerir → A'meş → Müseyyeb b. Râfi' → Temim b. Tarafe et-Tâi → Cabir b. Semure (r.a.)²⁶⁵

Bu hadisin metninde أقوام kelimesinin yerine kullanılmıştır.

(1) İbn Mâce'nin *Sünen*'inde bir tekrarla gelmiştir.

(Mükerrer hadis 2) Muhammed b. Beşşâr → Abdurrahman → Süfyân → A'meş → Müseyyeb b. Râfi' → Temim b. Tarafe → Cabir b. Semure (r.a.)²⁶⁶

Bu hadisin senedi de, Ebû Dâvûd'un senedinde olduğu gibi A'meş'den sonra aynı râvilerle devam etmiştir.

²⁶¹ Bkz. Sayfa 35

²⁶² Bkz. Sayfa 50

²⁶³ Müslim, “Salât”, 117

²⁶⁴ Ahmed Davudoğlu, *Sahih-i Müslim Tercüme ve Şerhi*, Sönmez Neşriyat, 2.Baskı, İstanbul, t.y., c. 3, s. 187, “Salât”, 117; Gözleri kendilerine dönmez ifadesini, Muhammed Fuad Abdalbâki hadisin şerhinde, gözleri görmez duruma gelir, olarak açıklamıştır.

²⁶⁵ Ebu Davud, “Salât”, 167

²⁶⁶ İbn Mâce, “Salât”, 68

(4) Ahmed b. Hanbel'in *Müsned*'inde dört tekrar nakledilmiştir.

(Mükerrer hadis 3) Muhammed b. Ca'fer → Şu'be → Süleymân → Müseyyeb b. Râfi' → Temim b. Tarafe → Cabir b. Semure (r.a.) → Nebi (s.a.v.)

Bu metinde, yapılan harekete dikkat çekme ve ondan korkutma vardır.

(Mükerrer hadis 4) Muhammed b. Ca'fer → Şu'be → Süleymân → Müseyyeb b. Râfi' → Temim b. Tarafe → Cabir b. Semure (r.a.) → Nebi (s.a.v.)²⁶⁷

Bu hadiste أما يخشى أحدكم ifadesiyle, muhatabı uyarma ve yapılan işten caydırma isteği bulunmaktadır.

(Mükerrer hadis 5) Ebû Muâviye → A'meş → Müseyyeb b. Râfi' → Temim b. Tarafe → Cabir b. Semure (r.a.)²⁶⁸

(Mükerrer hadis 6) Abdurrahman b. Mehdi → Süfyân → A'meş → Müseyyeb b. Râfi' → Temim b. Tarafe → Cabir b. Semure (r.a.) → Nebi (s.a.v.)²⁶⁹

Ahmed b. Hanbel'in üç rivayetinde metin farklılığı yoktur. Hadisler Müslim'in şartıyla sahihdir. Temim b. Tarafe hariç diğer ricâl, Şeyhayn'ın sika ricâlidir.²⁷⁰

(1) Dârimi'nin *Sünen*'inde bir rivayet vardır.

(Tekrar hadis 7) İsmâil b. Halil → Ali b. Müshir → A'meş → Müseyyeb b. Râfi' → Temim b. Tarafe → Cabir b. Semure (r.a.)²⁷¹

Bu hadisin metni diğer rivayetlerle aynıdır. Senedinde أخبرنا، حدثنا، عن sigaları bir arada kullanılmıştır. Namazda gözleri göğ'e çevirmek bahsiyle ilgili tahriç edilen hadisler, Müslim'de "Namazda gözleri göğ'e kaldırmaktan nehiy babı", Ebû Dâvûd'da "Namazda göğ'e bakmak babı", İbn Mâce'de "Namazda huşu babı", Dârimi'de "Namazda gözleri göğ'e kaldırmanın keraheti babı" başlığı altında kaydedilmiştir. Bu hadisin isnadı sahih'dir.²⁷²

²⁶⁷ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/427

²⁶⁸ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/447

²⁶⁹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/489

²⁷⁰ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/489

²⁷¹ Dârimi, "Salât", 67

²⁷² İbn Mâce, "Salât", 68; Dârimi, "Salât", 67

Namazda Gözleri Göğe Çevirmek Hadisleri		
Sahâbi Râvi	Tâbiin Râvi	Rivayet Sayısı
Cabir b. Semure (r.a.)	Temim b. Tarafe	8
	Toplam	8

7. Cabir b. Semure'nin (r.a.) Tâbiin Râvileri ve İsnadların İncelenmesi

Süleyman b. Mihrân el-A'meş (148/765)²⁷³

Temim b. Tarafe et-Tâi (ö. 94/712)

İsmi; Temim b. Tarafe et-Tâi el-Müslimi'dir.²⁷⁴ Kûfe'lidir, tâbii'dir, sika'dır.²⁷⁵ Cabir b. Semure'den (r.a.), Dahhâk b. Kays el-Fehri'den (r.a.), Abdullah b. Ebi Evfa (r.a.) ve Adiy b. Hâtem'den (r.a.) rivayet etmiştir. Ondan da Simâk b. Harb, Müseyyeb b. Râfi' ve Abdülaziz b. Râfi' rivayette bulunmuşlardır. (94/712) senesinde vefat etmiştir.²⁷⁶ Nesâi, İbn Hacer, İbn Sa'd, hadisleri az olmakla beraber sika olduğunu söylemiştir. Şâfi' onu meçhul bulmuştur.²⁷⁷ Müslim'in ricâli'ndendir.²⁷⁸

Müseyyeb b. Râfi' (105/723)

İsmi; Müseyyeb b. Râfi', el-Esedi el-Kâhili'dir. Künyesi Ebu'l-A'la'dır.²⁷⁹ Kûfe'lidir, âmâdır. Esved b. Yezid (r.a.), Bera' b. A'zib (r.a.), Temim b. Tarafe, Cabir b. Semure (r.a.), Hârise b. Vehb el-Huzâi (r.a.), Sa'd b. Ebi Vakkâs (r.a.), Alkame b. Kays ve daha birçok kişiden rivayetleri vardır.²⁸⁰ Kendisinden, İshak b. Yahya, Talha b. Ubeydullah, Said b. Mesruk es-Sevri, Süleyman b. el-A'meş rivayette bulunmuşlardır. Ebû Dâvûd, onun için âmâ idi dedi. İbn Hibbân *Sikat*'ında onu zikretti.²⁸¹ (105/723) senesinde öldü demişlerdir.²⁸²

1.1.8. Namazda Elleri Kaldırarak Selam Almak

²⁷³ Bkz. Sayfa 36

²⁷⁴ Mizzi, *Tehzibu'l-Kemâl*, c. 4, s. 331; İbn Hacer, *Tehzibu't-Tehzib*, c. 1, s. 513

²⁷⁵ İcli, *Tarihu's-Sikât*, c. 1, s. 88

²⁷⁶ Mizzi, *Tehzibu'l-Kemâl*, c. 4, s. 331

²⁷⁷ İbn Hacer, *Tehzibu't-Tehzib*, c. 1, s. 513

²⁷⁸ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, c. 34, s. 427

²⁷⁹ Zehebi, *Siyerü A'lami'n-Nübelâ*, c. 5, s. 544

²⁸⁰ Mizzi, *Tehzibu'l-Kemâl*, c. 27, s. 586

²⁸¹ Mizzi, *Tehzibu'l-Kemâl*, c. 27, s. 588

²⁸² İbn Sa'd, *Tabâkât*, c. 6, s. 298

(2) **8.Hadis:** Müslim'in *Sahih*'inden alınan asıl hadis, iki tekrarla zikredilmiştir.

حدثنا أبو كُرَيْب بن أبي شَيْبَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ مِسْعَرٍ، ح وَ حَدَّثَنَا أَبُو كَرِيبٍ، وَاللَّفْظُ لَهُ قَالَ: أَخْبَرَنَا ابْنُ أَبِي زَائِدَةَ، عَنْ مِسْعَرٍ، حَدَّثَنِي عَبِيدُ اللَّهِ بْنِ الْقُبَيْطِيَّةِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ، قَالَ: كُنَّا إِذَا صَلَّيْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ (ص) قُلْنَا: أَلَسْلَامُ عَلَيْكُمْ وَ رَحْمَةُ اللَّهِ، أَلَسْلَامُ عَلَيْكُمْ وَ رَحْمَةُ اللَّهِ، وَأَشَارَ بِيَدِهِ إِلَى الْجَانِبَيْنِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص): ” عَلَامَ تَوْمُونٍ بِأَيْدِيكُمْ كَأَنَّهَا أَذْنَابُ خَيْلٍ شَمْسٍ؟ إِنَّمَا يَكْفِي أَحَدَكُمْ أَنْ يَضَعَ يَدَهُ عَلَى فَخْذِهِ ثُمَّ يُسَلِّمَ عَلَى أَخِيهِ مِنْ عَالِي يَمِينِهِ، وَ شِمَالِهِ“²⁸³

Ebû Kurayb b. Ebi Şeybe → Veki' → Mis'ar ح Ebû kurayb → İbn Ebi Zâide → Mis'ar → Ubeydullah b. el-Kıbtıyye → Cabir b. Semure (r.a.) (Demiş ki):

“Biz Resulullah'la (s.a.v.) birlikte namaz kıldığımız vakit es-selâmu aleykum ve rahmetullah, es-selâmu aleykum ve rahmetullah derdik. Cabir (r.a.) iki eliyle iki tarafa işaret etmiş. Resulullah (s.a.v.) “Siz neden hırçın atların kuyrukları gibi ellerinizle işaret ediyorsunuz? Her birinize elini uyluğunun üzerine koyması yeterlidir, sonra sağ ve sol tarafında bulunan kardeşlerine selam verir, buyurdular.”²⁸⁴

(Mükerrer hadis1) Ebû Bekir b. Ebi Şeybe →Ebû Kurayb → Ebû Muâviye → A'meş → Müseyyeb b. Râfi' → Temim b. Tarafe → Cabir b. Semure (r.a.)²⁸⁵

Bu hadis üç ayrı konuyu kapsamaktadır. Asıl metinden اسكنوا في الصلاة kısmı farklı olarak gelmiştir. “Acep sizi niye dağınık cemaatler halinde görüyorum!” ve “Siz meleklerin Rableri katında saf saf durdukları gibi saf bağlayıp dursanız ya! Buyurup sahabenin: Ya Resulullah (s.a.v.) melekler Rableri katında nasıl saf olurlar? Sorusuna O da: İlk safları tamamlarlar ve safta sıkışık dururlar” şeklinde gelen iki hadis daha içermektedir.²⁸⁶

(Mükerrer hadis 2) Kâsım b. Zekeriyya → Ubeydullah b.Musa → İsrâil → Furat (yani) el-Kazzaz → Ubeydullah → Cabir b. Semure (r.a.)²⁸⁷

Müslim'den tahriç edilen üç rivayetin metninde كَأَنَّهَا أَذْنَابُ خَيْلٍ شَمْسٍ kısmı aynı olmakla birlikte, diğer kelimeler farklı olarak kullanılmıştır. Mana olarak rivayetlerin tamamında birliktelik bulunmaktadır.

²⁸³ Müslim, “Salât”, 120

²⁸⁴ Ahmed Davudoğlu, *Sahih-i Müslim Tercüme ve Şerhi*, c. 3, s. 190

²⁸⁵ Müslim, “Salât”, 119

²⁸⁶ Saf tutma ve halkalar halinde mescide dağınık oturma bahsi, araştırma içerisinde iki ayrı madde olarak işlenecektir.

²⁸⁷ Müslim, “Salât”, 121

(1) Tirmizî'nin *Sünen*'inde Cabir b. Semure'nin (r.a.) rivayetinin de olduğu hadis, Abdullah b. Ömer rivayetiyle verilmiştir. O hadis de burada verilecektir.

(Mükerrer hadis 3) Bündâr → Abdurrahman b. Mehdi → Süfyân → Ebû İshak → Ebu'l-Ahvas → Abdullah (r.a.) → Nebi (s.a.v.)²⁸⁸

Bu babda Cabir b. Semure'den (r.a.), Sa'd b. Ebi Vakkâs'dan (r.a.), İbn Ömer'den (r.a.), Bera'dan (r.a.), Vâil b. Hucr'dan (r.a.), Adiy b. Amira'dan (r.a.) ve Cabir b. Abdullah'dan (r.a.) rivayet vardır. İbn Mes'ud'un (r.a.) hadisi hasen-sahih'tir.

(2) Ebû Dâvûd'un *Sünen*'inde iki tekrar zikredilmiştir.

(Mükerrer hadis 4) Osman b. Ebi Şeybe → Yahya b. Zekeriyya ve Veki' → Mis'ar → Ubeydullah b. el-Kıbtıyye → Cabir b. Semure (r.a.)²⁸⁹

Hadisin metninde ما بال أحدكم ifadesi kullanılmıştır. Diğer hadislerde ما شأنكم, ما لي أراكم ifadeleri bulunmaktadır.

(Mükerrer hadis 5) Abdullah b. Muhammed eNüfeyli → Züheyr → A'meş → Müseyyeb b. Râfi' → Temim et-Tâi → Cabir b. Semure (r.a.)²⁹⁰

Bu hadislerin metinlerinden bir kısmı muhataba söylenirken, bir kısmı da üçüncü şahıslara söylenir şekilde gelmiştir.

(4) Nesâi'nin *Sünen*'inde, namazda gözleri çevirmekle ilgili rivayetler dört tekrarla gelmiştir.

(Mükerrer hadis 6) Kuteybe b. Said → Abser → A'meş → Müseyyeb b. Râfi' → Temim b. Tarafe → Cabir b. Semure (r.a.)²⁹¹

(Mükerrer hadis 7) Ahmed b. Süleyman → Yahya b. Adem → Mis'ar → Ubeydullah b. el-Kıbtıyye → Cabir b. Semure (r.a.)²⁹²

Bu hadislerin senedinde عن خبرنا sigasıyla başlayıp عن حدثنا sigalarıyla devam etmiştir.

²⁸⁸ Tirmizi, "Salât", 221

²⁸⁹ Ebu Davud, "Salât", 189

²⁹⁰ Ebu Davud, "Salât", 189

²⁹¹ Nesâi, "Mesâcid", 230

²⁹² Nesâi, "Mesâcid", 230

(Mükerrer hadis 8) Amr b. Mansûr → Ebû Nuaym → Mis'ar → Ubeydullah b. el-Kıbtıyye → Cabir b. Semure (r.a.)²⁹³

(Mükerrer hadis 9) Ahmed b. Süleyman → Ubeydullah b. Musa → İsrâil → Furât el-Kazzaz → Ubeydullah b. el-Kıbtıyye → Cabir b. Semure (r.a.)²⁹⁴

Nesâî'den tahriç edilen hadislerde ما بال هؤلاء, ما شأنكم ibareleri bulunmaktadır. Metinler diğer hadislerle benzerlik göstermektedir. Bu hadisin metni, Müslim'de olan üçüncü Mükerrer hadisin metninin aynısıdır. Senedde ki râviler, ilk râviden sonra aynı devam etmiştir. Namazda elleri kaldırarak selam almak bahsiyle ilgili hadisler, Müslim'in *Sahih*'inde "Namazda sakinlik emri, el ile işaretten nehiy, selam zamanında elleri kaldırmanın nehyi, ilk safın tam olması babı", Ebû Dâvûd'un *Sünen*'inde " Selam babı", Nesâî'nin *Sünen*'inde "Namazda ellerle selam almak babı" başlığı altında verilmiştir.

(7) Ahmed b. Hanbel'in *Müsned*'inde hadisin yedi tekrarı zikredilmiştir .

(Mükerrer hadis 10) Yezid → Mis'ar → Ubeydullah b. el-Kıbtıyye → Cabir b. Semure (r.a.)²⁹⁵

Bu hadisin metninde أخبرنا, حدثنا, عن kısmı farklı gelmiştir. Senedinde bir arada kullanılmıştır.

(Mükerrer hadis 11) Muhammed b. Ca'fer → Şu'be → Süleyman → Müseyyeb b. Râfi' → Temim b. Tarafe → Cabir b. Semure (r.a.) → Nebi (s.a.v.)²⁹⁶

(Mükerrer hadis 12) Yahya b. Said → A'meş → Müseyyeb b. Râfi' → Temim b. Tarafe → Cabir b. Semure (r.a.)²⁹⁷

²⁹³ Nesâî, "Mesâcid", 291

²⁹⁴ Nesâî, "Mesâcid", 294; Nesâî'nin *Sünen*'inde olan hadis, aynı sened ve metinle 557 no ile "Sehiv Kitabı", 21. Babda, 1109 no'lu hadis, aynı sened ve metinle 541 no ile "Sehiv Kitabı" 21. babda tekrar verilmiştir. Burada yazılmış olan 1108 ve 1109 no'lu hadisler "Namazda ellerle selam almak babı" adı altında verilmiştir.

²⁹⁵ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/402

²⁹⁶ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/446

²⁹⁷ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/485; Bu hadis Müslim'de geçen 119. Hadisin metni gibi, iki farklı zamanda söylenen farklı iki hadisten oluşmaktadır. Halkalar halinde mescidde dağınık oturmak ve namazda elleri kaldırarak selam vermek konusu bir metinde geçmektedir.

Hadis; Müslim'in şartıyla sahih'dir. Temim b. Tarafe hariç, diğer ricâli, Şeyhayn'ın sika olan ricâlidir. Ebû Dâvûd ve Ahmed b. Hanbel, halkalar halinde olan bölümü ayrı olarak tahriç etmiştir.²⁹⁸

(Mükerrer hadis 13) Ebu Muâviye → A'meş → Müseyyeb b. Râfi' → Temim b. Tarafe → Cabir b. Semure (r.a.)²⁹⁹

Hadisin ilk râvisi Temim b. Tarafe'nin dışında olan râviler farklı olsa da, Müslim'de geçen ilk tekrar hadisin metniyle birebir aynıdır.

(Mükerrer hadis 14) Muhammed b. Ubeyd → Mis'ar → Ubeydullah b. el-Kıbtıyye → Cabir b. Semure (r.a.)³⁰⁰

(Mükerrer hadis 15) Veki' → A'meş → Müseyyeb b. Râfi' → Temim b. Tarafe → Cabir b. Semure (r.a.)³⁰¹

Bu hadisin metninde نحن رافعو أيدينا biz ellerimizi kaldırmıştık, مالى أراكم رافعى أيديكم size ne oluyorki ellerinizi kaldırıyor sunuz? Şeklinde biz ve siz konuşma halinde verilmiştir.

(Mükerrer hadis 16) Veki' → Mis'ar → Ubeydullah b. el-Kıbtıyye → Cabir b. Semure (r.a.)³⁰²

Hadisin isnadı, Müslim'in şartıyla sahih'dir.³⁰³

Namazda Elleri Kaldırarak Selam Almak Hadisleri		
Sahâbi Râvi	Tâbiin Râvi	Rivayet Sayısı
Cabir b. Semure (r.a.)	Ubeydullah b. el-Kıbtıyye	9
	Temim b. Tarafe	7
Abdullah b. Ömer (r.a.)	Ebu'l-Ahvas	1
	Toplam	17

8. Cabir b. Semure'nin (r.a.) Tâbiin Râvileri ve İsnadların İncelenmesi

²⁹⁸ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/485

²⁹⁹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/488

³⁰⁰ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/492

³⁰¹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/520

³⁰² Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/521

³⁰³ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/521

Temim b. Tarafe (94/712)³⁰⁴

Ebu'l-Ahvas (179/797)³⁰⁵

Müseyyeb b. Râfi' (105/723)³⁰⁶

Süleyman b. Mihrân el-A'meş (148/765)³⁰⁷

Ubeydullah b. el-Kıbtıyye

İsmi; Ubeydullah b. el-Kıbtıyye'dir. İcli, onun Kûfe'li bir tâbiin ve sika olduğunu söylemiştir.³⁰⁸ İbn Main sika kabul etmiş,³⁰⁹ İbn Hibbân *es-Sikat*'ında ondan bahsetmiştir. Cabir b. Semure (r.a.), Ümmü Seleme (r.a.), Hâris b. Abdullah b. Rabia (r.a.), Abdullah b. Safvan b. Ümeyye'den (r.a.) rivayet etmiştir.³¹⁰

Ebû İshak (127/745)

İsmi; Amr b. Abdullah el-Hemedâni, Ebû İshak es-Sebîî'dir. Hz. Osman'ın (r.a.) halifeliğinin ikinci senesinde doğmuştur. Hz. Ali (r.a.), Üsâme b. Zeyd (r.a.), İbn Abbas (r.a.), Berâ b. Azib (r.a.), Zeyd b. Erkam (r.a.), Abdullah b. Amr (r.a.), Ebû Cuhayfe (r.a.), İbn Ebi Evfa'yı (r.a.) görmüştür.³¹¹

Otuz sekiz sahabeyi dinlemiş olduğu söylenmiştir. Ondan; Şu'be, Sevri, A'meş, İsrâil, Züheyr, Ebu'l-Ahvas ve birçok kişi rivayette bulunmuşlardır. Muâviye'nin halifeliği zamanında Rumlarla yapılan gazaya katılmıştır. Kûfenin meşhurlarından ve hafızdır. Ebû Hâtim onu sika bulmuştur.³¹² Ebû Bekir b. Ayyaş ve İbn Uyeyne onun (127/745) senesinde öldüğünü bildirmişlerdir. (128/746) ve (129/747) senesinde öldü diyenler de vardır.³¹³

1.1.9. Şeytanın Namazda Gelmesi

³⁰⁴ Bkz. sayfa 53

³⁰⁵ Bkz. sayfa 50

³⁰⁶ Bkz. sayfa 56

³⁰⁷ Bkz. sayfa 36

³⁰⁸ İbn Hacer, *Takribu't-Tehzib*, s. 373

³⁰⁹ Mizzi, *Tehzibu'l-Kemal*, c. 19, s. 142

³¹⁰ İbn Hacer, *Tehzibu't-Tehzib*, c. 7, s. 44; Süleyman b. Ahmed b. Eyyub b. Mutiru'l-lehami eş-Şâmi Ebu'l-Kasım et-Taberâni (ö. 360/970), *Mu'cemu'l-Kebir*, thk. Hamdi b. Abdulmecid es-Selefi, Mektebetu İbn Teymiyye, Kahire, c. 2, s. 205

³¹¹ İbn Hibbân, *es-Sikat*, c. 5, s. 177

³¹² Zehebi, *Tezkiratu'l-huffâz*, c. 1, s. 87

³¹³ Ahmed b. Muhammed b. el-Hüseyn b. el-Hasen ebu Nasri'l-Buhari el-Kalâbâzi (ö. 398/1007), *el-Hidâyetu ve'l-irşadi fi ma'rifeti ehli's-sikati ve's-suddâdi*, thk. Abdullah el-Leysi, Beyrut, 1407, c. 2, s. 545

9. Hadis: Bu konuyla ilgili *Kütüb-i Tis'a* içerisinde, sadece Ahmed b. Hanbel'in *Müsned*'inden iki rivayet tahrîç edilmiştir.

حدثنا حسن بن موسى, حدثنا زهير, حدثنا سماك بن حرب, قال: سمعت جابر بن سمرة, يقول: صلى بنا رسول الله (ص) صلاة الصبح, فجعل ينتهر شيئا قدامة, فلما انصرف سألناه, فقال: " ذاك الشيطان ألقى على قدمي شررا من نار ليقتلني عن الصلاة" قال: وقد انتهرته, ولو أخذته لنيط إلي سارية من سوارى المسجد حتي يطيف به ولدان أهل المدينة.³¹⁴

Hasen b. Musa → Züheyr → Simâk b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.) (Demiş ki):

"Resulullah (s.a.v.) bize sabah namazını kıldırıyordu. Öne doğru uzanarak bir şeye çıktı, namazı bittikten sonra biz O'na bunun nedenini sorduk. Resulullah (s.a.v.): Şeytan, namazdan beni alıkoymak için önüme ateş parçası koyma amacıyla geldi. Ben de ona kızdım, eğer onu tutsaydım, mescidin direklerinden birine mutlaka bağlardım. Medine'lilerin çocukları da onun etrafında dolanırlardı."

(Mükerrer hadis 1) Abdürrezzâk ve Halef b. El-Velid → İsrâil → Simâk → Cabir b. Semure(r.a.)³¹⁵

Bu hadisin metninde ينظر, ما انفلت مني, فتناولته, يهوى, الفجر, kelimeleri, ilk hadisden farklı olarak kullanılmıştır. Hadis sahih liğayrihi'dir. İsnadı Simâk b. Harb'den dolayı hasen'dir.³¹⁶

Şeytanın Namazda Gelmesi Hadisleri		
Sahâbi Râvi	Tâbiin Râvi	Rivayet Sayısı
Cabir b. Semure (r.a.)	Simâk b. Harb	2
	Toplam	2

9. Cabir b. Semure'nin (r.a.) Tâbiin Râvileri ve İsnadların İncelenmesi

Simak b. Harb (123/741)³¹⁷

1.1.10. Namazı Oturarak Kılmak

10.Hadis: Müslim'in *Sünen*'inde, bu konuyla ilgili bir rivayet zikredilmiştir.

وحدثنا أبو بكر بن أبي شيبة, حدثنا عبيد الله بن موسى, عن حسن بن صالح, عن سماك, قال: أخبرني جابر بن سمرة, " أن النبي(ص) لَمْ يَمُتْ حتي صَلَّى قَاعِدًا".³¹⁸

³¹⁴ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/512

³¹⁵ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/508

³¹⁶ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/508

³¹⁷ Bkz. sayfa 35

Ebû Bekir b. Ebi Şeybe → Ubeydullah b. Musa → Hasen b. Salih → Simâk → Cabir b. Semure (r.a.) (Demiş ki):

“Nebi (s.a.v.), oturarak namaz kıldığı zamana kadar vefat etmedi.”

Kütüb’ü Tis’a içerisinde bu konuyla alakalı, yazılan sened ve metinden başka bir rivayet bulunamamıştır. Müslim’de var olan bu hadis “Nafile namazı oturarak ve ayakta kılmanın caizliği” başlığı altında verilmiştir.

10. Cabir b. Semure’nin (r.a.) Tâbiin Râvileri ve İsnadların İncelenmesi

Simâk b. Harb (123/741)³¹⁹

1.1.11. Namazın Kılındığı Vakit

(1) **11. Hadis:** Müslim’in *Sahih*’inde namazın kılındığı vakitle alakalı rivayetler şu şekildedir:

وحدثني سلمة بن شبيب، حدثنا الحسن بن أعين، حدثنا زهير، حدثنا سماك بن حرب، عن جابر بن سمرة، قال: “كان بلال يؤذن إذا نَحَضَّتْ، فلا يُقِيمُ حتى يخرج النبي (ص) فإذا خرج أقام الصلاة حين يراه”³²⁰

Seleme b. Şebib → el-Hasen b. A’yan → Züheyr → Simâk b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.) (Demiş ki):

“Bilal, güneş tepe noktasından meylettği zaman ezan okurdu. Ancak Nebi (s.a.v.) dışarı çıkmadıkça kamet getirmezdi, çıktığını gördüğünde namaz için kamet getirirdi.”

(Mükerrer hadis 1) Muhammed b. el-Müsenna ve Muhammed b. Beşşâr → Yahya el-Kattân ve İbn Mehdi Ḥibnu’l-Müsenna → Yahya b. Said → Şu’be → Simâk b. Harb → Cabir b. Semure Ḥibnu’l-Müsenna → Abdurrahman b. Mehdi → Şu’be → Simâk → Cabir b. Semure (r.a.)³²¹

(1) Tirmizî’nin *Sünen*’inden bir tekrar tahriç edilmiştir.

³¹⁸ Müslim, “Salâtu’l-Misâfirin”, 119

³¹⁹ Bkz. sayfa 35

³²⁰ Müslim, “Mesâcid ve Mevâdii’s-Salât”, 160

³²¹ Müslim, “Mesâcid ve Mevâdii’s-Salât”, 188; İkinci hadisin metni, ilk hadisten ihtisar edilmiştir.

(Mükerrer hadis 2) Yahya b. Musa → Abdürrezzâk → İsrâil → Simâk b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.)³²²

Bu hadisin metninde **يمهل** kelimesi farklı olarak kullanılmıştır.

Tirmizî, bu hadise hasen-sahih demiştir.³²³

(2) Ebû Dâvûd'un *Sünen*'inde, namazın kılındığı vakitle alakalı iki rivayet zikredilmiştir.

(Mükerrer hadis 3) Musa b. İsmâil → Hammâd → Simâk b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.)³²⁴

(Mükerrer hadis 4) Osman b. Ebi Şeybe → Şebbâbe → İsrâil → Simâk b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.)³²⁵

(2) İbn Mâce'nin *Sünen*'inde iki tekrar bulunmaktadır.

(Mükerrer hadis 5) Muhammed b. Beşşâr → Yahya b. Said → Şu'be → Simâk b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.)³²⁶

(Mükerrer hadis 6) Muhammed b. el-Müsenna → Ebû Dâvûd → Şerik → Simâk b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.)³²⁷

"Bilâl (r.a.) ezanın vaktini geciktirmezdi. Bazı zaman ikâmeti geciktirirdi." Bu hadisin metni diğer hadislerden farklı olarak gelmiştir. Manada birliktelik sağlanmıştır. Namazın kılındığı vakit hadisleri Müslim'de "Namaz için insanlar ne zaman kalkar babı", Tirmizî'de "İmam imâmete en layıktır babı", Ebû Dâvûd'da "Öğle namazının vakti hakkında bab" ve "İmamı bekleyen müezzin hakkında bab", İbn Mâce'de "Öğle namazı vakti" ve "Ezanda sünnet olanlar babı" başlığı altında verilmiştir.

(10) Ahmed b. Hanbel'in *Müsned*'inde hadis, on tekrarlar zikredilmiştir.

(Mükerrer hadis 7) Abdürrezzâk → İsrâil → Simâk → Cabir b. Semure (r.a.)³²⁸

³²² Tirmizî, "Salât", 148

³²³ Tirmizî, "Salât", 148

³²⁴ Ebu Davud, "Salât", 4

³²⁵ Ebu Davud, "Salât", 44; Ebu Davud'un rivayetlerinde metin farklılığı yoktur.

³²⁶ İbn Mâce, "Salât", 3

³²⁷ İbn Mâce, "Ezan", 3

(Mükerrer hadis 8) Hümejd b. Abdurrahman → Züheyr → Simâk → Cabir b. Semure (r.a.)³²⁹ ‘

(Mükerrer hadis 9) Yahya b. Adem → İsrâil → Simâk b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.)³³⁰

(Mükerrer hadis 10) Hâşim → Züheyr → Simâk → Cabir b. Semure (r.a.)³³¹

(Mükerrer hadis 11) Abdurrazzak → İsrâil → Simâk → Cabir b. Semure (r.a.)³³²

(Mükerrer hadis 12) Yahya b. Adem → İsrâil → Simâk → Cabir b. Semure (r.a.)³³³

(Mükerrer hadis 13) Esved b. Amir → İsrâil → Simâk → Cabir b. Semure (r.a.)³³⁴

(Mükerrer hadis 14) Abdurrahman b. Mehdi → Hammâd → Simâk → Cabir b. Semure (r.a.)³³⁵

(Mükerrer hadis 15) Behz ve Ebû Kâmil → Hammâd b. Seleme → Simâk b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.)³³⁶

(Mükerrer hadis 16) Abdurrahman b. Mehdi → Şu’be → Simâk → Cabir b. Semure (r.a.)³³⁷

Ahmed b. Hanbel’in *Müsned*’inden tahriç edilen rivayetlerde metin farklılığı yoktur. Bu hadisin hükmü Elbâni’ye göre hasen-sahih’dır. İsnadı Simâk b. Harb’dan dolayı hasen’dır.³³⁸

Namazın Kılındığı Vakit Hadisleri		
Sahâbi Râvi	Tâbiin Râvi	Rivayet Sayısı
Cabir b. Semure (r.a.)	Simâk b. Harb	17
	Toplam	17

³²⁸ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/400

³²⁹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/435

³³⁰ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/435

³³¹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/436

³³² Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/505

³³³ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/510

³³⁴ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/513

³³⁵ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/516

³³⁶ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/517

³³⁷ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/516

³³⁸ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/516

11.Cabir b. Semure'nin (r.a.) Tâbiin Râvileri ve İsnadların İncelenmesi

Simâk b. Harb (123/41)³³⁹

Behz b. Esedü'l-Ammi (197/814)³⁴⁰

1.1.12. Safların Düzeltilmesi

12. Hadis:³⁴¹ İbn Mâce'nin *Sünen*'inden bir rivayet tahriç edilmiştir.

حدثنا علي بن محمد قال: حدثنا وكيع قال: حدثنا الأعمش, عن المسيب بن رافع, عن تميم بن طرفة, عن جابر بن سمرة السَّوَّائِي, قال: قال رسول الله (ص): "أَلَا تَصِفُونَ كَمَا تَصِفُ الْمَلَائِكَةُ عِنْدَ رَبِّهَا؟ قَالَ, قُلْنَا: وَكَيْفَ تَصِفُ الْمَلَائِكَةُ عِنْدَ رَبِّهَا؟ قَالَ: "يُتِمُّونَ الصُّفُوفَ الْأُولَى, وَيَتَرَاصَّوْنَ فِي الصَّفِّ."³⁴²

Ali b. Muhammed → Veki' → A'meş → Müseyyeb b. Râfi' → Temim b. Tarafe → Cabir b. Semure es-Suvâi (r.a.)³⁴³ (Demiş ki):

"Resulullah (s.a.v) siz meleklerin Rab'leri katında saf saf durdukları gibi saf bağlayıp durmaz mısınız? Buyurdu. Biz: Yâ Resulullah (s.a.v)! Melekler Rab'leri katında nasıl saf olurlar? Dedik. O da: İlk safları tamamlarlar ve safta sıkışık dururlar, buyurdu."³⁴⁴

(1) Tirmizî'nin *Sünen*'inden bir rivayet tahriç edilmiştir.

(Mükerrer hadis 1) Kuteybe → Ebû Avâne → Simâk b. Harb → Nu'mân b. Beşîr (r.a.) (Demiş ki):

"Resulullah (s.a.v.) saflarımızı düzeltirdi. Bir gün, göğsü cemaatten dışarı çıkan bir adam gördü ve bunun üzerine şöyle buyurdu: Ya saflarınızı düzenleyeceksiniz veya Allah yüzleriniz arasında başkalık kılacaktır."³⁴⁵

Bu babda Cabir b. Semure (r.a.), el-Bera (r.a.), Cabir b. Abdullah (r.a.), Enes (r.a.), Ebû Hureyre (r.a.) ve Aişe'den (r.a.) birer hadis rivayet edilmiştir. Nu'mân b. Beşîr'in (r.a.) hadisi hasen-sahih'dir.³⁴⁶

³³⁹ Bkz. sayfa 35

³⁴⁰ Bkz. sayfa 41

³⁴¹ Safın düzeltilmesi ile ilgili bir hadis, 6. Hadiste yazılan Müslim'in 119 numaralı rivayetin içinde müstakil bir bölüm olarak yazılmıştır. Tekrar burada aynı hadis yazılmayacaktır. Müslim'de geçen bu hadis "İlk safın tam olması babı" adı altında verilmiştir.

³⁴² İbn Mâce, "İkâmeti's-Salât", 50

³⁴³ Cabir b. Semure es-Suvâi ismi, buraya kadar tahriç edilen hadislerin senedlerinde yazılmamıştır. İlk olarak bu hadisin senedinde görülmüştür.

³⁴⁴ Bu hadisin metni, Müslim'in 119. Hadisin metniyle birebir aynıdır.

³⁴⁵ Osman Zeki Mollamehmetoğlu, *Sünen-i Tirmizi Tercemesi*, Yunus Emre Yayınevi, İstanbul, c. 6, s. 173

³⁴⁶ Tirmizi, *Sünen*, c. 1, s. 302

(1) Ebu Davud'un *Sünen*'inde bu konuyla alakalı bir rivayet bulunmaktadır.

(Mükerrer hadis 2) Abdullah b. En-Nüfeyli → Züheyr → Süleyman el-A'meş → Müseyyeb b. Râfi' → Temim b. Tarafe → Cabir b. Semure (r.a.)³⁴⁷

Bu hadisin metninde *الصفوف المقدمة* ربهـم, kelimeleri, diğer metinlerden farklı gelmiştir.

(1) Nesâî'nin *Sünen*'inden bir rivayet tahriç edilmiştir.

(Mükerrer hadis 3) Kuteybe b. Said → el-Fudayl b. İyâd → A'meş → Müseyyeb b. Râfi' → Temim b. Tarafe → Cabir b. Semure (r.a.)³⁴⁸

Şimdiye kadar *قلنا* olarak gelen fiil, bu hadiste *قالوا* şeklinde kullanılmıştır. Metnin geri kalan kısmı diğer hadislerle aynı lafızdadır. Safların düzeltilmesi ile alakalı hadisler İbn Mâce'de "Safların ikâmesi babı", Tirmizi'de "Safların İkâmesinde gelenlerin babı", Ebû Dâvûd'da "Safların düzenlenmesi babı", Nesâî'de "Safların düzenlenmesi ve onların arasını yaklaştırmaya acele etmesi babı" başlığı altında kaydedilmiştir.

Ahmed b. Hanbel'in *Müsned*'inde safin düzeltilmesiyle alakalı iki rivayet vardır.³⁴⁹

(Mükerrer hadis 4) Veki' → A'meş → Müseyyeb b. Râfi' → Temim b. Tarafe → Cabir b. Semure (r.a.)³⁵⁰

Hadisin isnadı, Müslim'in şartıyla sahih'dir. Müslim'in ricâli olan Temim b. Tarafe hariç, hadisin kalan diğer ricâli, Şeyhayn'ın sika ricâlidir.³⁵¹

Safların Düzeltilmesi Hadisleri		
Sahâbi Râvi	Tâbiin Râvi	Rivayet Sayısı
Cabir b. Semure (r.a.)	Temim b. Tarafe	4
	Simâk b. Harb	1
	Toplam	5

12. Cabir b Semure'nin (r.a.) Tâbiin Râvileri ve İsnadların İncelenmesi

Simâk b. Harb (123/741)³⁵²

³⁴⁷ Ebu Davud, "Salât", 94

³⁴⁸ Nesâî, "Mesâcid", 99

³⁴⁹ Bu iki rivayetten 20964 numaralı hadisin içinde bulunan bir bölümü "Namazda elleri kaldırarak selam almak" maddesinde yazıldı. Bu sebeple diğer rivayet yazılacaktır.

³⁵⁰ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/519

³⁵¹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/519

Temim b. Tarafe (94/712)³⁵³

Müseyyeb b. Râfi' (105/723)³⁵⁴

Süleyman b. Mihrân el-A'meş (148/792)³⁵⁵

1.1.13. Hz. Peygamber'in Hutbesi

13. Hadis: Müslim'in *Sahih*'inden, hutbeyle ilgili dört rivayet tahriç edilmiştir. Bir hadisi asıl olarak alınıp, diğer üç hadis tekrar sayılacaktır.

وحدثنا يحيى بن يحيى، أخبرنا أبو خنيفة، عن سماك، قال: أنبأني جابر بن سمرة، "أن رسول الله (ص)، كان يخطف قائما، ثم يجلس، ثم يقوم فيخطف قائما، فمن نباك أنه كان يخطب جالسا فقد كذب فقد والله صليت معه أكثر من ألفي صلاة" ³⁵⁶

Yahyâ b. Yahyâ → Ebû Hayseme → Simâk → Cabir b. Semure (r.a.) (Demiş ki):

"Resulullah (s.a.v.) ayakta hutbe verir, sonra oturur, arkasından ayağa kalkıp ayakta yine hutbe verirdi. Kim, sana O'nun oturarak hutbe verdiğini bildirirse yalan söylemiştir. Allah'a yemin olsun ki, kendisiyle birlikte iki binden fazla namaz kıldım."

(Mükerrer hadis 1) Yahyâ b. Yahyâ → Hasen b. er-Rabi' → Ebû Bekir b. Ebi Şeybe →

Yahyâ (Dedi) → Ebu'l-Ahvas → Simâk → Cabir b. Semure (r.a.)³⁵⁷

Bu hadisin metninde Hutbenin şekli kısaca söylenmiştir. و يقرأ القرآن، و حدثنا حسن بن الربيع، و أبو بكر بن أبي شيبة، قالوا: حدثنا أبو الأحوص، عن سماك، عن جابر سمرة، قال: "كنت أصلى مع رسول الله (ص)، فكانت صلاته قصدا، و خطبته قصدا" ³⁵⁸

(Mükerrer hadis 2) Hasen b. er-Rabi' → Ebû Bekir b. Ebi Şeybe → Ebu'l-Ahvas → Simâk

→ Cabir b. Semure (r.a.) (Demiş ki):

"Resulullah (s.a.v.) ile birlikte namaz kıldım, kendisinin namazı da hutbesi de orta seviyede idi." ³⁵⁹

(Mükerrer hadis 3) Ebû Bekir b. Ebi Şeybe ve İbn Nümejr → Muhammed b. Bişr →

Zekeriyya → Simâk b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.)³⁶⁰

³⁵² Bkz. sayfa 35

³⁵³ Bkz. sayfa 53

³⁵⁴ Bkz. sayfa 56

³⁵⁵ Bkz. sayfa 36

³⁵⁶ Müslim, "Cuma", 35; Hadisin senedinde عن أنبأني، أخبرنا، ifadeleri bir arada kullanılmıştır.

³⁵⁷ Müslim, "Cuma", 34

³⁵⁸ Müslim, "Kitâbu'l-Cuma", 41

³⁵⁹ Bu hadis metninde, diğer hadislerden farklı olarak, hutbenin uzun ve kısa olmayıp orta seviyede olduğu verilmiştir.

³⁶⁰ Müslim, "Cuma", 42

Tirmizî'nin *Sünen*'inden bir rivayet tahriç edilmiştir.

(Mükerrer hadis 4) Kuteybe → Hennâd → Ebu'l-Ahvas → Simâk b. Harb → Cabir b.

Semure (r.a.)³⁶¹

Bu metinde hutbe ve namazın orta seviyede olduğuyla alakalı bilgi bulunmaktadır. Bu babda, Ammâr b. Yâsir (r.a.) ve İbn Ebi Evfa'nın (r.a.) hadisi de bulunmaktadır. Cabir b. Semure'nin hadisi, hasen-sahih'dir.³⁶²

(1) İbn Mâce'nin *Sünen*'inde iki rivayet bulunmaktadır.

(Mükerrer hadis 5) Muhammed b. Beşşâr ve Muhammed b. el-Velid → Muhammed b.

Ca'fer → Şu'be → Simâk b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.)³⁶³

Bu metinde **يقعد**, **قعد** fiili, diğer metinlerden farklı olarak kullanılmıştır. Hadis; sahih liğayrihi'dir. İsnadı, Simâk'dan dolayı hasen'dir. İbn Ömer'in hadisi, ona şahitlik eder.³⁶⁴

(Mükerrer hadis 6) Ali b. Muhammed → Vekî' ح Muhammed b. Beşşâr → Abdurrahman b.

Mehdi → Süfyân → Simâk → Cabir b. Semure (r.a.)³⁶⁵

Bu hadiste, hutbenin nasıl yapıldığı ve içeriği hakkında bilgi topluca verilmiştir.

(4)Ebû Dâvûd'un *Sünen*'inden hutbeyle alakalı dört hadis tahriç edilmiştir.

(Mükerrer hadis 7) Abdullah b. Muhammed → Züheyr → Simâk → Cabir b. Semure (r.a.)³⁶⁶

Hadiste hutbenin nasıl yapıldığı yazılmasıyla beraber, Müslim'in asıl kabul edilen hadisinde olduğu gibi, Cabir b. Semure'nin (r.a.) Resulullah'la (s.a.v.) beraber kıldığı namaz sayısı da haber verilmiştir.

(Mükerrer hadis 8) İbrahim b. Musa ve Osman b. Ebi Şeybe → Ebu'l-Ahvas → Simâk →

Cabir b. Semure (r.a.)³⁶⁷

(Mükerrer hadis 9) Ebû Kâmil → Ebû Avâne → Simâk b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.)³⁶⁸

Bu metinde **ساق الحديث و لا يتكلم** kısmı, diğer metinlerden farklı olarak verilmiştir.

(Mükerrer hadis10) Müsedded → Yahyâ → Süfyân → Simâk → Cabir b. Semure (r.a.)³⁶⁹

Hadis, sahih liğayrihi'dir. Ebû Dâvûd bu hadisleri "Ayakta hutbe vermek babı" başlığı altında zikredilmiştir. Bu babda Enes b. Mâlik'den (r.a.), namazın hafif kılınması bahsinde,

³⁶¹ Tirmizi, "Cuma", 364

³⁶² Tirmizi, "Cuma", 364

³⁶³ İbn Mâce, "İkâmeti's-Salât", 85

³⁶⁴ İbn Mâce, "İkâmeti's-Salât", 85

³⁶⁵ İbn Mâce, "İkâmeti's-Salât", 85

³⁶⁶ Ebu Davud, "Salât", 227

³⁶⁷ Ebu Davud, "Salât", 227

³⁶⁸ Ebu Davud, "Salât", 227

³⁶⁹ Ebu Davud, "Salât", 228

Buhâri'de 706, Müslim'de 495 no'lu hadis bulunmaktadır. Ammâr b. Yâsir'den (r.a.), hutbenin kısaltılması babında, Müslim'in 869 no'lu hadisi vardır. Abdullah b. Ebi Evfâ'nın da (r.a.) Nesâi'de hadisi bulunmaktadır.³⁷⁰

(6) Nesâi'nin *Sünen*'inde altı tekrar zikredilmiştir.

(Mükerrer hadis 11) Ali b. Hucr → Şerik → Simâk → Cabir b. Semure (r.a.)³⁷¹

Bu hadisin metninde *فما رأيته، الخطبة الآخرة* kelimeleriyle diğer metinlerden ayrılmıştır.

(Mükerrer hadis 12) Muhammed b. Abdullah b. Bezi' → Yezid b. Züray' → İsrâil → Simâk → Cabir b. Semure (r.a.)³⁷²

Bu hadiste ilk olarak *يوم الجمعة* Cuma günü, diğer hadislerden farklı olarak verilmiştir. Hadisin senesinde *عن حديثنا، حدثنا* sigaları bir arada kullanılmıştır.

(Mükerrer hadis 13) Kuteybe → Ebu'l-Ahvas → Simâk → Cabir b. Semure (r.a.)³⁷³

(Mükerrer hadis 14) Kuteybe → Ebû Avâne → Simâk → Cabir b. Semure (r.a.)³⁷⁴

(Mükerrer hadis 15) Amr b. Ali ve Muhammed b. Beşşâr → Abdurrahman → Süfyân → Simâk → Cabir b. Semure (r.a.)³⁷⁵

Nesâi'de geçen rivayetlerde metin farklılığı yoktur.

(2) Dârimi'nin *Sünen*'inde iki rivayet vardır.

(Mükerrer hadis 16) Muhammed b. Said → Ebu'l-Ahvas → Simâk → Cabir b. Semure (r.a.)³⁷⁶

Bu hadiste hutbenin orta derecede olduğu söylenmiştir.

(Mükerrer hadis 17) Muhammed b. Said → Ebu'l-Ahvas → Simâk → Cabir b. Semure (r.a.)³⁷⁷

Bu metinde hutbenin nasıl yapıldığı ve içeriği anlatılmıştır. İki senedde râviler aynı olmakla birlikte *عن حديثنا، حدثنا* sigaları bir arada kullanılmıştır. Hz. Peygamber'in (s.a.v.) hutbesi ile alakalı hadisler Müslim'in *Sahih*'inde "Namazdan önce iki hutbenin ve o ikisinde oturmanın babı", Tirmizî'nin *Sünen*'inde "Hutbenin kısalığı hakkında bab", İbn Mâce'nin *Sünen*'inde "Cuma günü hutbede gerekli olanlar babı", Nesâi'nin *Sünen*'inde "Hutbe kaç tane babı",

³⁷⁰ Ebu Davud, "Salât", 228

³⁷¹ Nesâi, "Cuma", 37

³⁷² Nesâi, "Cuma", 34

³⁷³ Nesâi, "Salâtü'l-İ'deyn", 22

³⁷⁴ Nesâi, "Salâtü'l-İ'deyn", 23

³⁷⁵ Nesâi, "Salâtü'l-İ'deyn", 24

³⁷⁶ Dârimi, "Salât", 197

³⁷⁷ Dârimi, "Salât", 198

Dârimi'nin *Sünen*'inde "Hutbenin kısalığı babı" ve "İki hutbe arasında oturma babı" başlığı verilerek yazılmıştır.

(27) Ahmed b. Hanbel'in *Müsned*'inde yirmi yedi tekrar zikredilmiştir .

Tahriç edilen hadislerde öncelikle hutbenin nasıl yapıldığı ve içeriği hakkında zikredilen hadisler verilecek, sonrasında hutbe ve namazının orta seviyede olduğu hadisler verilecektir.

(Mükerrer hadis 18) Amr b. Said Ebû Dâvûd el-Haferi → Süfyân → Simâk → Cabir b. Semure (r.a.)³⁷⁸

(Mükerrer hadis19) Muhammed b. Ca'fer → Şu'be → Simâk b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.)³⁷⁹

Simâk b. Harb'in Cabir b. Semure'ye (r.a.) Rasulullah'ın (s.a.v.) hutbesini sorması ve onun cevabı şeklinde metin verilmiştir.

(Mükerrer hadis 20) Hüseyin b. Muhammed → Süleyman b. Karm → Simâk → Cabir b. Semure (r.a.)³⁸⁰

Bu metinde *ولكنه ربما خرج و رأى الناس في قلة فجلس* kısmı, diğer metinlerden fazlalık olarak gelmiştir. İsnadı Süleyman b.Karm'dan dolayı zayıftır.³⁸¹

(Mükerrer hadis 21) Affân →Ebû Avâne → Simâk b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.)³⁸²

Metinde hutbenin yeri *على منبره* kelimesi, diğer metinlerde geçmemektedir.

(Mükerrer hadis 22) Ebû Kâmil → Züheyr → Simâk b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.)³⁸³

(Mükerrer hadis 23) Hüseyin → Zâide →Simâk → Cabir b. Semure (r.a.)³⁸⁴

Bu metinde hutbenin orta seviyede olmasından da bahsediliyor.

(Mükerrer hadis 24) Hâşim b. el-Kâsım → Züheyr →Simâk b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.)³⁸⁵

(Mükerrer hadis 25) Ebû Said → Zâide → Simâk → Cabir b. Semure (r.a.)³⁸⁶

Metinde *ما رايت رسول الله (ص) قط يخطب في الجمعة* kısmı, diğer metinlerde bulunmamaktadır. Ayrıca hadiste *فكذب* kelimesi de farklı kullanılmıştır.

³⁷⁸ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/408

³⁷⁹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/413

³⁸⁰ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/419

³⁸¹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/419

³⁸² Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/423

³⁸³ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/429

³⁸⁴ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/432

³⁸⁵ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/436

³⁸⁶ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/441

(Mükerrer hadis 26) Behz ve Ebû Kâmil → Hammâd b. Seleme → Simâk → Cabir b. Semure (r.a.)³⁸⁷

(Mükerrer hadis 27) Abdurrazzak → Süfyân → Simâk b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.)³⁸⁸

(Mükerrer hadis 28) Abdullah → Muhammed b. Ca'fer el-Verakâni → Şerik → Simâk → Cabir b. Semure (r.a.)³⁸⁹

Bu metinde *جالسته أكثر من مائة مرة* kısmı, diğer metinlerden farklı olarak yazılmıştır.

(Mükerrer hadis 29) Abdullah → Ahmed b. İbrahim Ebu Ali el-Mevsili → Ebu'l-Ahvas → Simâk → Cabir b. Semure (r.a.)³⁹⁰

(Mükerrer hadis 30) Abdullah → Halef b. Hişâm → Ebû Avâne → Simâk → Cabir b. Semure (r.a.)³⁹¹

(Mükerrer hadis 31) Abdullah → Osman b. Muhammed b. Ebi Şeybe → Amr b. Ubeyd et-Tanâfisi → Simâk → Cabir b. Semure (r.a.)³⁹²

Bu metinde *ما رُئي رسول الله* kısmı, diğer metinlerden farklı olarak yazılmıştır.

(Mükerrer hadis 32) Ebû Kâmil → Züheyr → Simâk b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.)³⁹³

(Mükerrer hadis 33) Veki' → Süfyân → Simâk → Cabir b. Semure (r.a.)³⁹⁴

Hadisin metni *كان يذكر في خطبته* şeklinde diğer metinlerin ihtisarı olmuştur.

(Mükerrer hadis 34) Amr b. Ubeyd → Simâk → Cabir b. Semure (r.a.)³⁹⁵

Bundan sonrasında hutbenin orta seviyede olmasıyla alakalı hadisler yazılacaktır.

(Mükerrer hadis 35) Abdullah → Ahmed b. İbrahim Ebu Ali el-Mevsili → Ebu'l-Ahvas → Simâk → Cabir b. Semure (r.a.)³⁹⁶

(Mükerrer hadis 36) Abdullah → Ebu'l-Kâsım ez-Zühri → ez-Zühri'nin amcası³⁹⁷ → Şerik → Simâk b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.)³⁹⁸

Bu hadis, şimdiye kadar rivayet edilen bütün hadislerin toplamı gibidir. Metnin içinde *كلاما يعظ* kısmı, diğer metinlerde bulunmamaktadır.

³⁸⁷ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/443

³⁸⁸ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/448; Senesinde *أخبرنا*, *عن* sigaları bir arada kullanılmıştır.

³⁸⁹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/450

³⁹⁰ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/452

³⁹¹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/467

³⁹² Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/481

³⁹³ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/483

³⁹⁴ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/523

³⁹⁵ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/529

³⁹⁶ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/452

³⁹⁷ Ebu'l-Kâsım ez-Zühri: O Abdullah b. Said b. İbrahim'dir. Onun amcası: Ya'kub'dur.

³⁹⁸ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/480

(Mükerrer hadis 37) Abdullah → Kâsım b. Dinar → Musa'b b. el-Mikdam → Süfyân → Simâk → Cabir b. Semure (r.a.)³⁹⁹

(Mükerrer hadis 38) Veki' → Süfyân → Simâk b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.)⁴⁰⁰

Bu hadis, hutbenin nasıl olduğu ve içeriği hakkında bilgi vermiştir.

(Mükerrer hadis 39) Veki' → Süfyân → Simâk b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.)⁴⁰¹

Bir önceki hadisin senediyle aynı olmakla birlikte, namaz ve hutbenin orta seviyede olduğunu haber vermiştir.

(Mükerrer hadis 40) Veki' → A'meş → Müseyyeb b. Rafi' → Temim b. Tarafe → Cabir b. Semure (r.a.)⁴⁰²

(Mükerrer hadis 41) Veki' → Süfyân → Simâk → Cabir b. Semure (r.a.)⁴⁰³

(Mükerrer hadis 42) Abdurrahman → Süfyân → Simâk → Cabir b. Semure (r.a.)⁴⁰⁴

(Mükerrer hadis 43) Hüseyin b. Ali → Zâide → Simâk → Cabir b. Semure (r.a.)⁴⁰⁵

Bu metinde وهو قائم, وهو قاعد kısmı farklı olarak yazılmıştır.

(Mükerrer hadis 44) Abdürrezzâk → Süfyân → Simâk b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.)⁴⁰⁶

Hadislerin metni, diğer metinlerden farklılık göstermemektedir. Senedinde حدثنا, أخبرنا, عن sigaları bir arada kullanılmıştır. Hadisin hükmü Elbânî'ye göre sahih,⁴⁰⁷ Şuayb el-Arnaut'a göre sahih liğayrihi'dir. İsnadı Simâk b. Harb'den dolayı hasen'dir. Temim b. Tarafe'nin rivayeti olan hadis, Müslim'in şartıyla sahih'dir.⁴⁰⁸

Hz. Peygamber'in Hutbesi Hadisleri		
Sahâbi Râvi	Tâbiin Râvi	Rivayet Sayısı
Cabir b. Semure (r.a.)	Simâk b. Harb	44
	Temim b. Tarafe	1
	Toplam	45

³⁹⁹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/481

⁴⁰⁰ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/493

⁴⁰¹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/519

⁴⁰² Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/520

⁴⁰³ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/524

⁴⁰⁴ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/524

⁴⁰⁵ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/445

⁴⁰⁶ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/472

⁴⁰⁷ İbn Mâce, "İkâmeti's-Salât", 85

⁴⁰⁸ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/520

13. Cabir b. Semure'nin (r.a.) Tâbiin Râvileri ve İsnadların İncelenmesi

Simâk b. Harb (123/741)⁴⁰⁹

Temim b. Tarafe (94/712)⁴¹⁰

Müseyyeb b. Râfi' (105/723)⁴¹¹

Süleyman b. Mihrân el-A'meş (148/765)⁴¹²

Ebu'l-Ahvas (179/797)⁴¹³

1.1.14. Bayram Namazı

14. Hadis: Müslim'in *Sahih*'inden bir rivayet tahriç edilmiştir.

وحدثنا يحيى بن يحيى، و حسن بن الربيع، و قتيبة بن سعيد، و أبو بكر بن أبي شيبة، قال: يحيى: أخبرنا، و قال الآخرون، حدثنا أبو الأحوص، سماع، عن جابر بن سمرة، قال: " صَلَّيْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ (ص) الْعِيدَيْنِ، غَيْرَ مَرَّةٍ وَلَا مَرَّتَيْنِ بَغَيْرِ أَذَانٍ وَلَا إِقَامَةٍ. " ⁴¹⁴

Yahya b. Yahya → Hasen b. er-Rabi' → Kuteybe b. Said → Ebu Bekir b. Ebi Şeybe
ح Yahya → Ebu'l-Ahvas → Simak → Cabir b. Semure (r.a.) (Demiş ki):

"Resulullah (s.a.v.) ile birlikte, bir değil, iki değil pek çok defa bayram namazlarını ezan ve kamet okunmadan kıldım."

(1) Tirmizi'nin *Sünen*'inde tek hadis tahriç edilmiştir.

(Mükerrer hadis 1) Kuteybe → Ebu'l-Ahvas → Simak b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.)⁴¹⁵

Bu hadisin metni de senedi de Müslim'den asıl olarak verilen hadisle aynıdır. Bu babda, Cabir b. Abdullah (r.a.), İbnu Abbas'dan (r.a.) da rivayet vardır. Cabir b. Semure'nin (r.a.) bu hadisi hasen-sahih'dir.⁴¹⁶

⁴⁰⁹ Bkz. sayfa 35

⁴¹⁰ Bkz. sayfa 53

⁴¹¹ Bkz. sayfa 56

⁴¹² Bkz. sayfa 36

⁴¹³ Bkz. sayfa 50

⁴¹⁴ Müslim, "Salâtu'l-İ'deyn", 887

⁴¹⁵ Tirmizi, "Salâtu'l-İ'deyn", 384

(1) Ebu Davud'un *Sünen*'inde bu bahisle alakalı bir rivayet vardır.

(Mükerrer hadis 2) Osman b. Ebi Şeybe ve Hennâd → Ebu'l-Ahvas → Simak b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.)⁴¹⁷

Bayram namazı ile ilgili hadisler Tirmizi'de "Ezansız ve kametsiz iki bayram namazı babı", Ebu Davud'da "Bayramda ezanın terki babı" başlığı altında verilmiştir.

(5) Ahmed b. Hanbel'in *Müsned*'inde beş tekrar zikredilmiştir.

(Mükerrer hadis 3) Yahya b. Adem → Ebu'l-Ahvas → Simak b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.)⁴¹⁸

(Mükerrer hadis 4) Cabir b. Semure (r.a.) "Resulullah'ın (s.a.v.) kıldırıldığı bayram namazlarında ezan okunmamıştır."⁴¹⁹

Hadis; sahih liğayrihi'dir. Bu hadisin isnadı Şerik b. Abdullah en-Nehâi'nin hıfzının kötü olmasından dolayı zayıftır.⁴²⁰

(Mükerrer hadis 5) Abdullah → Süleyman ed-Dabbiyyu Davud b. Amr el-Müseyyebi → Şerik → Simak → Cabir b. Semure (r.a.) → Nebi (s.a.v.)⁴²¹

Bu metinde Resulullah (s.a.v.) açıkça yazılmamış, bayram namazının kaç defa kılındığı belirtilmemiş ve olumsuzluk edatı فلم يؤذن له, ولم يقم diğer metinlerden farklı yazılmıştır.

(Mükerrer hadis 6) Abdullah → Muhammed b. Ebi Ğâlib → Amr b. Talha → Esbât → Simak → Cabir b. Semure (r.a.) → Nebi (s.a.v.)⁴²²

Bu metinde عيد في يوم ibaresi farklı olarak yazılmıştır. Hadisin devamında Simak b. Harb, Cabir b. Semure'nin (r.a.) Resulullah'ın (s.a.v.) arkasında değil, Nu'man b. Beşir (r.a.) ve Muğire b. Şu'be'nin (r.a.) arkasında ezansız bayram namaz kıldığını iddia etmiştir.

⁴¹⁶ Tirmizi, "Salâtu'l-İ'deyn", 384

⁴¹⁷ Ebu Davud, "Salât", 249

⁴¹⁸ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/434; Bu ve bundan önceki hadislerin metninde bir farklılık yoktur.

⁴¹⁹ Bu hadisin senedi verilmemiştir, sadece Cabir b. Semure söylenmiştir.

⁴²⁰ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/481; senedi verilmeyen hadisin içinde Şerik b. Abdullah en-Nehai'nin olduğu Şuayb el-Arnaut'un tahkikinden anlaşılmaktadır.

⁴²¹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/454

⁴²² Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/474

(Mükerrer hadis 7) Veki' → Şerik → Simak b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.)⁴²³

حَدَّثَنَا عَوْنُ بْنُ سَلَامٍ الْكُوفِيُّ، أَخْبَرَنَا زُهَيْرٌ، عَنْ سِمَاكِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ، قَالَ: “أَتَى النَّبِيَّ (ص) بِرَجُلٍ قَتَلَ نَفْسَهُ بِمَشَاقِصٍ، فَلَمْ يَصِلْ عَلَيْهِ.”⁴²⁸

hadislerle aynı manayı taşımaktadır.

Bayram Namazı Hadisleri		
Sahâbi Râvi	Tâbiin Râvi	Rivayet Sayısı
Cabir b. Semure (r.a.)	Simak b. Harb	8
	Toplam	8

Ahmed b. Hanbel'in *Müsned*'inden tahrîç edilen hadislerde, Simak b. Harb'in nakilleri sahih liğayrihi olup, isnadı hasen olmuştur.⁴²⁴ Senesinde Şerik b. Abdullah'ın bulunduğu hadisler, onun hıfzının kötü olmasından dolayı isnadı zayıf olmuştur.⁴²⁵

14. Cabir b. Semure'nin (r.a.) Tâbiin Râvileri ve İsnadların İncelenmesi

Simak b. Harb (123/741)⁴²⁶

Ebu'l-Ahvas (179/797)⁴²⁷

1.1.15. Cenaze Namazı

15. Hadis: Bu bölümde kendini öldüren insanın cenaze namazıyla alakalı, Hz Peygamber'in (s.a.v.) tavrı incelenecektir.

Müslim'in *Sahih*'inde bu konu hakkında bir rivayet zikredilmiştir.

حدثنا عون بن سلام الكوفي، أخبرنا زهير، عن سِمَاكِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ، قَالَ: “أَتَى النَّبِيَّ (ص) بِرَجُلٍ قَتَلَ نَفْسَهُ بِمَشَاقِصٍ، فَلَمْ يَصِلْ عَلَيْهِ.”⁴²⁸

Avn b. Sellâm el-Kufi → Züheyr → Simak → Cabir b. Semure (r.a.) (Demiş ki):

⁴²³ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/522

⁴²⁴ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/434

⁴²⁵ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/438

⁴²⁶ Bkz. sayfa 35

⁴²⁷ Bkz. sayfa 50

⁴²⁸ Müslim, “Cenâiz”, 107

“Nebi’ye (s.a.v.) kendini oklarıyla öldüren bir adam getirdiler de, onun cenaze namazını kılmadı.”

(1) Tirmizi’nin *Sünen*’inde bir rivayet zikredilmiştir.

(Mükerrer hadis 1) Yusuf b. İsa → Veki’ → İsrail → Şerik → Simak b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.)⁴²⁹

Hadisin metni bir önceki metinden ihtisar edilmiştir. Bu hadis; hasen’dir. İlim ehli bu konu hakkında ihtilaf etmişlerdir. Onlardan bir kısmı Sevri ve İshak gibi, kıbleye doğru namaz kılan herkesin, kendini öldürse dahi namazı kılınır. İmam Ahmed’de, kendisini öldürenin namazını imam kıldırmaz, onun dışındakiler kıldırır.⁴³⁰

(1) İbn Mâce’nin *Sünen*’inde bununla alakalı bir rivayet vardır.

(Mükerrer hadis 2) Abdullah b. Amir b. Zürrâ → Şerik b. Abdullah → Simak b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.)⁴³¹

“أن رجلا من أصحاب النبي (ص) جرح، فأذنته الجراحة، فذب إلى مشاقص، فذبح بها نفسه، فلم يصل عليه النبي (ص) قال: و كان ذلك منه أدبا”

“Nebi’nin (s.a.v.) ashâbından bir kişi yaralandı. Yarası ona çok sıkıntı verdi. Oklarına doğru yavaşça sürünerek gitti ve onlarla kendini öldürdü. Nebi (s.a.v.) onun üzerine namaz kılmadı ve buyurdu ki: Bu, onun yapmış olduğu şeyden dolayı bir cezalandırmadır.”⁴³²

(1) Ebu Davud’un *Sünen*’inden bir hadis tahriç edilmiştir.

حدثنا ابن نَفِيل، حدثنا زهير، حدثنا سماع، حدثني جابر بن سمرة، قال: مَرَضَ رَجُلٌ فَصِيحٌ عَلَيْهِ فَجَاءَ جَارُهُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (ص)، فَقَالَ لَهُ: إِنَّهُ قَدْ مَاتَ، قَالَ: “وَمَا يُدْرِيكَ؟” قَالَ: أَنَا رَأَيْتُهُ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص): “إِنَّهُ لَمْ يَمِتْ” قَالَ: فَرَجَعَ فَصِيحٌ عَلَيْهِ فَجَاءَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (ص) فَقَالَ: “إِنَّهُ قَدْ مَاتَ” فَقَالَ النَّبِيُّ (ص): “إِنَّهُ لَمْ يَمِتْ” فَرَجَعَ فَصِيحٌ عَلَيْهِ فَقَالَتْ امْرَأَتُهُ: أَنْطَلِقْ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (ص) فَأَخْبِرْهُ، فَقَالَ الرَّجُلُ: اللَّهُمَّ الْعَنْهُ، قَالَ: ثُمَّ أَنْطَلَقَ الرَّجُلُ فَرَأَاهُ قَدْ نَحَرَ نَفْسَهُ بِمَشَقَصٍ مَعَهُ، فَانْطَلَقَ إِلَى النَّبِيِّ (ص)، فَأَخْبَرَهُ أَنَّهُ قَدْ مَاتَ، فَقَالَ: “وَمَا يُدْرِيكَ؟” قَالَ: رَأَيْتُهُ يَنَحِرُ نَفْسَهُ بِمَشَقَصٍ مَعَهُ، قَالَ: “أَنْتَ رَأَيْتَهُ؟” قَالَ: نَعَمْ، قَالَ: “إِذَا لَا أَصْلَى عَلَيْهِ.”⁴³³

(Mükerrer hadis 3) İbn Nüfeyl → Züheyr → Simak → Cabir b. Semure (r.a.) (Demiş ki):

“Bir adam hastalandı ve komşusu emin bir şekilde Resulullah’a (s.a.v.) geldi ve onunla alakalı “O kesinlikle ölmüştür,” dedi. Resulullah (s.a.v.) “Sana bunu düşündüren nedir?” buyurdu. Adam: Ben onu gördüm, dedi. Resulullah (s.a.v.): O henüz ölmedi, buyurdu. Adam geri döndü ve emin bir şekilde Resulullah’a (s.a.v.) geldi, “O kesinlikle ölmüştür, dedi. Nebi

⁴²⁹ Tirmizi, “Cenâiz”, 68

⁴³⁰ Tirmizi, “Cenâiz”, 68

⁴³¹ İbn Mâce, “Cenâiz”, 31

⁴³² Hadisin metninde, niçin intihar ettiği ile ilgili açıklama vardır.

⁴³³ Ebu Davud, “Cenâiz”, 51

(s.a.v.): O henüz ölmedi, buyurdu. Adam geri döndü, karısı: Resulullah'a (s.a.v.) git ve O'na haber ver, dedi. Adam da: Ey Allah'ım ona lanet et, dedi, sonra hastanın yanına gittiğinde, yanında ki okla kendini kestiğini gördü. Hemen Nebi'ye (s.a.v.) gelerek hastanın öldüğünü haber verdi. Nebi (s.a.v.): Sana bunu düşündüren nedir? Diye sordu. Adam da: Yanında olan oklarla kendini kestiğini gördüm, dedi. Nebi (s.a.v.): Sen bunu gördün mü? Diye sorunca, adam: Evet, dedi. Bunun üzerine Nebi (s.a.v.): Öyleyse onun üzerine namaz kılmayacağım, buyurdu."⁴³⁴

(1) Nesâî'nin *Sünen*'inden de bir rivayet tahriç edilmiştir.

(Mükerrer hadis 4) İshak b. Mansur → Ebu'l-Velid → Ebu Hayseme Züheyr (O İbnu Muaviye) → Simak → Cabir b. Semure (r.a.)⁴³⁵

Bu hadisin metninde Rasulullah'ın *أما أنا فلا أصلي عليه* ifadesi yer almaktadır. Kendisini öldürenin cenaze namazını kılmak bahsiyle ilgili hadisler Müslim'de "Kendini öldürenin cenaze namazının terki babı", Tirmizi'de "Kendini öldürenin namazını kılmadı babı", İbn Mâce'de "Ehl-i kible üzerine namaz kılma babı", Ebu Davud'da "Kendini öldürenin üzerine namaz kılmayan imamın babı", Nesâî'de "Kendini öldürenin cenaze namazının terki babı" başlığı altında kaydedilmiştir.

(10) Ahmed b. Hanbel'in *Müsned*'inde on tekrar vardır.

(Mükerrer hadis 5) Abdurrazzak → İsrail → Simak → Cabir b. Semure (r.a.)⁴³⁶

Hadisin metni, intihar eden kişinin komşusuyla Hz. Peygamber'in (s.a.v.) karşılıklı konuşması şeklinde gelmiştir.

(Mükerrer hadis 6) Abdurrahman er-Ruvâsi → Züheyr → Simak → Cabir b. Semure (r.a.)⁴³⁷

Hadisin metni *إذن لا أصلي عليه* şeklinde gelmiştir. Hz. Peygamber (s.a.v.) *أخبر أن رجلاً* diyerek cevap vermiştir.

(Mükerrer hadis 7) "Bir kimse kendini öldürdü. Nebi (s.a.v.) onun üzerine namaz kılmadı."⁴³⁸

Hadisin senedi verilmemiştir. Şuayb el-Arnaut hadisin tahkikinde, Şerik'den dolayı hadisin hasen olduğunu söylemiştir.⁴³⁹

(Mükerrer hadis 8) Hasen b. Musa → Züheyr → Simak → Cabir b. Semure (r.a.)⁴⁴⁰

⁴³⁴ Bu metinde, intihar olayı bütün detaylarıyla anlatılmıştır.

⁴³⁵ Nesâî, "Cenâiz", 67

⁴³⁶ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/412

⁴³⁷ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/434

⁴³⁸ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/438

⁴³⁹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/438

⁴⁴⁰ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/440

(Mükerrer hadis 9) Ebu Kâmil → Şerik → Simak → Cabir b. Semure (r.a.)⁴⁴¹

Bu ve bundan önceki hadisin metni diğer metinlerle aynıdır.

(Mükerrer hadis 10) Abdullah → Abdullah b. Amir b. Zûrâra → Şerik → Simak → Cabir b. Semure (r.a.)⁴⁴²

Abdullah b. Amir kitabında bu şekilde yazmıştır ve “Bu, onun yaptığından dolayı bir cezalandırmadır” ziyadesini Şerik’in sözüdür diye zannediyorum.” demiştir.⁴⁴³

(Mükerrer hadis 11) Abdullah → Suveyd b. Said → Şerik → Simak → Cabir b. Semure (r.a.)⁴⁴⁴

(Mükerrer hadis 12) Abdullah → Muhammed b. Abdullah b. Nümeyr → İshak b. Mansur es-Selûli → İsrail → Simak → Cabir b. Semure (r.a.)⁴⁴⁵

(Mükerrer hadis 13) Veki’ → İsrail → Şerik → Simak b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.)⁴⁴⁶

(Mükerrer hadis 14) Veki’ → İsrail ve Şerik ve Haccac → Şerik → Simak → Cabir b. Semure (r.a.)⁴⁴⁷

Metinde bir farklılık yoktur. Ancak Haccac bu olayın Resulullah’ın (s.a.v.) zamanında olduğunu açıklamıştır. Hadisin Elbâni’ye göre hükmü sahih’dir.⁴⁴⁸ Şuayb el-Arnaut senedinde Şerik b. Abdullah olan hadisler için isnadı hasen demiştir.⁴⁴⁹

Cenaze Namazı Hadisleri		
Sahâbi Râvi	Tâbiin Râvi	Rivayet Sayısı
Cabir b. Semure (r.a.)	Simak b. Harb	14
	Sened yoktur	1
	Toplam	15

15. Cabir b. Semure’nin (r.a.) Tâbiin Râvileri ve İsnadların İncelenmesi

Simak b. Harb (123/741)⁴⁵⁰

⁴⁴¹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/441

⁴⁴² Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/451; Bu hadis İbn Mâce’de geçen 1526 no’lu hadis metninin aynısıdır.

⁴⁴³ Ahmed b. Hanbel’in, bu hadisle alakalı kendi yorumu, hadisin metninin devamında gelmiştir.

⁴⁴⁴ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/461

⁴⁴⁵ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/463; Bu ve bundan önceki hadisin metninde bir değişiklik yoktur.

⁴⁴⁶ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/495

⁴⁴⁷ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/522

⁴⁴⁸ İbn Mâce, “Cenâiz”, 31

⁴⁴⁹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/441

⁴⁵⁰ Bkz. sayfa 35

1.1.16. Oruç

16. Hadis: Müslim'in *Sahih*'inden aşure orucuyla ilgili bir rivayet tahrîç edilmiştir.

حدثنا أبو بكر أبي شيبة، حدثنا عبيد الله بن موسى، أخبرنا شيبان، عن أشعث بن أبي الشعثاء، عن جعفر بن أبي ثور، عن جابر بن سمرة قال: “كان رسول الله (ص) يأمرنا بصيام يوم عاشوراء، ويَحْتَنَّا عليه، ويتعاهدنا عنده، فلما فُرِضَ رمضان، لم يأمرنا، ولم ينهنا ولم يتعاهدنا عنده”⁴⁵¹

Ebu Bekir b. Ebi Şeybe → Ubeydullah b. Musa → Şeybân → Eşa's b. Ebi eş-Şa'sâe → Ca'fer b. Ebi Sevr → Cabir b. Semure (r.a.) (Demiş ki):

“Resulullah (s.a.v.) aşura günü oruç tutmayı emreder ve bu günde oruç tutmaya özendirir, bugün olduğunda bizi yoklar kontrol ederdi. Ramazan orucu farz kılındığında bunu ne emretti ne yasakladı ne de bugün olduğunda bizi yoklayıp kontrol etti.”

Müslim'de geçen bu hadis “Aşura günü orucu babı” başlığı altında verilmiştir. Senedinde عن خبرنا، حدثنا sigaları bir arada kullanılmıştır.

(2) Ahmed b. Hanbel'in *Müsned*'inde iki rivayet zikredilmiştir.

(Mükerrer hadis 1) Hâşim b. el-Kâsım → Şeybân → Eşa's → Ca'fer b. Ebi Sevr → Cabir b. Semure (r.a.)⁴⁵²

Bu hadisin metni asıl olarak alınan hadisin metniyle aynıdır. Senedinde أراه عن ifadesi kullanılmıştır.

(Mükerrer hadis 2) Hâşim b. el-Kâsım → Şeybân → Eşa's → Ca'fer b. Ebi Sevr → Cabir b. Semure (r.a.)⁴⁵³

Bir önceki hadisin senedi ve metniyle birebir aynıdır. Hadis sahih liğayrihidir, isnadı Ca'fer b. Ebi Sevr'den dolayı hasen'dir.⁴⁵⁴ Tahrîç edilen hadislerin senedleri, Şeybân'dan sonrası aynı şekilde gelmiştir.

Oruç Hadisleri		
Sahâbi Râvi	Tâbiin Râvi	Rivayet Sayısı
Cabir b. Semure (r.a.)	Ca'fer b. Ebi Sevr	3
	Toplam	3

⁴⁵¹ Müslim, “Siyam”, 125

⁴⁵² Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/462

⁴⁵³ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/513

⁴⁵⁴ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/513

16. Cabir b. Semure'nin (r.a.) Tâbiin Râvileri ve İsnadların İncelenmesi

Ca'fer b. Ebi Sevr⁴⁵⁵

Eşa's b. Ebi eş-Şa'sâe (125/743)⁴⁵⁶

1.2. Muamelatla İlgili Rivayetlerin Değerlendirilmesi

1.2.1. Hilafet ve Emirlik

17. Hadis: Buhari'nin *Sahih*'inden on iki imam, halife, emir ile ilgili bir rivayet tahriç edilmiştir.

حدثني محمد بن المثنى، حدثنا غُنْدَرٌ، حدثنا شعبة، عن عبد الملك سمعت جابر بن سمرة، قال: سمعت النبي (ص) يقول: “ يكون إثنَا عشر أميراً ” فقال كلمة لم أسمعها، فقال أبي: إنه قال: “ كلهم من قريش ”

Muhammed b. el-Müsenna → Ğunder → Şu'be → Abdulmelik → Cabir b. Semure (r.a.)⁴⁵⁷

“Nebi (s.a.v.)ı söylerken işittim; Benden sonra on iki emir gelecek. Bir kelime söyledi ama ben duymadım. Babam dedi ki: Onların hepsi Kureyş'tendir.”

(7) Müslim'in *Sahih*'inde yedi tekrarı vardır.

(Mükerrer hadis 1) Kuteybe b. Said → Cerir → Husayn → Cabir b. Semure ح Rifâa b el-Heysem el-Vâsıtı → Hâlid b. Abdullah et-Tahhân → Husayn → Cabir b. Semure (r.a.)⁴⁵⁸

إن هذا الأمر لا ينقضى حتى يمضى فيهم إثنَا عشر خليفة، قال: ثم تكلم بكلام خفى على، قال: فقلت لأبي: ما قال؟ قال: كلهم من قريش.

Bu hadiste on iki halife olarak yazılmıştır. Bu iş diyerek başlayan metin, sonunda sessiz söylenen bir sözün babasına sorulması sonucunda cevap aynı verilmiştir.

(Mükerrer hadis 2) İbn Ebi Ömer → Süfyan → Abdulmelik b. Umeyr → Cabir b. Semure (r.a.)⁴⁵⁹

Bu hadiste *لا يزال أمر الناس ما وليهم إثنَا عشر رجلاً* kısmı, diğer metinlerden tamamen farklı şekilde gelmiştir.

(Mükerrer hadis 3) Kuteybe b. Said → Ebu Avâne → Simak → Cabir b. Semure (r.a.)⁴⁶⁰

⁴⁵⁵ Bkz. Sayfa 35

⁴⁵⁶ Bkz. Sayfa 36

⁴⁵⁷ Buhari, “Ahkâm”, 51

⁴⁵⁸ Müslim, “İmâre”, 1821-5

⁴⁵⁹ Müslim, “İmâre”, 1821-6

⁴⁶⁰ Müslim, “İmâre”, 1821

Bu isnadla üstte verilen hadis metninin لا يزال أمر الناس ماضيا kısmı zikredilmeden rivayet edilmiştir.

(Mükerrer hadis 4) Hennâb b. Hâlid el-Ezdi → Hammâd b. Seleme → Simak b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.)⁴⁶¹

Bu hadisin metninde لا يزال الإسلام عزيزا kısmı diğer metinlerden farklı olarak gelmiştir.

(Mükerrer hadis 5) Ebu Bekir b. Ebi Şeybe → Ebu Muâviye → Davud → Şa'bi → Cabir b. Semure (r.a.)⁴⁶²

Metinde لا يزال هذا الأمر عزيزا kısmı farklı olarak yazılmıştır. On iki halife ibaresi kullanılmıştır.

(Mükerrer hadis 6) Nasr b. Ali el-Cehdami → Yezid b. Züray' → İbnu Avn ح Ahmed b. Osman en-Nevfeli → Ezher → İbnu Avn → Şa'bi → Cabir b. Semure (r.a.)⁴⁶³

Hadiste إنطلقت إلى رسول الله (ص) و معي أبي, لا يزال هذا الدين عزيزا منيعا bölümü diğer hadislerden farklı bir şekilde verilmiştir. كلمة صميتها ibaresi de farklıdır.

(Mükerrer hadis 7) Kuteybe b. Said → Ebu Bekir b. Ebi Şeybe → Hâtim b. İsmail → Muhâcir b. Mismâr → Amir b. Sa'd b. Ebi Vakkâs → Cabir b. Semure (r.a.)⁴⁶⁴

"Bu rivayette Amir b. Sa'd b. Ebi Vakkâs (r.a.) Cabir b. Semure'ye (r.a.), Resulullah'dan (s.a.v.) duyduğu şeyleri haber vermesi için, hizmetçisi Nâfi ile bir mektup gönderdi. Cabir b. Semure (r.a.) bu mektupta şu şekilde yazmıştır. "Resulullah'ı (s.a.v.) cuma günü, Mâiz el-Eslemî'nin (r.a.) recmedildiği günün akşamı: Bu din, kıyamete kadar veya tümü Kureyş'ten olan on iki halife başınıza yönetici oluncaya kadar ayakta durur. Müslümanlardan küçük bir örgüt Beyaz Sarayı, Kisra'nın veya Kisra hanedânının sarayını fetheder. Kıyametten önce bir takım yalancılar olacaktır, bunlardan sakınınız. Allah sizden birinize hayır/mal verirse önce kendisinden ve ailesinden başlasın. Kevser havzının başına ilk önce varacak olan benim."

Bu hadiste beş ayrı konu hakkında rivayet bulunmaktadır. Bu konular ileride ayrı maddeler halinde yazılacaktır.

(1) Tirmizi'nin *Sünen*'inde bir rivayet vardır.

(Mükerrer hadis 8) Ebu Kurayb Muhammed b. el-Alâi → Ömer b. Ubeyd et-Tanâfisi → Simak b. Harb → Cabir b. Semure(r.a.)⁴⁶⁵

Hadisin metninde يكون من بعدى, فسألت الذى يلينى bölümleri farklı olarak yazılmıştır.

⁴⁶¹ Müslim, "İmâre", 1821-7

⁴⁶² Müslim, "İmâre", 1821-8

⁴⁶³ Müslim, "İmâre", 1821-9

⁴⁶⁴ Müslim, "İmâre", 1821-10

⁴⁶⁵ Tirmizi, "Fiten", 46

Bu hadisin metni Buhari'de geçen rivayetle aynıdır. Tek farkı bu metinde **أبى القوم** kelimesi **أبى** kelimesi yerine kullanılmıştır.

(Mükerrer hadis 15) Behz → Hammâd b. Seleme → Simak b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.)⁴⁷³

Bu metinde **خفية** kelimesi diğer metinlerde bulunmamaktadır.

(Mükerrer hadis 16) İbn Nümeyr → Mücâlid → Âmir → Cabir b. Semure (r.a.)⁴⁷⁴

(Mükerrer hadis 17) Hâşim → Züheyr → Ziyad b. Hayseme → Esved b. el-Hemdâni → Cabir b. Semure (r.a.)⁴⁷⁵

Bu metinde on iki halife kısmı diğer metinlere benzerlik göstermiştir. Yalnız **ثم رجع إلى منزله** "ثم رجع إلى منزله" kısmı farklı verilmiştir. Hadis **ثم يكون الهرج** cümlesi hariç sahih kabul edilmiştir.

(Mükerrer hadis 18) Ebu Kamil → Züheyr → Simak b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.)⁴⁷⁶

Bu metinde **ثم لا أدري ما قال بعد ذلك, فسألت القوم كلهم** bölümü değişiklik göstermiştir.

(Mükerrer hadis 19) Muhammed b. Ca'fer → Şu'be → Abdumelik b. Umeyr → Cabir b. Semure (r.a.)⁴⁷⁷

(Mükerrer hadis 20) Abdussamed → Babası; o da Abdulvâris b. Said → Davud → Âmir → Cabir b. Semure es-Süvâi (r.a.)⁴⁷⁸

Metinde farklılık yoktur, senedinde Cabir b. Semure es-Süvâi (r.a.) olarak tam isim yazılmıştır.

(Mükerrer hadis 21) Yunus b. Muhammed → Hammâd b. Zeyd → Mücâlid → Şa'bi → Cabir b. Semure (r.a.)⁴⁷⁹

Senedde Şa'bi ismi ilk olarak gelmiştir. Bundan önceki senedlere Şa'bi, Âmir ismi ile yazılmıştır. Metinde **لا يزال هذا الأمر عزيزا منيعا ظاهرا** cümlesi değişiklik göstermiştir.

(Mükerrer hadis 22) Hasen → Züheyr → Simak b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.)⁴⁸⁰

⁴⁷³ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/427; Bu hadisin metni Müslim'de geçen 1821-7 no'lu hadisin metniyle aynıdır.

⁴⁷⁴ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/429; Bu hadis aynı senedle gelen 20814 ve 20817 no'lu hadislerin bir araya getirilmiş şeklidir.

⁴⁷⁵ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/439

⁴⁷⁶ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/440

⁴⁷⁷ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/445

⁴⁷⁸ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/449

⁴⁷⁹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/449

⁴⁸⁰ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/454

(Mükerrer hadis 23) Muhammed b. Ca'fer → Şu'be → Simak b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.)⁴⁸¹

(Mükerrer hadis 24) Abdullah → Halef b. Hişâm el-Bezzâr el-Mukriu → Hammâd b. Zeyd → Mücâlid → Şa'bi → Cabir b. Semure (r.a.)⁴⁸²

Hadiste geçen *يَعْرِفُهُ* (ص) *خطبنا رسول الله* yazılı kısmı diğer metinlerde bulunmamaktadır.

(Mükerrer hadis 25) Yunus b. Muhammed → Hammâd b. Zeyd → Mücâlid → Şa'bi → Cabir b. Semure (r.a.)⁴⁸³

(Mükerrer hadis 26) Abdurrahman b. Mehdi → Süfyan → Abdülmelik b. Umeyr → Cabir b. Semure (r.a.)⁴⁸⁴

Metinde geçen *جئت أنا و أبي إلى النبي (ص)*, لا يزال هذا الأمر صلحا kısmı farklıdır.

(Mükerrer hadis 27) Süfyan b. Uyeyne → Abdülmelik b. Umeyr → Cabir b. Semure (r.a.)⁴⁸⁵

Bu hadiste *لا يزال هذا الأمر ماضيا حتى يقوم* bölümü farklı yazılmıştır.

(Mükerrer hadis 28) Abdullah → Ebu Ca'fer Muhammed b. Abdullah er-Ruziy → Ebu Abdu's-Samed el-Ammi → Abdülmelik b. Umeyr → Cabir b. Semure (r.a.)⁴⁸⁶

Hadiste *كنت مع أبي عند رسول الله (ص)* kısmı, diğer metinlerde geçmemiştir.

(Mükerrer hadis 29) Abdullah → Muhammed b. Ebi Bekir b. Ali el-Mukaddemi → Yezid b. Züray' → İbn Avn → Şa'bi → Cabir b. Semure (r.a.)⁴⁸⁷

Bu metinde *أصمّنيها* kelimesini İbn Esir *Nihâye*'sinde; Beni onu işitmekten meşgul ettiler, sanki onlar beni sağır ettiler, şeklinde açıklamıştır.

(Mükerrer hadis 30) Abdullah → Muhammed b. Ebi Bekir Ali el- Mukaddemi → Züheyr b. İshak → Davud b. Ebi Hind → Âmir → Cabir b. Semure (r.a.)⁴⁸⁸

(Mükerrer hadis 31) Abdullah → Ebu'r-Rabi' ez-Zehrâni Süleyman b. Davud ve Ubeydullah b. Ömer el-Kavariri ve Muhammed b. Ebi Bekir el-Mukaddemi → Mücâlid b. Said → Şa'bi → Cabir b. Semure (r.a.)⁴⁸⁹

⁴⁸¹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/456

⁴⁸² Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/461

⁴⁸³ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/461

⁴⁸⁴ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/468

⁴⁸⁵ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/469

⁴⁸⁶ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/469

⁴⁸⁷ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/471

⁴⁸⁸ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/472

⁴⁸⁹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/476

Hadis, Resulullah (s.a.v.) Arafat'ta bize hitap etti lafzıyla başlamıştır. Mukaddemi rivayetinde; Resulullah (s.a.v.) bize Mina'da hitap ederken işittim, diyerek sözüne başlamıştır.

(Mükerrer hadis 32) Abdullah → Said b. Yahya b. Said el-Ümevi → Babasından; o da Yahya b. Said el-Ümevi → Mücâlid → Âmir → Cabir b. Semure es-Süvâi (r.a.)⁴⁹⁰

(Mükerrer hadis 33) Abdullah → Ubeydullah el-Kavâriri → Süleym b. Ehdar → İbnu Avn → Şa'bi → Cabir b. Semure (r.a.)⁴⁹¹

Bu hadiste فجعل الناس يقومون ويقعدون bölümü olarak diğer metinlerde bulunmamaktadır.

(Mükerrer hadis 34) Abdullah → Surayc b. Yunus → Ömer b. Ubeyd → Simak b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.)⁴⁹²

Hadiste فسألت الذي يليني أو إلى جنبي bölümü farklı olarak verilmiştir.

(Mükerrer hadis 35) Behz b. Esed → Hammâd b. Seleme → Simak → Cabir b. Semure (r.a.)⁴⁹³

(Mükerrer hadis 36) Süfyan b. Uyeyne → Abdulmelik b. Umeyr → Cabir b. Semure es-Süvâi (r.a.)⁴⁹⁴

(Mükerrer hadis 37) İsmail b. İbrahim → İbn Avn → Şa'bi → Cabir b. Semure (r.a.)⁴⁹⁵

Bu hadisin metninde فقلت لأبي و لإبنى ما الكلمة التي أصميتها الناس bölümü diğer rivayetlerden değişiklik göstermiştir.

(Mükerrer hadis 38) Müemmel b. İsmail → Hammâd b. Seleme → Davud b. Ebi Hind → Şa'bi → Cabir b. Semure (r.a.)⁴⁹⁶

Bu hadis diğer hadislerden يكون لهذه الامة اثنا عشر خليفة şeklinde ihtisar edilmiştir.

(Mükerrer hadis 39) Behz → Hammâd b. Seleme → Simak → Cabir b. Semure (r.a.)⁴⁹⁷

(Mükerrer hadis 40) Veki' → Fitr → Ebi Hâlid el-Vâlibi → Cabir b. Semure (r.a.)⁴⁹⁸

Bu metinde أو مقاربا حتى يقوم (مواتي) أو مقاربا حتى يقوم bölümü farklıdır.

(Mükerrer hadis 41) Abdurrahman b. Mehdi → Süfyan → Abdulmelik b. Umeyr → Cabir b. Semure (r.a.)⁴⁹⁹

⁴⁹⁰ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/476

⁴⁹¹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/477

⁴⁹² Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/477

⁴⁹³ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/482

⁴⁹⁴ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/487

⁴⁹⁵ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/490

⁴⁹⁶ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/515

⁴⁹⁷ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/517

⁴⁹⁸ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/523

⁴⁹⁹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/525

(Mükerrer hadis 42) Ömer b. Ubeyd Ebu Hafs → Simak → Cabir b. Semure (r.a.)⁵⁰⁰

(Mükerrer hadis 43) Hammâd b. Hâlid → Ebi Zî'b → Muhâcir b. Mismâr → Âmir b. Sa'd → Cabir b. Semure (r.a.)⁵⁰¹

Bu rivayette on iki halife hadisinden başka, kıyamet saati yaklaştığında yalancılardan çıkacağı, Kısra hanedanlığı ve Kısra'nın Beyaz sarayından müslümanlara da fayda geleceği, kişinin kendisine bir hayır verildiğinde önce kendisi ve ailesi için harcaması gerektiği ve Hz. Peygamber'in (s.a.v.) havzına ilk kendisinin geleceği bölümleri de bulunmaktadır. Bu konular ileriki bölümlerde açıklanacaktır. On iki halife ile ilgili tahriç edilen bu hadisler sahih olup isnadları hasen'dir. Bu konuda Abdullah b. Mes'ud (r.a.), Abdullah b. Amr (r.a.), Abdullah b. Ömer (r.a.) ve Ebu Cuhayfe (r.a.) gibi sahâbi de rivayette bulunmuşlardır.⁵⁰²

İmâret Hadisleri		
Sahâbi Râvi	Tâbiin Râvi	Rivayet Sayısı
Cabir b. Semure (r.a.)	Simak b. Harb	12
	Abdumelik b. Umeyr	8
	Şa'bi	10
	Amir b. Sa'd b. Ebi Vakkâs	9
	Ebu Hâlid el-Vâlibi	2
	Esved b. Said el-Hemdâni	2
	Husayn	1
	Toplam	44

17. Cabir b. Semure'nin (r.a.) Tâbiin Râvileri ve İsnadların İncelenmesi

Abdumelik b. Umeyr (136/753)⁵⁰³

Simak b. Harb (123/741)⁵⁰⁴

Şa'bi (104/722)

⁵⁰⁰ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/529

⁵⁰¹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/401

⁵⁰² Abdullah Taha İmamoğlu, *Hadis ve Siyaset*, Beka Yayıncılık, İstanbul, 2015, s. 355

⁵⁰³ Bkz. sayfa 41

⁵⁰⁴ Bkz. sayfa 35

İsmi; Âmir b. Şerahbil b. Abd b. Zi Kibâr veya Zû Kibâr'dır. O Âmir b. Abdullah'dır, annesi de Celûlâ esirlerindendir denilmiştir. Hz. Ömer (r.a.) döneminde doğmuştur. (21/641), (28/646) ve (32/652) senelerinde doğduğuna dair rivayetlerde vardır. Yemen'in reislerinden, imam ve zamanının âlimlerinden olduğu söylenmiştir.

Sahabenin büyüklerinin çoğundan hadis almıştır. Sa'd b. Ebi Vakkâs (r.a.), Said b. Zeyd, Ebu Musa el-Eş'ari (r.a.), Adiy b. Hatim (r.a.), Üsâme b. Zeyd (r.a.), Hz. Aişe (r.a.), Ebu Hureyre (r.a.) ve Cabir b. Semure (r.a.), İbn Ömer (r.a.), İbn Abbas (r.a.) bunlardan bazılarıdır. Ondan da; Hakem ve Hammâd, Ebu İshak, Davud b. Ebi Hind, Ebu Avn ve Ebu Hanife gibi birçok isim rivayette bulunmuştur.⁵⁰⁵

Husayn b. Abdurrahman es-Sülemi (136/753)

İsmi; Husayn b. Abdurrahman es-Sülemi el-Kûfi el-Hafız'dır. (93/711) senesinden Cabir b. Semure (r.a.) ve diğer büyüklere ulaşmıştır.⁵⁰⁶ Cabir b. Semure'nin (r.a.) yanında, İmâra b. Rüveybe (r.a.), İbn Ebi Leyla (r.a.), Ebu Vâil (r.a.), Zeyd b. Vehb (r.a.) ve birçok büyüktan rivayette bulunmuştur. Ondan; Şu'be, Sevri, Ebu Avâne, Abser, Ali b. Asım ve başkaları da rivayette bulunmuştur.

Sika, huccet, hafız ve âli isnaddır. Ahmed; Husayn sikadır, hadis ashabının büyüklerinden biridir demiştir. (136/753) senesinde vefat etmiştir.⁵⁰⁷

Esved b. Said el-Hemdâni

İsmi; Ubeyd b. el-Esved Said el-Hemdâni'dir. Kûfe'lidir, İbn Ömer'den (r.a.), Cabir b. Semure'den (r.a.),⁵⁰⁸ Kâsım b. el-Velid el-Hemdâni, Mücâlid b. Said ve Ebu İshak b. el-Hemdâni'den rivayet etmiştir. Ondan; Yahya b. Abdurrahman el-Erhubi, Yusuf b. Adiy, Osman b. Ebi Şeybe ve Abdullah b. Ömer b. Ebân rivayette bulunmuştur. Ebu Hâtim onun rivayetlerinde sıkıntı olmadığını söylemiştir. Rivayetlerini işiterek aldıysa itibar edilir demiştir.⁵⁰⁹

Amir b. Sa'd b. Ebi Vakkâs (r.a.) (104/722)

İsmi; Amir b. Sa'd b. Ebi Vakkâs b. Üheyb b. Abdi Menâf b. Zühre'dir. Babası Sa'd b. Ebi Vakkâs (r.a.), annesi de Ümmü Âmir'dir (r.a.). Muhammed b. Ömer: Âmir b. Sa'd (104/722)

⁵⁰⁵ Zehebi, *A'lami'n-Nübelâ*, c. 5, s. 171

⁵⁰⁶ Abdulhay b. Ahmed b. Muhammed İbnü'l-İmad el-Akri el-Hanbeli Ebu'l-Fellâh (ö. 1089/1678), *Şezerâtü'z-zeheb fi ehbâri men zeheb*, thk. Mahmude el-Arnaut, Dâru İbni Kesir, Beyrut, 1986, c. 2, s. 158

⁵⁰⁷ Şemduddin Ebu Abdullah Muhammed b. Ahmed b. Osman b. Kâimâz ez-Zehebi (ö. 748/1347), *Tezkirâtü'l-Huffâz*, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 1998, c. 1, s. 108

⁵⁰⁸ İbn Hibbân, *es-Sikât*, c. 4, s. 32

⁵⁰⁹ İbn Hacer, *Tehzibü't-Tehzib*, c. 7, s. 86

senesinde öldü, demiştir. Diğerleri de: Medine'de Velid b. Abdulmelik'in halifeliği döneminde öldü demişlerdir. Sika ve hadisi çok olan bir kişidir.⁵¹⁰

Ebu Hâlid el-Vâlibi (100/718)

İsmi; Hürmüz Ebu Hâlid el-Vâlibi'dir, Kûfe'lidir.⁵¹¹ Ona Herm'de denilmiştir. Ebu Züra' onun isminin Hürmüz olduğunu söylemiştir. Hürmüz Cabir b. Semure (r.a.) ve Ebu Hureyre'ye (r.a.) yetişmiştir. Hz. Ali'den (r.a.) mürsel rivayeti vardır, sâlihu'l-hadis'tir.⁵¹² Hz. Ömer'e (r.a.) yetişmiştir, (100/718) senesinde vefat etmiştir. Onun rivayet ettiği hadisler mürsel'dir. Kendisi üçüncü tabakadan olur.⁵¹³

Davud b. Ebi Hind (140/758)

İsmi; Dinar b. Azâfir'dir. Tahman el-Kuşeyri Ebu Bekir, Ebu Muhammed el-Basriyyu da denilir. Aslen Horasan'lıdır. Enes b. Malik'i (r.a.) gördü.⁵¹⁴ Said b. el-Müseyyeb, İkrime, el-Hasen, eş-Şa'bi, İbn Sirin, Ebu'l-Aliye'den hadis rivayet etmiştir.⁵¹⁵ Ondan; Şu'be, Hammad b. Seleme, Hammad b. Zeyd, İbn Uleyye, Yahya el-Kattân, Yezid b. Hârun rivayette bulunmuştur. Basra'nın hafızlarından ve müftülerindendir. Rivayet ettiği hadisler *Kütüb-i Sitte*'de geçer. (140/758) senesinin başında hacc dönüşü vefat etmiştir.⁵¹⁶

Ahmed b. Hanbel; sika sika, Yahya b. Ma'in, Nesâi, Ebu Hâtim; sika, Ya'kub b. Şeybe; sika, sebt ifadesini kullanmışlardır. Yezid b. Hârun ve Yahya b. Said el-Kattân (139/757) senesinde öldü demişlerdir.⁵¹⁷

Fıtr b. Halife (153/771)

İsmi; Fıtr b. Halife el-Kuraşi el-Mahzumi'dir. Amr b. Haris el-Mahzûmi'nin babasından dolayı mevlasıdır. Babasından, Amr b. Haris, Atai eş-Şeybi, Ebu Tufeyl, Amir b. Vâile, Münzir es-Sevri, Ebu İshak es-Sebi', Mücahid b. Cibr ve daha pek çok isimden rivayette bulunmuştur. Ondan; İbn Mübarek, Veki', el-Kattân, Süfyan Sevri, Süfyan b. Uyeyne, Fadl b. Musa, Mus'ab b. el-Mikdam, Yahya b. Adem, Muhammed b. Bısr, Ebu Nuaym ve diğer kişiler rivayette bulunmuştur.⁵¹⁸

⁵¹⁰ İbn Sa'd, *Tabâkât*, c. 5, s. 127

⁵¹¹ Buhari, *Târihu'l-Kebir*, c. 8, s. 251

⁵¹² İbn Ebi Hatim, *el-cerh ve't-ta'dil*, c. 9, s. 121

⁵¹³ İbn Hacer, *Takribu't-Tehzib*, s. 636

⁵¹⁴ Mizzi, *Tehzibu'l-Kemâl*, c. 8, s. 461

⁵¹⁵ İbn Ebi Hâtim, *el-cerh ve't-Ta'dil*, c. 3, s. 410

⁵¹⁶ Zehebi, *Siyerü A'lami'n-Nübelâ*, c. 1, s. 111

⁵¹⁷ Mizzi, *Tehzibu'l-Kemâl*, c. 8, s. 463

⁵¹⁸ İbn Hacer, *Tehzibu't-Tehzib*, c. 8, s. 301

Ahmed, İbn Sa'd onun için sika, Ebu Hâtim salihu'l-hadis, Abdullah b. Ahmed sika, salihu'l-hadis demişlerdir.⁵¹⁹ Hata yapmış ve sika değildir de denilmiştir.⁵²⁰

İsmail b. Ebi Hâlid (145/763)

İsmi; İsmail b. Ebi Hâlid'dir. Künyesi Ebu Abdullah olup Kûfe'lidir. Ebu Hâlid'in babası Sa'd el-Beceli'dir.⁵²¹ O babasından, Ebu Cuhayfe (r.a.), Abdullah b. Evfa (r.a.), Amr b. Haris (r.a.), Ebu Kâhil (r.a.) ve bir kısım sahâbeden, Zeyd b. Vehb, Muhammed b. Sa'd, Ebu Bekr b. İmâra b. Rüveybe, Kays b. Hâzım'den rivayette bulunmuştur. Ondan; Şu'be, Süfyan Sevri, Süfyan b. Uyeyne, Zâide, İbn Mübarek, Hüşeym, Yahya el-Kattân ve pek çok kişi rivayette bulunmuştur. İbn Mehdi, İbn Ma'in, Nesâi onun için sika, İbn Ammâr el-Mevsili; huccet, İcli; Tâbiin, sika ifadelerini kullanmışlardır.⁵²²

Mücâlid b. Said

İsmi; Mücâlid b. Said⁵²³ b. Umeyr b. Bestâm b. Zi Mervân b. Şurahbil b. Rabia b. Mersed b. Ceşm el-Hemdâni'dir. Ebu Amr, Ebu Said el-Kûfi de denilir.⁵²⁴ Kays b. Ebi Hâzım (r.a.), Merrâ el-Hemdâni, Şa'bi, el-Veddâk ve Berra'dan hadis rivayetinde bulunmuştur. Ondan; Sevri, Şu'be, Hammad b. Zeyd, Cerir b. Hâzım, Abbâd b. Abbâd el-Mehbeli, Süfyan b. Uyeyne, Yahya b. Said el-Kattân, Hafs b. Ğiyas, İbrahim b. Süleyman el-Müeddeb ve onun oğlu İsmail rivayette bulunmuştur.

Yahya b. Ma'in onun için zayıf, vâhiyü'l-hadis ifadesini kullanmıştır.⁵²⁵ Yahya b. Said; zayıf, İsa b. el-Hayyât, Davud, Nesâi; onun kavi olmadığını söylemişlerdir.⁵²⁶ Câizu'l-hadis, hüsnü'l-hadistir.⁵²⁷

Muhacir b. Mismar

İsmi; İbrahim b. Muhâcir b. Mismâr el-Medeni'dir.⁵²⁸ Ömer b. Hafs (r.a.), Haraka'nın mevlası ve Ebu Hureyre'den (r.a.) merfuan rivayette bulunmuştur.⁵²⁹ Buhari onun için, Sa'd b. Ebi

⁵¹⁹ Zehebi, *Mizânu'l-İti'dal*, c. 3, s. 364

⁵²⁰ İbrahim b. Ya'kub b. İshak es-Sa'di el-Cüzcâni (ö. 259/872), *Ahvâlü'r-Ricâl*, thk. Abdulalim Abdulazim el-Lüstevi, Hadis Akademisi, Pakistan, 1431

⁵²¹ İbn Hibbân, *es-Sikât*, c. 4, s. 19

⁵²² İbn Hacer, *Tehzibu't-Tehzib*, c. 1, s. 291-292

⁵²³ Zehebi, *el-Mu'in fi Tabakâti'l-Muhaddisin*, s. 56

⁵²⁴ İbn Hacer, *Tehzibu't-Tehzib*, c. 10, s. 540

⁵²⁵ İbn Ebi Hâtim, *el-Cerh ve't-Ta'dil*, c. 8, s. 361

⁵²⁶ İbn Hacer, *Tehzibu't-Tehzib*, c. 10, s. 541

⁵²⁷ İcli, *es-Sikât*, c. 2, s. 264

⁵²⁸ Muhammed b. İsmail b. İbrahim b. el-Muğira el-Buhari Ebu Abdullah (ö. 256/869), *Kitâbu'd-duafâ*, thk. Ebu Abdulah Ahmed b. İbrahim b. el-Ayneyn, Mektebetü İbn Abbas, 2005, s. 22

⁵²⁹ Zehebi, *Mizânu'l-İtidal*, c. 1, s. 67

Vakkâs ez-Zühri el-Kuraşî'nin (r.a.) mevlası ve münkiru'l-hadis demiştir. Nesâî zayıf olduğunu, Yahya da onda bir sıkıntı olmadığını söylemiştir.⁵³⁰ İbn Ma'in, onun salih olduğunu, İbn Adiy onun hadislerinin içinde münker hadis bulunmadığını söylemiştir.⁵³¹

1.2.2. Nesie Satışının Nehyi

18. Hadis: Nesie satışının nehyi ile ilgili Ahmed b. Hanbel'in *Müsned*'inde bir rivayet bulunmuştur.

حدثنا عبد الله، حدثني أبو إبراهيم الترمذاني هو إسماعيل بن إبراهيم، حدثنا أبو عمر المقرئ، عن سماك، جابر بن سمرة، أن النبي (ص) نهى عن بيع الحيوان بالحيوان نسيئة.⁵³²

Abdullah → Ebu İbrahim et-Tercümâni O İsmail b. İbrahim → Ebu Ömer el-Mukri → Simak → Cabir b. Semure (r.a.)

Hadis sahih liğayrihi'dir, isnadı Ebu Ömer el-Mukri nedeniyle zayıftır. Kendisi kıratte imamdır fakat hadiste zayıf olduğu söylenmiştir.⁵³³

18. Cabir b. Semure'nin (r.a.) Tâbiin Râvileri ve İsnadların İncelenmesi

Simak b. Harb (123/741)⁵³⁴

1.2.3. Çölde Bulunan Deve

19. Hadis: Çölde bulunan deve ile alakalı Ebu Davud'un *Sünen*'inden bir rivayet tahrîç edilmiştir.

حدثنا موسى بن إسماعيل، حدثنا حماد، عن سماك بن حرب، عن جابر بن سمرة، أن رجلا نزل الحرة و معه أهله و ولده فقال رجل إن ناقة لي ضلّت فإن وجدتّها فأمسكها فوجدّها، فلم يجد صاحبها فمرضت فقال امرأته: انحرها فأبى فنفتت فقالت: اسلخها حتى نقدد شحمها، و لحمها و ناكله فقال: حتى أسأل رسول الله (ص) فأتاه فسأله فقال: “هل عندك غنى يغنيك؟” قال: لا قال: “فكلوها” قال: فجاء صاحبها فأخبره الخبر فقال: هلا كنت نحرثها قال: استحيت منك⁵³⁵

Musa b. İsmail → Hammâd → Simak b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.) (Demiş ki):

“Bir adam beraberinde ailesi ve çocukları olduğu halde çöle gitti. Bir adam: Bir devem kayboldu, onu bulacak olursan yakalayiver, dedi. Adam onu buldu ama sahibini bulamadı.

⁵³⁰ İbn Adiy, *el-Kamil fi duafâi'r-ricat*, c. 1, s. 352

⁵³¹ Makrizi, *Muhtasaru'l-kamil*, s. 118

⁵³² Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/478

⁵³³ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/478

⁵³⁴ Bkz. sayfa 35

⁵³⁵ Ebu Davud, “Et'ime”, 37

Deve hastalandı adamın karısı: Onu kes (de mundar ölmesin) dedi. Ama adam kabul etmedi. Deve öldü, kadın bu sefer: Derisini soy da etini, yağını kurutup yiyelim dedi. Adam: Hele Resulullah'a (s.a.v.) soralım dedi. Ona gelip sordu, Hz.Peygamber (s.a.v.): Seni ondan müstağni kılacak bir zenginliğin var mı? diye sordu. Adam: Hayır yok dedi. Resulullah da (s.a.v.): Öyleyse onu yiyin buyurdu. Râvi: Sonra devenin sahibi geldi. Durum kendisine anlatılınca sahibi: Deveyi kesmedin mi? dedi. Adam: Senden utandım cevabını verdi.”⁵³⁶

Ebu Davud bu hadisi “Ölmeye mecbur olanlar hakkında bab” başlığı altında kaydetmiştir.

Elbâni'ye göre hadis; hasen-sahih'dir.

(5) Ahmed b. Hanbel'in *Müsned*'inde iki tekrar zikredilmiştir.

(Mükerrer hadis 1) Abdullah → Hasen b. Yahya → Abdussamed → Hammâd b. Seleme → Simak → Cabir b. Semure (r.a.)⁵³⁷

Bu metinde *مع والده، ذهبت، فإن أصبتها، فلم يجي*, kelimeleri ilk metinden farklı nakledilmiştir. Adamın eşiyle olan konuşması da bu hadiste farklılık göstermektedir. Ancak mana olarak ilk hadisle birbirine benzemektedir. İkisnin senedinde de Simak b. Harb'den naklini Hammâd b. Seleme yapmıştır.

(Mükerrer hadis 2) Ebu Kamil → Behz → Hammâd b. Seleme → Simak → Cabir b. Semure (r.a.)⁵³⁸

Metin ilk hadisten *إني أضللت ناقة* kısmıyla farklı olmuştur. Adamın eşiyle konuşması bir üstteki hadisle benzemektedir. *حتى استامر النبي* bölümü değişiklik göstermiştir. İsnadı zayıf olmakla beraber Simak b. Harb bunda teferrüd etmiştir. Onun benzerini metin aynı olacak şekilde rivayet eden olmamıştır.

Çölde Bulunan Deve Hadisleri		
Sahâbi Râvi	Tâbiin Râvi	Rivayet Sayısı
Cabir b. Semure (r.a.)	Simak b. Harb	3
	Toplam	3

19. Cabir b. Semure'nin (r.a.) Tâbiin Râvileri ve İsnadların İncelenmesi

⁵³⁶ İbrahim Canan, *Kütüb-i Sitte*, Akçağ Yayınları, Ankara, 1989, c. 9

⁵³⁷ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/460

⁵³⁸ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/503

Simak b. Harb (123/741)⁵³⁹

Behz b. Esedü'l-Ammi (197/815)⁵⁴⁰

1.2.4. Ölen Devenin Durumu

20. Hadis: Bu hadis, sahibi olduğu devenin ölmesiyle fakir bir insanın ne yapması gerektiği konusunda açıklama getirmiştir. Bununla alakalı sadece Ahmed b. Hanbel'in *Müsned*'inden üç hadis tahric edilmiştir.

حدثنا أبو كامل، حدثنا شريك، عن سماك، عن جابر بن سمرة “ أن أهل بيت كانوا بالحرّة محتاجين، قال: فماتت عندهم ناقة لهم أو لغيرهم، فرخص لهم النبي (ص) في أكلها، قال: فعصمتهم بقرية شتائهم أو سنّتهم.”⁵⁴¹

Ebu Kâmil → Şerik → Simak → Cabir b. Semure (r.a.) (Demiş ki):

“Bir aile çölde muhtaç bir durumda bulunmakta idiler. Onlara veya başkasına ait bir deve öldü. Nebi (s.a.v.) onlara, deveyi yemeleri için izin verdi. Cabir (r.a.) devamında: Bu yiyecek onları kışın veya senenin geri kalan zamanında korumuş oldu, demiştir.”

Bu hadisin isnadı Şerik'den dolayı zayıftır. Simak b. Harb bu hadiste tek kalmıştır. İlim ehli bunda ihtilaf etti ve bu babda bunun benzeri yok demişlerdir.

(Mükerrer hadis 1) Affân → Ebu Avâne → Simak → Cabir b. Semure (r.a.)⁵⁴²

Bu hadiste bir kişiden bahsedilmektedir. Metinde بغل و ناقة arasında ihtilaf edilmiştir. Devamında Resulullah'ın (s.a.v.) أما لك ما يغنيك؟ sorusu ilk metinden farklı verilmiştir. Ebu Ubeyd er-Rahman ناقة kelimesinin doğru olduğunu söylemiştir.

(Mükerrer hadis 2) Abdullah → Halef b. Hişâm → Ebu Avâne → Simak → Cabir b. Semure (r.a.)⁵⁴³

Bu hadisin metni üstteki hadisin metniyle aynıdır. Her iki hadisi de Simak b. Harb'den Ebu Avâne nakletmiştir. Bu hadislerin isnadı zayıf görülmüştür.⁵⁴⁴

Ölen Devenin Durumu Hadisleri		
Sahâbi Râvi	Tâbiin Râvi	Rivayet Sayısı

⁵³⁹ Bkz. sayfa 35

⁵⁴⁰ Bkz. sayfa 41

⁵⁴¹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/411

⁵⁴² Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/416

⁵⁴³ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/467

⁵⁴⁴ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/467

Cabir b. Semure (r.a.)	Simak b. Harb	3
	Toplam	3

20. Cabir b. Semure'nin (r.a.) Tâbiin Râvileri ve İsnadların İncelenmesi

Simak b. Harb (123/741)⁵⁴⁵

1.2.5. Cenazeye Katılmak

21. Hadis: Resulullah'ın (s.a.v.) İbn Dahdah'ın (r.a.) cenaze namazını kıldıktan sonra ata binmesi ile ilgili hadislerin tahriç edileceği bu kısımda Müslim'in *Sahih*'inde iki hadis bulunmaktadır.

وحدثنا محمد بن المثنى و محمد بن بشار، و اللفظ لإبن المثنى- قالوا: حدثنا محمد بن جعفر، حدثنا شعبة، عن سماك بن حرب، عن جابر بن سمرة، قال: صلى رسول الله (ص) على ابن الدحداح، ثم أتى بفرسٍ عَرِيٍّ فَعَقَلَهُ رجلٌ فركبه، فجعل يتوقص به، و نحن نَتَّبِعُهُ، نسعى خلفه، قال: فقال رجلٌ من القوم: إن النبي (ص) قال: “كم من عَدُوٍّ مُعَلَّقٍ- أو مُدْلَى- في الجنة لإبن الدحداح” أو قال شعبة لإبن الدحداح.⁵⁴⁶

Muhammed b. el-Müsenna ve Muhammed b. Beşşâr → Muhammed b. Ca'fer → Şu'be → Simak b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.) (Demiş ki):

“Resulullah (s.a.v.), İbn Dahdah'ın (r.a.) cenaze namazını kıldı. Sonra kendisine çıplak bir at getirdiler. Bir adam atı tuttuğu halde Resulullah (s.a.v.) ona bindi. Derken at şahlanmaya başladı. Biz onu takip ediyor, arkasından koşuyorduk. Bu arada cemaatten biri Resulullah'ın (s.a.v.) şu sözlerini söyledi, “İbn Dahdah (r.a.) için asılmış, yahut sarkıtılmış nice hurma salkımları vardır”, buyurdu.”⁵⁴⁷

(Mükerrer hadis 1) Yahya b. Yahya ve Ebu Bekir b. Ebi Şeybe → Veki' → Mâlik b. Miğvel → Simak b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.)⁵⁴⁸

Bu metin ilk metnin muhtasarı olarak gelmiştir. حين بفرس معروى kısmı farklı söylenmiştir. سنادنا، أخبرنا، عن سنادنا kısmı da açıklayıcı olmuştur. Senedinde عن سنادنا، أخبرنا، عن سنادنا kısmı da açıklayıcı olmuştur. Bir arada kullanılmıştır.

(2) Tirmizi'nin *Sünen*'inden iki hadis tahriç edilmiştir.

⁵⁴⁵ Bkz. sayfa 35

⁵⁴⁶ Müslim, “Cenâiz”, 965-89

⁵⁴⁷ Ahmed Davudoğlu, *Sahih-i Müslim Tercüme ve Şerhi*, Sönmez Neşriyat, Bsk. 2, İstanbul, c. 5, s. 237

⁵⁴⁸ Müslim, “Cenâiz”, 89

(Mükerrer hadis 2) Mahmud b. Ğaylan → Ebu Davud → Şu'be → Simak → Cabir b. Semure (r.a.)⁵⁴⁹

Bu hadiste *فِي جَنَازَةِ النَّبِيِّ (ص)* kısmı farklı olmakla beraber, diğer metinlerin ihtisarı olarak verilmiştir.

(Mükerrer hadis 3) Abdullah b. es-Sabbâh el-Hâşimi → Cerrâh → Simak → Cabir b. Semure (r.a.)⁵⁵⁰

Bu metin Resulullah (s.a.v.) cenazeyi yürüyerek takip edip, atla döndüğünden haber vermiştir. Kelimeler diğer metinlerden farklılık göstermiştir.

(1) Ebu Davud'un *Sünen*'inde bir rivayet nakledilmiştir.

(Mükerrer hadis 4) Ubeydullah b. Muaz → Babası → Şu'be → Simak → Cabir b. Semure (r.a.)⁵⁵¹

Metinde *وَنَحْنُ شُهَدَاءُ* kısmı farklılık göstermiş olup, diğer metinlerle benzerdir.

(1) Nesâî'nin *Sünen*'inden bir rivayet tahriç edilmiştir.

(Mükerrer hadis 5) Ahmed b. Süleyman → Ebu Nuaym → Yahya b. Adem → Malik b. Miğvel → Simak b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.)⁵⁵²

Senedinde *حَدَّثَنَا، أَخْبَرَنَا، عَنْ* sigaları bir arada kullanılmıştır. Cenazeye katılmak ile alakalı hadisler Müslim'de "Ayrıldığı zaman cenaze namazı kılanın bineğe binmesi babı", Tirmizi'de "Cenazeden sonra bineğe binmenin ruhsatı babı", Ebu Davud'da "Cenazede bineğe binmek babı", Nesâî'de "Cenazeden ayrıldıktan sonra bineğe binmek babı" başlığı altında kaydedilmiştir.

(5) Ahmed b. Hanbel'in *Müsned*'inden beş hadis tahriç edilmiştir.

(Mükerrer hadis 6) Muhammed b. Ca'fer → Şu'be ve Haccâc → Şu'be → Simak b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.)⁵⁵³

Bu hadisin metni asıl olarak verilen hadisin metniyle aynıdır. Fakat Haccâc, İbn Dahdah yerine Ebu Dahdah olduğunu söylemiştir. Senedinde *حَدَّثَنَا، أَخْبَرَنَا، عَنْ* sigaları bir arada verilmiştir.

(Mükerrer hadis 7) Muhammed b. Ca'fer → Şu'be ve Haccâc → Şu'be → Simak b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.)⁵⁵⁴

⁵⁴⁹ Tirmizi, "Cenâiz", 29

⁵⁵⁰ Tirmizi, "Cenâiz", 29

⁵⁵¹ Ebu Davud, "Cenâiz", 48

⁵⁵² Nesâî, "Cenâiz", 93

⁵⁵³ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/424

Bu ve bundan önce verilen hadisin senedi ve metni aynıdır. Bu metinde بفرس عری, کم من bölümleri farklılık göstermiştir.

(Mükerrer hadis 8) Abdullah → Yahya b. Abdullah → Şu'be → Simak b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.)⁵⁵⁵

Bu hadisin isnadı Yahya b. Abdullah'ın za'fından dolayı zayıftır.⁵⁵⁶

(Mükerrer hadis 9) Abdullah → Ebu'l-Kâsım ez-Zühri Abdullah b. Sa'd⁵⁵⁷ → Babası ve amcası⁵⁵⁸ → İbn İshak → Ömer b. Musa b. el-Vecih → Simak b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.)⁵⁵⁹

Hadisin metni tamamıyla farklıdır. Resulullah'ın (s.a.v.) cenazeye atla geldiği kısmı mevcuttur ve diğer metinlerde geçmemektedir. Sabit b. ed-Dahdaha ismi bu metinde tam olarak yazılmıştır.

(Mükerrer hadis 10) Veki' → Malik b. Miğvel → Simak b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.)⁵⁶⁰

Metin diğer metinlerin muhtasarı olarak verilmiştir. Bu konuyla alakalı hadisler Tirmizi'ye göre hasen-sahih,⁵⁶¹ Elbâni'ye göre sahih,⁵⁶² isnadı Simak b. Harb'den dolayı hasen'dir.⁵⁶³

Sahâbi Râvi	Tâbiin Râvi	Rivayet Sayısı
Cabir b. Semure (r.a.)	Simak b. Harb	11
	Toplam	11

21. Cabir b. Semure'nin (r.a.) Tâbiin Râvileri ve İsnadların İncelenmesi

Simak b. Harb (123/741)⁵⁶⁴

⁵⁵⁴ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/455

⁵⁵⁵ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/475

⁵⁵⁶ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/475

⁵⁵⁷ O, İbn İbrahim b. Sa'd b. İbrahim b. ez-Zühri'dir.

⁵⁵⁸ Amcasının ismi Ya'kub'tur.

⁵⁵⁹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/479

⁵⁶⁰ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/495

⁵⁶¹ Tirmizi, "Cenâiz", 29

⁵⁶² Ebu Davud, "Cenâiz", 48

⁵⁶³ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/424

⁵⁶⁴ Bkz. sayfa 35

İKİNCİ BÖLÜM

UKÛBAT, ŞEMÂİL VE DİĞER KONULARLA İLGİLİ RİVAYETLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

İkinci bölümde Ukûbat, Şemâil ve diğer konularla ilgili rivayetlerin değerlendirilmesi yapılacaktır. Ukûbat konusunda Müslüman ve Yahudi olup zina eden kişiye uygulanan recm cezası rivayetleri tahriç edilecektir. Cabir b. Semure (r.a.) Şemâil hadislerinde ismi sıkça geçen bir sahâbidir. Şemâil hadislerinin devamında, Diğer Konular başlığı altında; kıyamet, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) gelecekte haber vermesi ve farklı mucizelerinin haber verildiği rivayetler, sarımsak yemek, cenazeye binekle katılmak gibi çeşitli mevzulara dair rivayetler incelenecektir.

2.1. Ukûbatla İlgili Rivayetlerin Değerlendirilmesi

2.1.1. Müslüman Zâniye Recm Cezası

22. Hadis: Zina eden ve yaptığı günahı itiraf eden Müslüman bir kişinin aldığı ceza bu hadislerde açıklığa kavuşmuştur. Müslim'in *Sahih*'inden üç hadis tahriç edilmiştir.

و حدثني أبو كامل فضيل بن حسين الجحدري، حدثنا أبو عوانة، عن سماك بن حرب، عن جابر بن سمرة، قال: رأيت ماعز بن مالك حين جيئ به إلى النبي (ص) رجل قصير، أعضل، ليس عليه رداء، فشهد على نفسه أربع مرات أن زنى، فقال رسول الله (ص): "فلعلك؟" قال: لا، والله إنه قد زنى الآخر، قال: فرجمه، ثم خطب، فقال: "ألا كلما نفرنا غازين في سبيل الله، خلف أحدهم له نبيب كنيب التيس، يمنح أحدهم الكتية، أما والله، إن يُمكِّي من أحدهم لَأَتَكَلَّنَهُ عَنْهُ."⁵⁶⁵

Ebu Kâmil Fudayl b. Hüseyin el-Cahderi → Ebu Avâne → Simak b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.) (Demiş ki):

"Hz. Peygamber'e (s.a.v.) getirilirken Maiz b. Mâlik'i (r.a.) görmüştüm. Kısa boylu adaleleri dolgun bir kimse idi, üzerinde belden yukarısını örten ridası yoktu. Zina ettiğine dair kendisi hakkında dört defa şahitlikte bulundu. Bunun arkasından Resulullah (s.a.v.) "Belki sen zina değil de onu öpmüş olabilirsin" buyurdu. O da: Hayır Allah'a yemin olsun ki, bu alçak zina etti, dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.) onu recm ettirdi. Devamında şöyle bir konuşma yaptı. "Bakınız, biz her ne zaman Allah yolunda gazaya çıktığımızda bunlardan birisi geriye kalır ve bu kalanın teke melemesi gibi sesi olur. Bunlardan birisi (kocası yanında

⁵⁶⁵ Müslim, "Hudud", 1692-17

olmayan kadına) bir miktar süt veya benzeri bir şey verip (zina eder) Bakın, eğer Allah onlardan birisini böyle elime geçirirsem elaleme ibretlik bir şekilde cezalandırırım, buyurdu.”

(Mükerrer hadis 1) Muhammed b. el-Müsenna ve İbn Beşşâr → Muhammed b. Ca'fer → Şu'be → Simak b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.)⁵⁶⁶

Bu metinde zina edenin ismi belirtilmeyip, Resulullah'ın (s.a.v.) onu iki defa reddettiği belirtilmiştir. أشعث kelimesi diğer metinlerde bulunmamaktadır. Hadiste geçen aynı fiiller siga olarak değişkenlik göstermiştir. Said b. Cübeyr'in (r.a.) hadisinde dört defa reddettiği haber verilmiştir.

(Mükerrer hadis 2) Ebu Bekir b. Ebi Şeybe → Şebbâbe → İshak b. İbrahim → Ebu Amir el-Akdi → Şu'be → Simak → Cabir b. Semure (r.a.) → Nebi (s.a.v.)⁵⁶⁷

Bu hadis, Ca'fer'in (r.a.) hadisinin benzeridir. Şebbâbe onun sözüne iki defa reddetti diyerek muvafakat etti. Ebu Amir'in hadisinde üç defa reddettiği söylenmiştir.

(2) Ebu Davud'un *Sünen*'inde iki hadis nakledilmiştir.

(Mükerrer hadis 3) Müsedded → Ebu Avâne → Simak → Cabir b. Semure (r.a.)⁵⁶⁸

Bu hadisin metni Müslim'in asıl olarak yazılan hadisinin metniyle aynıdır. Fakat Resulullah'ın (s.a.v.) فُلْعَك قَبْلَتَهَا sorusu bu hadiste net yazılmıştır.

(Mükerrer hadis 4) Muhammed b. el-Müsenna → Muhammed b. Ca'fer → Şu'be → Simak → Cabir b. Semure (r.a.)⁵⁶⁹

(2) Nesâî'nin *Sünen*'inden iki hadis tahriç edilmiştir.

(Mükerrer hadis 5) Muhammed b. Beşşâr → Muhammed → Şu'be → Simak → Cabir b. Semure (r.a.)⁵⁷⁰

Bu hadis diğerlerinin muhtasarı olarak verilmiştir. Senedinde أَخْبَرْنَا، حَدَّثَنَا، عَنْ sigaları bir arada kullanılmıştır.

(Mükerrer hadis 6) Hilal b. el-A'lâi → Hüseyin → Züheyr → Simak b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.)⁵⁷¹

Bu metin diğer hadislerden farklı cümlelerle gelmiştir. مَاعَزَ بْنِ مَالِكِ الْأَسْلَمِيِّ ismi tam olarak verilmiştir. وَرَسُولُ اللَّهِ (ص) مَتَكَيَّ عَلَى وِسَادَةٍ عَنْ يَسَارِهِ bölümü diğer metinlerde geçmemektedir.

(1) Dârimi'de bu konuyla alakalı bir rivayet geçmektedir.

⁵⁶⁶ Müslim, "Hudud", 1692-18

⁵⁶⁷ Müslim, "Hudud", 1692-18

⁵⁶⁸ Ebu Davud, "Hudud", 24

⁵⁶⁹ Ebu Davud, "Hudud", 24

⁵⁷⁰ Nesâî, "Recm", 13

⁵⁷¹ Nesâî, "Recm", 13

(Mükerrer hadis 14) Haccâc → Şu'be → Simak b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.)⁵⁸⁰

Hadis metninde bir değişiklik yoktur fakat Şu'be: Bu hadisi Hakem'e naklettiğinde o, son kısmında olan "Küsbe" kelimesine şaşırılmış ve anlamını Simak b. Harb'e sorduğunda "Az miktarda olan süt" olduğunu öğrendiğini hadisin devamında beyan etmiştir.⁵⁸¹

(Mükerrer hadis 15) Abdurrahman → Hammâd ve Behz → Hammâd b. Seleme → Simak b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.)⁵⁸²

Bu hadiste de recm emrinin verildiği fakat celde cezasının zikredilmediği söylenmiştir. Müslüman zâniyle alakalı gelen hadisler sahih liğayrihi'dir. İsnadları Simak b. Harb'den dolayı hasen'dir. Senedinde Şerik b. Abdullah bulunan hadisler, onun suu'l-hıfz olmasından dolayı hasen'dir.⁵⁸³

Müslüman Zâniye Recm Cezası Hadisleri		
Sahâbi Râvi	Tâbiin Râvi	Rivayet Sayısı
Cabir b. Semure	Simak b. Harb	17
	Toplam	17

22. Cabir b. Semure'nin Tâbiin Râvileri ve İsnadların İncelenmesi

Simak b. Harb (123/741)⁵⁸⁴

Behz b. Esedü'l-Ammi (197/815)⁵⁸⁵

2.1.2. Yahudi Zâniye Recm Cezası

23. Hadis: Yahudi dininden zina yapanlara karşı Resulullah'ın(s.a.v.) uyguladığı recm cezası bu hadislerde görülecektir. Tirmizi'nin *Sünen*'inden bir rivayet tahriç edilmiştir.

حدثنا هناد, قال: حدثنا شريك, عن سماك بن حرب, عن جابر بن سمرة, أن النبي (ص) رجم يهوديا و يهودية⁵⁸⁶

Hennâd → Şerik → Simak b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.) (Demiş ki):

"Resulullah (s.a.v.), bir yahudi erkek ile bir yahudi kadını recmetti."

⁵⁸⁰ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/499

⁵⁸¹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/499

⁵⁸² Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/525

⁵⁸³ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/483

⁵⁸⁴ Bkz. sayfa 35

⁵⁸⁵ Bkz. sayfa 41

⁵⁸⁶ Tirmizi, "Hudud", 1

Bu hadisin kıssası vardır. Buhari ve Müslim bu kıssayı tahric etmişlerdir. Hadis hasen-sahih'dir. Bu babda sahâbeden İbn Ömer (r.a.), Bera (r.a.), Cabir (r.a.), İbn Ebi Evfa (r.a.), Abdullah b. el-Hâris (r.a.) ve İbn Abbas'ında (r.a.) hadisleri mevcuttur.

(1) İbn Mâce'nin *Sünen*'inden bir hadis tahric edilmiştir.

(Mükerrer hadis 1) İsmail b. Musa → Şerik → Simak b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.)⁵⁸⁷

Yahudi zâniye recm cezası hadisleri, Tirmizi'de "Ehl-i Kitab'ın recmi hakkında bab", İbn Mâce'de "Yahudi kadın ve erkeğin recmi babı" başlığı altında yazılmıştır.

(5) Ahmed b. Hanbel'in *Müsned*'inden beş hadis tahric edilmiştir.

(Mükerrer hadis 2) Esved b. Amir → Şerik → Simak → Cabir b. Semure (r.a.)⁵⁸⁸

(Mükerrer hadis 3) Abdullah → Osman b. Muhammed b. Ebi Şeybe → Şerik b. Abdullah → Simak b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.) ve İbn Ebi Leyla (r.a.) → Nâfi' (r.a.) → İbn Ömer (r.a.)⁵⁸⁹

Bu hadisin isnadı, Şerik b. Abdullah ve İbn Ebi Leyla'nın suu'l-hıfz olmalarından dolayı zayıftır.⁵⁹⁰

(Mükerrer hadis 4) Abdullah → Halef b. Hişâm → Şerik → Simak → Cabir b. Semure (r.a.)⁵⁹¹

(Mükerrer hadis 5) Abdullah → Halef → Süleyman b. Muhammed el-Mübâraki → Şerik → Simak → Cabir b. Semure (r.a.)⁵⁹²

(Mükerrer hadis 6) Ebu Kâmil → Şerik → Simak → Cabir b. Semure (r.a.)⁵⁹³

Buraya kadar yazılan bütün hadislerin metni birebir aynıdır, farklılık sadece Nebi ve Resul kelimelerinde olmuştur.

Yahudi Zâniye Recm Cezası Hadisleri		
Sahâbi Râvi	Tâbiin Râvi	Rivayet Sayısı
Cabir b. Semure	Simak b. Harb	7
İbn Ebi Leyla		
Nâfi'		

⁵⁸⁷ İbn Mâce, "Hudud", 10

⁵⁸⁸ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/438

⁵⁸⁹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/462

⁵⁹⁰ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/462

⁵⁹¹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/465

⁵⁹² Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/465

⁵⁹³ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/503

İbn Ömer (r.a.)		
	Toplam	7

23. Cabir b. Semure'nin (r.a.) Tâbiin Râvileri ve İsnadların İncelenmesi

Simak b. Harb (123/741)⁵⁹⁴

2.2. Şemâil ile ilgili Rivayetlerin Değerlendirilmesi

2.2.1. Hz. Peygamber'in Yaratılışı: Burada Hz. Peygamber'in (s.a.v.) fiziki özellikleri, parmakları, güzel kokusunun geçtiği hadisler zikredilecektir.

24. Hadis: Müslim'de Hz. Peygamber'in ağzı, gözleri ve topuklarıyla alakalı bir rivayet zikredilmiştir..

حدثنا محمد بن المثنى، و محمد بن بشار- و اللفظ لابن المثنى- قالوا: محمد بن جعفر، حدثنا شعبة، عن سماك بن حرب، قال: سمعت جابر بن سمرة، قال: "كان رسول الله (ص) ضليع الفم، أشكل العين، منهوس العقيبين" قال: قلت لِسَمَّاك: ما ضليع الفم؟ قال: "عظيم الفم" قلت: ما أشكل العين؟ قال: "طويل شق العين" قال: قلت: ما منهوس العقب؟ قال: "قليل لحم العقب"⁵⁹⁵

Muhammed b. el-Müsenna ve Muhammed b. Beşşâr → Muhammed b. Ca'fer → Şu'be → Simak b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.) (Demiş ki):

"Resulullah (s.a.v.) geniş ağızlı, gözünün beyazı kırmızıya çalardı ve topuğu etsizdi." Bu metnin içerisinde Simak b. Harb'den, Resulullah'ın (s.a.v.) ağızıyla, gözüyle, topuğuyla alakalı söylediği sıfatları, ona sorular sorularak açıklaması istenilmiştir.

(2) Tirmizi'den iki rivayet tahriç edilmiştir.

(Mükerrer hadis 1) Ahmed b. Meni' → Ebu Katan → Şu'be → Simak b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.)⁵⁹⁶

Metinde sadece العنين kelimesi çoğul olarak farklılık göstermiştir.

(Mükerrer hadis 2) Ebu Musa Muhammed b. el-Müsenna → Muhammed b. Ca'fer → Şu'be → Simak b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.)⁵⁹⁷

Bu hadis Müslim'in hadisinin aynısıdır. Farklılık واسع الفم kısmında olmuştur. Soran kişi olarak Şu'be ismi açıkça yazılmıştır. Tirmizi'ye göre bu hadisler hasen-sahih'dir.

⁵⁹⁴ Bkz. sayfa 35

⁵⁹⁵ Müslim, "Fezâil", 2339

⁵⁹⁶ Tirmizi, "Menâkib", 12

⁵⁹⁷ Tirmizi, "Menâkib", 12

H. Peygamber'in (s.a.v.) yaratılışı ile ilgili hadisler, Müslim'de "H. Peygamber'in ağız, gözleri ve topuklarının sıfatı babı", Tirmizi'de "H. Peygamber'in sıfatları babı" başlığı altında zikredilmiştir.

(3) Ahmed b. Hanbel'in *Müsned*'inde üç hadis zikredilmiştir.

(Mükerrer hadis 3) Ebu Katan → Şu'be → Simak → Cabir b. Semure (r.a.)⁵⁹⁸

Bu hadiste ضليع الفم kısmı olmayıp muhtasar olarak verilmiştir.

(Mükerrer hadis 4) Abdullah → Ebu'l-Amr el-Anberi Ubeydullah b. Muaz b. Muaz → Babası → Şu'be → Simak → Cabir b. Semure (r.a.)⁵⁹⁹

Bu hadis, Simak b. Harb'in Cabir b. Semure'ye, H. Peygamber'in (s.a.v.) sıfatından sorması ve cevap olarak diğer metinlerin aynısı şeklinde gelmiştir.

(Mükerrer hadis 5) Muhammed b. Ca'fer → Şu'be → Simak → Cabir b. Semure (r.a.)⁶⁰⁰

Bu metin, Müslim'de olan hadisle aynıdır. Farklılık طويل شفر العين kelimesinde olmuştur. Bu konuyla alakalı hadislerin isnadları Simak b. Harb'den dolayı hasen'dir.⁶⁰¹

H. Peygamber'in Yaratılışı Hadisleri		
Sahâbi Râvi	Tâbiin Râvi	Rivayet Sayısı
Cabir b. Semure	Simak b. Harb	6
	Toplam	6

24. Cabir b. Semure'nin (r.a.) Tâbiin Râvileri ve isnadların İncelenmesi

Simak b. Harb (123/741)⁶⁰²

2.2.2. H. Peygamber'in Parmakları

25. ve 26. Hadis: Burada H. Peygamber'in (s.a.v.) parmaklarının bahsedildiği hadisler tahriç edilecektir. Bu konuyla alakalı *Kütüb-i Sitt'e*'de hadis bulunamamıştır.

Ahmed b. Hanbel'in *Müsned*'inde iki rivayet zikredilmiştir.

⁵⁹⁸ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/408

⁵⁹⁹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/464

⁶⁰⁰ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/500

⁶⁰¹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/408

⁶⁰² Bkz. sayfa 35

حدثنا عبد الله, حدثنا الصَّغَانِي, حدثنا سلمة بن حفص السعدي, قال عبد الله: و قد رأيت أنا سلمة بن حفص, و كان يكنى أبا بكر, من ولد سعد بن مالك, أبيض الرأس و اللحية فحدثني, عنه أبا بكر الصَّغَانِي, حدثنا يحيى بن يمان, عن إسرائيل, عن سماك, عن جابر بن سمرة, قال: “ كانت أصبع النبي (ص) متظاهرة.”⁶⁰³

Abdullah → es-Sağâni → Seleme b. Hafs es-Sa’di → Ebu Bekir es-Sağâni → Yahya b. Yemân → İsrail → Simak → Cabir b. Semure (r.a.) (Demiş ki):

“Resulullah’ın (s.a.v.) parmakları çok belirgin bir şekildeydi.”

Bu metinde Abdullah, Sa’d b. Mâlik’in oğullarından Ebu Bekir künyesi olan Seleme b. Hafs’ı saçları ve sakalı beyaz olarak gördüğünü belirtmiştir. Hadisin isnadı Seleme b. Hafs’dan dolayı zayıftır. İbn Hibban *Mecruhin*’de, Kufe ehlinde bir şeyh olduğunu söylemiştir. Onun rivayeti ve onunla huccet olunmayacağını söylemiştir. Ancak itibar indinde olursa makbuldür.⁶⁰⁴

و قال: عيسى بن يونس, عن جابر بن سمرة السوائي, قال أبي: حدثنا علي بن بحر عنه, قال: “ راي رسول الله (ص) يسير باصبعه.”⁶⁰⁵

Ali b. Bahr → İsa b. Yunus → Cabir b. Semure (r.a.) (Demiş ki):

“Resulullah’ın (s.a.v.) parmaklarını birbirine kenetlediğini gördüm.”

Hadis sahih liğayrihi’dir.⁶⁰⁶

Hz. Peygamber’in Parmakları İle Alakalı Hadisler		
Sahâbi Râvi	Tâbiin Râvi	Rivayet Sayısı
Cabir b. Semure	Simak b. Harb	1
	İsa b. Yunus	1
	Toplam	2

26. Cabir b. Semure’nin (r.a.) Tâbiin Râvileri ve İsnadların İncelenmesi

Simak b. Harb (123/741)⁶⁰⁷

İsa b. Yunus (187/802)

⁶⁰³ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/482

⁶⁰⁴ Kendisine bu hadis söylendiğinde, hadisin münker olduğunu aslının olmadığını söylemiştir. Resulullah’ın (s.a.v.) mutedil yaratıldığına vurgu yapmıştır.

⁶⁰⁵ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 31/62

⁶⁰⁶ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 31/62

⁶⁰⁷ Bkz. sayfa 35

İsmi; İsa b. Yunus b. Ebi İshak es-Sebii el-Hemedâni'dir. Künyesi Ebu Amr, Kûfe ehliendir.⁶⁰⁸ Şam'ın bir nâhiyesine yerleşti, İsrâil'in kardeşidir. İsmail b. Ebi Hâlid, Hişâm b. Urve, Ubeydullah b. Amr, Sevr b. Yezid, Amr b. Said,⁶⁰⁹ babasından, kardeşi İsrail'den, amcasının oğlu olan Yusuf b. İshak b. Ebi İshak, Süleyman et-Teymi Sevri, Şu'be ve birçok ismin bulunduğu bir topluluktan rivayette bulunmuştur. Kendisinden, babası Yunus, oğlu Amr b. İsa, Hammâd b. Seleme, İsmail b. Ayyâş, İshak b. Râhuveyh, Müsedded ve daha birçok isim rivayette bulunmuştur. Ahmed, Ebu Hâtim, Ya'kub b. Şeybe ve İbn Hibbân onun için sika demişlerdir. Vefatı (187/802) senesidir.⁶¹⁰

İsa b. Yunus'un vefat tarihi itibarıyla Cabir b. Semure'den hadisi ilk nakleden râvi olması mümkün görünmemektedir. Bu konuyla alakalı Şuayb el-Arnaût tahkikinde bir açıklama yapmamıştır. Tahriç edilen hadislerin ilk râvisi olması sebebiyle İsa b. Yunus'un biyografisi eklenmiştir.

2.2.3. Hz. Peygamber'in Güzel Kokusu

27. Hadis: Bu kısımda Hz. Peygamber'in (s.a.v.) güzel kokusu ile alakalı hadis zikredilecektir. Sadece Müslim'in *Sahih*'inden bir rivayet tahriç edilmiştir.

حدثنا عمرو بن حماد بن طلحة القناد، حدثنا أسباط و هو ابن نصر الهمداني، عن سيماك، عن جابر بن سمرة، قال: “صليت مع رسول الله (ص) صلاة الاولى، ثم خرج إلى أهله و خرجت معه، فاستقبله ولدان، فجعل يمسح خدي أحدهم واحدا واحدا، قال: و أما أنا فمسح خدي، قال: فوجدت يده بردا أو ريحا كأنما أخرجها من جُونة عطار.”⁶¹¹

Amr b. Hammâd Talha el-Kannâd → Esbât, O İbn Nasri el-Hemdâni → Simak → Cabir b. Semure (r.a.) (Demiş ki):

“Resulullah (s.a.v.) ile birlikte öğle namazını kıldım. Bunun arkasından ailesinin yanına çıktım. Ben de kendisini takip ettim. Derken kendisini birtakım çocuklar karşıladı. O çocukların her iki yanağına teker teker dokunmaya başladı. Benim yanağıma da elini sürdü. Kendisinin elinde bir serinlik veya bir koku duydum. Öyle ki elini sanki esans kutusundan çıkarmıştı.”

Müslim'de geçen bu hadis “Peygamber'in kokusunun güzelliği, dokunuşunun yumuşaklığı, onun dokunmasından hoşlanma babı” başlığı altında verilmiştir.

27. Cabir b. Semure'nin (r.a.) Tâbiin Râvileri ve İsnadların İncelenmesi

Simak b. Harb (123/741)⁶¹²

⁶⁰⁸ İbn Hibbân, *es-Sikât*, c. 7, s. 228

⁶⁰⁹ İcli, *Mârifetu's-Sikat*, c. 2, s. 580

⁶¹⁰ İbn Hacer, *Tehzibu't-Tehzib*, c. 8, s. 237

⁶¹¹ Müslim, “Fezâil”, 80

2.2.4. Hz. Peygamber'in Mührü

28. Hadis: Bu konuyla alakalı Müslim'in *Sünen*'inde bir rivayet zikredilmiştir.

حدثنا محمد بن المثنى، حدثنا محمد بن جعفر، حدثنا شعبة، عن سيماك، قال: سمعت جابر بن سمرة، قال: "رايت خاتما في ظهر رسول الله (ص)، كأنه بيضة حمام."⁶¹³

Muhammed b. el-Müsenna → Muhammed b. Ca'fer → Şu'be → Simak → Cabir b. Semure (r.a.) (Demiş ki):

"Resulullah'ın (s.a.v.) sırtında mührünü gördüm. Tıpkı güvercin yumurtası büyüklüğünde idi."

(1) Tirmizi'nin *Sünen*'inden bir rivayet tahriç edilmiştir.

(Mükerrer hadis 1) Said b. Ya'kub et-Tâlekâni → Eyyüb b. Cabir → Simak b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.)⁶¹⁴

Bu metinde mührün yeri بين كتفيه olarak gelmiş ve büyüklüğü hakkında غدة حمراء açıklaması yapılmıştır. Hadis; hasen-sahih olarak verilmiştir. Hz. Peygamber'in (s.a.v.) mührüyle alakalı hadisler, Müslim'de "Hz. Peygamber'in nübüvvet mührünün isbatı, sıfatı ve vücudundaki yeri babı", Tirmizi'de "Hz. Peygamber'in mührü babı" başlığı altında verilmiştir.

(5) Ahmed b. Hanbel'de beş tekrarla gelmiştir.⁶¹⁵

(Mükerrer hadis 2) Muhammed b. Ca'fer → Şu'be → Simak b. Harb → Cabir b. Semure⁶¹⁶

(Mükerrer hadis 3) Muhammed b. Ca'fer → Şu'be → Simak b. Harb → Cabir b. Semure⁶¹⁷

(Mükerrer hadis 4) Abdullah → Yahya b. Abdullah Mevla Beni Hâşim → Şu'be → Simak → Cabir b. Semure⁶¹⁸

Bu hadiste mühür iki omuz arası olarak yazılmıştır. Mühürle alakalı sadece بيضة kelimesi verilmiştir Hadisin isnadı Yahya b. Abdullah'dan dolayı zayıf'tır.

(Mükerrer hadis 5) Veki' → İsrail → Simak → Cabir b. Semure⁶¹⁹

Metinde لونها لون جسده kısmı, diğer metinlerden ziyade olarak yazılmıştır.

(Mükerrer hadis 6) Veki' → İsrail → Simak → Cabir b. Semure⁶²⁰

⁶¹² Bkz. sayfa 35

⁶¹³ Müslim, "Fezâil", 110

⁶¹⁴ Tirmizi, "Menâkib", 11

⁶¹⁵ Fakat 20998 no'lu hadis metninde mühürle alakalı bahis geçmiştir.

⁶¹⁶ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/425; Hadisin metni, Müslim'de geçen hadisin metniyle aynıdır.

⁶¹⁷ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/456; Bu hadisin senedi ve metni bir önceki verilen hadisle aynıdır.

⁶¹⁸ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/475

⁶¹⁹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/495

Bu hadisin senedi ve metni, bir önceki hadisle aynıdır. Bu konuyla alakalı hadislerin isnadı, Simak b. Harb'den dolayı hasen'dir.⁶²¹

Hz. Peygamber'in Mührü Hadisleri		
Sahâbi Râvi	Tâbiin Râvi	Rivayet Sayısı
Cabir b. Semure	Simak b. Harb	7
	Toplam	7

28. Cabir b. Semure'nin (r.a.) Tâbiin Râvileri ve İsnadların İncelenmesi

Simak b. Harb (123/741)⁶²²

2.2.5. Hz. Peygamber'in Saçı

29. Hadis: Hz. Peygamber'in (s.a.v.) saçıyla alakalı rivayetler tahriç edilecektir. Tirmizi'nin *Sünen*'inde sadece bir rivayete rastlanmıştır. Bu rivayet Berâ'dan (r.a.) nakledilmiştir. Aynı babda Cabir b. Semure (r.a.), Ebu Rimse (r.a.) ve Ebu Cuhayfe'den (r.a.) hadis rivayet edilmiştir.

حدثنا محمود بن غيلان، قال: حدثنا وكيع، قال: حدثنا سفيان، عن أبي إسحاق، عن البراء، قال: " ما رايت ذى لَمَّة في خلة حمراء أحسن من رسول الله (ص)، له شعر يضرب منكبيه، بعيد ما بين المنكبين لم يكن بالقصير ولا بالطويل." ⁶²³

Mahmud b. Ğaylan → Vekî → Süfyan → Ebu İshak → Berâ (r.a.) (Demiş ki):

"Kırmızı eşarp içinde saçları omuzlarına dökülenler arasında, Resulullah'dan (s.a.v.) daha güzelini görmedim. Onun omuzlarını döven saçları vardı; iki omzunun arası genişti, boyu ne ne kısa ne de uzundu."⁶²⁴

Tirmizi bu hadisi "Erkek için kırmızı elbise giymek ruhsatı, ipek ve altın hakkında bab" başlığı altında kaydedilmiştir. Hadis hasen-sahih'dir.⁶²⁵

2.2.6. Hz. Peygamber'in Saçının Beyazlığı

30. Hadis: Bu konu hakkında Müslim'in *Sahih*'inden iki rivayet tahriç edilmiştir.

⁶²⁰ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/522

⁶²¹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/495

⁶²² Bkz. sayfa 35

⁶²³ Tirmizi, "Libas", 40

⁶²⁴ Ebu İsa Muhammed b. İsa b. Sevre (ö. 279), *Sünen-i Tirmizi Tercemesi*, trc. Osman Zeki Mollamehmetoğlu, Yunus Emre Yayınevi, İstanbul, c. 6, s. 248

⁶²⁵ Tirmizi, "Libas", 40

وحدثنا أبو بكر بن أبي شيبة، حدثنا عبد الله، عن إسرائيل، عن سَمَاكٍ، أنه سمع جابر بن سمرة، يقول: “كان رسول الله (ص) قد شَمِطَ مَقْدَمَ رَأْسِهِ وَلَحِيَّتَهُ، وَكَانَ إِذَا أَدَّهَنَ لَمْ يَتَّبِعْ، وَإِذَا شَعَثَ رَأْسَهُ تَبَيَّنَ، وَكَانَ كَثِيرَ شَعْرِ اللَّحْيَةِ، فَقَالَ: رَجُلٌ وَجْهَهُ مِثْلُ السَّيْفِ قَالَ: لَا، بَلْ كَانَ مِثْلَ الشَّمْسِ وَالْقَمَرِ، وَكَانَ مُسْتَدِيرًا وَرَأَيْتُ الْخَاتَمَ عِنْدَ كَتِفِهِ مِثْلَ بَيْضَةِ الْحَمَامَةِ يَشْبَهُ جَسَدَهُ.”⁶²⁶

Ebu Bekir b. Ebi Şeybe → Abdullah → İsrail → Simak → Cabir b. Semure (r.a.) (Demiş ki):
 “Resulullah’ın (s.a.v.) sakalı ile başının ön tarafı ağarmaya başlamıştı. Ancak kendisi yaşı sürdüğünde beyazlığı belli olmazdı. Ama saçları dağınık, bakımsız olduğunda belli olurdu. Kendisinin saçları ve sakalı gür idi.” Demiş. Bir kimse: Yüzü kılıç gibi mi idi? Demiş. O da: hayır, güneş ve ay gibi idi ve yuvarlaktı. Omzundaki peygamberlik mührünü de gördüm. Güvercin yumurtası gibi idi ve tenine benziyordu.”

(Mükerrer hadis1) Muhammed b. el-Müsenna → Ebu Davud Süleyman b. Davud → Şu’be → Simak b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.)⁶²⁷

Bu hadis metninde Cabir b. Semure’ye (r.a.) Resulullah’ın (s.a.v.) saçının beyazlığı hakkında soruluyor, cevabı *كان إذا ادَّهَنَ رَأْسَهُ لَمْ يَرِ مِنْهُ شَيْءٌ، وَإِذَا لَمْ يَدَّهَنَ رَأْسَهُ لَمْ يَكُنْ يَدَّهَنُ رَأْسَهُ* şeklinde gelmiştir. Asıl olarak verilen hadisin kelimelerinden lafız olarak farklı yazılmış ancak manada birleşmişlerdir.

(1) Nesâî’nin *Sünen’inde* bir rivayet zikredilmiştir.

(Mükerrer hadis 2) Muhammed b. el-Müsenna → Ebu Davud et-Tayâlisi → Şu’be → Simak → Cabir b. Semure (r.a.)⁶²⁸

Senedinde *عن حدثنا، أخبرنا* sigaları birarada kullanılmıştır. Hz. Peygamber’in (s.a.v.) saçının beyazlığıyla alakalı hadisler, Müslim’de “Hz. Peygamber’in saçları babı”, Nesâî’de “Dühn babı” başlığı altında yazılmıştır.

(8) Ahmed b. Hanbel’in *Müsned’inde* sekiz rivayete rastlanmıştır.

(Mükerrer hadis 3) Süleyman b. Davud → Şu’be → Simak → Cabir b. Semure (r.a.)⁶²⁹

Cabir b. Semure’ye (r.a.), Hz. Peygamber’in saçının beyazlığından sorulduğunda cevap diğer metinlerle benzerdir. Sadece *شعرات* kelimesi farklı verilmiştir. Senedinde *عن حدثنا، أخبرنا* sigaları bir arada kullanılmıştır.

(Mükerrer hadis 4) Behz → Hammâd b. Seleme → Simak → Cabir b. Semure (r.a.)⁶³⁰

⁶²⁶ Müslim, “Fezâil”, 109-2344

⁶²⁷ Müslim, “Fezâil”, 108-2344

⁶²⁸ Nesâî, “Ziyet”, 36, (No. 9345); Bu hadisin metni Müslim’in 108 no’lu hadisinin metniyle aynıdır.

⁶²⁹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/403

⁶³⁰ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/428

Bu hadiste **فِي مَفْرَقِ رَأْسِهِ** beyazlığın Resulullah'ın (s.a.v.) saçında yeri belirli olarak söylenmiştir.

(Mükerrer hadis 5) Behz → Hammâd b. Seleme → Simak → Cabir b. Semure (r.a.)⁶³¹

Sened ve metin olarak bir önceki hadisle aynıdır.

(Mükerrer hadis 6) Behz b. Esed → Hammâd b. Seleme → Simak → Cabir b. Semure (r.a.)⁶³²

(Mükerrer hadis 7) Abdurrahman b. Mehdi → Hammâd b. Seleme → Simak b. Harb → Cabir b Semure (r.a.)⁶³³

Önceki metinlerle aynı olup **غَطَاهُن** kelimesi farklılık göstermiştir.

(Mükerrer hadis 8) Ebu Kâmil → Hammâd → Simak → Cabir b. Semure (r.a.)⁶³⁴

Bu metinde **وَلَا فِي لَحْيَتِهِ إِلَّا** kısmı, diğer metinlerde bulunmamaktadır.

(Mükerrer hadis 9) Abdurrazzak → İsrail → Simak → Cabir b. Semure (r.a.)⁶³⁵

Bu hadis asıl olarak verile Müslim hadisinin aynıdır. Metinde Hz.Peygamber'in (s.a.v.)saçının beyazlığı haricinde, onun güzelliği ve peygamberlik mührü de bir arada yazılmıştır.

(Mükerrer hadis 10) Ebu'n-Nadr → İsrail → Simak → Cabir b. Semure (r.a.)⁶³⁶

Bir önceki hadisın metniyle aynıdır.

Ahmed b. Hanbel'de bulunan hadisler sahih liğayrihidir. İsnadları Simak b. Harb'den dolayı hasen'dir. Geri kalan ricâli, Şeyhayn'ın sika ricâlidir.⁶³⁷

Hz. Peygamber'in Saçına dair Hadisler		
Sahâbi Râvi	Tâbiin Râvi	Rivayet Sayısı
Cabir b. Semure	Simak b. Harb	11
	Toplam	11

30. Cabir b. Semure'nin (r.a.) Tâbiin Râvileri ve İsnadların İncelenmesi

⁶³¹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/442

⁶³² Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/483

⁶³³ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/501

⁶³⁴ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/502

⁶³⁵ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/505

⁶³⁶ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/508

⁶³⁷ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/508

Simak b. Harb (123/741)⁶³⁸

2.2.7. Hz. Peygamber'in Gözlerinin Sürmeli Olması

31. Hadis: Hz. Peygamber'in (s.a.v.) gözlerinin sürmesiyle alakalı hadisler tahriç edilecektir. Tirmizi'de bir rivayet zikredilmiştir.

حدثنا أحمد بن منيع, قال: حدثنا عباد بن العوام, قال: أخبرنا الحجاج هو ابن أروطة, عن سمك بن حرب, عن جابر بن سمرة قال: “كان في ساقى رسول الله (ص) خُموشة, و كان لا يضحك إلا تبسما, و كنت إذا نظرت إليه قلت: أُكحل العينين و ليس بأكحل.”⁶³⁹

Ahmed b. Meni' → Abbâd b. el-Avvâm → el-Haccâc, O İbn Ertât → Simak b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.) (Demiş ki):

“Resulullah'ın (s.a.v.) baldır ve bacağı çok düzgün olup sadece tebessüm şekliyle gülerdi. Kendisine baktığımda sürmeli derdim halbuki sürme çekmiş değildi.”

Bu hadiste, Hz. Peygamber'in gözlerinin sürmeli olması bahsinin yanında, onun gülüş şekli ve bacaklarının düzgünlüğü de haber verilmiştir. Tirmizi'nin rivayeti “Peygamber'in sıfatı hakkında bab” başlığı altında kaydedilmiştir. Tirmizi'ye göre hadis; hasen-garib olup, bu şekliyle sahih'dir. Senedinde عن حدثنا, أخبرنا sigaları bir arada kullanılmıştır.

(2) Ahmed b. Hanbel'in *Müsned*'inden iki rivayet tahriç edilmiştir.

(Mükerrer hadis 1) Abdullah → Şuca' b. Mahled Ebu'l-Fadl → Abbâd b. el-Avvâm → el-Haccâc → Simak b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.)⁶⁴⁰

Bu hadisin metni Tirmizi'den asıl olarak yazılan hadisin aynısıdır. Senedi de Abbâd b. Avvâm'dan sonra aynı râvilerle devam etmiştir.

(Mükerrer hadis 2) Surayc b. Nu'man → Abbâd b. Avvâm → Haccâc → Simak b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.)⁶⁴¹

Hadisin metni ve senedi üstteki hadisle aynıdır. Hadisin isnadı, Haccâc b. Ertât'dan dolayı zayıftır.⁶⁴²

Hz. Peygamber'in Gözlerinin Sürmeli Olması Hadisleri		
Sahâbi Râvi	Tâbiin Râvi	Rivayet Sayısı

⁶³⁸ Bkz. sayfa 35

⁶³⁹ Tirmizi, “Menâkib”, 12

⁶⁴⁰ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/466

⁶⁴¹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/511

⁶⁴² Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/511

Cabir b. Semure	Simak b. Harb	3
	Toplam	3

31. Cabir b. Semure'nin (r.a.) Tâbiin Râvileri ve İsnadların İncelenmesi

Simak b. Harb (123/741)⁶⁴³

Haccâc b. Ertât (127/744)

İsmi; Haccâc b. Ertât, Ebu Ertât el-Kûfi en-Nehai'dir.⁶⁴⁴ Şa'bi'den bir hadis, Atâ b. Ebi Ribah, Amr b. Şuayb ve bir topluluktan hadis rivayet etmiştir. Ondandır; Süfyan, Şu'be, Hammâd b. Zeyd, İbn Mübarek, Ğunder, Hafs b. Ğiyâs, Abdurrazzak ve başkaları da rivayette bulunmuştur.⁶⁴⁵ Yahya b. Ma'in Haccâc için zayıf, Nesâî kavi değildir demişlerdir.⁶⁴⁶ Ebu Hâtim onun için saduk'tur fakat zayıf kişilerden tedlis yapar, demiştir. Hadiste itkan seviyesinde değildir. Basra'nın kadılığına getirilmiş on sene fetva vermiştir.⁶⁴⁷

2.2.8. Hz. Peygamber'in Elbisesi Hakkında

32. Hadis: Bu kısımda Hz. Peygamber'in (s.a.v.) giydiği elbisesi ile alakalı hadisler tahriç edilecektir. Tirmizi'de bir hadis zikredilmiştir.

حدثنا هناد، قال: حدثنا عبث بن القاسم، عن الأشعث و هو ابن سوار، عن أبي إسحاق، عن جابر بن سمرة، قال: " راي رسول الله (ص) في ليلة إضحيان، فجعلت أنظر إلى رسول الله (ص) و إلى القمر و عليه خلة حمراء، فإذا هو عندى أحسن من القمر." ⁶⁴⁸

Hennâd → Abser b. el-Kâsım → Eşa's b. O İbn Sevvâr → Ebu İshak → Cabir b. Semure (r.a.) (Demiş ki):

"Resulullah'ı (s.a.v.) mehtaplı bir gecede gördüm ve bir sefer Resulullah'a (s.a.v.) bir de aya bakmaya başladım. Rasulullah'ın (s.a.v.) üzerinde kırmızı bir elbise vardı. O anda bana aydan daha güzeldi."

Bu hadis; hasen-garib'dir. Bu babda, Berâ (r.a.) ve Ebu Cuhayfe'den (r.a.) de hadis rivayeti bulunmaktadır.⁶⁴⁹

⁶⁴³ Bkz. sayfa 35

⁶⁴⁴ Buhari, *Târihu'l-kebir*, c. 2, s. 378

⁶⁴⁵ Zehebi, *Tezkiratu'l-huffâz*, c. 1, s. 140

⁶⁴⁶ İbn Adiy, *el-Kâmil*, c. 2, s. 518

⁶⁴⁷ Zehebi, *Tezkiratu'l-huffâz*, c. 1, s. 140

⁶⁴⁸ Tirmizi, "Edeb", 47

(1) Nesâî'de bir rivayet bulunmuştur.

(Mükerrer hadis 1) Hennâd b. es-Seriyyi → Abser → Eşa's b. Sevvâr Kufi → Ebu İshak → Cabir b. Semure (r.a.)⁶⁵⁰

Metinde bir farklılık yoktur. Mehtaplı olduğu belirtilmeden sadece gece kelimesi verilmiştir.

(1) Dârimi'nin *Sünen*'inden bir rivayet tahrîç edilmiştir.

(Mükerrer hadis 2) Muhammed b. Said → Abdurrahman b. Muhammed → Eşa's b. Sevvâr → Ebu İshak → Cabir b. Semure (r.a.)⁶⁵¹

Bu hadisin metni üstte geçen hadisin metniyle aynıdır. Fakat *فلهو، في عيني* kelimeleri farklı gelmiştir. Muhakkık ed-Dârâni hadisin isnadını, Eşa's b. Sevvâr'dan dolayı zayıf bulmuştur.⁶⁵² Hz. Peygamber'in (s.a.v.) elbisesi bahsiyle ilgili hadisler, Tirmizi'de "Erkekler için kırmızı elbise giyme ruhsatı babı", Nesâî'de "Elbise, cübbe giymek babı", Dârimi'de "Nebi'nin güzelliği babı" başlığı altında zikredilmiştir.

Hz. Peygamber'in Elbisesi Hadisleri		
Sahâbi Râvi	Tâbiin Râvi	Rivayet Sayısı
Cabir b. Semure	Ebu İshak	3
	Toplam	3

32. Cabir b. Semure'nin (r.a.) Tâbiin Râvileri ve isnadların İncelenmesi

Simak b. Harb (123/741)⁶⁵³

Ebu İshak (127/744)⁶⁵⁴

Eşa's b. Sevvâr (136/754)

İsmi; Eşa's b. Sevvâr el-Kûfi el-Hindi en-Neccâri et-Tevâbiti el-Efrak'dır. Sakif'in mevlası, Basra kadısıdır.⁶⁵⁵ Hasan Basri, Şa'bi, Adiy b. Sâbit, İkrime, Ebu İshak, Avn b. Ebu Cuhayfe (r.a.), el-Hakem b. Uteybe, Ziyâd b. İlâka, Zühri, Nâfi', Ebu'z-Zübeyr, Ebu Bürde b. Ebi Musave bu isimlerin dışında ki pek çok kişiden rivayette bulunmuştur. Kendisinden; Şu'be,

⁶⁴⁹ Tirmizi'nin "Libas" kitabında olan 1724 no'lu hadiste kırmızı elbise bahsi geçmektedir.

⁶⁵⁰ Nesâî, "Ziynet", 88

⁶⁵¹ Dârimi, "Mukaddime", 10

⁶⁵² Dârimi, "Mukaddime", 10

⁶⁵³ Bkz. Sayfa 35

⁶⁵⁴ Bkz. sayfa 61

⁶⁵⁵ Zehebi, *Mizânu'l-İ'tidal*, c. 1, s. 264

Sevri, Hüşeym, Hafs b. Ğiyâs, Beşir b. Meymun, Ebu Hâlid el-Ahmer, İbn Nümejr ve birçok kişi hadis rivayet etmiştir.⁶⁵⁶

İbn Ma'in, Nesâi, Eşâ's b. Sevvâr için zayıf, Davraki'nin bir rivayetinde sika, Merrâ; onda bir sıkıntı olmadığını, Buhari, münkiru'l-hadis olduğunu, Hüşeym, onun için yalan söylerdi ifadesini kullanmışlardır.⁶⁵⁷

2.2.9. Hz. Peygamber'in Oturuşu

33. Hadis: Hz. Peygamber'in (s.a.v.) bir yere dayanarak oturmasıyla alakalı bu hadisler, Tirmizi'nin *Sünen*'inde iki hadis olarak tespit edilmiştir.

حدثنا عباس بن محمد الدوري البغدادي، قال: حدثنا إسحاق بن منصور الكوفي، قال: أخبرنا إسرائيل، عن سماك بن حرب، عن جابر بن سمرة، قال: "رايت النبي (ص) مُتَكِنًا عَلَى وَسَادَةٍ عَلَى يَسَارِهِ."⁶⁵⁸

Abbâs b Muhammed ed-Dûriy el-Bağdâdi → İshak b. Mansur el-Kufi → İsrail → Simak b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.) (Demiş ki):

"Resulullah'ın (s.a.v.) bir yastığa solu üzerine yaslandığını gördüm."

Hadis, İsrail'in Simak'den olan bir rivayetinde, başka bir râvi olmadan "sola dayanmadan kısmı" eksik olarak verilmiştir. Hadis; hasen-garib'dir.

(Mükerrer hadis 1) Yusuf b. İsa → Veki' → İsrail → Simak b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.)⁶⁵⁹

Bu metinde sol tarafına kısmı belirtilmemiştir.

(1) Ebu Davud'dan bir rivayet zikredilmiştir.

(Mükerrer hadis 2) Ahmed b. Hanbel → Veki' ح Abdullah b. el-Cerrâh → Veki' → İsrail → Simak → Cabir b. Semure (r.a.)⁶⁶⁰

Bu metinde دخلت على النبي (ص) في بيته، فرايته kısmı diğer metinlerden farklı verilmiştir. Hz. Peygamber'in (s.a.v.) oturuşu ile ilgili hadisler, Tirmizi'de "Bir şeye dayanmak babı", Ebu Davud'da "Yataklar hakkında bab" başlığı altında verilmiştir.

(2) Ahmed b. Hanbel'in *Müsned*'inden iki rivayet tahriç edilmiştir.

(Mükerrer hadis 3) Abdullah → Osman b. Muhammed → Veki' → İsrail → Simak → Cabir b. Semure (r.a.)⁶⁶¹

⁶⁵⁶ İbn Hacer, *Tehzibu't-Tehzib*, c. 1, s. 352-353

⁶⁵⁷ Makrizi, *Muhtasaru'l-Kâmil fi'd-duafâi*, s. 163

⁶⁵⁸ Tirmizi, "Edeb", 23

⁶⁵⁹ Tirmizi, "Edeb", 23

⁶⁶⁰ Ebu Davud, "Libas", 43

Bu hadiste **على مرفقه** kısmı, diğer metinlerden farklı olarak verilmiştir.

(Mükerrer hadis 4) Veki' → İsrail → Simak → Cabir b. Semure⁶⁶²

Hadis; Simak'den dolayı hasen'dir.⁶⁶³

Hz. Peygamber'in Oturuşu Hadisleri		
Sahâbi Râvi	Tâbiin Râvi	Rivayet Sayısı
Cabir b. Semure	Simak b. Harb	5
	Toplam	5

33. Cabir b. Semure'nin (r.a.) Tâbiin Râvileri ve İsnadların İncelenmesi

Simak b. Harb (123/741)⁶⁶⁴

2.2.10. Hz. Peygamber'in Gülmesi

34. Hadis: Hz. Peygamber (s.a.v.) yanında konuşulduğunda, hoşuna giden mevzulara tebessüm ile karşılık vermiştir. Bu bahisle ilgili Müslim'in *Sahih*'inde bir rivayete zikredilmiştir.

حدثنا أحمد بن عبد الله بن يونس، حدثنا زهير، حدثنا سماك، ح و حدثنا يحيى بن يحيى، و اللفظ له، قال: أخبرنا أبو خيثمة، عن سماك بن حرب، قال: قلت لجابر بن سمرة: أكنت تجالس رسول الله (ص)؟ قال: نعم كثيرا، “كان لا يقوم من مصلاه الذي يصلي فيه الصبح، أو الغداة، حتى تطلع الشمس، فإذا طلعت الشمس قام، وكانوا يتحدثون فيأخذون في أمر الجاهلية، فيضحكون و يتبسّم.”⁶⁶⁵

Ahmed b. Abdullah b. Yunus → Züheyr → Simak ح Yahya b. Yahya → Ebu Hayseme → Simak b. Harb → Cabir b. Semure (r.a) (Demiş ki):

“Cabir b. Semure'ye (r.a.): Sen Resullah (s.a.v.) ile beraber oturur muydun? diye sordum. Cabir: Evet hem de çok defa! Resulullah (s.a.v.) sabah namazını kıldığı zaman namazgâhından, güneş doğuncaya kadar kalkmazdı. Güneş doğduğu zaman kalkardı. Ashâbı ile konuşturlardı. Bazen cahiliyet devri işlerine dalarlar da ashâb güler, Resulullah da (s.a.v.) tebessüm ederdi.”⁶⁶⁶

⁶⁶¹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/463

⁶⁶² Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/494

⁶⁶³ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/494

⁶⁶⁴ Bkz. sayfa 35

⁶⁶⁵ Müslim “Mesâcid”, 286

⁶⁶⁶ Ahmed Davudoğlu, *Sahih-i Müslim Tercüme ve Şerhi*, Sönmez Neşriyat, Bsk. 2, İstanbul, c. 4, s. 34

(1) Tirmizi'de bir rivayet nakledilmiştir.

(Mükerrer hadis 1) Ali b. Hucr → Şerik → Simak → Cabir b. Semure (r.a.)⁶⁶⁷

Bu metinde *يذكرون حديث الجاهلية و ينشدون الشعر* kısmıyla farklılık olmuştur. Ayrıca ashâbıyla konuşmalarında *هو ساكت و يتذكرون*, *و يتناشدون الشعر* kısmıyla, diğer metinden ayrılmıştır. Senedinde *عن أخبرنا* ifadeleri bir arada verilmiştir.

(1) Nesâi'nin *Sünen*'inden bir rivayet tahriç edilmiştir.

(Mükerrer hadis 2) Ahmed b. Süleyman → Yahya b. Adem → Züheyr → Simak b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.)⁶⁶⁸

Bu hadis, Müslim'de geçen hadisin metnine benzemektedir. *يذكرون حديث الجاهلية و ينشدون الشعر* bölümü değişik kelimelerle ifade edilmiştir. Senedinde *عن أخبرنا* sigaları bir arada kullanılmıştır. Hz. Peygamber'in (s.a.v.) gülmesi bahsiyle ilgili hadisler, Müslim'de "Sabah namazından sonra namaz yerinde oturmanın fazileti babı", Tirmizi'de "Şiir söyleme hakkında bab" başlığı altında zikredilmiştir.

(3) Ahmed b. Hanbel'in *Müsned*'inde üç tekrarla zikredilmiştir.

(Mükerrer hadis 3) Süleyman b. Davud → Şerik → Simak → Cabir b. Semure (r.a.)⁶⁶⁹

Bu metinde *و قليل الضحك و كان طويل الصمت* bölümü, diğer metinlerde bulunmamaktadır. Senedinde *عن أخبرنا* ifadeleri bir arada bulunmaktadır.

(Mükerrer hadis 4) Esved b. Amir → Şerik → Simak → Cabir b. Semure (r.a.)⁶⁷⁰

Metinde *شهدت النبي (ص) أكثر من مائة مرة في المسجد* kısmı farklı yazılmıştır.

(Mükerrer hadis 5) Ebu Seleme el-Huzâi → Şerik → Simak → Cabir b. Semure (r.a.)⁶⁷¹

Bu hadiste, *بölümü diğer metinlerde bulunmamaktadır. Konuyla alakalı verilen hadislerin tümü hasen'dir. Senedlerinde Şerik b. Abdullah olması sebebiyle, isnadları zayıftır.*⁶⁷²

Hz. Peygamber'in Gülmesi Hadisleri		
Sahâbi Râvi	Tâbiin Râvi	Rivayet Sayısı
Cabir b. Semure (r.a.)	Simak b. Harb	6
	Toplam	6

⁶⁶⁷ Tirmizi, "Edeb", 7

⁶⁶⁸ Nesâi, "Mesâcid", 321

⁶⁶⁹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/405

⁶⁷⁰ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/436

⁶⁷¹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/513

⁶⁷² Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/405

34. Cabir b. Semure'nin (r.a.) Tâbiin Râvileri ve İsnadların İncelenmesi

Simak b. Harb (123/741)⁶⁷³

2.2.11. Hz. Peygamber'in Havuzu

35. Hadis: Müslim'in *Sahih*'inden iki rivayet tahriç edilmiştir.

حدثني الوليد بن شجاع بن الوليد السَّكُونِيّ، حدثني أبي رحمه الله، حدثني زياد بن خيثمة، عن سماك بن حرب، عن جابر بن سمرة، عن رسول الله (ص) قال: “ألا إني فرط لكم على الحوض، وإن بعد ما بين طرفيه كما بين صنّعاء و أيلة، كان الأباريق فيه النجوم.”⁶⁷⁴

El-Velid Şuca' b. el-Velid es-Sekuni → Babası → Ziyâd b. Hayseme → Simak b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.) → Resulullah (s.a.v.) (Demiş ki):

“Bakınız, sizin Kevser havuzuna ilk önce varanınız ben olacağım. Kevser havuzunun iki tarafının genişliği, Sana' ve Eyle arası kadardır. Oradaki ibrikler yıldızlar gibidir.”

(Mükerrer hadis 1) Kuteybe b. Said → Ebu Bekir b. Ebi Şeybe → Hâtim b. İsmail → Muhâcir b. Mismâr → Amir b. Sa'd b. Ebi Vakkâs (r.a.) → Cabir b. Semure (r.a.)⁶⁷⁵

Amir b. Sa'd b. Ebi (r.a.) Vakkâs hizmetçisi Na'fi'yi Cabir b. Semure'ye (r.a.), Resulullah'dan (s.a.v.) duyduğu bir şey varsa yazması için göndermiştir. O da: أنا الفرط على الحوض” bölümünü yazarak göndemiştir. Müslim'de geçen bu iki hadis “Peygamber'in havuzunun isbatı ve sıfatı babı” başlığı altında verilmiştir.⁶⁷⁶

Hz. Peygamber'in Havuzu Hadisleri		
Sahâbi Râvi	Tâbiin Râvi	Rivayet Sayısı
Cabir b. Semure (r.a.)	Simak b. Harb	1
	Amir b. Sa'd b. Ebi Vakkâs	1
	Toplam	2

35. Cabir b. Semure'nin (r.a.) Tâbiin Râvileri ve İsnadların İncelenmesi

Simak b. Harb (123/741)⁶⁷⁷

Amr b. Sa'd b. Ebi Vakkâs (r.a.) (104/722)⁶⁷⁸

⁶⁷³ Bkz. sayfa 35

⁶⁷⁴ Müslim, “Fezâil”, 2305-44

⁶⁷⁵ Müslim, “Fezâil”, 2305-45

⁶⁷⁶ Ahmed b. Hanbel'in 20805 no'lu hadisinin metninde, havuzla alakalı bölüm bulunmaktadır.

⁶⁷⁷ Bkz. sayfa 35

Muhâcir b. Mismâr ⁶⁷⁹

2.4.10. Hz. Peygamber'in Mucizeleri

36. Hadis: Bu kısımda Hz. Peygamber'in (s.a.v.) nübüvvetten önce kendisine selam veren taş ve geleceğe dair verdiği haberlerin olduğu hadisler tahriç edilecektir.

Müslim'in *Sahih* 'inde selam veren taşla alakalı bir rivayet bulunmuştur.

وحدثنا أبو بكر بن أبي شيبة، حدثنا يحيى بن أبي بكر، عن إبراهيم بن طهمان حدثني سماك بن حرب، عن جابر بن سمرة، قال: قال رسول الله (ص): "إني لأعرف حجرا بمكة كان يسلم على قبل أن أبعث إني لأعرفه الآن."⁶⁸⁰

Ebu Bekir b. Ebi Şeybe → Yahya b. Ebi Bekir → İbrahim b. Tahmân → Simak b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.) (Demiş ki):

"Rasulullah (s.a.v.): Mekke'de bir taş tanıyorum ki, peygamber gönderilmemden önce bana selam verirdi. Ben onu şimdi de biliyorum, buyurdu."

(1) Tirmizi'de bir rivayet zikredilmiştir.

(Mükerrer hadis1) Muhammed b. Beşşâr → Mahmud b. Ğaylân → Davud et- Tayâlisi → Süleyman b. Muaz ed-Dabbi → Simak b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.)⁶⁸¹

Bu metin asıl metinle benzerlik gösterir. ليالى kelime olarak farklı yazılmıştır. Tirmizi hadise garib hükmünü vermiştir. Hz. Peygamber'e (s.a.v.) nübüvvetten önce selam veren taşla alakalı olan hadisler, Müslim'de "Nebi'nin nesebinin fazileti ve nübüvvetten önce taşın selam vermesi babı", Tirmizi'de "Hz. Peygamber'in peygamberlik alametleri babı" başlığı altında kaydedilmiştir.

(3) Ahmed b. Hanbel'de üç tekrar nakledilmiştir.

(Mükerrer hadis 2) Yahya b. Ebi Bekir → İbrahim b. Tahmân → Simak b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.)⁶⁸²

Bu hadisin metni, Müslim hadisinin senedi ve metniyle aynıdır.

(Mükerrer hadis 3) Süleyman b. Davud Ebu Davud → Süleyman b. Muaz ed-Dabbi → Simak b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.)⁶⁸³

Bu metin Tirmizi hadisinin metni ile aynıdır. Sadece إذا مرت به kısmı diğer metinlerde bulunmamaktadır. Senedi de Süleyman b. ed-Dabbi'den sonra aynı sıralanmıştır.

⁶⁷⁸ Bkz. sayfa 88

⁶⁷⁹ Bkz. sayfa 90

⁶⁸⁰ Müslim, "Fezâil", 2277

⁶⁸¹ Tirmizi, "Menâkib", 5

⁶⁸² Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/455

⁶⁸³ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/511

(Mükerrer hadis 4) Yahya b. Ebi Bekir → İbrahim b. Tahmân → Simak → Cabir b. Semure (r.a.)⁶⁸⁴

Bu hadislerin isnadı, Simak'den dolayı hasen'dir.

(1) Dârimi'de bir rivayet zikredilmiştir.

(Mükerrer hadis 5) Muhammed b. Said → Yahya b. Ebi Bükeyr el-Abdi → İbrahim b. Tahmân → Simak → Cabir b. Semure (r.a.)⁶⁸⁵

Bu hadisın metni, Müslim'in hadisınin metniyle benzerdir. Senedinde **حدثنا، أنبأنا، عن** sigaları birarada kullanılmıştır. İsnadı muhakkike göre ceyyid'dir.⁶⁸⁶

Hz. Peygamber'e Selam Veren Taş Hadisleri		
Sahâbi Râvi	Tâbiin Râvi	Rivayet Sayısı
Cabir b. Semure (r.a.)	Simak b. Harb	6
	Toplam	6

36. Cabir b. Semure'nin (r.a.) Tâbiin Râvileri ve İsnadların İncelenmesi

Simak b. Harb (123/741)⁶⁸⁷

İbrahim b. Tahmân (163/781)

İsmi; İbrahim b. Tahman b. Şu'be el-Heravi'dir. İmam, Horasan'ın âlimi Ebu Said el-Heravi'dir. Nisâbur'a yerleşti. Küçük sahabilerin zamanının sonunda doğmuştur.⁶⁸⁸ İbrahim b. Müslim el-Hicri, Adem b. Ali, Eyyüb b. es-Sahtiyâni, el-Ca'd Ebu Osman, Humeyd et-Tavil, Süleyman el-A'meş, Simak b. Harb, Şu'be b. el-Haccâc, Hişâm b. Hasan ve daha birçok kişiden rivayette bulunmuştur.⁶⁸⁹

Ondan, İbn Mübarek, Ebu Âmir el-Akadi, Ma'n b. Abdullah cuma, taksir, hacc, nikâh ve başka mevzulardan hadis rivayetinde bulunmuşlardır.⁶⁹⁰ İbn Mübarek, Ahmed, Ebu Hâtım ve

⁶⁸⁴ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/419

⁶⁸⁵ Dârimi, "Mukaddime", 4

⁶⁸⁶ Dârimi, "Mukaddime", 4

⁶⁸⁷ Bkz. sayfa 35

⁶⁸⁸ Zehebi, *Siyerü A'lami'n-nübela*, c. 7, s. 379

⁶⁸⁹ Mizzi, *Tehzibu'l-kemal*, c. 2, s. 108

⁶⁹⁰ İcli, *Ma'rifetü's-sikât*, c. 1, s. 54

başkaları da onu sika kabul etmişlerdir. Ebu Davud onun için sika ve hüsnü'l-hadis ifadelerini kullanmıştır. (163/781) senesinde öldüğü haber verilmiştir.⁶⁹¹

2.2.12. Hz. Peygamber'in Gelecekte Haber Veren Mucizeleri

37. Hadis: Bu kısımda Hz. Peygamber'in (s.a.v.) gelecekte verdiği haberlerin bulunduğu hadisler yazılacaktır. Buhari'nin *Sahih*'inden üç hadis tahriç edilmiştir.

حدثنا إسحاق، سمع جريرا، عن عبد الملك، عن جابر بن سمرة، قال: قال رسول الله (ص): "إذا هلك كسرى فلا كسرى بعده، وإذا هلك قيصر فلا قيصر بعده، والذي نفسي بيده لئن فقَّ كنوزهما في سبيل الله." ⁶⁹²

İshak → Cerir → Abdulmelik → Cabir b. Semure (r.a.) (Demiş ki):

"Resulullah (s.a.v.): Kisra helak olduğu zaman ondan sonra hiçbir kisra yoktur. Kayser helak olduğu zaman, artık onun ardında hiçbir kayser yoktur. Yemin olsun ki! İkisinin hazineleri muhakkak Allah yolunda harcanacaktır, buyurdu."

Senedinde سمع ifadesi, diğer senedlerden farklı olarak kullanılmıştır.

(Mükerrer hadis 1) Kabisa → Süfyan → Abdulmelik b. Umeyr → Cabir b. Semure (r.a.)⁶⁹³

(Mükerrer hadis 2) Musa → Ebu Avâne → Abdulmelik → Cabir b. Semure (r.a.)⁶⁹⁴

(3) Müslim'in *Sahih*'inde üç rivayet zikredilmiştir.

(Mükerrer hadis 3) Kuteybe b. Said → Cerir → Abdulmelik b. Umeyr → Cabir b. Semure (r.a.)⁶⁹⁵

Bu hadis, aynı konuyla alakalı Ebu Hureyre'den gelen rivayetle benzerdir. Ebu Hureyre'nin rivayetinde لنقسمن, ليهلكن, لا يكون kelimeleri değişiklik göstermiştir.

(Mükerrer hadis 4) Kuteybe b. Said → Ebu Kâmil el-Cahderi → Ebu Avâne → Simak b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.)⁶⁹⁶

لنتفتحن عصابة من المسلمين- أو من المؤمنين- كنز آل كسرى الذى فى الابياض metni, diğer verilen hadislerin metninden farklı yazılmıştır. Kisra'nın beyaz sarayında olan hazinelerinden müslümanların faydalanacağı bildirilmiştir.

(Mükerrer hadis 5) Muhammed b. Müsenna ve İbnu Beşşâr → Muhammed b. Ca'fer → Şu'be → Simak b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.)⁶⁹⁷

⁶⁹¹ Mizzi, *Tehzibu'l-kemal*, c. 2, s. 109-111

⁶⁹² Buhari, "Farzu'l-Humus", 7

⁶⁹³ Buhari, "Menâkib", 23; Bu metin, asılolan hadisin muhtasarı olarak verilmiştir.

⁶⁹⁴ Buhari, "Eymân ve Nuzur", 2; Metin, diğer metinlerle aynıdır.

⁶⁹⁵ Müslim, "Fiten", 77

⁶⁹⁶ Müslim, "İmâret", 78

⁶⁹⁷ Müslim, "İmâret", 78

Üstte verilen Ebu Avâne hadisinin manası aynı şekilde zikredilmiştir. Hz. Peygamber'in (s.a.v.) gelecekte haber vermesi hadisleri, Buhari'de "Nebi'nin, sizin için ganimetler helal kılındı sözü babı" ve "İslamda nübüvvetin alameti babı" ve "Nebi'nin yemini nasıl olur babı", Müslim'de "Kıyamet şartları babı" başlığı altında zikredilmiştir.

(8) Ahmed b. Hanbel'in *Müsned*'inden sekiz hadis tahriç edilmiştir.

(Mükerrer hadis 6) Abdullah b. Muhammed → Hâtim b. İsmail → Muhâcir b. Mismâr → Amir b. Sa'd b. Ebi Vakkâs (r.a.) → Cabir b. Semure (r.a.)⁶⁹⁸

Amir b. Sa'd b. Ebi Vakkâs (r.a.) hizmetçisi Nâfi'yi Cabir b. Semure'ye (r.a.) göndermiş ve Resulullah'dan duyduklarını yazmasını istemiştir. Cabir b. Semure'de (r.a.), Eslemi'nin recminin olduğu cuma gününde, on iki halife konusunu, Kıyametten önce yalancılar çıkacağı konusu, kendisine hayır verilen kişinin önce kendisi ve ehlinden başlaması konusu, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) havzı konusu ve Kisra konusunu, يفتتحون البيت الابيض, بيت كسرى kısmı farklı olacak şekilde yazarak haber vermiştir.

(Mükerrer hadis 7) İbrahim b. Mehdi → Ebu Avâne → Abdulmelik b. Umeyr → Cabir b. Semure (r.a.)⁶⁹⁹

Bu hadisin metni, Buhari hadisinin metniyle aynıdır.

(Mükerrer hadis 8) Abdullah → Muhammed b. Ebi Bekir → Ebu Avâne → Abdulmelik b. Umeyr → Cabir b. Semure (r.a.)⁷⁰⁰

(Mükerrer hadis 9) Abdullah → İmrân b. Bekkâr el-Hımsi → Ahmed b. Hâlid el-Vehbi → Kays → Simak → Cabir b. Semure (r.a.)⁷⁰¹

Bu hadiste أبيض آل كسرى bölümü farklı verilmiştir.

(Mükerrer hadis 10) Muhammed b. Ca'fer → Şu'be → Simak → Cabir b. Semure (r.a.)⁷⁰²

Metin, Kisra'nın Beyaz Sarayı olarak yazılmıştır. Kelimelerin yerleri değişmiş ancak manada bir farklılık olmamıştır.

(Mükerrer hadis 11) Abdurrazzak → İsrail ve Ebu Nuaym → İsrail → Simak → Cabir b. Semure (r.a.)⁷⁰³

Bu metinde رهن kelimesi değişiklik göstermiştir. Hadiste Cabir b. Semure'nin (r.a.) "Ben de oradaydım, bana da bin dirhem nasip oldu" cümlesi, diğer metinlerde bulunmamaktadır.

⁶⁹⁸ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/421

⁶⁹⁹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/444

⁷⁰⁰ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/477

⁷⁰¹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/480; Bu metin, Müslim'in 78 no'lu hadisinin metniyle aynıdır.

⁷⁰² Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/500

⁷⁰³ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/505

(Mükerrer hadis 12) Hüseyin b. Musa → Şeybân → Abdulmelik → Cabir b. Semure⁷⁰⁴

Hadisin metninde, Buhari hadisinden farklı olarak **نفس محمد**, إذا ذهب kelimeleri kullanılmıştır.

(Mükerrer hadis 13) Affân → Ebu Avâne → Simak → Cabir b. Semure⁷⁰⁵

Bu konuyla alakalı verilen hadisler ve isnadları sahih'dir.⁷⁰⁶

Hz. Peygamber'in Gelecekte Haber Veren Mucizeleri Hadisleri		
Sahâbi Râvi	Tâbiin Râvi	Rivayet Sayısı
Cabir b. Semure (r.a.)	Abdulmelik b. Umeyr	7
	Simak b. Harb	6
	Amr b. Sa'd b. Ebi Vakkâs (r.a.)	1
	Toplam	14

37. Cabir b. Semure'nin (r.a.) Tâbiin Râvileri ve İsnadların İncelenmesi

Abdulmelik b. Umeyr (136/753)⁷⁰⁷

Simak b. Harb (123/741)⁷⁰⁸

Amir b. Sa'd b. Ebi Vakkâs (r.a.) (104/722)⁷⁰⁹

Muhacir b. Mismar⁷¹⁰

38. Hadis: Hz. Peygamber'in (s.a.v.) gelecekte haber verme mucizesi ile ilgili hadisler zikredilecektir. Burada Arap Yarımadası, İran ve Rum'la gazâ edileceği ve fetihle sonuçlanacağını bildiren hadisler tahriç edilecektir. Bu konuyla alakalı Müslim'in *Sahih*'inde bir rivayet zikredilmiştir.

حدثنا قتيبة بن سعيد، حدثنا جرير، عن عبد الملك بن عمير، عن جابر بن سمرة، عن نافع بن عتبة، قال: كنا مع رسول الله (ص)، في غزوة، قال: فأتى النبي (ص) قوم من قبل المغرب، عليهم ثياب الصوف، فوافقوه عند أكمة، فأنهم لقيام و رسول الله (ص) قاعد، قال: فقالت لي نفسي: إنهم فقم بينهم وبينه لا يغتالونه، قال: ثم قلت: لعله نجي معهم، فأتيتهم ففقت بينهم وبينه، قال:

⁷⁰⁴ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/514

⁷⁰⁵ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/415; Bu hadis Müslim 78 no'lu hadisinden benzeridir.

⁷⁰⁶ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/415

⁷⁰⁷ Bkz. sayfa 41

⁷⁰⁸ Bkz. sayfa 35

⁷⁰⁹ Bkz. sayfa 88

⁷¹⁰ Bkz. sayfa 90

فحفظت منه أربع كلمات, أعدهن في يدي, قال: “ تَغْزُونَ جزيرة العرب فيفتحها الله, ثم فارس فيفتحها الله, ثم تغزون الروم فيفتحها الله, ثم تغزون الدجال فيفتح الله ” قال: فقال نافع: يا جابر لا نرى الدجال يخرج, حتى تفتح الروم.⁷¹¹

Kuteybe b. Said → Cerir → Abdulmelik b. Umeyr → Cabir b. Semure (r.a.) → Nâfi' b. Utbe (r.a.) (Demiş ki):

“Biz Hz. Peygamber’le (s.a.v.) bir gazvede idik. Nebi’ye (s.a.v.) Mağrib tarafından, elbiseleri yünden olan bir topluluk geldi. Bir tepenin yanında onları karşıladı ve onlar ayakta, Resulullah (s.a.v.) oturuyordu. Kendi kendime, onların yanına git ve Resulullah’a (s.a.v.) zarar veremesinler diye onların arasına dikil dedim. Sonra dedim ki: Belki onlarla gizli konuşacaktı. Onların yanına gittim ve aralarına katıldım. Ondan dört kelimeyi ezberledim ve onları söyleyebilmek için aklımda tuttum. “Arap Yarımadası’ndakilerle gaza edeceksiniz, Allah oranın fethini nasip edecek, sonra İran’la gaza edeceksiniz, Allah oranın fethini nasip edecek, sonra Rum’la gaza edeceksiniz, Allah oranın da fethini nasip edecek. Sonra Deccal’le gaza edeceksiniz ve onu da fethedeceksiniz.” Nâfi’: Ya Cabir! Deccal’in çıktığını ve Rum’un fethini görmedik, demiştir.”

(1) İbn Mâce’nin *Sünen*’inden bir rivayet tahriç edilmiştir.

(Mükerrer hadis 1) Ebu Bekir b. Ebi Şeybe → Hüseyin b. Ali → Zâide → Abdulmelik b. Umeyr → Cabir b. Semure (r.a.) → Nâfi' b. Utbe b. Ebi Vakkâs (r.a.)⁷¹²

Bu metin, asıl olan metnin muhtasar hali olarak yazılmıştır. *تقاتلون* kelimesi farklı kullanılmıştır. Metnin sonunda Nâfi’nin sözü, Cabir b. Semure’nin (r.a.) söylemesi şeklinde gelmiştir. Hz. Peygamber’in (s.a.v.) gelecekte haber vermesi hadisleri, Müslim’de “Deccâlden önce Müslümanların fetihlerinde olanlar babı”, İbn Mâce’de “Melâhim babı” başlığı altında zikredilmiştir.

(4) Ahmed b. Hanbel’de dört rivayet nakledilmiştir.

(Mükerrer hadis 2) Hüseyin → Zâide → Abdulmelik b. Umeyr ve Abdussamed → Zâide → Abdulmelik b. Umeyr → Cabir b. Semure (r.a.) → Nâfi' b. Utbe b. Ebi Vakkâs (r.a.)⁷¹³

Bu hadis, İbn Mâce hadisiyle aynıdır. Senedi de Hüseyin b. Ali’den sonrasında aynı devam etmektedir.

(Mükerrer hadis 3) Affân → Ebu Avâne → Abdulmelik b. Umeyr → Cabir b. Semure (r.a.) → Nâfi' b. Utbe b. Ebi Vakkâs (r.a.)⁷¹⁴

⁷¹¹ Müslim, “Fiten”, 38

⁷¹² İbn Mâce, “Fiten”, 32

⁷¹³ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 3/119

⁷¹⁴ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 3/120

Hadisin metninde **فِي فَتْحِ اللَّهِ لَكُمْ** ifadesi farklı kullanılmıştır. Bu ve bundan önceki hadis, Nâfi' b. Utbe'nin (r.a.) müsnedindendir.

(Mükerrer hadis 4) Yezid → el-Mesudi → Abdumelik b. Umeyr → Cabir b. Semure (r.a.) → Nâfi' b. Utbe (r.a.)⁷¹⁵

(Mükerrer hadis 5) Muâviye b. Amr → İshak el-Fezâri → Abdumelik b. Umeyr → Cabir b. Semure (r.a.) → Nâfi' b. Utbe (r.a.)⁷¹⁶

Bu hadis, küçük değişikliklerle Müslim'in asıl hadisiyle aynıdır. Bu konuyla alakalı hadislerin hükmü; İbn Mâce'de bulunan hadis, Elbâni'ye göre sahih'dir.⁷¹⁷ Ahmed b. Hanbel'de bulunan hadisler ve isnadları, Müslim'in şartıyla sahih'dir.⁷¹⁸

Hz. Peygamber'in Gelecekte Haber Veren Mucize Hadisleri		
Sahâbi Râvi	Sahabi Râvi	Rivayet Sayısı
Cabir b. Semure (r.a.)	Nâfi' b. Utbe b. Ebi Vakkâs (r.a.)	6
	Toplam	6

38. Cabir b. Semure'nin (r.a.) Sahabi Râvileri ve İsnadların İncelenmesi

Abdumelik b. Umeyr (136/753)⁷¹⁹

Nâfi' b. Utbe b. Ebi Vakkâs

İsmi; Nâfi' b. Utbe b. Ebi Vakkâs ez-Zühri'dir. Sa'd b. Ebi Vakkâs'ın erkek kardeşinin oğludur. O sahabidir.⁷²⁰ Onun babası Utbe, Uhud gününde Resulullah'ın (s.a.v.) dişlerini kırmıştır. Mekke fethinden önce kafir olarak ölmüştür. Çocuklarını kardeşi Sa'd'a vasiyet etmiştir.⁷²¹ Nâfi' fetih günü Mekke'de müslüman olmuştur.⁷²² Musa b. İsmail, Ebu Avâne, Abdumelik b. Umeyr, Cabir b. Semure (r.a.), Nâfi' b. Utbe b. Ebi Vakkâs'dan (r.a.) hadis rivayet etmiştir.⁷²³

⁷¹⁵ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 31/307; Metin muhtasar şekilde zikredilmiştir.

⁷¹⁶ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 31/309

⁷¹⁷ İbn Mâce, "Fiten", 32

⁷¹⁸ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/309

⁷¹⁹ Bkz. sayfa 41

⁷²⁰ İbn Kesir, *Üsdü'l-Ğabe*, c. 5, s. 288

⁷²¹ Kurtubi, *el-İstiab*, c. 4, s. 1490

⁷²² İbn Kesir, *Üsdü'l-Ğabe*, c. 5, s. 288

⁷²³ Buhari, *Târihu'l-kebir*, c. 8, s. 581

2.3. Diğer Konularla İlgili Rivayetlerin Değerlendirilmesi

Bu başlık altında birbirinden bağımsız farklı haberleri içeren rivayetler incelenecektir. Güzel ahlak, Sahâbeye güzel davranmak, Çocuğu terbiye etmek, Medine'ye Tâbe isminin verilmesi, Kadir Gecesi, Kıyamet, sarımsak yemek, Mescidde oturma âdâbı bahisleri hakkında rivayet edilen hadisler tahriç edilip değerlendirilecektir.

2.3.1. Güzel Ahlak

39. Hadis: Bu konuyla alakalı iki hadis Ahmed b. Hanbel'in *Müsned*'inden tahriç edilmiştir.

حدثنا عبد الله بن محمد، و سمعته أنا من عبد الله بن محمد، حدثنا أبو أسامة، عن زكريا بن سياه أبو يحيى، عن عمران بن رياح، عن علي بن غمار، عن جابر بن سمرة، قال: كنت في مجلس فيه النبي (ص)، قال: و أبي سمرة جالس أمامي، فقال رسول الله (ص): "إن الفُحْشَ، و التَّفَحُّشَ لَيْسَا مِنَ الْإِسْلَامِ، و إن أحسن الناس إسلاماً، أحسنهم خُلُقاً."⁷²⁴

Abdullah b. Muhammed → Ebu Usâme → Zekeriyya b. Siyâh Ebu Yahya → İmrân b. Riyâh → Ali b. Umâra → Cabir b. Semure (r.a.) (Demiş ki):

"Ben Nebi'nin de (s.a.v.) bulunduğu bir mescidde, önümde babam Semure oturur olduğu halde bulunmaktaydım. Resulullah (s.a.v.): "Çirkinlik ve çirkin olan işler kesinlikle İslam'dan değildir. İnsanların İslam olarak en güzeli, onların ahlak olarak en iyi olanıdır" buyurmuştur."

(Mükerrer hadis 1) Abdullah → Ebu Bekir b. Ebi Şeybe Abdullah b. Muhammed → Muhammed b. Abdullah b. Nümeyr ve Beni Ümeyye Mevlası Yusuf es-Saffâr → Ebu Üsâme → Zekeriyya b. Siyâh es-Sekafi → İmrân b. Müslim b. Riyâh → Ali b. Umâra → Cabir b. Semure (r.a.)⁷²⁵

Bu hadisin metninde إن خير الناس kısmı, diğer metinden farklı verilmiştir. Bu hadisler sahih liğayrihi'dir, isnadının hasenlik derecesinde olma ihtimali vardır.⁷²⁶

Güzel Ahlak Hadisleri		
Sahâbi Râvi	Tâbiin Râvi	Rivayet Sayısı
Cabir b. Semure (r.a.)	Ali b. Umâra	2
	Toplam	2

⁷²⁴ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/422

⁷²⁵ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/478

⁷²⁶ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/458

39. Cabir b. Semure'nin (r.a.) Tâbiin Râvileri ve İsnadların İncelenmesi

Ali b. Umâra

Ali b. Umâra, Cabir b. Semure (r.a.),⁷²⁷ Ebu Eyyub el-Ensâri (r.a.), Ebu Muhammed ve Hz. Ali,den (r.a.) rivayette bulunmuştur.⁷²⁸ Ondan, İmrân b. Rabâh hadis rivayetinde bulunmuştur.⁷²⁹ Üçüncü tabakadan makbul bir kişidir.⁷³⁰

2.3.2. Çocuğu Terbiye Etmek

40. Hadis: Bu bölümde çocuğun terbiyesinin öneminden bahseden hadisler tahriç edilecektir. Tirmizi'nin *Sünen*'inde bir rivayet zikredilmiştir.

حدثنا قتيبة، قال: حدثنا يحيى بن يعلى، عن ناصح، عن سماك بن حرب، عن جابر بن سمرة قال: قال رسول الله (ص): "لأن يؤدب الرجل ولده خير له من أن يتصدق بصاع."⁷³¹

Kuteybe → Yahya b. Ya'lâ → Nâsih → Simak b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.) (Demiş ki):

"Resulullah (s.a.v.): Kişinin çocuğunu terbiye etmesi, bir sa'⁷³² sadaka vermesinden daha hayırlıdır, buyurmuştur."

Tirmizi'de geçen bu hadis "Çocuğun terbiyesi hakkında bab" başlığı altında yazılmıştır.

(2) Ahmed b. Hanbel'in *Müsned*'inde iki rivayet zikredilmiştir.

(Mükerrer hadis1) Abdullah → Ali b. Sâbit el-Cezeri → Nâsih Ebi Abdillâh → Simak b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.)⁷³³

Bu hadisin metninde *صاع* yarım sa' ve her gün kelimesi değişiklik göstermiştir.

Ahmed b. Hanbel'in oğlu Abdullah hadisin sonunda, babasının bu hadisi, Nâsih'in hadiste olan zayıflığından dolayı *Müsned*'inde tahriç etmediğini söylemiştir.

(Mükerrer hadis 2) Abdullah → Ahmed b. Hanbel → Ali b. Sâbit → Nâsih Ebi Abdillâh → Simak b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.)⁷³⁴

Bu hadis bir önceki metnin ve senedin aynısıdır. Bu hadisin isnadı, Nâsih Ebi Abdillâh'ın za'findan dolayı zayıftır.⁷³⁵ Tirmizi'ye göre hadis garib'dir. Kûfeli Nâsih b. Alâ, muhaddislere

⁷²⁷ İbn Hibbân, *es-Sikât*, c. 5, s. 163

⁷²⁸ İbn Ebi Hâtim, *el-Cerh ve't-Ta'dil*, c. 6, s. 197

⁷²⁹ İbn Hibbân, *es-Sikât*, c. 5, s. 163

⁷³⁰ İbn Hacer, *Takribu't-tehzib*, s. 404

⁷³¹ Tirmizi, "Edep", 33

⁷³² Bin dirhemlik hububat ölççeği

⁷³³ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/458

⁷³⁴ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/491

göre kuvvetli bir kişi değildir ve bu hadis sadece bu vecihle bilinmektedir. Aynı zamanda Nâsih, Basra'lı başka bir şeyhin adıdır. Ammâr b. Ebi Ammâr'dan ve başkalarından rivayet eden bu şeyh, diğer şeyhden daha sağlamdır.⁷³⁶

Çocuğu Terbiye Etmek Hadisleri		
Sahâbi Râvi	Tâbiin Râvi	Rivayet Sayısı
Cabir b. Semure (r.a.)	Simak b. Harb	3
	Toplam	3

40. Cabir b. Semure'nin (r.a.) Tâbiin Râvileri ve İsnadların İncelenmesi

Simak b. Harb (123/741)⁷³⁷

2.3.3. Medine'nin İsimlendirilmesi

41. Hadis: Bu kısımda Medine'nin Allah tarafından Tâbe olarak isimlendirildiğini bildiren hadisler tahriç edilecektir.

Müslim'in *Sahih*'inde bir hadis zikredilmiştir.

وحدثنا قتيبة بن سعيد، و هناد بن السري، و أبو بكر بن أبي شيبة، قالوا: حدثنا أبو الأحوص، عن سماك، عن جابر بن سمرة، قال: سمعت رسول الله (ص) يقول: "إن الله تعالى سَمَّى المدينة طَابَةً."⁷³⁸

Kuteybe b. Said ve Hennâd b. es-Seri ve Ebu Bekir b. Ebi Şeybe → Ebu'l-Ahvas → Simak → Cabir b. Semure (r.a.) (Demiş ki):

"Resulullah'ı (s.a.v.): "Allah (c.c.), Medine'yi Tâbe diye isimlendirdi" derken işittim."

(1) Nesâî'nin *Sünen*'inden bir rivayet tahriç edilmiştir.

(Mükerrer hadis 1) Kuteybe b. Said → Ebu'Ahvas → Simak → Cabir b. Semure (r.a.)⁷³⁹

Bu hadisin senedi ve metni, Müslim'de geçen asıl hadisle aynıdır. Bu konuyla alakalı hadisler, Müslim'de "Medine şerleri yok eder babı", Nesâî'de "Medine'nin fazileti babı" başlığı altında yazılmıştır.

(9) Ahmed b. Hanbel'in *Müsned*'inde dokuz rivayet zikredilmiştir.

⁷³⁵ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/458

⁷³⁶ Tirmizi, "Edeb", 33

⁷³⁷ Bkz. sayfa 35

⁷³⁸ Müslim, "Hacc", 491

⁷³⁹ Nesâî, "Menâsik", 307

(Mükerrer hadis 2) Abdullah → Şeybân b. Ebi Şeybe → Hammâd b. Seleme → Simak b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.)⁷⁴⁰

Bu metinde *كانوا يقولون يثرب و المدينة* insanların Yesrib'mi, Medine'mi sorularına Resulullah'ın (s.a.v.) cevabı şeklinde gelen kısmı, asıl metinden farklı verilmiştir. Medine ismi kullanılmayıp yerine *ها* zamiri kullanılmıştır.

(Mükerrer hadis 3) Abdullah → Halef b. Hişâm → Ebu'l-Ahvas → Simak → Cabir b. Semure (r.a.)⁷⁴¹

(Mükerrer hadis 4) Abdullah → Muhammed b. Ebi Ğâlib → Amr b. Talha → Esbât → Simak → Cabir b. Semure (r.a.)⁷⁴²

Bu metinde *و قال جابر: و أنا أسمع* kısmı farklı verilmiştir. Metnin sonunda *ذكر عند رسول الله (ص)* kısmı da diğer metinlerde bulunmamaktadır.

(Mükerrer hadis 5) Yahya b. Said → Şu'be → Simak → Cabir b. Semure (r.a.)⁷⁴³

(Mükerrer hadis 6) Behz ve Süreyc → Hammâd b. Seleme → Simak → Cabir b. Semure (r.a.)⁷⁴⁴

Bu hadiste, insanların *يثرب و المدينة* demelerine karşılık Resulullah'ın (s.a.v.) cevabı olarak zikredilmiştir.

(Mükerrer hadis 7) Abdurrahman b. Mehdi → Şu'be → Simak b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.)⁷⁴⁵

(Mükerrer hadis 8) Muhammed b. Ca'fer → Şu'be → Simak b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.)⁷⁴⁶

(Mükerrer hadis 9)⁷⁴⁷ Bu hadisin senedi verilmemiştir. Tahkikinde Şuayb el-Arnaut, Simak b. Harb'den dolayı hadisin isnadına hasen demiştir.⁷⁴⁸ Metin olarak diğer hadislerle aynıdır.

(Mükerrer hadis 10)⁷⁴⁹ Bu hadisin senedi verilmemiştir. İsnadı Simak'den dolayı hasen'dir denilmiştir. Metin olarak değişiklik gözükmemektedir. Bu hadislerin isnadı Simak b. Harb'den dolayı hasen'dir.⁷⁵⁰

⁷⁴⁰ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/458

⁷⁴¹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/466

⁷⁴² Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/473

⁷⁴³ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/491

⁷⁴⁴ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/518

⁷⁴⁵ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/527

⁷⁴⁶ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/528

⁷⁴⁷ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/415

⁷⁴⁸ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/415

⁷⁴⁹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/453

Medine'nin İsimlendirilmesi Hadisleri		
Sahâbi Râvi	Tâbiin Râvi	Rivayet Sayısı
Cabir b. Semure (r.a.)	Simak b. Harb	11
	Toplam	11

41. Cabir b. Semure'nin (r.a.) Tâbiin Râvileri ve İsnadların İncelenmesi

Simak b. Harb (123/741)⁷⁵¹

Ebu'l-Ahvas (179/797)⁷⁵²

Behz b. Esedü'l-Ammi (197/815)⁷⁵³

2.3.4. Ashâba İyi Davranmak

42. Hadis: Bu bölümde Hz. Ömer'in (r.a.) Câbiye hutbesinde Resulullah'ın (s.a.v.) ashâbına karşı nasıl bir davranış sergilenmesi ile ilgili, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) tutumunu haber verdiği hadisler incelenecektir.

Nesâî'nin *Sünen*'inden üç rivayet tahriç edilecektir.

أخبرنا إسحاق بن إبراهيم قال: أخبرنا جرير، عن عبد الملك بن عمير، عن جابر بن سمرة قال: خطب عمر الناس بالجابية فقال: إن رسول الله (ص) قام في مثل مقامى هذا ثم قال: “أحسنوا إلى أصحابي، ثم الذين يلونهم، ثم الذين يلونهم، ثم يَفْشُو الكذب حتى إن الرجل لِيُخْلَفَ على اليمين قبل أن يُسْتَحْلَفَ عليها، ويشهد على الشهادة قبل أن يُسْتَشْهَدَ عليها، فمن أراد منكم أن ينال بُحْبُوحَةَ الجنة فيلزم الجماعة، فإن الشيطان مع الواحد، و هو من الإثنين أبعد، ألا لا يَخْلُونَ رجل بامرأة، فإن ثالثهما الشيطان، ألا و من كان منكم تَسُوْءُهُ سَيِّئَتُهُ، وَ تَسْرُهُ حَسَنَتُهُ فهو مؤمن.”⁷⁵⁴

İshak b. İbrahim → Cerir → Abdulmelik b. Umeyr → Cabir b. Semure (r.a.) (Demiş ki):

“Ömer (r.a.) Câbiye’de insanlara hutbe verdi ve dedi ki: Şüphesiz Resulullah (s.a.v.) benim yaptığım gibi aramızda durup şöyle buyurdu: “Siza ashâbıma, sonra onların peşinden gelenlere, sonra da onların peşinden gelenlere iyi davranmanızı tavsiye ederim. Bunlardan sonra ki nesillerde yalan yayılacaktır. O derece ki kendilerinden istenmediği halde yemin edecekler, yine istenmediği halde insanlara şahitlik yapacaklardır. Kim cennetin en güzel

⁷⁵⁰ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/527

⁷⁵¹ Bkz. sayfa 35

⁷⁵² Bkz. sayfa 50

⁷⁵³ Bkz. sayfa 41

⁷⁵⁴ Nesâî, “İşreti'n-Nisâî”, 99

yerlerinden köşk sahibi olmak isterse, İslam cemaatinden ayrılmasın. Çünkü şeytan tek kalanla beraberdir. Cemaatten olan iki kişiden ise daha uzaktır. Dikkat edin! Bir erkek bir kadınla tek başına kalmamasın ki üçüncüleri şeytandır. Kimi, yaptığı iyilik sevindiriyor ve kötülükleri de üzüyorsa o kimse mümindir.”

(Mükerrer hadis 1) İshak b. İbrahim → Vehb b. Cerir b. Hâzim → Babası, O Cerir → Abdulmelik b. Umeyr → Cabir b. Semure (r.a.)⁷⁵⁵

(Mükerrer hadis 2) Abdullah b. es-Sabbâh b. Abdullah → Abdula'lâ b. Abdila'lâ → Hişâm b. Hassân → Cerir b. Hâzim → Abdulmelik b. Umeyr → Cabir b. Semure (r.a.)⁷⁵⁶

Bu metinde **خطبنا عمر** kısmı, asıl metinden farklı verilmiştir. Diğer kısımlarda ufak değişikliklerle ilk hadisin metniyle aynıdır. Bu üç hadisin senedinde **عننا, حدثنا, أخبرنا** sigaları bir arada kullanılmıştır.

(1) İbn Mâce'nin *Sünen*'inde bir rivayet zikredilmiştir.

(Mükerrer hadis 3) Abdullah b. el-Cerrâh → Cerir → Abdulmelik b. Umeyr → Cabir b. Semuren (r.a.)⁷⁵⁷

Bu hadiste, ashâba iyi davranma kısmı **احفظوني** kelimesiyle başlamıştır. İslam cemaatinden ayrılmama konusuna bu hadiste verilmemiştir. İbn Mâce'de bu hadisler “Şahit tutmayan kimseye şahitliğin keraheti babı”, Nesâî'de “Ömer'in (r.a.) bu konu hakkındaki haberlerini nakledenlerin sözlerinin ihtilafı babı” başlığı altında yazılmıştır.

(1) Ahmed b. Hanbel'in *Müsned*'inden bir rivayet tahriç edilmiştir.

(Mükerrer hadis 4) Cerir → Abdulmelik b. Umeyr → Cabir b. Semure (r.a.)⁷⁵⁸

Bu hadis, Nesâî'nin verilen asıl hadisiyle benzerdir. **ثم يفتش الكذب** kısmı bulunmayıp, **ثم يجي قوم** kısmı farklı verilmiştir. Bu hadisler Elbânî'ye göre sahih'dir.⁷⁵⁹ Şuayb el-Arnaut'a göre hadis sahih'dir, ricâli Abdulmelik b. Umeyr hariç, Şeyhayn'ın sika ricâlidir.⁷⁶⁰

Ashâba İyi Davranmak Hadisleri		
Sahâbi Râvi	Tâbiin Râvi	Rivayet Sayısı
Cabir b. Semure (r.a.)	Abdulmelik b. Umeyr	5

⁷⁵⁵ Nesâî, “İşreti'n-Nisâî”, 99; Bu hadis, asıl hadisin muhtasarı olarak verilmiştir.

⁷⁵⁶ Nesâî, “İşreti'n-Nisâî”, 99

⁷⁵⁷ İbn Mâce, “Ahkâm”, 27

⁷⁵⁸ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 1/310

⁷⁵⁹ İbn Mâce, “Ahkâm”, 27

⁷⁶⁰ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 1/310

	Toplam	5
--	--------	---

42. Cabir b. Semure'nin (r.a.) Tâbiin Râvileri ve İsnadların İncelenmesi

Abdumelik b. Umeyr (136/753)⁷⁶¹

2.3.5. Kadir Gecesi

43. Hadis: Bu bölümde Kadir gecesi ile alakalı hadisler tahriç edilecektir.

Kadir gecesiyle ilgili Cabir b. Semure'den (r.a.), *Kütüb-i Tis'a* içerisinde sadece Ahmed b. Hanbel'in *Müsned*'inde iki rivayet zikredilmiştir.

حدثنا عبد الله، حدثني محمد بن أبي غالب، حدثنا عبد الرحمن بن شريك، حدثني أبي، عن سماك، عن جابر بن سمرة، قال: قال رسول الله (ص) "أَتَمَسُوا لَيْلَةَ الْقَدَرِ فِي الْعَشْرِ الْأَوَاخِرِ مِنْ رَمَضَانَ، فِي وَتَرٍ، فَإِنِّي قَدْ رَأَيْتُهَا فَنَسِيتُهَا هِيَ لَيْلَةُ مَطَرٍ وَرِيحٍ." أَوْ قَالَ: "قَطَرٍ وَرِيحٍ"⁷⁶²

Abdullah → Muhammed b. Ebi Ğâlib → Abdurrahman b. Şerik → Babası, O Şerik b. Abdullah → Simak → Cabir b. Semure (r.a.) (Demiş ki):

"Resulullah (s.a.v.): "Ramazanın son on gününün tek olan günlerinde Kadir gecesini arayınız. Ben o Kadir gecesini gördüm fakat unutturuldum. O gece yağmurlu ve hafif rüzgarlı, yahut hafif yağmurlu ve rüzgarlı idi" buyurmuştu."

Bu hadis *و هي ليلة مطر و ریح* kısmı hariç sahih liğayrihi'dir. İsnadı Şerik b. Abdullah'dan dolayı zayıftır.⁷⁶³

(Mükerrer hadis 1) Süleyman b. Davud → Şerik → Simak → Cabir b. Semure (r.a.)⁷⁶⁴

Bu metinde sadece "Kadir gecesini Ramazanın son on gününde arayınız" kısmı muhtasar olarak verilmiştir.

Kadir Gecesi Hadisleri		
Sahâbi Râvi	Tâbiin Râvi	Rivayet Sayısı
Cabir b. Semure (r.a.)	Simak b. Harb	2
	Toplam	2

43. Cabir b. Semure'nin (r.a.) Tâbiin Râvileri ve İsnadların İncelenmesi

⁷⁶¹ Bkz. sayfa 41

⁷⁶² Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/473

⁷⁶³ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/473

⁷⁶⁴ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/405

Simak b. Harb (123/741)⁷⁶⁵

2.3.6. Sarımsak Yemek

44. Hadis: Bu bölümde sarımsak yeme hakkında Hz. Peygamber'in (s.a.v.) tavrı incelenecektir.

Müslim'in *Sahih*'inden bir rivayet tahrîç edilmiştir.

حدثنا محمد بن المثنى، و ابن بشار، و اللفظ لابن المثنى، قالوا: حدثنا محمد بن جعفر، حدثنا شعبة، عن سماك بن حرب، عن جابر بن سمرة، عن أبي أيوب الأنصاري، قال: كان رسول الله (ص) إذا أتى بطعام أكل منه، و بعث بفضله إليّ، و إنه بعث إلى يومنا بفضلة لم ياكل منها، لأن فيها ثوما، فسألته: أحرأ هو؟ قال: “ لا، ولكنى أكرهه من أجل ريحه.” قال: فأتى أكره ما كرهت.⁷⁶⁶

Muhammed b. el-Müsenna ve İbn Beşşâr → Muhammed b. Ca'fer → Şu'be → Simak b.

Harb → Cabir b. Semure (r.a.) → Ebu Eyyub el-Ensâri (r.a.) (Demiş ki):

“Resulullah (s.a.v.), kendisine bir yemek getirildiği zaman ondan yedi ve fazla olanını bana gönderirdi. Bir gün yine fazla olanı bana gönderdi fakat içinde sarımsak olduğu için, o yemekten hiç yememişti. Ben ona haram mı? diye sordum. O da: “Hayır, lakin ben onu kokusundan dolayı çirkin görüyorum” buyurdu. Ben de: Senin çirkin gördüğünü ben de çirkin görürüm dedim.”

(1) Tirmizi'nin *Sünen*'inde bir rivayet zikredilmiştir.

(Mükerrer hadis 1) Mahmud b. Ğaylân → Ebu Davud → Şu'be → Simak b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.)⁷⁶⁷

Bu hadisin metni **على أبي أيوب (ص) نزل رسول الله** şeklinde başlamıştır. Asıl metinden fazla değişiklik göstermemiştir.

(1) Nesâi'nin *Sünen*'inden bir rivayet tahrîç edilmiştir.

(Mükerrer hadis 2) İsmail b. Mes'ud → Hâlid → Şu'be → Simak → Cabir b. Semure (r.a.) → Ebu Eyyub (r.a.)⁷⁶⁸

Bu metinde **ارسل إلى رسول الله (ص) بَقَصْعَةٍ فِيهَا ثوم** kısmı farklı yazılmıştır. Hadisin senedinde **عن أخبرنا، حدثنا،** sigaları bir arada kullanılmıştır. Bu konuyla alakalı hadisler, Müslim'de “Sarımsak yemenin mübahlığı babı”, Tirmizi'de “Soğan ve sarımsak yemenin kerahiyeti hakkında bab”, Nesâi'de “Susuzluğu gidermek babı” başlığı altında zikredilmiştir.

(6) Ahmed b. Hanbel'in *Müsned*'inden altı rivayet tahrîç edilmiştir.

⁷⁶⁵ Bkz. sayfa 35

⁷⁶⁶ Müslim, “Et'ime”, 170

⁷⁶⁷ Tirmizi, “Et'ime”, 13

⁷⁶⁸ Nesâi, “Velime”, 21

(Mükerrer hadis 3) Abdullah → Ahmed b. İbrahim → Ebu'l-Ahvas → Simak → Cabir b. Semure (r.a.)⁷⁶⁹

Bu hadiste, “كان رسول الله (ص) إذا أهدى له طعام, و لم ينل منه شيئا, فلم يرى أبو أيوب أثر رسول الله (ص) في”, kısımları, diğer metinlerden farklı bir şekilde verilmiştir. Kelime olarak değişmiş olsa da anlam birlikteliği oluşmuştur.

(Mükerrer hadis 4) Abdullah → Ebu Hayseme Züheyr b. Harb → Said b. Amir → Şu'be → Simak b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.)⁷⁷⁰

(Mükerrer hadis 5) Abdullah → İbrahim b. el-Haccâc en-Nâci → Hammâd b. Seleme → Simak b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.)⁷⁷¹

Bu hadisin metni diğer metinlerden farklı olarak verilmiştir. Farklılık şu şekilde olmuştur: “فكان أبو أيوب يتتبع أثر أصابع رسول الله (ص), فيضع أصابعه حيث يرى أثر أصابعه, فلم يذقها, إنه ياتيني الملك”

(Mükerrer hadis 6) Ebu Kâmil → Hammâd → Simak b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.)⁷⁷²

Bu metin bir önceki metinle benzerdir.

(Mükerrer hadis 7) Abdullah → Ali b. el-Medini → Süfyan b. Uyeyne → Ubeydullah b. Ebi Yezid → Babası, O Ebu Yezid → Ümmü Eyyub⁷⁷³

Bu sarımsak hakkındaki hadis ayrıca; Şu'be → Simak b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.) senediyle de gelmiştir denildi.

(Mükerrer hadis 8) Behz → Hammâd b. Seleme → Simak → Cabir b. Semure (r.a.)⁷⁷⁴

Ahmed b. Hanbel'den yazılan hadislerin metinleri birbirinin benzeridir. Sarımsak yemeye alakalı hadisler, Tirmizi'ye göre hasen-sahih'dir.⁷⁷⁵ Şuayb el-Arnaut' göre hadisler sahih'dir, isnadları Simak'dan dolayı hasen'dir.⁷⁷⁶

Sarımsak Yemek Hadisleri		
Sahâbi Râvi	Tâbiin Râvi	Rivayet Sayısı
Cabir b. Semure (r.a.)	Simak b. Harb	9
Ebu Eyyub el-Ensâri (r.a.)		

⁷⁶⁹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/453

⁷⁷⁰ Ahmed b. Hanbe, *Müsned*, 34/457; Bu hadis, Müslim'de geçen hadisin benzeridir.

⁷⁷¹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/457

⁷⁷² Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/501

⁷⁷³ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/502

⁷⁷⁴ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/518

⁷⁷⁵ Tirmizi, “Et'ime”, 13

⁷⁷⁶ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/457

	Toplam	9
--	--------	---

44. Hadis: Cabir b. Semure'nin (r.a.) Tâbiin Râvileri ve İsnadların İncelenmesi

Simak b. Harb (123/741)⁷⁷⁷

Ebu'l-Ahvas (176/792)⁷⁷⁸

Behz b. Esedü'l-Ammi⁷⁷⁹

2.3.7. Ümmetim İçin Üç Şeyden Korkuyorum

45. Hadis: Bu bölümde sadece Ahmed b. Hanbel'in *Müsned*'inden bir rivayet tahrîç edilmiştir.

حدثنا عبد الله بن محمد، و سمعته أنا محمد بن القاسم الاسدي، حدثنا فطر، عن أبي خالد الوابلي، عن جابر بن سمرة، قال: سمعت رسول الله (ص) يقول: " ثلاث أخاف على أمتي، الاستسقاء بالأنواء، و خيف السلطان، و تكذيب بالقدر." ⁷⁸⁰

Abdullah b. Muhammed → Muhammed b. el-Kâsım el-Esedî → Fitr → Ebu Hâlid el-Vâbili → Cabir b. Semure (r.a.) (Demiş ki):

"Üç şey vardır ki, bu konularda ümmetim hakkında korkuyorum: Yıldızların hareketiyle yağmur yağacağına inanmaları, sultanın zulmü ve kaderi yalanlamalarıdır."

Bu hadisin isnadı, Muhammed b. el-Kâsım'dan dolayı zayıftır.⁷⁸¹

Ümmetim İçin Üç Şeyden Korkuyorum Hadisi		
Sahâbi Râvi	Tâbiin Râvi	Rivayet Sayısı
Cabir b. Semure (r.a.)	Ebu Hâlid el-Vâbili	1
	Toplam	1

45. Cabir b. Semure'nin (r.a.) Tâbiin Râvileri ve İsnadların İncelenmesi

Ebu Hâlid el-Vâbili (100/718)⁷⁸²

⁷⁷⁷ Bkz. sayfa 35

⁷⁷⁸ Bkz. sayfa 36

⁷⁷⁹ Bkz. sayfa 41

⁷⁸⁰ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/422

⁷⁸¹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/422

⁷⁸² Bkz. sayfa 89

2.3.8. Mescidde Oturma Adâbı

46. Hadis: Bu bölümde mescidde oturma adâbını öğreten hadisler tahriç edilecektir. Bununla alakalı Tirmizi'nin *Sünen*'inde bir rivayet zikredilmiştir.

حدثنا علي بن حجر, قال: أخبرنا شريك, عن سماك بن حرب, عن جابر بن سمرة, قال: “ كنا إذا أتينا النبي (ص) جلس أحدنا حيث ينتهي.”⁷⁸³

Ali b. Hucr → Şerik → Simak b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.) (Demiş ki):

“Peygamber'in yanına geldiğimizde her birimiz kalabalığın bittiği yere otururduk.”

Bu hadisin senedinde عن خبرنا, حدثنا, عن sigaları bir arada kullanılmıştır.

(1) Ebu Davud'un *Sünen*'inde bir rivayet zikredilmiştir.

(Mükerrer hadis 1) Muhammed b. Ca'fer el-Verakâni ve Hennâd → Şerik → Simak → Cabir b. Semure (r.a.)⁷⁸⁴

(1) Nesâî'nin *Sünen*'inden bir rivayet tahriç edilmiştir.

(Mükerrer hadis 2) Hennâd b. es-Seri → Şerik → Simak → Cabir b. Semure (r.a.)⁷⁸⁵

Bu hadiste, ينتهي, يجلس kelimeleri diğer metinlerden farklı kullanılmıştır. Mescidde oturma adâbını haber veren hadisler, Tirmizi'de “Evvelinde aleyke's-salam demenin kerahiyeti babı”, Ebu Davud'da “Halkalar halinde olmak babı”, Nesâî'de “Meclisin sonuna oturmak babı” başlığı altında yazılmıştır.

(3) Ahmed b. Hanbel'in *Müsned*'inde üç rivayet zikredilmiştir.

(Mükerrer hadis 3) Abdullah → Muhammed b. Süleyman b. Habib Lüveyyn → Şerik → Simak → Cabir b. Semure (r.a.)⁷⁸⁶

(Mükerrer hadis 4) Abdurrahman → Şerik → Simak → Cabir b. Semure (r.a.)⁷⁸⁷

(Mükerrer hadis 5) Esved b. Amir → Şerik → Simak → Cabir b. Semure (r.a.)⁷⁸⁸

Ahmed b. Hanbel'den yazılan tüm hadislerin metinleri benzerlik göstermektedir. Senedlerinde Şerik ve sonrası aynı sırayla gelmiştir. Mescidde oturma adâbı ile alakalı

⁷⁸³ Tirmizi, “İsti'zan ve Edeb”, 28

⁷⁸⁴ Ebu Davud, “Edeb”, 16

⁷⁸⁵ Nesâî, “İlim”, 31

⁷⁸⁶ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/472

⁷⁸⁷ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/525

⁷⁸⁸ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/437

hadisler, Tirmizi'ye göre hasen-ğarib'dir.⁷⁸⁹ Elbâni'ye göre sahih,⁷⁹⁰ Şuayb el-Arnaut'a göre hadis hasen, isnadı Şerik'den dolayı zayıftır.⁷⁹¹

Mescidde Oturma Adâbı Hadisleri		
Sahâbi Râvi	Tâbiin Râvi	Rivayet Sayısı
Cabir b. Semure (r.a.)	Simak b. Harb	6
	Toplam	6

46. Cabir b. Semure'nin (r.a.) Tâbiin Râvileri ve İsnadların İncelenmesi

Simak b. Harb (123/741)⁷⁹²

2.3.9. Halka Halinde Mescidde Dağınık Oturmak

47. Hadis: Bu bölümde mescidde gruplar halinde oturulduğunda Hz. Peygamber'in (s.a.v.) tavrı incelenecektir. Bu konuyla alakalı Nesâî'den bir rivayet tahriç edilmiştir.

أَخْبَرَنَا هِنَادُ بْنُ السَّرِيِّ، عَنْ وَكَيْعٍ، عَنْ الْأَعْمَشِ، وَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يُونُسَ، حَدَّثَنَا عَبَثَرٌ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ الْمُسَيْبِ، عَنْ تَمِيمِ بْنِ طَرَفَةَ، عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ، قَالَ: دَخَلَ عَلَيْنَا النَّبِيُّ (ص)، وَنَحْنُ جُلُوسٌ مُتَفَرِّقُونَ، فَقَالَ: "مَالِيَ أَرَاكُمْ عَزِينَ."⁷⁹³

Hennâd b. Seri → Veki' → A'meş → Abdullah b. Ahmed b. Abdullah b. Yunus → A'meş → Müseyyeb → Temim b. Tarafe → Cabir b. Semure (r.a.) (Demiş ki):

"Nebi (s.a.v.) mescide bizim yanımıza geldi ve bizi halkalar halinde görmüştü. Bunun üzerine "Size ne oluyor ki! Ben sizleri dağınık bir şekilde cemaat olmuş görüyorum," buyurdu."⁷⁹⁴

Bu hadisin senedinde عن أَخْبَرَنَا، حَدَّثَنَا، عن sigaları bir arada kullanılmıştır.

(1) Ebu Davud'un *Sünen*'inde bir rivayet zikredilmiştir.

(Mükerrer hadis 1) Müsedded → Yahya → A'meş → Müseyyeb b. Râfi' → Temim b. Tarafe → Cabir b. Semure (r.a.)⁷⁹⁵

⁷⁸⁹ Tirmizi, "İsti'zan ve Edeb", 28

⁷⁹⁰ Ebu Davud, "Edeb", 16

⁷⁹¹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/472

⁷⁹² Bkz. sayfa 35

⁷⁹³ Nesâî, "Sure-i Meâric", 2

⁷⁹⁴ Müslim'in "Salât" kitabında 119. Hadiste de, halkalar halinde mescide dağınık oturmak bahsi geçmiştir.

Asıl metinden ihtisar edilmiştir. Bu konuyla alakalı hadisler, Nesâî’de “Meâric suresi 19. Ayet babı”, Ebu Davud’da “Halkalar halinde olmak babı” başlığı altında verilmiştir.

(1) Ahmed b. Hanbel’in *Müsned*’inden bir rivayet tahriç edilmiştir.⁷⁹⁶

(Mükerrer hadis 2) Muhammed b. Ca’fer → Şu’be → Süleyman → Müseyyeb b. Râfi’ → Temim b. Tarafe → Cabir b. Semure (r.a.) → Nebi (s.a.v.)⁷⁹⁷

Bu hadisin metninde **خرج, و هم قعود** kısmı, diğer metinlerden farklı yazılmıştır. Bu konuyla alakalı hadisler, Elbâni’ye göre sahih,⁷⁹⁸ Şuayb el-Arnaut’a göre hadisin isnadı, Müslim’in şartıyla sahih’dir. İsnadın ricâli, Müslim’in ricâli olan Temim b. Tarafe hariç, Şeyhayn’ın sika ricâlidir.⁷⁹⁹

Halkalar Halinde Mescidde Dağınık Oturmak Hadisleri		
Sahâbi Râvi	Tâbiin Râvi	Rivayet Sayısı
Cabir b. Semure (r.a.)	Temim b. Tarafe	3
	Toplam	3

47. Cabir b.Semure’nin (r.a.) Tâbiin Râvileri ve İsnadların İncelenmesi

Temim b. Tarafe (94/712)⁸⁰⁰

Müseyyeb b. Râfi’⁸⁰¹

Süleyman b. Mihrân el-A’meş (148/765)⁸⁰²

2.3.10. Kıyamet

48. Hadis: Bu kısımda Hz. Peygamber’in (s.a.v.) kıyametle ilgili haberlerinin bulunduğu hadisler tahriç edilecektir. Müslim’in *Sahih*’inde bir rivayet zikredilmiştir.

و حدثنا محمد بن المثنى, و محمد بن بشار, قالوا: حدثنا محمد بن جعفر, حدثنا شعبة, عن سماك بن حرب, عن جابر بن سمرة, عن النبي (ص) أنه قال: “لَنْ يَبْرَحَ هَذَا الدِّينَ قَانِمًا, يَقَاتِلُ عَلَيْهِ عَصَابَةٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ, حَتَّى تَقُومَ السَّعَةُ.”⁸⁰³

⁷⁹⁵ Ebu Davud, “Edeb”, 16

⁷⁹⁶ Ahmed b. Hanbel’in 20958 ve 20964 no’lu hadislerinin içinde bu bahis geçmiştir.

⁷⁹⁷ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/446

⁷⁹⁸ Ebu Davud, “Edeb”, 16

⁷⁹⁹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/446

⁸⁰⁰ Bkz. Sayfa 53

⁸⁰¹ Bkz. sayfa 56

⁸⁰² Bkz. Sayfa 36

Muhammed b. el-Müsenna ve Muhammedb. Beşşâr → Muhammed b. Ca'fer → Şu'be → Simak b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.) → Nebi (s.a.v.) (Demiş ki):

“Bu din sürekli ayakta kalacaktır. Müslümanlardan bir topluluk kıyamet kopana kadar onun uğrunda savaşacaktır.”

Müslim'de geçen bu hadis “Peygamber'in ümmetinden hak üzere sabit olan bir topluluk olacaktır, onlara arkalarından kimse zarar veremez babı” başlığı altında zikredilmiştir.

(6) Ahmed b. Hanbel'in *Müsned*'inden altı rivayet tahriç edilecektir.

(Mükerrer hadis 1) Esved b. Amir → Şerik → Simak → Cabir b. Semure (r.a.)⁸⁰⁴

Bu metinde لا يزال هذا الدين kısmı, asıl metinden farklı verilmiştir.

(Mükerrer hadis 2) Abdullah → Muhammed → Amr → Esbât → Simak → Cabir b. Semure (r.a.) → Resulullah (s.a.v.)⁸⁰⁵

(Mükerrer hadis 3) Muhammed b. Ca'fer → Şu'be → Simak b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.) → Nebi (s.a.v.)⁸⁰⁶

Bu ve bundan önceki hadisin metinleri, Müslim'in asıl hadisiyle aynıdır.

(Mükerrer hadis 4) Muhammed b. Abdullah ez-Zübeyri ve Halef b. el-Velid → İsrail → Simak b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.)⁸⁰⁷

Bu metinde لا يزال هذا الأمر kısmı farklı verilmiştir.

(Mükerrer hadis 5) Muâviye b. Amr → Zâide → Simak → Cabir b. Semure (r.a.)⁸⁰⁸

(Mükerrer hadis 6) Abdurrahman b. Mehdi → Zâide → Simak → Cabir b. Semure (r.a.)⁸⁰⁹

Bu ve bundan önceki metin (ص) بُنِيَ أَنْ النَّبِيِّ cümlesiyle başlamıştır. Bu hadisler sahih liğayrihi olup isnadları Simak'dan dolayı hasen'dir.⁸¹⁰

Kıyamet Hakkında Hadisler		
Sahâbi Râvi	Tâbiin Râvi	Rivayet Sayısı
Cabir b. Semure (r.a.)	Simak b. Harb	7
	Toplam	7

⁸⁰³ Müslim, “İmâret”, 1922

⁸⁰⁴ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/439

⁸⁰⁵ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/474

⁸⁰⁶ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/499

⁸⁰⁷ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/514

⁸⁰⁸ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/515

⁸⁰⁹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/527

⁸¹⁰ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/527

48. Cabir b. Semure'nin (r.a.) Tâbiin Râvileri ve İsnadların İncelenmesi

Simak b. Harb (123/741)⁸¹¹

49. Hadis: Bu kısımda, Kıyametten önce yalancıların çıkacağına haber veren hadisler tahriç edilecektir. Müslim'in *Sahih*'inden bir rivayet tahriç edilecektir.

حدثنا يحيى بن يحيى, و أبو بكر بن أبي شيبة, قال يحيى: أخبرنا و قال أبو بكر: حدثنا أبو الأحوص, ح و حدثنا أبو كامل الجحدري, حدثنا أبو عوانة, كلاهما عن سمك, عن جابر بن سمرة, قال: سمعت رسول الله (ص) يقول: “ إن بين يدي الساعة كذابين.” و زاد في حديث أبي الأحوص قال: فقلت له: أنت سمعت هذا من رسول الله (ص)؟ قال: نعم.⁸¹²

Yahya b. Yahya ve Ebu Bekir b. Ebi Şeybe → Ebu'l-Ahvas ح Ebu Kâmil el-Cehderi → Ebu Avâne → Simak → Cabir b. Semure (r.a.) (Demiş ki):

“Resulullah'ı (s.a.v.): “Şüphesiz ki, kıyametten önce yalancılar (deccaller) var olacaktır” diye buyururken işittim.”

(1) Tirmizi'nin *Sünen*'inde bir rivayet zikredilmiştir.

(Mükerrer hadis 1) Mahmud b. Ğaylân → Abdurrazzak → Ma'mer → Hemmâm b. Münebbih → Ebu Hureyre (r.a.)⁸¹³

Bu hadisin metninde deccâller kelimesi açık bir şekilde yazılmıştır. Bu babda Cabir b. Semure ve İbn Ömer'den hadis rivayeti bulunmaktadır. Bu hadis Tirmizi'ye göre hasen-sahih'dir.⁸¹⁴ Kıyamet öncesi yalancıların çıkacağı hadisleri, Müslim'de “Kıyamet şartları babı”, Tirmizi'de “Kıyamet kopmadan yalancıların çıkacağı babı” başlığı altında zikredilmiştir.

(12) Ahmed b. Hanbel'in *Müsned*'inden on iki rivayet tahriç edilmiştir.⁸¹⁵

(Mükerrer hadis 2) Abdurrazzak → İsrail → Simak → Cabir b. Semure (r.a.)⁸¹⁶

Bu hadisin senedinde عن أخبرنا, sigaları bir arada kullanılmıştır.

Mükerrer hadis 3) Muhammed b. Ca'fer → Şu'be → Simak b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.)⁸¹⁷

Bu ve bundan önceki hadisin metni, asıl hadisin metniyle aynıdır. Fakat bu hadisin sonunda Cabir'in فاحذروهم sözleri, diğer metinlerden farklı yazılmıştır.

⁸¹¹ Bkz. sayfa 35

⁸¹² Müslim, “Fiten”, 2923

⁸¹³ Tirmizi, “Fiten”, 43

⁸¹⁴ Tirmizi, “Fiten”, 43

⁸¹⁵ Ahmed b. Hanbel'de 20830 no'lu hadiste de kıyamet bahsi geçmektedir.

⁸¹⁶ Ahmed b Hanbel, *Müsned*, 34/398

⁸¹⁷ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/414

(Mükerrer hadis 4) Affân → Ebu Avâne → Simak → Cabir b. Semure (r.a.)⁸¹⁸

(Mükerrer hadis 5) Behz → Hammâd b. Seleme → Simak → Cabir b. Semure (r.a.)⁸¹⁹

Bu ve bundaki önceki hadisin metninin başında ۱۸ bulunmamaktadır.

(Mükerrer hadis 6) Ebu Kâmil → Züheyr → Simak → Cabir b. Semure (r.a.)⁸²⁰

(Mükerrer hadis 7) Abdullah → Hallâd b. Eslem Ebu Bekir → en-Nadr b. Şümeyl → Şu'be → Simak → Cabir b. Semure (r.a.)⁸²¹

Bu hadis metninin sonunda, Simak'ın kardeşi Muhammed b. Harb, Cabir b. Semure'nin (r.a.) "Onlardan sakınınız" dediğini söylemiştir. Muhammed b. Harb, sika ve Müslim'in ricâlindendir. ⁸²² Bu hadisin senedinde أَخْبَرَنَا، عَنْ siigaları bir arada yazılmıştır.

(Mükerrer hadis 8) Abdullah → Süveyd b. Said → Ebu'l-Ahvas → Simak → Cabir b. Semure (r.a.)⁸²³

(Mükerrer hadis 9) Behz b. Esed → Hammâd b. Seleme → Simak → Cabir b. Semure (r.a.)⁸²⁴

(Mükerrer hadis 10) Yahya b. Said → Şu'be → Simak ve İbn Ca'fer → Cabir b. Semure (r.a.)⁸²⁵

(Mükerrer hadis 11) Yahya b. Said → Şu'be → Simak → Cabir b. Semure (r.a.)⁸²⁶

(Mükerrer hadis 12) Behz → Hammâd b. Seleme → Simak → Cabir b. Semure (r.a.)⁸²⁷

(Mükerrer hadis 13) Veki' → İsrail → Simak → Cabir b. Semure (r.a.)⁸²⁸

Ahmed b. Hanbel'den tahriç edilen hadisler sahih, isnadları da Simak b. Harb'den dolayı hasen'dir.⁸²⁹

Kiyamet Öncesi Yalancıların Çıkacağı Hadisleri		
Sahâbi Râvi	Tâbiin Râvi	Rivayet Sayısı

⁸¹⁸ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/416

⁸¹⁹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/428

⁸²⁰ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/441

⁸²¹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/455

⁸²² Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/455

⁸²³ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/460

⁸²⁴ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/483

⁸²⁵ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/486

⁸²⁶ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/490

⁸²⁷ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/518

⁸²⁸ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/524

⁸²⁹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/524

Cabir b. Semure (r.a.)	Simak b. Harb	14
	Toplam	14

49. Cabir b. Semure'nin (r.a.) Tâbiin Râvileri ve İsnadların İncelenmesi

Simak b. Harb (123/741)⁸³⁰

Ebu'l-Ahvas (179/797)⁸³¹

50. Hadis: Bu bölümde, kıyametle ilgili Ahmed b. Hanbel'in *Müsned*'inde geçen üç rivayet tahriç edilecektir.

حدثنا علي بن بحر، أخبرنا عيسى بن يونس، عن الأعمش، عن أبي خالد الوابلي، عن جابر بن سمرة، قال: رايت رسول الله (ص) يُشير بأصبعيه و يقول: “ بُعِثْتُ أَنَا وَ السَّاعَةُ كَهَذِهِ مِنْ هَذِهِ.”⁸³²

Ali b. Bahr → İsa b. Yunus → A'meş → Ebu Hâlid el-Vâbili → Cabir b. Semure (r.a.)
(Demiş ki):

“Resulullah'ı (s.a.v.), İki parmağını işaret ederek: “Ben ve kıyamet şu iki parmak (şehadet ve orta) gibi (yan yana) gönderildim” derken işittim.”

(Mükerrer hadis 1) Veki' → Fıtr → Ebu Hâlid el-Vâbili → Cabir b. Semure (r.a.)⁸³³

(Mükerrer hadis 2) Abdurrahman → İsrail → Mansûr → Ebu Hâlid el-Vâbili → Cabir b. Semure (r.a.)⁸³⁴

Bu hadisler sahih liğayrihi, isnadları da Ebu Hâlid el-Vâbili'den dolayı hasen'dir.⁸³⁵

Kıyamet ve Ben Hadisleri		
Sahâbi Râvi	Tâbiin Râvi	Rivayet Sayısı
Cabir b. Semure (r.a.)	Ebu Hâlid el-Vâbili	3
	Toplam	3

50. Cabir b. Semure'nin (r.a.) Tâbiin Râvileri ve İsnadların İncelenmesi

Ebu Hâlid el-Vâbili (100/718)⁸³⁶

⁸³⁰ Bkz. sayfa 35

⁸³¹ Bkz. sayfa 50

⁸³² Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/443

⁸³³ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/497; Bu metin, asıl hadisin muhtasarı olarak verilmiştir.

⁸³⁴ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/526

⁸³⁵ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/526

Süleyman b. A'meş (148/765)⁸³⁷

İsa b. Yunus (187/802)⁸³⁸

Mansur b. Mu'temir (132/750)

İsmi; Mansur b. Mu'temir Ebu İtâb es-Sülemi el-Kûfi'dir. Ebu Vâil, İbrahim en-Nehai, Zühri, Ebu'd-Duha, Mücahid, Ribî' b. Hirâş, Sâlim b. Ebi el-Ca'd, Sa'd b. Ubeyde'den rivayette bulunmuştur.⁸³⁹ İmam, hafız, huccet olan Mansur b. Mu'temir'den; Şu'be, Şeybân, Süfyan Sevri, Süfyan b. Uyeyne, Şerik, Fudayl b. İyâd ve büyük bir topluluk hadis rivayet etmiştir.⁸⁴⁰

Ahmed; Onun, İsmail b. Ebi Hâlid'den daha sağlam olduğunu, Ebu Hâtim; Sika ve A'meş'den daha güvenilir olduğunu, karıştırmadığını, tedlis yapmadığını ifade etmişlerdir. Ebu Bekr b. Ebi Şeybe ve diğer kişiler (132/750) yılında vefat ettiğini söylemişlerdir.⁸⁴¹

2.3.11. Curmukâni Adlı Kişi

51. Hadis: Bu bölümde, Curmukâni isimli bir kişinin Resulullah'a (s.a.v.) gelerek bazı sorular sorması bahsi incelenecektir. Bu hadis sadece Ahmed b. Hanbel'in *Müsned*'inde bir rivayet olarak geçmektedir.

حدثنا عبد الله، حدثنا عبد الرحمن المَعْلَمُ أبو مسلم، حدثنا أيوب بن جابر اليمامي، حدثنا سماك بن حرب، عن جابر بن سمرة، قال: جاء جُرْمُقَانِي إلى أصحاب محمد (ص)، فقال: “أين صاحبكم هذا الذي يزعم أنه نبي؟ لأن سألته لَا غَلَمَنَّ أنه نبي أو غَيْرُ نبي،” قال: فجاء النبي (ص)، فقال: الجرمقاني: “اقرأ على، أو قُصَّ على،” فتلا عليه آيات من كتاب الله، فقال الجرمقاني: “هذا والله الذي جاء به موسى” قال عبد الله بن أحمد: هذا الحديث منكر.⁸⁴²

Abdullah → Abdurrahman el-Muallim Ebu Müslim → Eyyub b. Cabir el-Yemâmi → Simak b. Harb → Cabir b. Semure (r.a.) (Demiş ki):

“Curmukâni adlı bir kişi Muhammed'in (s.a.v.) ashâbının yanına geldi ve: “Kendisinin nebi olduğunu iddia eden arkadaşınız nerede? Ben ona sorular soracağım, hepsini bilirse nebi'dir, bilemezse nebi değildir,” dedi. Bunun üzerine Nebi (s.a.v.) geldi, Curmukâni Ona: “Bana bir

⁸³⁶ Bkz. sayfa 89

⁸³⁷ Bkz. sayfa 36

⁸³⁸ Bkz. sayfa 104

⁸³⁹ Ahmed b. Muhammed b. el-Hüseyn b. el-Hasen Ebu Nasri'l-Buhari el-Kelâbâzi (ö. 389/998), *el-Hidâyetü ve'l-İrşâdi fî Ma'rifeti ehli's-Sikâti ve's-Süddâdi*, thk. Abdullah el-Leysi, Beyrut, 1407, c. 2, s. 708

⁸⁴⁰ Zehebi, *Siyerü A'lami'n-Nübela*, c. 1, s. 107

⁸⁴¹ Ebu'l-Fida İsmail b. Ömer b. Kesiri'l-Kuraşi el-Basri ed-Dimeşki (ö. 774/1372), *et-Tekmil fi'l-Cerh ve't-Ta'dil ve Ma'rifeti's-Sikât ve'd-Duafâi ve'l-Mücâhil*, thk. Şa'di b. Muhammed b. Sâlim Ali Nu'man, Merkezü'n-Nu'mâni, Yemen, 1432, c. 1, s. 202

⁸⁴² Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/451

şeyler oku veya bana bir şeyler anlat” dedi. Resulullah (s.a.v.) ona, Allah’ın kitabından ayetler okudu. Curmukâni: “Allah’a yemin ederim ki, bu Musa’ya (a.s.) gönderilendir” dedi.”

Abdullah b. Ahmed, bu hadisin münker olduğunu ifade etmiştir. Hadisin isnadı, Eyyub b. Cabir el-Yemâmi’nin za’fından dolayı zayıftır.⁸⁴³

Curmukâni Adlı Kişi Hadisi		
Sahâbi Râvi	Tâbiin Râvi	Rivayet Sayısı
Cabir b. Semure (r.a.)	Simak b. Harb	1
	Toplam	1

51. Cabir b. Semure’nin (r.a.) Tâbiin Râvileri ve İsnadların İncelenmesi

Simak b. Harb (123/741)⁸⁴⁴

⁸⁴³ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 34/451

⁸⁴⁴ Bkz. sayfa 35

EKLER:**Tablo 1: Cabir b. Semure'den İlk Nakilde Bulunan Râvilerin Kütüb-i Tis'a İçindeki Rivayet Sayısı**

	Buhari	Müslim	Tirmizi	Ebu Davud	İbn Mâce	Nesâi	Dârimi	Ahmed b. Hanbel
Simak b. Harb		35	20	18	6	19	5	182
Abdumelik b. Umeyr	6	6			3	4		14
Temim b. Tarafe		2		4	2	3	1	11
Muhammed B. Ubeydullah Ebu Avn	1	2		1		1		
Ca'fer b. Ebi Sevr		3			1			15
Ebu Hâlid el-Vâlibi				1				6
Nâfi' b. Utbe		1						3
Esved b. el-Hemdâni				1				
Amir b. Sa'd b. Ebi Vakkâs		3		1				7
Şa'bi		2						8
Husayn		1						
Behz b. el-Esedî								1

Ubeydullah el-Kıbtiyye		2		1		3		3
Ebu İshak			1			1	1	
İsa b. Yunus								1
Ali b. Umâra								2

Tablo 2: Rivayetlerin Konularının Kütüb-i Tis'a İçindeki Dağılımı

	Buhari	Müslim	Tirmizi	Ebu Davud	İbn Mâce	Nesâî	Dârimi	Ahmed b. Hanbel
1.Hadis		2	1		1			13
2.Hadis	3	3		1		2		4
3.Hadis		4	1	2	2		1	10
4.Hadis					1			1
5.Hadis		1	1	2		1		7
6.Hadis		2	1			1		5
7.Hadis		1		1	1		1	4
8.Hadis		3	1	2		4		7
9.Hadis								2
10.Hadis		1						
11.Hadis		2	1	2	2			10
12.Hadis			1	1	1	1		2
13.Hadis		4		4	2	6	2	27
14.Hadis		1	1	1				5
15.Hadis		1	1	1	1	1		10
16.Hadis		1						1
17.Hadis	1	7	1	3				32
18.Hadis								1
19.Hadis				1				2
20.Hadis								3
21.Hadis		2	2	1		1		5
22.Hadis		3		2		2	1	9
23.Hadis			1		1			5
24.Hadis		1	2					3
25.Hadis								1
26.Hadis								1
27.Hadis		1						

28.Hadis		1	1					5
29.Hadis			1					
30.Hadis		2				1		8
31.Hadis			1					2
32.Hadis			1			1	1	
33.Hadis			2	1				2
34.Hadis		1	1			1		3
35.Hadis		2						
36.Hadis		1	1				1	3
37.Hadis	3	3						8
38.Hadis		1			1			4
39.Hadis								2
40.Hadis			1					2
41.Hadis		1				1		9
42.Hadis					1	3		1
43.Hadis								2
44.Hadis		1	1			1		6
45.Hadis								1
46.Hadis			1	1		1		3
47.Hadis				1		1		1
48.Hadis		1						6
49.Hadis		1	1					12
50.Hadis								3
51.Hadis								1

Tablo 3: Râvi ve Rivayetlerinin Oran Tablosu

Râviler	Toplam Rivayet Sayısı	Yüzdelik Dilim
Simak b. Harb	288	%68.02
Ca'fer b. Ebi Sevr	19	%4.5
Abdumelik b. Umeyr	31	%7.33
Amir b. Sa'd b. Ebi Vakkas	11	%2.6
Şa'bi	10	%2.37
Ubeydullah b. el-Kıbtıyye	9	%2.13
Temim b. Tarafe	23	%5.44
Ebu Hâlid el-Valibi	6	%1.42
Nâfi' b. Utbe	6	%1.42
Ebu Avn	5	%1.19
Ebu ishak	3	%0.71
Esved b. el-Hemdâni	2	%0.48
Ali b. Umâra	2	%0.48
Behz	1	%0.24
Husayn	1	%0.24
İsa b. Yunus	1	%0.24
Farklı Sahâbi ve Râvisi	4	%0.95
Senedi Olmayan Rivayet	1	%0.24
Toplam Rivayet Sayısı	423	%100

Tablo 4: Senedlerde Geçen Diğer Tâbiin Râvilerin Rivayet Sayısı

Râviler	Rivayet Sayısı
Süleyman b. Mihrân el-A'meş	24
Müseyyeb b. Râfi'	23
Ebu'l-Ahvas	29
Eşa's b. Ebi eş-Şa'sae	7
Mücâlid b. Said	8
Osman b. Abdullah b. Mevheb	4
Muhâcir b. Mismar	4
İsmail b. Ebi Hâlid	1
Davud b. Ebi Hind	4
Fıtr b. Halife	3
Eşa's b. Sevvâr	3
Mansur b. Mu'temir	1
Haccâc b. Ertât	3
İbrahim b. Tahman	4
Toplam	143

SONUÇ

İsmi Cabir b. Semure b. Cünâde b. Cündeb olan sahâbi, Mekke'nin fethinde babasıyla beraber İslamla müşerref olan çocuk sahâbilerden birisidir. Müslüman olduğunda on yaşlarında olduğu, ulaşılan rivayetlerinden anlaşılmaktadır. Kendisi Hz. Peygamber'i (s.a.v.) tanıdıktan sonra Onun etrafından ayrılmamış, her dâim arkasından izini takip etmiştir. Küçük yaşına rağmen, vakit namazlarını dahi Hz. Peygamber'le (s.a.v.) kılmaya özen göstermiştir.

Hadis rivayet sayısı yüzün üstünde olan yirmi dokuz sahabiden biri olan Cabir b. Semure (r.a.), isim olarak fazlaca tanınmamıştır. Cabir b. Semure'nin hadis kaynaklarında 146 rivayetinin olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Bu araştırmada 146 rivayetten *Kütüb-i Tis'a* içerisinde elli bir tanesi tespit edilmiştir. Tekrarlarıyla beraber bu sayı 423 hadise ulaşmıştır. Tahriç edilen hadislerde namazla ilgili birçok mesele hakkında bilgi olduğu anlaşılmıştır. Aşûre orucu, kendini öldüren kimseye cenaze namazı kılınması, hutbe, hilâfet, lukâta, Müslüman ve Yahudi kişiye uygulanan recm cezası, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) Şemâili, kıyamet, gelecekte haberler, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) mucizeleri, edeble ilgili bahisler ve daha birçok konu hakkında bilgi edinilmiştir.

Sa'd b. Ebi Vakkâs'ın (r.a.) kız kardeşinin oğlu olan Cabir b. Semure (r.a.), Hz. Peygamber'in vefatından sonra babasıyla birlikte Kûfe'ye yerleşmiştir. Bu hicrette Sa'd b. Ebi Vakkâs'ın etkisinin olduğu muhtemeldir. Yabancı olduğu topraklarda Cabir b. Semure ve diğer sahâbiler, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) örneğini kendi hayatlarına yerleştirerek sergilemişlerdir. Kûfe'de olan yaşantısından ötürü, Sa'd b. Ebi Vakkâs'ın (r.a.) vâililiğine dâir haberlere ulaşılmıştır. Hz. Ömer'in (r.a.) Câbiye Hutbesine hâzır bulunmuş, Kadisiye savaşına katılarak edindiği ganimetle, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) gelecekte haber vermesi hadislerine de şahitlik etmiştir.

Cabir b. Semure, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) her dâim izinde ve takibinde olmasından dolayı Şemâil hadislerinin naklinde de ismi sıkça zikredilen bir sahâbidir. Hilâfet ve Emirlik konusunda da Veda' Haccında, babasıyla beraber rivayet ettiği on iki imam bahsiyle alakalı hadisler, onunla alakalı bilimsel araştırma yapılması gerekliliğini ortaya çıkarmıştır.

Bu araştırmada Cabir b. Semure'nin (r.a.) doğumu, çocukluğu hakkında bir bilgiye ulaşılamamıştır. Kendisi, ailesi, dâhil olduğu olaylar hakkında kaynaklarda bulunan mâlumat birinci bölümde yazılmıştır. Cabir b. Semure'nin (r.a.) rivayet ettiği hadis sayısının yüz kırk altı olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Bu araştırmada çalışmanın kapsamını belirlemek adına,

Kütüb-i Tis'a içerisinde sahâbiye ait rivayetler tespit edilmiştir. Tespit edilen hadislerle alakalı araştırma sonuçları da ikinci bölümde zikredilmiştir.

Cabir b. Semure'nin (r.a.) bu araştırmada elli bir rivayetine ulaşılmıştır. Tekrarlarıyla beraber bu sayı dört yüz yirmi üç olmuştur. Tahriç edilen rivayetlerin aynı konu hakkında sayıca fazla tekrarlarının olduğu görülmüştür. Bu tekrarlarda sahâbi ve tâbiin râvi değişmediği halde, rivayetlerde kelime ve cümle farklılıkları bulunmaktadır. Bu değişiklikler manaya etki etmemiş, aynı konu hakkında zikredilen tüm nakillerin verdiği haber birbirinin benzeri olmuştur. *Kütüb-i Tis'a* dışında olan hadis kaynaklarından sahâbiye ait diğer rivayetlerin tespit ve tahriri yapılsa, kendisiyle alakalı daha fazla bilgiye ulaşılabilir kanaati oluşmuştur. Bu araştırmada tahriç edilen rivayetlerin konularının ibadetten, muâmelattan, ukûbattan, şemâilden ve farklı birçok mevzudan olduğu görülmüştür. Bu rivayetlerin içinde, hakkında özel çalışma yapılacak konular mevcuttur. Cabir b. Semure (r.a.) ve rivayetleri, araştırmacılar için seçenek olarak değerlendirilebilir.

KAYNAKÇA

Abdulhay b. Ahmed b. Muhammed İbnu'l-İmâd el-Akri el-Hanbeli, Ebu'l-Fellâh (ö. 1089), *Şezerâtuz'zeheb fi Ehbâri men zeheb*, nşr. Mahmud el-Arnaût, Dâru İbn Kesir, Beyrut, 1986

Abdülmelik b. Hişâm b. Eyyüb el-Hamini el-Muâfiri, Ebu Muhammed Cemâluddin (ö. 213), *es-Siretü'n-nebeviyyeti li ibni Hişâm*, nşr. Mustafa es-Saka, İbrahim el-Ebyâni, Abdulhafiz es-Selbi, Mektebetü ve Matbaatü Mustafa el-Bâbi, Mısır, 1955

Ahmed b. Abdullah b. Ebi'l-Hayr b. Abdi'l-Alim el-Hazreci el-Ensâri es-Sâidi el-Yemeni (ö. 923), *Hülasâtu tehzibü tehzibi'l-kemâl fi Esmâi'r-ricâl*, nşr. Abdulfettah Ebu Gudde, Beyrut, Mekteb'ül-Matbuâti'l-İslamiyyeti, 1416

Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, nşr. Şuayb el-Arnaût, Adil Mürşit-v.dğr., Müessesetü'r-risâle, 2001

Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned (el-Fethu'r-Rabbâni Tertibi)*, trc. Rifat Oral, nşr. Süleyman Sarı, Ensar Yayınları, C.5

Akdoğan, Mehmet Nur, *Mekke'nin Fethi*, (Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslam Tarihi ve Sanatları Ana Bili Dalı; Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Diyarbakır, 2008

Avcı, Casim, "Medâin", DİA, Ankara, 2003, C.28, S.289-290

Aydınlı, Abdullah, *Hadis Istılahları Sözlüğü*, M.Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, Bsk. 5, İstanbul, 2011

Bayraklı, Bayraktar, *Yeni Din Anlayışının Işığında Kur'an Tefsiri*, Bayraklı Yayınları, İstanbul, 2005

Beğâvi, Ebu'l-Kâsım Abdullah b. Muhammed b. Abdulaziz b. el-Merzubân b. Sâbun b. Şahinşah (ö. 317), *Mu'cemu's-Sahâbe*, nşr. Muhammedü'l-Emin b. Muhammed el-Cekni, Mektebetü Dâru'l-Beyân, Kuveyt, 2000

Belâzuri, Ahmed b. Yahya b. Cabir el-Belâzuri, *Ensâbu'l-Eşraf*, nşr. Süheyl Zekkâr, Riyâd ez-Zerkeli, Dâru'l-Fikr, Beyrut, 1996

Buhari, Muhammed b. İsmail Ebu Abdullah el-Câfi (ö.256), *el-Câmiu el-Müsnedü es-Sahihu el-Muhtasar min umûri Rasulillah ve sünenihi ve eyyâmihi*, *Sahihu'l-Buhari*, nşr. Muhammed Züheyr b. Nâsir, Dâru Tûku'n-Necâti, 1422

Buhari, Muhammed b. İsmail b. İbrahim b. el-Muğira (ö. 256), *et-Târihu'l-Evsât*, nşr. Mahmud İbrahim Zâid, Mektebetü Dâru't-Türâsi, Kâhire, 1997/1397

Buhari, Muhammed b. İsmail b. İbrahim (ö.256), *Kitâbu'd-Duafâi*, nşr. Ebu Abdullah Ahmed b. İbrahim b. Ebi el-Ayneyn, Mektebetü İbn Abbas, 2005

Buhari, Muhammed b. İsmail b. İbrahim el-Câfi (ö. 256), *Târihu'l-Kebir*, Dâiretü'l-Meârif, el-Osmaniyye, 2009

Canan, İbrahim, *Kütüb-i Sitte*, Akçağ Yayınları, Ankara, 1989

Canan, İbrahim, "Enes b. Mâlik", DİA, İstanbul, 1995, C.11, S. 234-235

Cürcânî, Ebu Ahmed b. Adiy (ö. 365), *el-Kâmil fi Duafâi'r-ricâl*, nşr. Adil Ahmed Abdulmevcud, Ali Muhammed Muavvâd, Kitâbu'l-İlmiyye, Beyrut, 1997

Cüzcânî, İbrahim b. Ya'kub b. İshakes-Sa'di (ö. 259), *Ahvâlü'r-ricâl*, Hadis Akademi, Pakistan, 1431

Çetin, Nesrin Gökben, Ertan Beceren, "Lider Kişilik: Gandhi", *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C.3, S.5, Isparta, 2007

Dârimi, Ebu Muhammed Abdullah b. Abdurrahman b. Fadl b. Behram b. Abdüssamed ed-Dârimi et-Temimi (ö. 255), *Sünenü Dârimi*, nşr. Hüseyin Selim Esed, Dâru'l-Muğni, Suudi Arabistan, 1412

Davudoğlu, Ahmed, *Sahih-i Müslim Tercüme ve Şerhi*, Sönmez Neşriyat, İstanbul, Bsk. 2
.....*Dini Kavramlar Sözlüğü*, hzr. İsmail Karagöz, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2010

Ebu Abdullah el-Hâkim Muhammed b. Abdullah b. Muhammed b. Hamdeveyh b. Nuaym b. el-Hâkim ed-Dabbiyyu et-Tahmâni en-Nisâbüri (ö. 405), *Ma'rifetü Ulûmi'l-Hadis*, nşr. Es-Seyyid Mu'zam Hüseyin, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 1977

Ebu Davud, Süleyman b. el-Eş'a's b. İshak b. Beşir b. Şeddâd b. Amr el-Ezdi eSicistâni (ö. 275), *Sünenü Ebu Davud*, nşr. Muhammed Muhyiddin Abdurrahman, el-Mektebetü'l-Asriyye, Beyrut

Ebu Hâtim, Muhammed b. Hibbân b. Ahmed b. Hibbân b. Mua'z b. Ma'bed et-Temimi , *es-Sikât*, Dâiretü'l-Meârif, Haydarâbad Hindistan, 1973

Ebu Nuaym, Ahmed b. Abdullah b. Ahmed b. İshak b. Musa b. Mihrân el-İsbehâni (ö. 430), *Ma'rifetü's-Sahâbe*, nşr. Adil b. Yusuf el-Azâzi, Dâru'l-Vatan, Riyâd, 1998

Erul, Bünyamin, *Sahâbenin Sünnet Anlayışı*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Bsk. 2, Ankara, 2000

Hatib el-Bağdâdi, Ebu Bekir Ahmed b. Ali b. Sâbit b. Ahmed b. Mehdi (ö.463), *el-Keşşâfu Istilâhati'l-Fünun ve'l-Ulûm*, nşr. Ebu Abdullah es-Surki, İbrahim Hamdi el-Medeni, el-Mektebetü'l-İlmiyyeti, Medinetü'l-Münevvera, 1431

Hatiboğlu, İbrahim, "Sa'd b. Ebi Vakkâs", DİA, İstanbul, 2008, C.35, S. 372-374

Hökelekli, Hayati, *Din Psikolojisi*, Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 1998

İrâki, Ebu'l-Fadl Zeynuddin Abdurrahim el-Hüseyin b. Abdurrahim b. Ebu Bekir b. İbrahim, *Elfiyetü'l-İrâki*, nşr. el-Arabiyyu ed-Dâizu el-Feryâti, Mektebetü Dâru'l-Minhâc, el-Memleketü'l-Arabiyye, 1431

İtr, Nuruddin, *Menhecu'n-Nakd fi Ulûmi'l-Hadis*, Dâru'l-Fikr, Suriye, 1981

İbn Asâkir, Ebu Kâsım Ali b. Hasen b. Hibetillah, *Târihu Dimeşk*, nşr. Amr b. Ğarâve el-Amrevi, Dâru'l-Fikir, 1995

İbn Ebi Hâtim, Ebu Muhammed Abdurrahman b. Muhammed b. İdris b. el-Münzir et-Temimi el-Hanzali er-Râzi (ö. 327), *el-Cerh ve't-Ta'dil*, Dâru İhyâu't-Turâsi, Beyrut, 1952

İbn Ebi Hâtim, Ebu Muhammed Abdurrahman b. Muhammed b. İdris b. el-Münzir et-Temimi el-Hanzali er-Râzi (ö. 327), *el-İlel li İbn Hâtim*, nşr. Sa'd b. Abdullah el-Hamid b. Abdurrahman el-Cerisi, Metâbiu'l-Hamidi, 2006

İbnü'l-Esir, Ebu'l-Hasen Ali b. Ebi'l-Kerim Muhammed b. Muhammed b. Abdülkerim b. Abdülvâhid eş-Şeybânî el-Cezeri (ö.630), *Üsdü'l-Ğâbe fi Ma'rifeti's-Sahâbe*, nşr. Ali Muhammed Muavvâd, Adil Ahmed Abdulmevcud, Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1994

İbnü'l-Esir, Ebu'l-Hasen Ali b. Ebi'l-Kerim Muhammed b. Muhammed b. Abdülkerim b. Abdülvâhid eş-Şeybânî Cezeri İzzuddin (ö.630), *el-Kâmil fi't-Târih*, nşr. Ömer Abdusselam Tedmiri, Dâru'l-Kütübî'l-Arâbi, Beyrut, 1997

İbn Hacer, Ebu'l-Fadl Ahmed b. Ali b. Muhammed b. Ahmed b. Hacer el-Askalâni (ö.852), *Tehzibu't-Tehzib*, Matbaatu Dâiretü'l-Meârif en-Nizâmiyye, el-Hind, 1326

İbn Hacer, Ahmed b. Ali Hacer Ebu'l-Fadl el-Askalâni (ö. 852), *Fethu'l-Bâri Şerhu Sahih-i Buhari*, Dâru'l-Ma'rifeti, Beyrut, 1379

İbn Hacer, Ebu'l-Fadl Ahmed b. Ali b. Muhammed b. Ahmed b. Hacer el-Askalâni (ö. 852), *Takribu't-Tehzib*, nşr. Muhammed Avvâme, Dâru'r-Raşid, Suriye, 1986

İbn Hacer, Ebu'l-Fadl Şihâbuddin Ahmed b. Ali b. Muhammed b. Ahmed b. Hacer el-Askalâni (ö. 852), *el-İsâbe fi Temyizi's-Sahâbe*, nşr. Adil Ahmed Abdulmevcud, Muhammed Muavved, Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, Beyrut, 1995

İbn Kesir, İsmail b. Ömer b. Kesir (ö. 774), *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, Mektbetü'l-Meârif, Beyrut, 1990

İbn Kesir, *Hadislerle Kur'an-ı Kerim Tefsiri*, Çağrı Yayınları, İstanbul, 1991, C. 11

İbn Kesir, Ebu'l-Fidâ İsmail b. Ömer b. Kesirü'l-Kurâsi el-Basri ed-Dimeşki (ö. 774), *et-Tekmil fi'l-cerh ve't-ta'dil ve Ma'rifeti's-Sikât ve'd-duafâi ve'l-Mücâhil*, nşr. Şa'di b. Muhammed b. Sâlim Ali Nu'man, Merkezü'n-Nu'mâni, Yemen, 1432

İbn Mâce, Ebu Abdullah Muhammed b. Yezid el-Kazvini (ö. 273), *Sünenü İbn Mâce*, nşr. Şuayb el-Arnaut, Adil Mürşid, Dâru'r-Risâleti'l-Alemiyye, 2009

İbn Mâce, Ebu Abdullah Muhammed b. Yezid el-Kazvini (ö. 273), *Sünenü İbn Mâce*, nşr. Muhammed Fuad Abdulbâki, Dâru İhyâu'l-Kütübî'l-Arabiyye

İbn Manzur, Muhammed b. Mükrim b. Ali Ebu'l-Fadl (ö. 711), *Lisânu'l-Arâb*, Dâru Sâdur, Beyrut, 1414

İbn Mende, Ebu Abdullah Muhammed b. İshak b. Muhammed b. Yahya b. Mende el-Abdi (ö. 395), *Ma'rifetü's-Sahâbe*, nşr. Amir Hasan Sabri, Matbaatu Câmiâtü'l-İmârâti, el-Arabiyyetü'l-Müttehede, 2005

İbn Sa'd, Ebu Abdullah Muhammed Sa'd b. Meni' el-Hâşimi el-Basriyyi el-Ma'ruf bi İbn Sa'd (ö. 230), *Tabakâtu'l-Kübra*, nşr. Muhammed Abdulkadir Ata, Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, Beyrut, 1990

İbnü's-Salâh, Ebu Amr Osman b. Abdurrahman (ö.643), *Ulûmi'l-Hadis*, nşr. İtr, Dâru'l-Fikr, Beyrut, 1986

İcli, Ebu'l-Hasen Ahmed b. Abdullah b. Salih el-İcli (ö. 261), *Târihu's-Sikât*, Dâru'l-Bâz, 1984

İcli, Ebu'l-Hasen Ahmed b. Abdullah b. Salih el-Kufi (ö.261), *Ma'rifetü's-Sikât*, nşr. Abdulalim Abdulazim el-Büstevi, Mektebetü'd-Dâr, Medine-i Münevvera, 1985

.....*İlmihal I*, Diyanet İşleri Başkanlığı, Ankara, 2006

İmamoğlu, Abdullah Taha, *Hadis ve Siyaset*, Beka yayıncılık, İstanbul, 2015

Kelâbâzi, Ahmed b. Muhammed b. el-Hüseyn b. el-Hasen Ebu Nasri'l-Buhari el-Kelâbâzi (ö. 398), *el-Hidâyetu ve'l-İrşâdi fi Ma'rifeti ehli's-Sikâti ve's-Suddâdi*, nşr. Abdullah el-Leysi, Beyrut, 1407

Kocaer, Abdullah Feyzi, *Sahih-i Müslim Muhtasarı*, Hüner Yayınları, Konya, 2005

Koltuk, Ramazan, *Tâbiun Hadis İmamlarının Hadis İlmine Katkıları*, (Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı Hadis Bilim Dalı; Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Kayseri, 2019

Köksal, Asım, *H. Muhammed ve İslamiyet*, Şamil Yayınevi, İstanbul, 1980, C.10

Kurtubi, Ebu Mahmud Ali b. Ahmed b. Said b. Hazm el-Endülüsi el-Kurtubi (ö.456), *Cumhuratı Ensâbu'l-Arab*, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 1983

Kurtubi, Ebu Ömer Yusuf b. Abdullah b. Muhammed b. Abdalberr b. Asım en-Nemiri el-Kurtubi (ö. 463), *el-İstiâb fi Ma'rifeti'l-Ashâb*, Ali Muhammed el-Becâvi, Dâru'l-Ceyl, Beyrut, 1992

Kutub, Seyyid, *fi Zilâli'l-Kur'an*, Hikmet Yayınları, İstanbul

Makrizi, Ahmed b. Ali b. Abdulkadir Ebu'l-Abbas el-Hüseyni el-Ubeydi (ö.845), *Muhtasaru'l-Kâmil fi'd-Duafâi*, nşr. Eymen b. Arif ed-Dimeşki, Mektebetü's-Sünne, Mısır, 1994

Mizzi, Yusuf b. Abdurrahman b. Yusuf Ebu'l-Haccâc Cemâlu'd-din İbnu'z-Zeki Ebu Muhammed el-Kadâi el-Kelbi el-Mizzi (ö. 742), *Tehzibu'l-Kemâl fi Esmâi'r-ricâl*, nşr. Beşşâr Avvâd Ma'ruf, Müessesetü'r-Risâle, Beyrut, 1980

Mollamehmetoğlu, Osman Zeki, *Sünen-ü Tirmizi Tercümesi*, İstanbul

Müslim b. Haccâc Ebu'l-Hasen el-Kuşeyri en-Nisâbüri (ö. 261), *el-Müşnedü es-Sahihu el-Muhtasaru bi nakli'l-akdi ani'l-akdi ilâ Rasulillah*, nşr. Muhammed Fuad Abdulbâki, Dâru İhyâu't-Türâsi, Beyrut

Nedvi, Ahmed, Said Sâhib Ansâri, *Asr-ı Saadet Peygamber'imizin Ashâbı*, hzr. Eşref Edip, Sebülürreşad Neşriyat, İstanbul, 1963

Nesâi, Ebu Abdurrahman Ahmed b. Şuayb b. Ali el-Horasâni en-Nesâi (ö. 303), *es-Sünenü'l-Kübra*, nşr. Hasen Abdulmen'am Şulbi, Şuayb el-Arnaut, Müessesetü'r-Risâle, Beyrut, 1421

Nesâi, Ebu Abdurrahman Ahmed b. Şuayb b. Ali el-Horasâni en-Nesâi (ö. 303), *el-Mücteba mine's-Sünen*, nşr. Abdulfettâh Ebu Gudde, Mektebü'l-Matbuâtü'l-İslamiyye, Haleb, 1986

Nevevi, Ebu Zekeriyya Muhyiddin Yahya b. Şeref en-Nevevi (ö.676), *Tehzibu'l-Esmâi ve'l-Luğat*, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut

Sabık, Seyyid, *Fıkhü's-Sünne*, trc. Ahmed Sarioğlu, Tayyar Tekin, Pınar Yayınları, İstanbul, C.1

Sarıçam, İbrahim, *Evrensel Mesaj*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2003

Sehâvi, Şemsuddin Ebu'l-Hayr Muhammed b. Abdurrahman b. Muhammed b. Ebi Bekr b. Osman Muhammed es-Sehâvi, *et-Tuhfetü'l-Latifeti fi Târihi'l-Medineti's-Şerife*, el-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 1993

Subhi es-Sâlih, *Hadis İlimleri ve Hadis İstilahları*, trc. M. Yaşar Kandemir, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Bsk. 2, Ankara, 1973

Suyûti, Abdurrahman b. Ebu Bekr Celâleddin es-Suyûti (ö.911), *Tedribu'r-Râvi fi şerhi Takribu'n-Nevevi*, nşr. Ebu Kuteybe Nazar Muhammed el-Faryâbi, Dâru Tayyibe, 1431

Şibli, Mevlâna, *Büyük İslam tarihi Asr-ı Saadet*, trc. Ömer Rıza Doğrul, Eser Neşriyat, İstanbul, 1978

Taberâni, Süleyman b. Ahmed b. Eyyub b. Mutîru'l-Lehâmi eş-Şâmi Ebu'l-Kâsım et-Taberâni (ö. 360), *Mu'cemu'l-Kebir*, nşr. Hamdi b. Abdulmecid es-Selefi, Mektebetü İbn Teymiyye, Kâhire

Taberi, Muhammed b. Cerir b. Yezid b. Kesir b. Gâlib el-Emeli Ebu Ca'fer et-Taberi (ö.310), *Târihu't-Taberi*, Dâru't-Turâsi, Beyrut, 1387

Tehânevi, Muhammed b. Ali el-Kâdi Muhammed Hamid b. Muhammed Sabiru'l-Fârûki el-Hanefi et-Tehânevi, *Keşşâfu Istilahâtî'l-Fünun ve'l-Ulûm*, Beyrut, 1433

Tirmizi, Muhammed b. İsa b. Sevrâ b. Musa b. ed-Dahhâk et-Tirmizi, Ebu İsa (ö. 279), *el-Câmiu'l-Kebir Sünenü't-Tirmizi*, nşr. Beşşâr Avvâd Ma'ruf, Dâru'l-Ğarbi'l-İslâmi, Beyrut, 1998

Ülkü, Hayâtî, *Başlangıçtan Günümüze İslam Târihi*, Akit Yayınları, t.y., C.1

Vâkidi, Muhammed b. Ömer b. Vâkidi es-Sehmi el-Eslemi el-Medeni (ö. 207), *Meğâzi'l-Vâkidi*, nşr. Marsden Cons, Dâru'l-A'lâmi, Beyrut, 1989

Yıldırım, Celal, *Kaynaklarıyla İslam Fıkhi*, Uysal Kitabevi, Bsk. 3, Konya, t.y., C.1

Yıldız, Hakkı Dursun, *Doğuştan Günümüze İslam Târihi*, Çağ Yayınları, İstanbul, 1986

Yusuf b. Hasen b. Ahmed b. Hasen b. Abdulhadi es-Sâlihi Cemâluddin İbnu'l-Mebradi'l-Hanbeli (ö. 909), *Mahdu's-Savâbi fi fedâili Emiri'l-Mü'minine Ömer b. Hattâb*, nşr. Abdulaziz b. Muhammed b. Abdulmuhsin, İmâdetü'l-Bahsi'l-İlmi bi'l-Câmiâtî'l-İslamiyyeti, Medinetü'l-Münevvera, 2000

Yücesoy, Hayrettin, "Kadisiye Savaşı", DİA, İstanbul, 2001, C. 24, S.136-137

Zebidi, Zeynuddin Ahmed b. Ahmed b. Abdullatif ez-Zebidi, *Sahih-i Buhari Muhtasarı ve Tecrid-i Sarih Tercemesi*, trc. Ahmed Nâim, Bsk. 2, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1963

Zehebi, Şemsuddin Ebu Abdullah Muhammed b. Ahmed b. Osman b. Kâimâz ez-Zehebi (ö.748), *Mizânu'l-İtidâl fi Nakdi'r-Ricâl*, nşr. Ali Muhammed el-Becâvi, Dâru'l-Ma'rifeti li'tabâati ve'n-neşr, Lübnan, 1963

Zehebi, Şemsuddin Ebu Abdullah Muhammed b. Ahmed b. Osman b. Kâimâz ez-Zehebi (ö.748), *el-Kâşif fi Ma'rifeti lehu rivayetun fi'l-Kütübi's-Sitte*, nşr. Muhammed Avvâme Ahmed Muhammed Nemru'l-Hatib, Dâru'l-Kibleti li's-Sekâfeti'l-İslâmiyyeti, Cidde, 1992

Zehebi, Şemsuddin Ebu Abdullah Muhammed b. Ahmed b. Osman b. Kâimâz ez-Zehebi (ö.748), *Siyeru A'lâmi'n-Nübela*, nşr. Muhammed Avvâme Ahmed Muhammed Nemru'l-Hatib, Müessesetü Ulûmi'l-Kur'an, Cidde, 1992

Zehebi, Şemsuddin Ebu Abdullah Muhammed b. Ahmed b. Osman b. Kâimâz ez-Zehebi (ö. 748), *Tezkiratu'l-Huffâz*, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 1998

Zehebi, Şemsuddin Ebu Abdullah Muhammed b. Ahmed b. Osman b. Kâimâz ez-Zehebi (ö. 748), *el-Mu'in fi Tabakâti'l- Muhaddisin*, nşr. Hemmâm Abdurrahim Said, Dâru'l-Furkân, Ürdün, 1404